PAVLI IOVII
NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI
Elogia
Virorum bellica virtute illuſtrium,

Septem libris iam olim ab Authore comprehenſa,

Et nunc ex eiuſdem MVSAEO ad viuum expreſſis Imaginibus exornata.

PETRI
PERNAE TYPOGRAPHI
BASIL.
OPERA AC STVDIO
CIƆ IƆ XCVI.

PAVLI IOVII
NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI
IN
ELOGIA VIRORVM BELLICA VIRTVTE ILLVSTRIVM,
Præfatio
AD COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

ETERES Philoſophi, qui ex Zenonis Stoici diſciplina & porticu prodierunt, magnanime COSME, tanquam contenti nuda illa horridaque virtute, ideoque ea ſententia felices; vel ob id agreſtiores cæteris durioresque habiti ſunt, quòd de contemnenda gloria aſſiduè diſputarent, & libros accuratè conſcriberent; tametſi eam non inſulſa diſſimulatione, dum libris nomen ſuum apponunt, obliquo veluti viæ compendio conſequi niterentur. Huius ego ſeueræ atque adeò pertinacis ſectæ ingenia, vti parum explicata, triſtique duritie aliena à communi hominum ſocietate, minimè probauerim. Quid enim aliud eſt, quàm hac exitiali perſuaſione, homines ad egregia corporis & animi agenda facinora, promerendamque laudem natos, proprio innatæ virtutis honeſtique laboris fructu ſpoliare? Quando hac ſtultiſſima (vti reor) cenſoria lege, id vnum præclarè contenditur, vt gloriam ex benefactis optimè ſperatam, & extra præſentis vitæ inuidiam poſt fata cumulatè obuenientem, funditùs euertamus. Non mirum itaque ſi his multò ſapientiores fuiſſe arbitramur eos, qui beatam vitam glorioſis ac illuſtribus factis ad perennem nominis laudem, non in arida ſterilique virtutis imagine, ſed in nobilium operum æmulatione poſuerunt. Verùm in toto humanarum actionum curſu facilè euenit, vt quum omnes eandem gloriam appetere videantur, non vno tamen atque eodem itinere ad eam conſequendam contendant. Eò enim quiſque vel temerè fertur, quò naturæ genius facilè ducit, aut impotenter trahit; niſi præcellenti educatione, & multis exactæ diſciplinæ præceptis, quæſiti confirmatique mores, variis animi morbis & perturbationibus medeantur. Id autem liquidò perſpici deprehendique poteſt ex his bellicoſis, vt ita dicam, Heroibus, qui ad veram effigiem inſigni pictura expreſſi in

Musæo nostro spectantur. Horum enim vitas per elogia ipsis supposita tabulis, Laconica breuitate conscriptas, tibi vni, Italicæ dignitatis existimationem vera virtute tuenti, studiosè dicauimus, vt tot diuersorum ingeniorum, humanæque varietatis exempla, magno tuo seculique nostri commodo inter sese conferantur. Scio enim quàm graui constantique iudicio, dum literis bonisque artibus impensè faues, & pietatem in primis atque iustitiam colis, ad verum non simulatæ, sed illustris famæ decus anheles; & quo incorrupti animi decreto scelera odisse vindicareque soleas. Ad famosos autem quosdam, admirandis rebus gestis, sed condigno detestabilis vitæ exitu damnatos, idcircò descendimus, vt præclara virtus, adumbratæ laudis collatione certiùs atque viuidiùs exprimatur. Erit enim hoc vtriusque famæ monumentum his omnibus singulari documento, qui tecum rectissimo itinere ad perennem laudem aspirant; si vituperanda repudiare, sectariq; laudanda, nobili salubriq; æmulatione, in hac vita maximè decorum atque honestissimum esse putauerint. Vale.

Romæ.

PAVLI

FRANCISCO MEDICI
MAGNO HETRVRIAE
DVCI
HEROICARVM NON MINVS
VIRTVTVM
QVAM DIGNIT. FORTVNÆQ.
PATERNÆ
HÆREDI ET SVCCESSORI
OPT. EXOPTATISSIMOQ.
IOVIANVM HOCCE
MVSAEVM
COSMO PRINCIPI VERÈ
MAGNO
À SVMMO ÆTAT. NOSTRÆ
HISTORICO
IAM OLIM DEDICATVM
CONSECRATVMQ.
NVNC VERÒ VIVIS ILLVSTR.
VV. IMAGINIB.
MAGNO STVDIO, PARI ARTE
NEC MINORE
SVMPTV
INSTRVCTVM, AVCTVM, ET
EXORNATVM,
P. PERNA CIVIS ET TYPOGR.
BASIL.
DEVOTO ANIMO
DD.

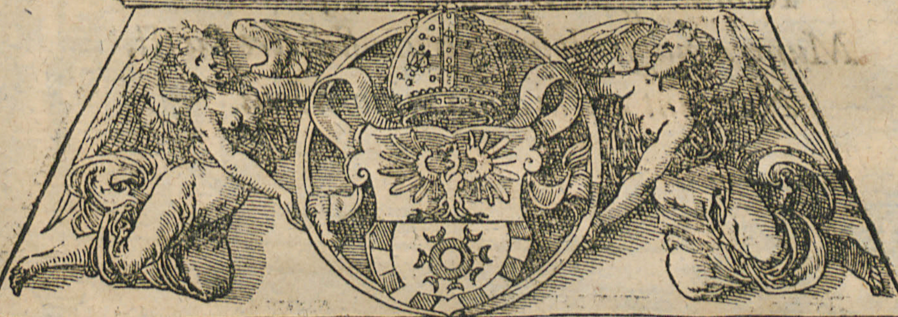
PAVLI IOVII
EFFIGIES.

Cedite facundi, Musarum gloria, vates,
Oratorq́; tuo flumine constiteris,
Qui gesta Heroum maiori dixerit æstu,
Non Iovio *vixit sub gemino axe prior.*

T. M.

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI
HISTORIARVM SCRIPTORIS
CELEBERRIMI HIC DEPOSITA
SVNT OSSA, DONEC EXIMIA EIVS
VIRTVTE DIGNVM ERIGATVR
SEPVLCHRVM.
VIXIT ANN. LXXVIIII. MENS. VII.
D. XXII. OB. III. ID. DECEMBR.
M. D. LII.

HIC SITVS EST IOVIVS
ROMANÆ GLORIA LINGVÆ,
PAR CVI NON SCRIPTO NON
PATAVINVS ERAT.

HONORATI FASITELLII.

Magnanimi Heroes saluete, haud parua supremi
Cura Iouis; docti maxima cura Ioui.
Vos tulit in cœli sublimes Iuppiter arcem,
Dignatus mensa concilioq́; Deûm;
Vos Iouius totum latè volitare per orbem,
Romanaq́; iubet viuere in historia.
Munera magna Iouis: verùm, si dicere fas est,
Non sunt æterni dona minora Ioui.

Romulus.

PRAESTANTISSIMO hercle (si præfari licet) incomparabilique merito, & lætis quidem auspiciis ROMVLI Quirini Romani Regis effigies, ante omnes spectanda proponitur. Nulla enim cuiusquam mortalis vel stupendæ originis euentu miraculoque, & sancta priscæ ætatis antiquitate nobilior, vel immortalium operum vera æstimatione præstantior, vel demum tanti oris atque habitus dignitate augustior in Vrbe extat: vt ex marmorea statua, quæ iuxta Laurentianam Damasi ædem, in fronte Gallorum ciuium domus posita est, collato veteri numismate, ab eruditis prę clarè deprehenditur. Itaque fas esse putamus æternæ Vrbis conditorem venerari, Deo (vti ferebant) Marte genitum, acideò authorem disciplinę militaris, qua Romana res in immensum creuit, vt fatalis nec desituri vnquam Imperij fundamenta iacerentur. Hinc enim vel inuita reluctanteque sæpius fortuna, tanquam ab augusta, almaque Vrbe, certissimo domicilio, liberaque gentium omnium patria, à subacto quondam inuictis armis terrarum orbe, cùm Cæsarei Imperij legitima iura insigniaque, tum veræ religionis sacra petuntur. Verè enim Romanum est datere leges: atque item Regna ad non dubium sempiternumque sacrosanctæ dignitatis specimen, testata virtute merentibus elargiri. Sed Romulus institutis equitum decuriis, lectoque ex Patribus Senatu, & distincta per Tribus ciuitate, quum vrbanas recenseret copias, oborta repentè sereno cælo turbida tempestate, vti Deo satum decebat, in cælum remeans, inter mortales esse desiit. Nihil enim ei post deuictos hostes, actosq; triumphos, & templa Ioui Feretrio, Statoriq;

votis nuncupatis in Capitolio ritè dedicata, maius vel admirabilius peragendum supererat, quàm vt se ciuibus nequaquam mortalem fuisse ostenderet: Quum regnasset annos xxxvij.

IANI VITALIS Panhormitani.

Fortissimorum Principem Quiritium,
Vrbisq; gloriosæ, & orbis arbitræ
Quæ strauit omnes nationes barbaras
Quas Phœbus vndequaque lustrat, aspice,
Genus Deorum, conditorem Romulum.
Tantùm vnus omnes vicit ille Principes
Virtute mentis, corporisq; robore,
Quantum triumphis, prælysq; fortibus.
Ne quære bustum bellicosi Numinis
Romane, sedes namque viuo contigit
Cælum, micat stellis vbi felicibus
Receptus inter cælites lectissimos,
Vt decebat Principem Quiritium.

AVGVSTI COCCEIANI Brixensis.

Heroes, animæ illustres, atq; inclyta Martis
Insanientis pignora,
Aeternis properat Iouius, quæ tradere chartis,
Vt clara viuant posteris:
Aequo ferte animo si primos carpsit honores,
Sedesq; primas Romulus:
Qui genus æthereo ducens è sanguine, terris
Semen deorum sparserit:
Terrarum latè dominam construxerit Vrbem
Superbi ad vndas Tybridis:
Regnatorem orbis Populum formauerit armis,
Almæq; pacis artibus:
Cumq; omnes hominū meritis superasset honores,
Migrârit in cælum Deus.

Numa Pompilius.

ROMVLO

ROMVLO ad Capræ paludem desiderato consecratóque, Numa Pompilius successit. Hunc religiosæ grauitatis atque iustitiæ fama inclytum, dissidentes inter se Romani Patres, è Curibus Sabinis acciuerant, apud quos tetricæ atque incorruptæ probitatis disciplina vigebat. Tum enim orbatis Rege Duceque, cuius imperio per tot annos assueuissent, absurdum erat nondum intellectę libertatis nomen: nec ex toto Senatu reperiebatur, qui alteri tanquam æquali, potiùs quàm sibi, superba obtrectatione Regium decus concederet. Itaque pudendo consilio, sed ab euentu demum felici, pro ciue vix externus, auditusque tantùm, Rex est effectus. Is ingenti prudentia pacatis vndique finitimis, quos inuicta Romuli virtus contuderat, populi ad arma nati ferociam inuecta religione mitigauit, condito scilicet ad Argilletum & mox clauso Iani templo, vt militares animi non sine numine ad colendæ pacis studia flecterentur. Hæc verò institui monitu atque oraculo credi volebat Deæ Aegeriæ, quæ ab eo nocturnis maximè congressibus in nemorosa & perenni fonte irrigua, valle colebatur. Inde enim sacerdotia Diis, & singulos Ioui, Marti, & Quirino Flamines instituit. Deæ Vestæ sacrosanctas Virgines legit: annoque ex lunaris cursus ratione in duodecim menses digesto, quinam fasti, aut nefasti dies forent, populo edixit. Quibus accumulatis sacrorum ceremoniis, efferi & rudis populi mentes, vsque adeò imbutæ captæque sunt, vt facilè iustitiam, fidem, temperantiam colere discerent, nec iam validius qui peccarent, Magistratuum pœna, quàm Deorum metu terrerentur. At Numa quum quadraginta tribus annis imperasset, exactæ ætatis senex fato cedens, Vrbem belli gloria superbam, quod deerat sanctissimis temperatam legibus, atque optima pace florentem reliquit. Eius effigiem marmoream diademate insignem, quam in Vrbe non vno in loco videmus, nummi ærei cum literis, atque eadem imagine, verissimam esse ostendunt.

ANTONII FRANCISCI RAINERII Mediolanensis.

Viderat armato Tybris sub Rege, Quirites
Iura dare edomitis Martia finitimis:
Viderat & superis Populum pia thura ferentem,
Sacraq́; sub sancto surgere Pompilio:
Cum lætus, resono hæc effudit flumine, Nostra ô
Quàm bene Roma colit, quā bene bella gerit.

Artoxerxes.

HÆC mitrati Regis effigies superbo oris ductu, prolixaque barba, & naso in aduncum prominente, Magni Artoxerxis fuisse coniicitur. Hanc ex antiquissimo numismate argenteo Rodulphus Pius Carpensis Cardinalis omnis priscæ elegantiæ studiosus, eruditioribus Romanæ Academiæ interpretandam ostendit. Omnes itaque non ambiguis coniecturis in id consentiunt. Nam Persarum Reges Magorum sacris initiari, ceremoniarumq́; principes esse constat: ideoque eos vti thiara excelsa, exornataque gemmis & pluuiali chlamide, cultu non absimili ab eo, quo Romani Pontifices in sacris solennibus exornantur. Hunc autem à Persis Hebræos accepisse crediderint, à quibus demum ad nos manârit. Sed literæ Græcæ, quæ in auersa monetæ parte leguntur, nihil plus exprimunt, quàm Regi Regum Arsaci Benefico. Teste enim Plutarcho Artoxerxi, qui Cyri minoris frater fuit, & Mnemon, id est, Memor vocatus est, ad differentiam superioris Artoxerxis, qui Longimanus appellabatur, Arsaci cognomen fuit. Arridet etiam ad coniecturam Plutarchi problema, ex quo Persarum Reges naso adunco, tanquam è stirpe maioris Cyri fuisse colligitur. Nec obstat quòd neque Artoxerxis, neque Persarum inscriptæ literæ quicquam referant, quoniam id præclarè demonstrat imago Sagittarij in solio sedentis, quę visitur in auersa parte numismatis: nam idem Plutarchus Persarum Reges pecuniam auream ac argenteam cum nota Sagittarij signare solitos tradit, adiecto Agesilai Regis lepidissimo scommate. Is enim in Asia terra marique rebus contra Persas feliciter gestis, quum summæ victoriæ immineret, à Lacedæmoniorum Magistratu reuocatus, amico interroganti, cur è limine speratæ ingentis victoriæ tam citò rediisset. Ita respondit: An tu miraris, qui militiæ peritus es, me recentissimorum triginta milium Sagittariorum impetum sustinere nequiuisse? At ille, qui nihil auxiliorum è Perside in Ioniam descendisse audierat, quum omnino intempestiui reditus causam improbaret, serò salsi dicterij acumen agnouit. Notabat enim hac infamia Agesilaus, patricios ciues, quòd obtrectatione laudis suę à Tissapherne Persa triginta milibus aureis sagittariis corrupti, ipsum ab Asia reuocassent. Sed ne ineptus sim, Artoxerxem describendum minimè suscipiam, quum is qualis quantusque fuerit, à Plutarcho scriptore luculentissimo memoriæ tradatur. Id vnum tamē, quod in Principe summæ virtutis locum implet, & si quæ sint internatæ vitiorum labes egregiè contegit, & obscurat, præstantissimæ scilicet liberalitatis specimen, insigni præconio extulerim. In eo enim tanta in donando gratissimi animi magnitudo enituit, vt in referenda gratia pro agresti sæpe munusculo, tenuissimique officij genere, non ingentia modò auri pondera, sed vrbes & prouincias rependere.

IANI VITALIS.

Quem ſpectas chlamide ornatum Medaq; tiara
Regem Artoxerxem, Pharetratæ Perſidis inter
Præclaros belli proceres, paciſque Magiſtros,
Quos Iouius poſuit liquidi propè murmura Lari,
Hic vbi Muſarum erexit de nomine villam,
Aeternum famæ monumentum, æuiq; perennis:
Hic ille eſt, in quem natura exempla bonorum
Congeſſit, Regúmque malorum immania facta.
Huius magna fuit laus exegiſſe tyrannos
Et claros meritis Reges, & munera parua
Muneribus penſaſſe ingentibus, & ſimul vrbes
Sponte dediſſe ſua paſsim, nec clarius vnquam
Duxiſſe, inſigni quàm de virtute mereri.
Sol tamē hic proprias habuit quandoq; tenebras,
Dum nimis indulget vetito inconſultus amori,
Abrogat & leges naturæ, ardensq; duarum
Iungitur amplexu natarum: atq; his ſuper addit
Infandam nati cædem: ſed ſplendida in illo
E tenebris vitiorum emerſit ad æthera virtus.

Alexander Magnus.

ALEXANDRVM Macedoniæ Regem, qui ſubacto Oriente Magni cognomen adeptus, imperium Indico Oceano & Riphæis niuibus terminauit, hoc honore ſpectatæ frontis, & roſei vultus decore præditum fuiſſe conſtat, ex ipſa fide numiſmatum & ſtatuarum, Græcorumq; præſertim teſtimonio, qui formam eius religioſiſſimè deſcripſerunt. Tradunt enim (quod mirū videri poſſit) eum nonnunquam ex ſerena atq; pulcherrima facie, in trucem atque terrificam mutari ſolitum, & tum maximè, quum in præliis iracundia incenſus, Martium vigorem igneis atque minacibus oculis euibraret. Is à prima

prima statim adolescentia, vti lectissimis moribus & literis ex Aristotelis Praeceptoris discipli-na grauiter imbutum decebat, vsque adeò generosi & laudis amore deflagrantis ingenij aciem intendit, vt æmulatione decoris, paterna gloria vehementer augeretur: Quasi ille stratis vndi-que hostibus, & tot vrbibus manu captis, nihil iam sibi maiora armis ausuro planè relinqueret, quo innata necdum spectata virtus enitescere posset. Sed Fortuna, vt plerunque accidit, ingen-tium animorũ præclara adiutrix, inuictas interempti patris copias excipienti, multò ampliora quàm tum cuperet regni & glorię spatia despondebat. Itaq; maximarum virtutum concursu in-clytus ex Europa transgressus in Asiam fatali suæ gloriæ destinatam, post innumerabiles præ-liorum victorias cunctis gentibus iugũ imposuit, tanta felicitate, vt ad Scytharum Indorumq; solitudines, aras victoriæ testes consecraret. Verùm qui supra mortales nominis famam exten-disse censetur, Dijs proximus existimari potuit, si se ipsum, qui cuncta deuicerat, demum vicis-set, nec pro certo numine haberi adorarique vanissimè concupisset. Mirificã enim excelsi animi indolem assentantes Persæ nimia adulatione corruperant, quòd eis Alexander regibus seruire assuetis, mortali specie formosior & augustior appareret. Ipse quoque reputatione fortunæ suæ, quæ nusquam aduersa cœptis atque ausibus intemperanter aspirasset, ita gloriam ab admirandis operibus sponte nascentem inflato animo sentire cœperat: vt iam planè se Philippo inuictissi-mo rege genitum puderet, cum graui Olympiadis contumelia, postquam confesso matris adul-terio, se Hammone Ioue editum mentiretur. Ideoque exuta penitus humanitate, amicorũ pre-cipuos vanitatem superbientis animi detestantes, temulenta crudelitate trucidaret. At Græci authores, quòd infinitæ gloriæ auido iuueni totus orbis ad iustum triumphum minimè suf-ficeret: ita eum congestis laudibus supra mortales attollunt, vt cæteræ gentes illum se ipso ad-mirabiliorem extitisse arbitrentur, quòd nondum alteram fortunam expertus, dum bella ex

bellis sereret, in medio vitæ cursu ceciderit: non immitti hercle fato, auertente eum à Romanis armis, quæ facto virtutis & disciplinæ periculo, si in Italiam transisset, spoliare eum anteparta belli gloria, aut certè multum de fulgore tanti nominis detrahere potuissent.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Quid tua te Macedo iuuit latè aucta per orbem
Gloria, Hyperboreo quà riget aura gelu?
Quaq; pharetratæ surgunt iuga Persidis, & quà
Ebibit Eoas decolor Indus aquas?
Victorem cùm te Populorum vicerit ira:
Noxiaq; vndanti pocula sumpta mero,
Et tumidi fastus, Diuûm queis poscis honores,
Cogis & ingenuos flectere colla viros.
Hæc procerũ impulerunt fida olim pectora, Regi
Miscere è sæua toxica Thessalia.
Fortunam reuerere: noua ô qui sceptra capessis
Nam Dea, regna agili datq; adimitq; manu.

Pyrrhus Epirotarum Rex.

INTER admiranda Romanæ antiquitatis monumenta, Pyrrhi Epirotarum Regis marmorea statua primam obtinet claritatem. Hæc humana statura procerior, & tota quidem incolumis galeata thoracataq; stantis, & sarissæ innitentis gestu, in Angeli Maximi honestissimi ciuis domo conspicitur: non sinè admiratione ingentis eius viri vim, ore atq; oculis cùm laude artificis spectantium ingeniis repræsentans. Nemo enim ei maximorum Ducum, aut robusta atq; habili corporis forma exercitationeq;, aut indomito vigore militaris animi, aut eximiæ laudis, quæ armis peteretur, cupiditate comparari potest. Quum inter pugnacissimos

gnacissimos Imperatores propè vnicus, inter magnanimos verò Reges ad gloriam anhelantes omnium confessione præcelleret. Sed qui oblatum in acie hostem inuicta dextra sternere, castrametandiq;, & instruendæ aciei disciplina cæteros duces anteire, ac inter omnes bello inclytos veri decoris famam extendere didicerat, vel perampla iam partæ, affectatæq; gloriæ spatia terminare nesciit, vtpote qui bella ex bellis ducendo, prouocandoq; sæpe Fortunam, alias atq; alias ex victoriis, nusquam confecto bello victorias sectaretur: quòd volucri quodam igne ardentis animi concitatus, ad Alexandri Magni decus aspiraret. Itaq; dum ab Epiro in Italiam, atq; inde in Siciliam, & rursus è Sicilia in Græciam verteretur, vaga arma circumferenti Fortuna illusit: vsq; adeò indigno tanti Herois exitu, vt cuius impetum & robur Romana arma vix sustinuerint, Argiuæ mulieris manu deiecta in caput tegula perfregerit.

GABRIELIS FAERNI Cremonensis.

Epirus mihi parua quidem, sed Martia tellus,
Et patria, & Regnum, & generosæ bellica menti
Materies fuit. Aeacides mihi sanguinis author.
Et mea cognatum virtus expreßit Achillem.
Ipse ego præscripto docui munimine valli
Metari castra, & tutos ad bella receptus.
Romula me pubes certamine fusa cruento
Italicæ experta est sub mœnibus Heracleæ.
Quo terrore truces animos atque aspera corda
Fregissem Aeneadũ, & statuissem fœdera victis,
Ni pacem infamem, cæci sententia discors
Dissuasisset, & ad lituos atque arma vocasset.
Sic ego re infecta Italo de littore ceßi,
Quò me sors grauis, atque immitia fata trahebant,
Ad clarum nece nostra Argos, vbi sæua cientem
Prælia, ab excelsis vltrix me tegula tectis
(Indignum) dextra deiecta afflixit anili.

Annibal.

VLLIVS vnquam verè inclyti Imperatoris virtus quàm Pœni Annibalis
clarior atque testatior fuit, quum admiratione ingentis animi, qui Roma-
no nomini dirus hostis extiterat, honoris nomine statuam meruerit: scili-
cet vt media in Vrbe ad funestum & execrabile monumentum, truculenti
hostis imago spectaretur: graui quidem ac apprimè nobili decreto. Nam si
Romani senatus iudicium æstimare velimus, inexpiabili profectò inuidia
Carthaginenses ardebunt, qui summæ gloriæ Imperatorem ciuemque suum
ab aduerso pugnæ exitu solum vertere coëgerint, vt in hostium vrbem gloriosa quadam ado-
prione transiret. Quid enim ad diuturnam laudem populo Romano honestius vel luculen-
tius esse potuit, quàm tanti hostis nomen, postquam ille toto terrarum orbe & exul, & profu-
gus, epoto demum veneno, miserè necem sibi consciuisset, erecto perenni simulacro, æternæ
memoriæ consecrasse. Tantam enim vim esse præstantissimæ virtutis intelligi volebant, vt ex-
tra inuidiam vel in hoste celebranda censeretur. Nec vllo herclè certiore testimonio indomita
Romana virtus niti potuit: nisi eum vbique vindicatis iniuriis, à se planè deuictum ostende-
ret, qui paulò antè bellicosissimarum gentium legiones ex Africa, Hispania, Galliaque, ad I-
taliæ vastitatem trahens, tot partis ad Trebiam, Trasymenum, & Cannas victoriis, summum
pauenti, sed inuictæ Vrbi terrorem admouerat. Eius ex marmorea statua integrum caput pe-
nes Fabritium Peregrinum Parmensem vidimus, id cacuminato villosoque pileo protectum
erat, non absimili ab eo, qui visitur in argenteo numismate Iubæ Regis, quem purpurei co-
loris fuisse constat ex Hircianis Commentariis, quum Rex ille barbarus superbo fastu, vt so-
lus duorum exercituum imperator videretur, Scipionem Magni Pompeij socerum interdi-
cto vsu purpuræ, ad album vestitum redegisset. Hac autem villosi & purpurei integumenti tur-
binata forma, Sulthanis nuper in Aegypto Syriaq; regnantibus, Prætorianorum equitum capi-
ta ad certum pro galea munimentum, & ad terrificam speciem ornabantur. Alteram quoque
Annibalis imaginem ex vetustissimo ære Isabella Gonzaga Herculis Cardinalis mater, no-
bilium antiquitatum sumptuosa cumulatrix, paulò antè Vrbis cladem nobis ostendit. Et se-
debat in elephanto cubitalis magnitudinis, turbinato pileo, & orbitate oculi insignis. Cui, vt
ab exemplo scitè picto deprehenditur, plurimùm arridet id marmoreum dimidiatæ statuæ ca-
put, quod pro Annibale cum superioris Africani imagine apud Messanam à Decurionibus re-
ligiosè custoditur.

FAERNI.

Ferus ille, dominæ terror Vrbis & pauor,
Clarissimorum pestis & strages Ducum,
Procella Italici vastitasq; nominis
Delineatus hac tabella est Annibal,
Quem & ipsa quondam (ô testimoniũ graue)
Statuarum honore Romula Vrbs impertijt.
Quantum ille meritus est apud Pœnos suos?
Qui in hostium vrbe, ipso inquam in hostili foro,
Virtutis ergò, marmore effictus stetit.

Scipio Maior.

CIPIO Maior, qui à deuicto Annibale, atque subacta Carthagine Africani
cognomen tulit, hoc excelso ore, & promissa cæsarie, coronaque insuper ciui-
ca, conspicuus incessisse traditur, quum Proconsul in Hispania debellatis Pœ-
norum Ducibus, ac Hispanis admiratione virtutis atque iustitiæ in eius fidem
se dedentibus, patris patruique cædem vindicasset. Prælio siquidem ad Tici-
num non ciuis modò, sed quod incomparabile fuit, & Consulis, & patris ser-
uati decus meruerat: quod non multò pòst noua atque inusitata laude cumu-
laret. Patricios enim in lugubri terrore Cannensis cladis despondentes animos, & turpissimè
de patria deserenda cogitantes, vibrato super eorum capita gladio, ita à fœdo consilio seuerè
deterruit, vt eo die ipse vnus Vrbem præsentis animi magnitudine seruasse censeretur. Hac sum-
mæ virtutis indole florentem vsque adeò Populus suspexit, vt arcano quodam religionis osten-
to, ex Draconis fabula inter incunabula conspecto, eum diuinæ stirpis esse putaret, quòd in Ca-
pitolio, cellaq; Iouis cum numine colloqui, atque inde oracula excipere crederetur. Nusquam
enim hac via vadenti ad gloriam, & triumphos cumulanti, Dij immortales defuerunt, post-
quam vir omnibus integræ probitatis numeris vel apud barbaras gentes admirandus, non sine
diuino numine cœlestique auspicio cuncta belli & pacis munia obiret. Verùm in eo maximè mi-
rum fuit, inter tot eximia naturæ & fortunæ dona, quæ modum excesserant, quòd illud atrox
& summæ virtuti semper infestum inuidiæ monstrum, non modò non perculerit, sed sua insu-
perabili gloria nitentem supra cæteros mortales, in immensum extulerit. Quid enim ei vel spe-
ciosius, vel gloriosius ad nominis æternitatem Dij immortales tribuere potuerunt, quàm vt im-
manis

manis inuidiæ domitor, de victore gentium omnium Romano populo triumpharet? Quum citatus ad dicendam causam peculatus, despectis elusisq; Petiliis, ab eorum infami atq; improbo tribunali recedens, vniuersum populum in Capitolium secum abduxerit, quod priusquàm profano iudicio vacarent, Ioui Opt. Max. gratiæ ingentes gratis piisq; animis agendæ censerentur, postquam eum esse diē fastum solemnemq; memoria repeteret, quo ipso Annibalem dirum Romani populi hostem, in Africa & prælio, & bello deuicisset. Contriuit liuidos Tribunorum animos, ab hac generosa voce obortus pudor, & populum repentè circumflexit, quando hic ab iniqui iudicij spectaculo, ad iustissimi triumphi pompam traheretur: illi verò fracto erectoq; insitæ malignitatis atq; sæuitiæ successu, deserti ab omnibus & irrisi, neq; vocē impotenti Magistratus imperio dignam edere, neq; oculos confusæ ferociæ indices attollere possent. Verùm Scipio optimi ciuis more, vt legibus parêre videretur, ad Linternum spontè secessit, satietate gloriæ vrbanarumq; rerum contemptu adductus, quod fortasse pro cōstanti credi par esset, nisi indignatus Magistratuum acerbitatem amarulento ore Linterni sepulcro suo inscribi iussisset. INGRATA PATRIA, NE OSSA QVIDEM MEA HABEBIS. Quo titulo id oppidum abolito Linterni vetere nomine, Patriam appellari hodie videmus. Sed exultanti per loca sola Campani litoris, & rerum ab se gestarum meritas laudes tranquillo animo ad felicitatem repetenti, inexpectatum supremæ gloriæ decus obuenit, quod omni alio vel de Syphace atq; Annibale triumphatis, grauiùs atq; nobiliùs, prædones humani generis hostes contulerunt. Quum enim improuiso appulsis biremibus ad eius villam frequentes accessissent, & Scipionis familia repentino metu excita ad vim repellendam tuendumq; aditum arma corriperet: se non venisse hostes proiectis armis professi, id vnū postularunt, vt sibi liceret Scipionem coram intueri, quem apud omnes gentes virtute & gloria celeberrimum, venerari adorareque

percuperent. Prodiit ergo interritus Scipio, & procumbentibus ad pedes humaniter satisfecit, sic vt reputatione insperati casus, non sine ciuium suorum inuidia erubesceret, postquam extorris & penè exul se ipso triumphatore maior ac admirabilior immanibus Piratis, quàm seruatis ab se ciuibus extitisset. Mortuus est eodem anno, quo clarissimi Græcorum & Pœnorum Duces Philopomenes & ipse Annibal miserabilem vitæ exitum tulerunt.

FAERNI.

Pœnorum clades, domitor Carthaginis altæ
Asdrubalis magni victor, & Annibalis,
Depictum cuius veteri de marmore vultum
In claris Iouius fixit imaginibus:
Quàm te magnanime Heroum: tuaq; ista vereda
Ora sacramq; libens conspicor effigiem,
Eminet in parua maiestas quanta tabella
Quantum conspicui floret honos capitis.
Apparet læto grauitas coniuncta decori,
Et datur excelsi cernere sensum animi:
Conspiciare diu, & vim spernere temporis audē
Diuini species imperiosa viri.

Athila.

HÆC facies inhumano luridoque pallore, ac efferi oris monstroso ductu, & torua oculorum nictatione terribilis, immanem Hunnorum Regis ATHILAE sæuitiem spirat, sicuti ex ære artificis manu, & scriptorum stylo expressam videmus. Hic siquidem ille est, funesti seculi dira clades, vrbiumque & terrarum portentosus euastator, qui superbo atque terrifico nomine, Dei flagellum appellari voluit: scilicet vt totius truculentiæ suæ inuidiam, humaniq́ue generis odium, ab se in iratum Dei numen auerteret,

auerteret: quasi non alio lictore opus foret, quàm ipso Athila, qui acerbiùs lege agere, & virgas, secures, ignes, validiùs exercere posset, vt damnatæ tempestatis mortales extrema supplicia meriti grauissimè plecterentur. Is Manduci filius, Bleda germano fratre, qui ad Budam Panoniæ regnum sibi condiderat impiè trucidato, innumerabilem Hunnorum variarumque gentium colluuiem secum trahens per Noricum & Vindelitiam, Remorumque fines, in Galliam irrupit. Sed in Catalaunicis campis edito longè omnium cruentissimo prælio, ita Aëtij virtute repulsus est, vt in Pannoniam magna accepta clade redierit. Vnde demum post aliquot annos reparatis copiis, per Carnicas alpes in Italiam sese vastabundus effunderet. Sed hæsit in limine aliquandiu, obsessa per duos annos Aquileia, atque eadem fame capta deletaque. Cæterùm ab eius nobilissimæ vrbis excidio, nihil mitigata rabie deflexit in Euganeos & Venetos, Altino, Concordia, Opitergio, Taruisio, Patauioque euastatis aut euersis: quum vndique tot oppidorum atque vrbium incolæ, metu mortis, in proximas Hadriatici maris paludes confugere cogerentur. Verùm ab hac inusitata & planè miserabili incolarum calamitate, læto quodam maximeque felici auspicio, admiranda vrbis Venetæ primordia exorta sunt, insigni quidem magni numinis prouidentia, quum munitissimo inter paludes situ stupendæ eius vrbis fundamenta iacerentur. Quæ vna ferè omnium per mille annos inuicta, cæteris non obscurè seruientibus, in Italia incorruptæ libertatis decus tuetur. Anhelabat Athila semper sæuus & furens ad Alarici prædonis famam, qui ante quadraginta annos Romam orbis dominam summique imperij caput immaniter deformarat, eoque iam cum tota mole barbararum gentium cruoris & prædę auidus ferebatur, immaniq; voto potitus foret, nisi Martianus Cæsar viribus & belli fortuna inferior, à Deo maximo certam opem implorasset, diuino instinctu per quietem admonitus, vt positis armis Leonem Romanum Pontificem venienti belluæ obiiceret. Suscepit itaque id munus alacriter Leo, nihil reformidato periculo quod veræ pietatis gloriam afferret. Is non dubia sanctitatis opinione, & senecta venerabilis, cum simplici antistitum & patritiorum ordine in tiara, sacerdotalique amictu, & prælata argentea cruce, ad tyranni pedes proiectus, ita atrocem eius animum aliàs semper iratum & implacabilem, piis precibus mitigauit & flexit, vt occulto perterrente numine attonitus & emollitus manus daret: Nec multò pòst qui cuncta obuia prostrauerat, nec vsquam sisti potuerat, modico contentus tributo in Pannoniam reuerteretur. Quid enim maius & gloriosius armis peti potuit, quàm Romanos, qui à deuictis toto orbe populis tributum exegissent, tanquam domitos alienæ virtutis admiratione tributarios effecisse? Mirabantur Hunni proceres Romanæ prædæ auidi, quòd Athila virtutis & fortunæ suæ penitus oblitus ex bellicosissimo Imperatore, homuncionis sacrificuli oratione fracto vigore animi, repentè alius & prorsus imbellis & timidus extitisset. Verùm is ad ea respondens, tantæ commutationis causam in duos augustiore specie Heroës referebat, qui à dextra læuaque supplicantis Leonis, vibratis gladiis sibi necem, nisi piis precibus annueret, minitari videbantur. Eos proculdubiò diuorum Petri & Pauli spectra fuisse Christiani existimant. Athila verò vel supra omnes barbaros ingenio maximè fero & agresti, vt suos itidem conuicio quodam pacem Romanis datam improbantes eluderet, lepido scommate vsus fertur, quum diceret; An non importunè miramini quòd ferarum Regi quem cuncta animantia horrent, repentè cesserim? facetè ad Pontificis nomen alludens. Per hunc modum Romanis tributo imposito in amicitiam receptis, quum in Pannoniam esset reuersus, Hildidem excellenti forma vxorem duxit, sed maturè Dij prohibuerunt, ne ex eo ferali connubio proles aliqua tanquam humani generis portentum ederetur: nuptiali enim nocte temulento atque altè stertenti, tanta vis sanguinis per nares erupit, vt qui tot cædibus passim editis, prouincias immanissimè cruentarat, ad extremum subitò expirans, coniugalem thorum largissimo sanguinis sui flumine inundârit. Memoriæ autem proditum est, Martianum Cæsarem per somnium ea nocte, qua Athila fato cessit, fractum eius tyranni arcum, comminutasque sagittas, Theodosio indicante conspexisse: quasi Diis curæ esset, vt hostile quicquam ab ea terribili fera timere desineret.

ANTONII VVLPII Nouocomensis.

Quid tot conspiciens, viator, altum
Erecta ad tumulum trophæa, tótque
Victorum exuuias Ducum, vrbiúmque
Tot cadauera, totq; de subactis
Triumphos populis, stupes anhelus?
Rex ille Athila, Numinum flagellum,
Tu nosti reliqua: hic iacet: viator
Cerne vt nunc etiam cinis superbus
Spiret imperium, minas, furorem:
Hunc casus nisi narium soluta
Vena, dum thalamis nouæq; nuptæ
Indulget nimis, abstulisset: orbis
Euersus, titulos, decusq;, monstro
Fatali cumularet, & trophæa.

ADAMI FVMANI Veronensis.

Fax orbis ille, incendium, pallor, pauor,
Europa monstrum, quē nouum genuit parens,
Matris ferus quod carnifex foret suæ,
Qui barbaro superbo ipse spiritu
Dei Flagellum nomen indidit sibi
Terris furens satelles irati Iouis,
Per quem fuère secla facta ferrea,
Quum quaque mores vsque fundit barbaros,
Quo se ore viuens ferre suesset Athila
Tabella Iouij hæc indicat planissimè.

Totila.

OTILAS hoc roseo illustrique vultu, & statura corporis eximia, multoque militaris animi vigore, Visigothicæ regiæ stirpis specimen referens, Taruisij Rex est appellatus: paulò pòst quàm Rex Vitiges Belisarij virtute fractis opibus sese atque Rhauennam victori dedidit, vt ad Iustinianum triumphali spectaculo duceretur. Indignabantūr enim reliqui Gothorum proceres, qui in Venetiæ, Cisalpinæque Galliæ oppidis remanserant, quòd inuicta antea Gothorum virtus, Græcis homunculis imperitia Vitigis, aut certè nimis celeri desperatione succubuisset. Propterea hominem regia dignum corona animo atque oculis requirebant, qui afflictum, humique prostratum Gothicum decus erigeret. Nam paulò antè Theudebaldum Vitigi suffectum, quòd Vraiam virum sua virtute & Vitigis propinquitate clarissimum

clarissimum, indignè occidisset, Bella Rogus inter epulas obtruncarat: successoremque huius Atharicum Gothi proceres, quod cum Iustiniano fœdè pacisci, quàm armis contendere mallet: incertum an veneno, intra paucos menses sustulerant. Itaque Totilas ex Theudebaldi sorore genitus, insignique ob id procerum fretus studio, vsq; adeò animum sustulit, vt bonæ spei plenus & gerendi belli maximè cupidus ad veteris imperij, Theodoriciq; regis amplitudinem aspiraret: sæpeque ad Gothos concionaretur magnificè suadendo, vt nihil animo se demitterent, & sibi secunda omnia, postquam Belisarius Italia decessisset, obuentura sperarent. Nec opinionem fauentis populi vsquam fefellit, vtpote qui in omni obeundo munere mirificæ virturis vim ad bellum afferret: & eo quidem rerum successu, vt maximorum regum famam rerum gestarum felicitate æquasse, nec immanissimi tyranni nomen à nostris impositum, merito tulisse censeatur: nisi in postremo vitæ actu, vt in Tragœdijs videmus, illudente Fortuna corruisset. Primum eius operum victoria fuit de Bessa & Vitalio Bellisarij ducibus ad Veronam parta: læto quidem auspicio, quòd profligatis copijs cuncta ad vnum militaria signa in eius potestatem venissent. Inde victor & ferox Italiam percurrens, passimque præsidia confirmans, Spoletum cepit, Beneuentum mœnibus nudauit, Neapolim longa obsidione perdomuit. In ea autem victoria, tanta vsus est clementia, lenitate, iustitia, vt Cononem præsidij præfectum, liberali inuitatum stipendio, & id munus renuentem, quòd sacramenti religione obstrictus, sine scelere fidem mutare non posset, incolumem datis comitibus Romam dimiserit. Romanos item milites & ciues Neapolitanos inedia propè enectos, & passim ab immoderato auideq; sumpto cibo collabentes, distributis ad vitæ & valetudinis rationes alimentis, refouit atque seruauit. Et quum vndique maleficia militum puniret, armigerum suum, nobili ortum loco & apprime strenuum, de vi illata ingenuæ virgini conuictum securi percussit, tanta seueritate, vt damnati bona quæ erant amplissima, nupturæ virgini in dotem adijceret. Brutijs demum, Lucanis, & Calabris admoto vndiq; terrore in fidem redire coactis, satis sibi bellicæ laudis, satisq; imperij sibi partum existimare potuit, nisi Roma vrbium omnium domina ad summum gloriæ cumulum potiri cupiuisset. Nec impotentis barbari immani voto, Dij iam pridem Romanis infesti omnino defuerunt: semel enim vt in fatis erat, atque iterum vrbs Roma Isauris, Cilicibus, custodiæ locum prodentibus, capta, direpta, euastataque est. Verùm auso potitus Totilas nequaquam barbaro ingenio ex tanta victoria nouæ laudis occasionem intellexit: generosoq; consilio violentiæ atque superbiæ suæ modum imponens, omnes qui in templa confugissent, incolumes & liberos fore pronunciauit: vsq; adeo remissa animi feritate, vt Pelagio sacrorum Principi, & pro salute publica excidium deprecanti, religioso quodam pudore placatus obediret, & in mœnia tantùm grassaretur, vt certis in locis ingentium portarum instar adaperta, & potentiæ suæ vim, & moderationis lenitatem æterno monumento testarentur, Romanorumq; familiæ in Campaniæ oppida relegatæ, patrij soli calamitatem diu lugerent. Cæterùm miseris, vt plerunque in ipsa clade accidit, pie riteq; ad placanda numina conuersis, non omnino serus vltor Narses aduenit, vt commutata belli fortuna, qui à summo duce Bellisario superari nequiuerat, præualidus & ingens vir Totilas, à tripalme sene eunucho vinceretur. Cum hoc enim Totilas postquàm vndecim regnasset annos, in Vmbria iuxta Calles oppidum viæ Flaminiæ impositum, ad aquam (vt dicunt) Alaniam, collatis signis conflixit. Eo quidem euentu, vt quum diu inter vtramque aciem phalerato equo, & auratis armis conspicuus, iaculo sæpe in auras euibrato, itidemq; excepto, equitandi artem ostentasset, conserta demum pugna profugeret, vulneratusq; à persequentibus, intenta fuga ad vicum Capras cum tribus equitibus elaberetur. Ibi dum vulnus obligaret, nec sanguis sisteretur, expirauit: Vna hac fortasse fatali sorte nequaquàm infelix, quod tanti modò nominis rex, & inter strenuos milites longè fortissimus, nec vnquàm antea victus, Eunuchi triumphum effugerit: quum sine vllo funeris honore nullisque inferijs, clam inter vepreta conderetur: vt inde post aliquot dies indicante muliercula erutus, & planè agnitus, vel ab ipso victore Fortunæ ludibria graui animo reputante, miserationis & verecundiæ mixtas gaudio lachrymas exprimeret.

ANTONII FRANC. RAINERII Mediol.

Hæc Totilæ effigies, quo iuncta leguntur in vno
Et decor, & robur, & pudor, & pietas.
Miscetur decori robur: pudor emicat armis
Quam forti apparet pectore, tam pius est.
Vrbem terrarū dominam capit: attamen Vrbis
Seruat captiuæ templa, Deosq́, colit.
Semiuir ast illum valido domat agmine Narses
Infractum bellis omnibus ante virum
Flebilior sors nulla fuit, nam contigit illi
(Heu) prope fœminea procubuisse manu.

ADAMI FVMANI.

Immanis ille pestis Vrbis, barbarus
Quæ barbararum gentium terror, sui
Ad ortum ab occidente fines imperi
Olim feroci Marte dilatauerat,
Qui nostra vastitate cuncta perculit
Vicos, agrosq́, ciuitates, oppida,
Ritu procellæ, turbinisq́, acerrimi

b

Deo atque hominibus abominatus Totila
Hac in tabella pictus hospes an vides
Vt sæuus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minatur ore, cædem, sanguinem?

Narsetes.

ARSETIS veram imaginem, quam argenteis & æreis nummulis minimè eleganter expressam videmus, Græci scriptores, Procopius, Agathius & Suidas, ad perenne monumentum nobis ita repræsentant, vt eam non lætis modò oculis, verùm maximè pio gratoq; animo admirari & venerari fas sit. Quid enim ex omni annalium memoria admirabilius fuit, quàm Gothorum gentem, indomito immanium corporum, ingentiumq; animorum robore terribilem, ipsumq; inuictum antea regem Totilam, ab homulo gracili, pusillo, & quod maximè miserum & pudendum hostes putarunt, defectæ virilitatis eunucho, omnibus ferè prælijs, ac vniuerso demum bello superari? Sicilia, totaque Italia depelli, & ad internitionem nominis passim deleri? Fuit hoc profectò incomparabile & verè summo amplissimæ laudis decus, quum longè speciosissimum de restituta Vrbe liberataq; Italia trophæum Narseti erectum conspiceretur: si certis sese finibus immensæ virtutis gloria terminaret. Accessit enim ad ipsum excelsi trophæi cacumen, vt id noua specie nouisque exuuijs exornaret, victoria de Francis ad Volturnum parta. Irruperant in Italiam è Gallia Germani fratres Bulthinus & Leuthares, Francorum principes, non contenti opulenta ea regione, quam ipsi è Germania aduenæ eiectis indigenis occupassent, vt post debellatos à Narsete Gothos, Italiæ imperium arriperent. Diuisis itaque copijs Bulthinus à Tyrrheno, Leuthares ab Hadriatico litore, totam Italiæ emensi longitudinem cuncta obuia prostrauerant: iamq; Bulthinus diues præda è Brutijs atque Lucanis rediens, quartam cladem afflictæ adhuc Vrbi, & nondum planè munitæ proculdubiò allaturus erat, nisi Narses irruenti belluæ ad Casilinum occurrisset. Erant Franci inuictum, & formidabile hominum genus, hamatis atque mortiferis instructum telis: sano imperatori æquo in campo & iusta acie refutandum: nec oppugnandum quidem in castris, quum se lunata curuum serie depressis solo ad axem rotis vndique muniuisset. Verùm Narses vel parua manu tot barbarorum robora per moras & astus mirè ludificatus, ita perfregit, vt inusitata aciei forma circumuentos, cadente Bulthino ad vnum omnes trucidaret, & Volturni cruento alueo ingentia cadauera in Tyrrhenum voluerentur. Parem quoque profectionis & vitæ exitum, sed diuersa conditione Leuthares tulit. Nam è Salentinis per Apuliam, Picenum atque Flaminiam, quum in Venetiam esset reuersus, quòd templa omnia passim sacris donarijs spoliasset, vltore magno Deo in horribilem incidit morbum, ex quo vesana rabie percitus, suos artus dentibus laceratos, manantemq; cruorem bibens deuorabat: & Franci ad vnum omnes sæuiente pestilentia delerentur. Tantis rebus gestis Narses quum per Italiam præcellenti pietate templa conderet, & passim illatas à Gothis iniurias magnificè resarciret: summaque legum æquitate populis ius diceret, id vnum omnino contendebat, vt fessa tot malis Italia, secura atque opulenta pace frueretur. Sed his artibus collecta gratia, auctis opibus, & insigni gloria florentem, quem immensæ Gothorum vires & formidanda Francorum arma non fregerant, oborta inuidia humanæ felicitatis commune malum, inexpectatò ita perculit, vt incredibili dolore incensus, animum omnibus antea iustitiæ, religionis, & patientiæ virtutibus exaggeratum, ad vindictæ libidinem indignanter verteret. Sophia nanque Augusta muliebri liuore à delatoribus concitata, quum Narseti successorem destinaret, ad eum contumeliose scripserat: vt iam tandem diuitijs expletus in Italia regnare desineret: quando ei colus in Gynæceo Byzantij, quàm Romæ sceptrum aptius conueniret. Quæ verba vsque adeò profundè in pectus descenderunt, vt Sophiæ responderet, se nere quidem, ordiri, texereque solitum, maturè daturum operam, vt paratis iam filis eam scitè telam ordiretur & texeret, quam nec ipsa nec vxorius imperator retexere possent. Accersendum enim in Italiam è Pannonia Alboinum Longobardorum regem, cui nemo ex inuidis resistere posset, existimauit: vt intima Romani imperij viscera, nouæ & bellicosissimæ gentis irruptione quaterentur. Verùm omnibus magnitudine periculi terrefactis, Ioanne Romano pontifice iustam iracundiam pijs precibus demulcente, Narses pristinæ suæ pietatis & probitatis memor, perturbatam mentem ad clementiæ decus vsque adeò tempestiuè reflexit, vt Alboinum iam intentum ad iter, subsistere, opperirique alia nondum maturæ occasionis mandata iuberet. Paruerunt Longobardi, nec oblatum inuadendæ Italiæ consilium prius ad profectionem explicarunt, quàm Narses post aliquot annos cunctis quæ ab imperatore deferri possent honoribus functus, iam senex excessit è vita. Eius siquidem inclyta virtus in postremo vitæ actu, quod summæ felicitatis fuit, immane illud inuidiæ monstrum, magnitudine admirabilium operum, & illustri fulgore suo penitus obruerat. Imbelles enim liquidique aulæ proceres non obscuro ingruentis belli metu subacti, qui ad Narsetis præfecturam anhelare

ausi

ausi fuerant, eum quem priuatim oderant, vt plerunque fit, publicè miris laudibus extollebant: ita vt mihi Narses supra omnes mortales maximè admirabilis fuisse censeatur, postquam è Perside conditione seruus & eunuchus inter delitias muliebres nutritus in Regia, pretiosiorique demum gazæ fidelis custos præpositus, è tanta ereptæ virilitatis calamitate, vnicus prope cùm virtute, tum fortuna imperator extiterit. Nemo enim eo peracuti atque habilis ingenij vim solertius ad consilium flexit, nemo grauissimarum rerum negotia certius explicauit, nemo denique vtriusque fortunæ impetum constantius atque felicius sustinuit & auertit. Verùm quod admirationis humanæ modum excedere videtur, nullo literarum fretus præsidio, quòd sophistæ ad parandam dicendi artem nunquam operam dedisset: eloquentia militari tantum valuit, vt quum opus foret, repente summus orator, animos quò vellet facile impelleret. Cunctas siquidem humanarum rerum actiones ad religionem reuocabat, ex qua non dubia præsensio diuinatioque rerum bellicarum, & longa infracti animi patientia & cuncta denique iustitiæ temperamenta profluerent. Nec in tenui corpusculo supra ingentis animi vigorem expetita magnis ducibus, equitandi & iaculandi peritia deerat, qua vires in hoste ad impetum validiores mirè contemneret & eluderet. Nobilissimum eius operum Romæ visitur marmoreus pons, quem Totilas disiecerat, Anieni Salaria via impositus, in quo tale Epigramma incorruptis adhuc literis legimus, dignum vtique vt non in ponte tantùm, sed toto orbe ad Narsetis gloriam celebretur.

Quàm bene curuati directa est semita pontis
Atq; interruptum continuatur iter,
Calcamus rapidas subiecti fluminis vndas
Et libet iratæ cernere murmur aquæ,
Ite igitur faciles per gaudia vestra Quirites
Et Narsin resonans plausus vbique canat.
Qui potuit rigidas Gothorum subdere mentes,
Hic docuit durum flumina ferre iugum.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Non nō hac tabula semiuirū hūc fingere paruula
Fas est, marmoribus quē decuit scalpier, arduo
Aut Ossa, aut Rhodope, aut aërio Caucaseo in iu (go,
Si spectes animū belligeri, factaq; fortia.
Hic Narses, regio quem peperit Persidis inclyta
Byzantiq; aluit, quē domus olim aurea Cæsaris
Eductum muliebri imperio & mollibus in iocis,
Acuto fuerant secta cui pondera forcipe.
Hic ille est valido consilio qui quatit agmina
Gothorū, et madidū sanguine regē Totila Italo,
Francorūq; acies, barbarieq; Ausonia expulit.
Salue, ô macte animo semiuir & clarior omnib.
Veris Marte viris. Nūc vtinā magne resurgeres:

Carolus Magnus.

SALVE Heros bellicâ virtute, illustri iustitia, & Christiana pietate supra omnes Augustos maximè inclyte. Salue imperator inuicte non MAGNI modò, quod consensu nostri orbis cum incomparabili gloria tibi obuenit, sed TER MAX. cognomento dignissime. Tu enim gentes immanitate barbaras, & in vestigio mori potius quàm vinci solitas, quoniam insanis superstitionibus seruirent, ita iustis armis & diuina tua virtute domuisti, vt non opibus & libertate spoliatæ, vinctas manus ad seruitium victori darent, sed conseruatæ incolumes à clementia pietateque tui nominis insigne beneficium acciperent: quum ad veræ religionis cultum, te hortatore, magistroque ducerentur. His nempe longè optimis belli & pacis artibus, non indomitos modò Saxones & peruicaces Cantabros perpetuis victoriis deuictos, verùm quod ad perenniorem laudem nobilius fuit, Longobardos arroganter & impiè sacrosancto pontifici infestos, Deo vltore funditùs excisos videmus. Salue itaque Christiani imperij propagator Augustissime, potificiæ dignitatis assertor & vindex, aureæque ætatis conditor. Te siquidem auspice Italia in primis, quæ iam pridem à Gothis & Vandalis deformata prostrataque ferrei seculi iniurias pertulerat, sese vsque adeo felici rerum omnium prouentu erexit, vt pristinæ amplitudinis ornamenta reciperet, & religio ad firmiorem dignitatem ritè instaurata, clariore iàm nominis sui authoritate potiretur, & singulæ prope vrbes tuæ eximiæ liberalitatis atque magnificentiæ monumenta mirarentur. Verùm Etrusci nullo vnquam æuo tuas laudes silebunt, quòd Florentiam omnium vrbium longè pulcherrimam ad non dubium, si admirabile ædificiorum decus spectetur, totius Italiæ ornamentum, in cineres à Gothis conuersam restitueris. Itaque magnanime Carole, nihil nobis ex tui decoris memoria maius aut luculentius relinquitur, quàm vt hanc generosæ frontis & probi vereque augustioris speciem contemplando sanctissimè veneremur. Neq; enim dubitare fas est, quin inter priscæ ætatis Heroes mirifica pietate in cœlo beatas sedes meritos, æterna felicitate perfruare. Vel ob id te ipso in terris maior & venerabilior, quòd plerique Romani imperij successores ne-

quaquam æmulatione gloriæ tuæ ducti, & impiè & turpiter ad certum dedecus ac ignominiam neglectæ religionis imperarint. Æream Caroli effigiem nobis dono dedit Alfonsina, Magni Laurentij Medicis nurus.

IOANNIS BELLAI Cardinalis Parisiensis.

Carole dum monstras aditus quibus Itala posset
Externum virtus ferre subacta iugum,
Lene tamen ferre illa iugum sub principe leni,
(Quale fuisse tibi vidimus ingenium)
Extinxti penè vnus opes Latiasq́, tuasq́,
Nec laus in lucro vt debuit esse, fuit:
Regnandi neq́, enim est, vt regni exēpla secutus
Aemulus heu cœpti qui fuit ille tui,
Aemulus ille quidem, cœptiq́, & nominis hæres
Sed tibi tam, victo quàm nocuus Latio,
Nam Latio est vsus sic in tua viscera victo,
Vt sit in authorem pœna retorta suum:
Si nescis, proceres cæsos animasq́, nepotum
Errantes toto consule in Elysio.

HONORATI FASITELII.

Audisti ne olim magni post Herculis arma
Extremam paribus Calpen qui terruit ausis
Inuictū virtute animi, dextraq́, Rolandum?
Audistin' robusta senis tot pignora Amonis,
Ac teneram roseo cum primis ore puellam
Casside sub dura solitam se credere campo,
Congressamq́, viris victricem excedere pugnā
Atq́, alios, aliosq́, omnes fortissima bello
Pectora, bis senos ex ordine Palatinos?
Quos magnis longum spectatos Gallia rebus

Euenit

Euexit cælo, & fulgentibus intulit astris,
Insignes scilicet spolijs Heroas opimis
Insignes raptis immani ex hoste trophæis?
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiã aspectu ipso, & maiestate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhausêre laborum.
CAROLVS hic ille est, quẽ nec secla vlla, nec ætas
Non canet eximio Magnum cognomine regem:
Cuius ab auspicijs tum primum Gallica signa
Bætis, & infractus victricia sensit Iberus.
Intremuere Asiæ reges, iacuitq; subacta
Punica terribili tellus concussa duello.
Cætera ab angustæ spatijs exclusa tabellæ
Te magni diuina IOVI monumenta docebunt.

PARTHENII PARAVICINI Nouocomensis.

Hæc verò longè ante alias quæ fulget imago,
Quam circum densa mediam cinxere corona
Egregij reges, tibi maxime regum
Sacratur, priscum reparas qui Martis honorem.
Nam vix Pipini imperio sceptrisq; potitus
Francorum iusta arma moues, atq; hoste subacto,
Ducis Aquitana celebrem de gente triumphum.
Nec mora quàquà ingẽs immani à Saxone bellũ
Ingrueret, patrios fines transgressus & Alpes
Vixdum victrices aliquas augustaq; signa
Expandis, cecidere hostes rex captus, ab illo
Italia amissos primùm sperauit honores,
Et caput erexere arces, collesq; Latini,
Relligio, Petriq; ratis iam fessa procellis
Per te exoptatos subiit tutissima portus,
Te ne adeò Ausonij pietas laudumq; cupido
In lituos, aræ, Romanaq; sacra trahebant?
Quî Longobardum strages, & Bætica dicam
Agmina? perfractos Mauortia pectora Iberos,
Et totum auspiciis domitum felicibus orbem,
Post obitos, quem tot exantlatosq; labores,
Iuppiter emeritum cæli super arce locauit
Heroes inter claros, sanctumq; senatum.
Ausonia infelix, ecquem nunc æmula virtus
Exciterit, quis iam pro religione tuenda
Sollicitus, sacrisq; Deum pia ceperit arma?
Vos ò qui socias odiis ciuilibus vrbes
Vertitis, infandisq; decus speratis ab ausis,
Si famæ vos tangit amor, laudumq; cupido,
Hoc agite, hinc iustis quærenda est gloria bellis.

Gotifredus Bolionius.

ACRO bello, quod ante quadringentos annos indicente Vrbano pontificẽ, ab illustribus Europæ Regulis pro gloria Christiani nominis, incredibili pietate susceptum, inusitata gestum virtute, ac admirabili felicitate confectum est, GOTHIFREDVS Bolionius supremum decus tulit. Is tum in Belgico Oceani litore vrbi Bononiæ dominabatur, præque se ferebat antiquissimam Lotharingiæ stirpis nobilitatem, quum pontifex ad Claromontem Aruernorum oppidum in Asiaticam expeditionem ad recuperandas Hierosolymas nomen dantibus, dextro humero rubra cruce religiose obsignato, cœlestibus vitæ præmia promittebat. Omnium itaque princeps Gothifredus Christi se militem professus, eam crucem, & belli tesseram de manu sacrosancti pontificis accepit: Ea verò apud vniuersos erat, DEI VOLENTIS. Inerat ei præcipuum naturæ donum proceri corporis & grauissimi oris eximia dignitas, quam excellens bellica virtus, & sancta promissi fides, incorruptique mores adornabant. Nauarat Cæsari in Italia bellum gerenti fortem fidelemque operam: vnde trium linguarum peritiam & singularis industriæ famam bello & pace retulerat. Incredibile dictu est, quo militum concursu, quo ardore procerum, quo diuitiarum, penatium, vxorum, & vitæ denique contemptu rubræ cruces peterentur. Diuino enim quodam furore concitatis animis, deuotisque corporibus generosissimi quiq; non caducum, sed immortale decus quærebant, quum pia fortiaque pectora occupante religione, periculorum omnium metum, spes vna perennis inter cœlites gloriæ discuteret: propter quam suscepto voto, cunctis domesticæ pacis delitiis, cunctisque opulenti ocij voluptatibus facilè renunciarent. Id verè pium, vereque decorum præsentium animorum decretum, non Gallos modò, sed Germanos, Anglos, Scotos, & Danos, & denique Hungaros æmulatione pietatis & gloriæ in id bellum traxit. Non defuere Itali principes externæ pietatis æmuli, qui expedita arma consociarent, mariaque traiicientes cupidissimè sequerentur. In his fuere è Transpadanis Gulielmus Longaspatha, & Otho Vicecomes, & ex Apulia Boemundus atque Tancredus illustres Reguli, qui supra triginta milia armatorum peditum & equitum sub signis habuerunt. Iêre diuersis itineribus, diuersisque classibus, quòd tantæ alendæ multitudini, neque expositæ passim, aut reconditæ fruges, neque contracta vndique nauigia ad traiiciendum sufficerent. Petrus Eremita, huius belli præcipuus adhortator, ab Hungaris ex itinere multis affectus detrimentis, cum primo agmine Byzantium peruenit. Hugo Magnus Francorum Regis frater, qui authoritate nominis cunctos anteibat, è Bario Dyrrhacium traiicit, & per Macedoniam in Thraciam iter habuit. A'Brun-

dusio autem atque Hidrunte Boemundus cum Italicis copiis Ionium emensus Corinthum ap-
pulit, atque inde per Ætoliam & Phocidem atque Thessaliam, Byzantium est profectus: Ale-
xio Græcorum Imperatore vsqueadeò ad tantæ multitudinis conspectum metu consternato,
vt postquam iusta petentibus, & inuicta tenentibus arma, nihil negare poterat, dubio astutoq;
ingenio certa pactione cuncta concederet: scilicet vt graui ea periculosaque Thraciæ tot for-
tissimarum gentium multitudine exoneratus, belli ipse spectator, omni prorsus timore atque
incommodo leuaretur. Traiecerunt è Byzantio Chalcedonem trecenta milia descriptorum pe-
ditum, & centum milia galeatorum equitum: qua multitudine vadentium ad insolitum de-
cus, nusquam irrito conatu tota penè Asia quateretur. Nam sicuti ab Europa terribiles tot na-
tionum copiæ totque inuicti duces suscepto semel voto, aut honesta morte, aut insigni victo-
ria satisfacere, perrumpereque omnino in Syriam ad Christi sepulchrum decreuerant: ita exci-
tæ ad arma toto Oriente Mahometanæ gentes, Asiæ possessionem ante trecentos annos bellica
virtute partam pertinacissimè tuebantur. Sed ea nostrorum vis religiosique & indomiti cona-
tus felicitas fuit, vt quum centies variis cruentisque successibus esse dimicatum, nec ingentia
flumina, nec inaccessæ Tauri, Amanique rupes, nec oblatæ passim immensæ Barbarorum acies,
nec sitis, nec diræ famis, incidentesque viris & iumentis morbi properantia agmina retarda-
rint. Scriptores nempe eius ætatis, & in primis Tyrius antistes, qui earum rerum historiam in-
corruptè condidit, varietate incredibilium casuum & magnitudine præliorum obruuntur. Hæc
enim humanæ memoriæ captum exuperant, & omnem annalium fidem antecedunt. Nec mi-
rum, quum totius ferè commoti terrarum orbis bellicosissimæ gentes, non de fortunis modò ac
imperiis: sed quod maximè animos excitat & incendit, de religione sacrorumque authoritate
inter

inter se manus contulerint. Ad Nicæam primò Solymanus Turcarum Satrapes, & clarissimus imperator ingenti prælio victus, & latè profligatus est. Ad Antiochiam deinde in Syria Corbanam Parthorum Medorumque & Assyriorum innumerabiles ducentem copias, nostri heroes ancipiti prælio dimicantes, ad Orontem prostrauerunt. Ægyptius verò Rex Caliphas memorabili acie victus Christianæ virtuti succubuit: Hierosolymæque demum diu oppugnatæ, acerrimeque defensæ, magna cum cæde Barbarorum captæ sunt: quum ante omnes Gothifredus admota turri lignea, ex eaque in hostilem murum demisso ponte, ipse cristata galea conspicuus, & pedestri protectus scuto, trucidatis depulsisque Barbaris primus in vrbem peruasisset. Eo celeberrimo facinore edito, tot Procerum consensu Hierosolymarum Rex est appellatus. Sed vir sanctitate pariter atque virtute singularis, decorum fortasse aliis, sibi verò superbum regis nomen, pio inuictoque aduersus fastum animo repudiauit: quòd nefas esse diceret, ea in vrbe auream coronam ferre, in qua Christus spineam tulisset. Quo habitu delatum diadema renuentis, eius effigies iubente Leone pontifice, ex vero numismate excepta, in cœnaculo Vaticani picta est. At Gothifredus suscepto imperio nihil antiquius duxit, quàm sacrosanctæ vrbis delubra ritè expiare: quassata arietibus mœnia instaurare, ac ingenti cura Ioppem expugnare, vt Christianis classibus in proximo litore portus pararetur. Nam Veneti Liguresque, tam pia quàm decora contentione nouas semper copias, nouosque commeatus & bellica instrumenta nostris præclarè vincentibus conuectabant: vigente & crescente ad victoriæ famam studio piorum fortiumq; hominum, qui ad inuisendum Christi sepulchrum, vrbemque antiqua religionis claritate famosissimam, certatim transfretabant. Victores nanque proceres sacræ militiæ, voto ad Christi sepulchrum ritè soluto, perfusi incredibili lætitia, tanquam victoriæ compotes, ad vxores & propinquos in Europam redibant, hortabanturque obuios, vt in supplementa gloriosæ militiæ defunctorum, arma atque animos expedirent, & reliquum integræ adhuc laudis decus, deletis ad internicionem impiis mererentur. Cæterùm Gothifredus Ioppe Ascaloneq; expugnatis, fusisq; non vna acie passim hostibus, mediterraneisq; aliquot oppidis in fidem receptis: quũ integrum regnasset annum, pestilenti morbo surreptus excessit è vita: tanto Christianorum, Syrorumque omnium luctu ac desiderio, vt qui viuens multos dignitate æquales, commendatione pietatis atque virtutis anteisset: post mortem quoque in terris felix haberetur, quòd relicta posteris gloriosa hereditate, Balduinus frater, qui ad Edessam Mesopotamiæ vrbem Tetrarcha regnabat, fraternæ amplitudinis atq; fortunæ æmulus, consensu Procerum regnum sit consecutus.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Gothifrede piis Solymos dum subiicis armis,
Et renuis capiti regia serta tuo:
Nil vnquam humano diuinius exiit ore,
Regali quàm quod exiit ore tibi.
Laurea non hominem gestare, nec aurea regem
Fas, vbi rex Diuum spinea serta tulit.
Macte heros tam voce hac quàm victricib. armis,
Quæ Babylon, omnisq; horruit Assyria.

Saladinus Sulthanus.

SALADINVM Sarraconis Medi, qui nefario scelere summaque perfidia interfecto Califfa Memphitico Sulthano, cuius mercenarius dux fuerat, Ægypti regnum occupauit, filium fuisse authores tradunt: tantaque animi magnitudine & virtute præditum, vt inuicto spiritu, altitudineque solertis ingenij, & vi eximia corporis, peritia & fortuna belli, maximorum imperatorum gloriam æquasse censeretur. Is ab ineunte ætate cunctis belli artibus instructus, vti erat præcipuus pecuniæ contemptor, viros fortes liberalitate vndique sibi asciscere, magno sumptu explorare hostium facta dictaque, induciarum belliqùe gerendi occasiones præsentire, iustitiam fidemque religiose colere, victoriis modum imponere, fortuita incidentium casuum præsenti semper ingenio ad consilium rationemque flectere, probè didicerat. Vt non mirum videri possit, si Ioannes Boccacius in fabulis mirus, vel in Barbaro virtutis æstimator, eum explorandis Christianorum opibus atque consiliis, mercatoris habitu Italiam & Galliam peragrasse tradiderit. Tum enim Ænobarbus imperator, & secundum eum Philippus Galliæ & Ricardus Anglię reges: Venetique item, Ligures, & Pisani ingentes copias & classes parabant, vt accisis Syriæ rebus opem ferrent. Verùm tanti apparatus vel incredibilis conatus, æmulatione, inuidia, infamique dissidio nostrorum fractus, eum tulit exitum, vt Saladinus expugnatis Hierosolymis post octogesimum & septimum annum, ex quo eas Gothifredus manu cum insigni gloria ceperat, & Guidone demum Lusignano Hierosolymitano rege ad Tiberiadem acie superato captoque, in Syria & Iudæa Christianorum opes euerterit. Vsus est autem ea victoria magno ferociæ humanitatisq; temperamento, quum Hierosolymis Christianos incolas sua in sede relinqueret, campaniq; tantùm æris sonitum è sacris turribus tolleret, colen-

dumque Christi sepulchrum, Gothifredi etiam tumulo admiratione virtutis inuiolato, piis hominibus concederetur. Sed ea inuictæ virtutis vtentem fortuna occasi neque, dissensionis & socordiæ nostræ cuncta ad Ioppen, Gazam, Ascalonem, Tolemaidem, Berytum, & Tripolim assiduis cladibus proterentem, fatalis hora non planè senem eripuit, quum sedecim regnasset annos, scilicet vt debellandis Christianorum reliquiis Saphandino filio nouæ parandæ laudis materia præberetur. Moriens vti humanæ conditionis atque miseriæ memor condito testamento, omnem funeris pompam abdicauit, iussitque tantùm in lancea præferri atri coloris obsoletam tunicam, præcinente ad populum sacrificulo huius sententiæ carmen, quod à Boccacio memoriæ proditum est:

VIXI *diuitiis, regno, tumidusq; trophæis,* *Sed pannum heu nigrum nil nisi morte tuli.*

Huic Saladino aut certè (quod potius crediderim) Saphandino filio de Ludouico Francorum rege capto, cessit victoria: quum ad Damiatã vrbem Pelusiaco Nili ostio in Christiana castra effuso, miserabilem cladem accepisset. Ferunt Ludouicum, vt se redimeret, in pactionis fidem Christianam hostiã victori impio tradidisse: non minore accipientis quàm tradentis gloria, quando barbarus pro sua superstitione inane externæ fidei pignus acciperet; in eam spem, vt ad perpetuum dedecus, si rex inclytus in exoluenda pecunia impiè fidem falleret, inexpiabilis inuidia maximè pio regi conflaretur. Viuens Saladinus ex linteo more gentis conuoluto, cornutũ capitis integumentũ gestare erat solitus, vt totidem regna virtute parta nobili argumento spectantibus exprimeret: quod postea diadematis genus à successorib. Sulthanis vsurpatũ fuisse videmus. In hâc autem habitus speciem Saladini formã nobis cõmunicauit Donatus Lectius, patritij ordinis Venetus, diu in Cypro, Syriaq; gestis magistratibus, historiæ & omnis antiquitatis studio clarus.

MARVLLI

MARVLLI TARCHANIOTAE Constantinop.

Littore dum Phario prima Saladinus in alga
Barbara deuicto castra oriente locat,
Venit adulatrix regum comes vnica turba
E quibus vt lingua promptior vnus erat,
Nunc domitũ Aegyptũ iactat, nunc littora rubra
Fractaq́; pugnaci Gallica sceptra manu,
Ostentaq́; virum duris tot milia in armis
Et iubet hinc vires æstimet ipse suas,
Scilicet hinc ille, atq; adeo ex hac inquit arena
Quæ te semiustum littore Magne tenet.

IANI VITALIS Panhormitani.

Accepit pignus victor Saladinus Iesu,
Redderet vt regnis te Ludouice tuis,
Tu pignus redimis multo pretiosius auro,
Vtra fides maior, illa vel ista fuit?

Fridericus primus Imp.

NVLLI Cæsarum ex his qui Romani imperij dignitatem illustri rerum gestarum fama protulerit, nomen suum minus ad naturæ genium respondit quàm FRIDERICO primo, qui à colore Ænobarbi cognomen adeptus est. Vetere siquidem Germanorum lingua Fridericus pacis diuitem exprimit: contrario scilicet euentu, quum ingenio ferox, armorum & belli cupidus, nihil magis oderit quàm pacis nomen. Nam ab ineunte ætate in contubernio Conradi Cæsaris patrui, in Asia militarat. Vbi verò in defun-

ćti locum Imperator eſt appellatus, eo animi decretò arma induit, vt ea non prius ſe exuturum
iuraret, quàm Romani imperij diademate ornaretur: cuius voti Conradus minimè compos fa-
ćtus, graui cum dolore animi exceſſiſſet è vita. Id verò vnum Fridericus præalto ingenio ſupra
coronæ decus ſpećtabat, vt quum ea potitus foret, cunćta iura imperatoriæ maieſtatis ad anti-
quam dominatus authoritatem reuocaret: quòd ſuperiorum Imperatorum beneficiariæ ciuita-
tes perampla immunitatum priuilegia conſecutæ, obſoletis iam tributis aut intermiſſis, ingratę
& contumaces ad parendum viderentur. Excitabant autem mirum in modum ad extendendam
famam virum integra ætate florentem Sueuæ gentis illuſtre & verè Martium nomen, antiqua
maiorum decora, & recens vel infelicis patrui Cæſaris exemplum, ſub quo variis vtriuſq; fortu-
næ documentis probè obſeruatam & exercitam militarium operum diſciplinam hauſiſſet. Itaq;
Fridericus coaćto exercitu in Italiam deſcendit, expugnataq; in limine, & deleta Derthona, ac
Spoleto demum in Vmbria ex itinere funditùs exciſo, Romam profećtus tantum terrorem Ha-
driano pontifici intulit, vt ad mare ſe proriperet. Formidandis enim ſtipatus copijs aduenta-
bat, minaci ingenio aliquam lenitatis ſpeciem ferens, ita vt ſe pacato agmine pontificem vene-
raturum polliceretur. Clauſerant Romani portas, Ælioque ponte erumpentes, cum Germanis
ad Neroniana prata tendentibus, tumultuario cruentoque prælio dimicarunt. Verùm aduentu
pontificis placatus Cæſar, in Vaticano more maiorum Romani imperij inſignia accepit. Nec
multò poſt in Ciſalpinam Galliam regreſſus, Mediolanenſibus bellum indixit, quòd finitimis
ſuperba ſæuaque arma intuliſſent, vt latè imperarent, Laude Pompeia crudeliter euaſtata, Co-
mo graui obſidione ſubaćto crematoque, & Papia omnibus belli detrimentis affećta, magnam
ſibi iniquæ atq; intolerandæ potentiæ inuidiam conflauerāt. Cæterùm eo euentu inchoatū bel-
lum, ſæpeque renouatum Ænobarbus confecit, vt multis vićtor præliis, ſemel vićtus ad Cal-
canum vicum iuxta lacum Eupilim, laborioſa difficilique obſidione perdomitos, acerbiſſima
lege impoſita ſubegerit, Mediolanenſes ad vnum omnes patrium ſolum verterent, vltraque
centum ſtadiorum ſpatium ad vicina oppida migrantes, relegatique, corruentis ſuperbæ pa-
triæ excidium ex propinquo ſpećtarent: tanta quidem vićtoris immanitate, vt vrbs totius Ita-
liæ ampliſſima ac opulentiſſima, inexorabili diri Cæſaris edićto, vix ſeruatis ab iniuria tem-
plis, ſolo æquaretur: turritaque mœnia cum ædificiis priuatis omnibus & publicis, Circo, A-
rena, Theatroque conciderent. Acerbiſſimo quidem lućtu tanti populi penatibus excedere
coaćti: ſed ingenti nec iniquo finitimorum ſolatio, qui ſuas iniurias conſpećta hoſtium cala-
mitate vindicaſſent. Id verò maximè crudele & contumelioſum fuit, quum vrbs euerſa fundi-
tus aratris proſcinderetur in agri ſpeciem, vt non frugis, ſed ad ludibrium, ſalis ſemen accipe-
ret. Pari propè clade etiam hoſtiliter incumbens Cæſar Cremenſes, Cremonenſes, Soncinates
afflixerat: quibus excitandis incendiis, exortum ſchiſma ſuas faces admouiſſe videbatur. Ha-
driano namq; defunćto, quum Alexander Senenſis eſſet ſuffećtus, nec Cæſari impotenter inuſi-
tata indignaque iuſto pontifice poſtulanti quicquam concederet: vſqueadeo in eum iracundus
& ſæuus Cæſar concitatus eſt, vt vrbe Roma depelleret, & Vićtorem pſeudopontificem crearet:
conuentus Antiſtitum indiceret haberetque, vt Alexandro tanquam adulterino, ſacroſanćti iu-
ris poteſtas abrogaretur. Ea diſſenſione diuina humanaque Fridericus impiè perturbauit: tan-
taque vi tueri ſuam cauſam adnixus eſt, vt moriente Vićtore, nihil imminuta pertinacia Paſcha-
lem ſufficeret, & in huius defunćti tertius nomine Caliſtus, demumque Innocentius quarto lo-
co ſubrogarentur: quum interim Alexander tantis iaćtatus flućtibus exul & inops, ſed integra
ſemper authoritate, ab Italia in Galliam, atque inde in Siciliam, & è Sicilia Venetias confugiſ-
ſet: imploratis paſſim auxiliis à piis regibus, vt Reipublicæ Chriſtianæ immaniter dilaceratæ,
pereuntique maturè opem ferrent. Ea autem conſtantis & infraćti pontificis felicitas fuit, vt
Cæſariani pſeudopontifices ab ſe legitimo iure execrati atque damnati, quanquam robuſto in-
tegræ ætatis habitu valerent, Deo magno vindicante noxam, ægri ſenis fatum anteierint. Fa-
uebant Alexandro duo reges Ludouicus Galliæ ſuo Pij cognomento dignus, & Gulielmus Si-
ciliæ, ea Chriſtianę Reipublicæ fœda labe commotus. Idem quoque pietatis ſtudium inerat Ve-
netis, quibus multo maxima Italię pars acceſſerat, iſq; demum deteſtandę diſſenſionis finis fuit,
vt Otho Cæſaris filius in Hadriatico aduerſa nauali pugna à Venetis captus, occaſioné præberet
parandæ pacis. Friderico nanq; multis defatigato bellis, filij deſiderium, & vltoris Dei metus in-
ceſſerat. Itaq; pacificatore Ziano Venetorum principe, imperatorem ad pedes ſuppliciter proie-
ćtum, pontifex pro foribus Marciani templi ritè expiauit, in gratiamq; recepit: ea conditione, vt
ſacro bello ſe deuoueret: quod tum Saladinus Ægypti Sulthanus Hieroſolymitano regi graue
bellum moliretur. Tradunt ſcriptores, pontificem anteaćtæ calamitatis ſuæ memorem, oſcu-
lanti pedem, contraćta fronte, hoc Dauidicum carmen protuliſſe: Super aſpidem & baſiliſcum
ambulabis, & conculcabis leonem & draconem: vt domitæ ſuperbi animi ferociæ nequaquam
humaniter illuderet: Ad quod Cæſar tam piè quàm grauiter renidenti vultu reſponderit, Non
tibi, ſed Petro: tanquam hominē facile contēnere, perſonæ verò dignitatē probè venerari vide-
retur. Cæterùm Cæſar Venetiis ſummis affećtus honoribus, quũ in Germaniã rediſſet, pio gene-
roſoque

rosoque animo, lectissimum ex veteranis copijs exercitum coëgit, & quum Henricus filius consensu procerum Cæsar esset appellatus, & per Pannoniam & Triballos Byzantium contendit. Inde verò recreatis copiis, Emanuele Græcorum imperatore propinquo suo liberaliter commeatum præbente, præter Mæandrum amnem profectus, cum Turcis acerrimè bellum gessit. Supremum verò eius operum fuit Philomela vrbs manu capta. Nam paulò post ad Iconium Lycaoniæ vrbem, quum Ferrei amnis perspicuis vndis per æstum inuitatus lauandi gratia alueum intrasset, cæco absorptus gurgite interiit: insigni quidem illudentium Parcarum iniuria, quum vir fortissimus, & supra reges omnes bello inclytus, quem mille acies strenuè dimicantem non absumpserant, natantem ignobilis torrentis vortex abstulerit, pergraui vtique nostrorum luctu, iacturaque, & singulari Barbarorum commodo atque lætitia. Delatum in Syriam cadauer Guido rex apud Tyrum exquisito apparatu funeris, & marmoreo sepulchro honestauit. Effigiem Ænobarbi Cæsaris Mediolanenses in euersam patriam remigrantes, marmoreo in arcu supra Romanam portam sculpserunt dracone stantis cruribus inuoluto, vt virosi dirique hominis simulacrum perpetuò spectaretur. Ad eundem quoque oris & barbæ habitum altera ipsius effigies plurimum arridet, quæ in aurea bulla scitè expressa, appensaque membranis priuilegiorum Pisanæ ciuitatis conspicitur: ea fide collata, vt tertiam quoque eius statuam ad Volturni pontem proximo Lotrechij bello base deiectam viderimus: quum sumptuosissimi operis turritus pons, à Friderico iuniore, huius Ænobarbi nepote, Sueuæ gentis regum imaginibus ornaretur.

ANTONII VVLPII.

Excisæ Italiæ cupiens pensare ruinas
Vel saltem in pulchra quærere morte decus,
Aenobarbe, Asiæ fines irrumpis, & hosti
Eripis auectas relligionis opes.
Inuidit cœptis Fortuna inimica secundis,
Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Macte animis ingens Asiæ dignissime campis
In quibus illustres tot cecidere viri:
Hinc vatũ calamos & marmora & æra fatigas,
Hinc meritò claris annumerare viris.

GEORGII IODOCI Bergani.

Sæuus eram, mea me bellax audacia cœlo
Sustulit astrigero,
Norica Pannoniis coniunxi saxa colentes
Fœdere pacifico,
Insubres domui, & Danum parère coëgi
Legibus Imperij,
Europæ imposui frænos, Asiæq; superbæ,
Africa me timuit.
Ipse tamen cuius vires animosq; feroces
Sensit vterque Polus:
Captiui tenero nati deuinctus amore
(Ceperat hunc Venetus)
Non assueta iugo submisi colla supremi
Pontificis pedibus.
Et tandem Armeniæ mersante flumine membra
Me tulit vnda rapax.
Indulgens nunc mater erat, nunc sæua nouerca
Sors mihi non stabilis.
Dic tu igitur felix, miser an, tibi iudicet hospes
Qui mea gesta legis.

PARTHENII PARAVICINI Nouocomensis.

Te quoq; bellorum decus, & noua gloria Martis,
Armatos inter Proceres, & Numina belli
Seruant venturis Musæa palatia seclis,
Et Iouius famæ quæ docta volumina mandat.
Nam, licet egregias vrbes, & maxima regna
Ceperis, & validum toties subieceris hostem,
Atq; etiã procul, inq; orbem tua signa remotũ
Protuleris: tamen hæc olim inuidiosa vetustas
Presserat, & tecum rapidis immerserat vndis,
Vt vix vlla tui superesset nominis vmbra:
Ni claræ Iouius donasset munere lucis.
Sic visum est Superis iustos pensare labores:
Tu patriæ illius clades, ac diruta bello
Mœnia, & euersas reparasti funditùs arces:
Ille tibi meritiq; memor, gratusq; laborum
Extinctũ decus, et lapsum instaurauit honorẽ,
Digna qdẽ atq; æquãda tuis hæc præmia factis.

Farinata Vbertus.

FARINATA ex antiquissima Vbertorum familia, inter Florentinos optimates equestri dignitate, eximiaque virtute generosi animi Florentiæ illustris, ab insigni erga patriam pietate, æterno Dantis poëtæ præconio celebratur. Is per omnem ætatem sese ciuilibus bellis exercuit, quum Florentiam, sicuti & cæteras ferè omnes Italiæ ciuitates, idem pestilens factionum morbus inuasisset. Ab aduentu enim Ænobarbi Cæsaris, supra tot acceptas bellorũ clades, inducta erant Gibellinorũ & Guel-

phorum funesta nomina, quæ horribili & diuturno quodam terræmotu, humana diuinaq; omnia concusserunt. Diductæ siquidem in partes insana & crudeli dissensione ciuitates, Guelphi pro Pontificibus, Gibellini pro Cæsaribus, de potentia, dignitate, vitaque dimicabant: sed longè omnium pertinacissimè Florentini. Gibellinarum autem partium Vberti ante alios nobilitate, opibus, virisque præstabant. Inter Vbertos autem vnus maximè excellebat Farinata, militarium ciuiliumque artium peritus, grauitate consilij, & robore virium Guelphis metuendus. Pugnabatur in vrbe singulis in regionibus, tanta vtrinque per mutuas cædes rabie, vt multæ magnificentissimæ turritęq; Procerum domus, alternante vices Fortuna, miserabili sęuitia delerentur. In ea contentione Florentiæ in primis & singulis Italiæ vrbibus, Gibellino cessit Guelphus. Nam ea tempestate Fridericus secundus imperator Ænobarbi nepos Guelpharum partium opes, impotentibus armis proterebat. Itaq; Vberti egregiè vincentes, aduersarum partium principes Adimarios, Bondelmontes, & Pactios ciuitate expulerunt. Sed Friderico demum in Apulia mortuo, vigenteque rursus authoritate Pontificis, Guelphi aucti viribus, post deuictos fugatosq; hostes, Florentiam rediêre, dignitati pristinæ restituti. Exulauit aliquandiu apud Senas Farinata, nihil sua spe deiectus, quin moliendo satagendoq; hostibus quidem exitium, sibi verò maturum in patriam reditum pararet: longè intentiore infracti animi cura, quàm cæteri exules, quòd audisset suas, totiusq; Vbertæ gentis magnificas ædes, non deformatas modò repentina ciuili iracundia, sed publico decreto à fundamentis excisas, translatis marmoribus ad publicum opus, quo vrbs trans Arnum ad meridiem nouis mœnibus muniretur. In area porrò æquatis ruinis, ædificatum est è subrufo marmore præcellenti structura, id quod adhuc admiramur insigne Palatium Octouiralis & summi Magistratus sedes. Infesti erant Senensibus Florentini Guelphi,

quòd apud Senenses Cæsariani nominis studiosos, Gibellinis omnibus tutissimus es-
set. Quamobrem Guelphi eorum agrum omnem, expugnatis aliquot Castellis, effusè
populabantur, quòd exiguæ omninoque valido hosti impares Senensium essent co-
piæ. Tum verò Farinata peracri vir ingenio, vt qui consiliis eorum admisceretur, graui eloquen-
tia Decurionibus persuasit, vt à Manfredo Rege propulsandis hostibus & vindicandis iniuriis,
Germanorum equitum auxilia postularent. Manfredus ex concubina genitus, vt Conrado fra-
tri legitimo adhuc impuberi Apuliæ regnum præriperet, (vt authores tradunt) ægrotantem pa-
trem Fridericum, puluino in os coniecto immaniter suffocârat: dabatque enixè operam vel per
scelus, vt sese aduersus propinquos præmuniret. In legatione Senensium atque exulum emine-
bat Farinata, secundis ac aduersis rebus in Italia clarus. Postulatis autem ita annuebat Manfre-
dus, vt se non plus quàm centum galeatorum equitum alam, sed eam inuictæ virtutis daturum
polliceretur. Tum verò Senenses, quòd ea manus exigua, & nihil omnino profutura videretur,
id auxilium tanquam inane & sumptuosum repudiare cogitabant: indignati scilicet quòd Rex
nouus nequaquam paterni spiritus æmulus, partes suas adeò negligenter tuendas existimaret:
nisi Farinata imperiti Regis incuriam stomachatus, astutè & grauiter nihil omnino opis quod
Rex offerret, spernendum censuisset: modò regium vexillum cum suo insigni furuæ aquilæ ar-
genteo in campo alas extendentis, quod esset amicitiæ pignus ad terrendos Guelphos ab alæ
signifero gestandum daret. Hac, inquit Farinata, viri Senenses parua manu si sapimus, Manfredus
vel nolens in partes trahetur, si, vti bene ominari licet, à numeroso insolentiq; hoste, pauci atque
præcipites Germani concidantur. Tunc enim negligentiæ suæ agnoscet culpam, & pro sua di-
gnitate causam tueri, iustiq; roboris auxilia mittere cogetur. Dedit non alacriter modò, sed cum
fastu vexillum Manfredus: Germani autem vbi cum Legatis Senas peruenerunt, Florentinos ad
Petronellam habentes castra non semel adorti sunt: sed intra paucos dies, vti diuinabat Farinata,
vsu euenit, vt quum Florentini ad Camoleam vsque portam excurrêtes, Senensium iuuentutem
ad erumpendum irritarêt, canente tuba Germani ad arma exciti, effusiq; porta, hostes conuersos
in fugam vsque ad castra persequerentur, in eaq; vehementi impetu multis cæsis perrumperent.
Erant bene pransi, meroq; & victoria calentes Germani, ob idq; adeò intemperâter terga verten-
tibus instabant, vt cruento grauiq; tumultu edito in media castra ad Carrocium vsque penetra-
rent: funesto quidem audaciæ exitu, quum à circunfusis vndique copiis reiecti primò, mox ad v-
num omnes trucidati sint. Vexillum autem Florentiam cum magno plausu relatum populus vi-
ctoria ferox, tanto ludibrio habuit, vt inuersa hasta per vrbem euerrendis regionibus traheretur.
Farinata itaque voti compos solerter egit, vt Decuriones Manfredo perscriberent, qua virtute
Germani vel inconsultè erumpêtes in hostium castra peruaserint: quo terrore atque periculo &
cæde Guelphorum mediis in castris dimicarint: & quanto denique immoderatę fortitudinis cô
natu vt Aquilam defenderent, circunfusa multitudine hostium, nô inulti occubuerint. Illud ve-
rò Gibellinis omnibus supra lectissimæ alæ iacturam, miserrimum fuisse, quòd Aquilæ vexillum
à Guelphis fœdissimo ludibrio habitum, suspensumq; celebri in loco ad inuersi trophæi imagi-
nem Florentiæ spectetur. Quod proculdubiò si maiore Germanorum numero res gesta esset, ex
pulcherrima victoria Florentino in foro eiectis Guelphis fuerit erigendum. Sensit acceptû vul-
nus contumelia atque dedecore cumulatum Manfredus, accensusque dolore & vindictæ cupi-
dine, Iordanem propinquum suum bellica virtute illustrem, cum octingentis cataphractis equi-
tibus in Etruriam misit: quorum aduentu cognito, Guelphi Senensi agro protinus excesserunt,
eamq; vnam renouando bello occasionem expectabât, vt Senenses stipendiorum graui sumptu
exhausti Germanos dimitterent, quibus cum propter eximiam virtutis opinionem manus mi-
nime conserendas putarent. Angebatur proinde animo Farinata, prouidebatq; Germanos exa-
cto iam bimestri stipendio Neapolim breui redituros, quum ad suas regressus artes, nouo astu
viam inuenit, qua Florentini ad renouandum bellum elicerentur. Simulata enim perfidia suasit
cucullato Sacerdoti, vt rem longè gratissimam, ipsique magno futuram lucro Florentinis opti-
matibus suo nomine deferret: se diuturno exilij tædio, amoreque & desiderio patrię adductum,
alieno esse animo à Senensibus, quòd imperiti turbulentique homines Rempublicam peruer-
sissimè regerent: propterea paratum esse cum exulum manu eam portam, quæ Aretium duceret,
occupare, Florentinisque prodere, si coacto exercitu, instaurato bello in conspectum vrbis deue-
nirent. Nec mora, Octouiri re ingenti silentio suppressa, vt cucullatus Farinatæ nomine depo-
scebat, conscribendas copias, euocandaque sociorum auxilia, & Caroccium educendum decer-
nunt. Tanta autem animorum ferocia cupiditateque arma parata sunt, vt nonnulli viri graues
peritique militiæ, & in his Tegiaius & Aldobrandus, tanquam nimio plus Germanorum impe-
tum metuentes, ab audaculis vanissimisque popularium è consilio, strepitu & vocibus explo-
derentur, quum differendum bellum in id tempus censerent, quo Germani ab hoste inopia pe-
cuniæ grauiter oppresso, exclusi stipendiis dimissi forent, quòd eorum vim Italicus equitatus
non nisi magno cum discrimine laturus esse videretur. Arrisit fortuna Farinatæ dolis, vt Guel-
phorum insolentiam eluderet. Nam quum Florentini ad montem apertum, quinto à Senis la-

pide supra flumen Arbiam castra posuissent, proditionis euentum expectantes, in eos vel numero superiores, eductis copiis Iordanes impetum fecit, consertaque longè omnium eius ætatis cruentissima pugna, vsqueadeò crudeliter lateque fusos hostes cecîdit, vt Arbia innumerabilium cadauerum tinctas cruore vndas traheret. Steterant enim ea in acie à Florentinis triginta milia peditum, & quinque equitum milia. Sed eius pugnæ mala sors vehementer incidit Lucensium, Pratensium, Orbitanorum, & Bononiensium auxiliis: quũ Germanis, qui cæsæ ad Petronellam alæ parentare cupiebant, vel in deditos & captos sæuientibus, occurrissent. Pugnatum est propè ad internecionem Guelphi nominis, pridie Nonas Septembris, anno à partu Virginis sexagesimo supra mille & ducentos. Nulla omnino Florentiæ domus cladis & luctus expers fuit: corruisseque ciuitas videbatur, quum miserabili eiulatu planctuque omnis sexus, ætatis, atque ordinis cuncta complerentur. Optimates itaque & plebei Guelphæ factionis, desperatis rebus ante victoris aduentum vrbe profugerunt: Iordanes verò intra paucos dies Farinatam cæterósque Gibellinos in patriam reduxit. Constituta autem Republica, Guidoneque Nouello Iordani suffecto, quòd is reuocatus à Rege Neapolim redibat, Florentini Lucensibus bellum intulerunt, quòd apud eos Guelphorum reliquiæ Tegiaio Aldobrando authore & duce arma resumerent. Cæterùm Nouellus expugnatis aliquot castellis, cum Lucensium exulumque exercitu prosperè conflixit. Eo in prælio Bondelmontes, cognomento Cicer, Guelphorum Princeps, crudeli casu interfectus est. Hunc ereptum è media cæde Farinata in equi clunes sustulerat, vt humaniter conseruaret, parcebantque ei vel efferi hostes dignitate Farinatæ permoti: sed Petrus Farinatę germanus frater, cui Asinus cognomen fuit, vir atrox & sanguinarius captiuo nõ pepercit, vt qui eum clauæ ferreæ ictu in tergo fratris occiderit: detestante id fœdum scelus Farinata, plurimùm indignante, quòd sibi clementiæ laus immanitate fratris eriperetur. Nec Guelphi vel duabus attriti cladibus, animis se dimiserunt: Commouebant enim se in Æmilia, & missis legationibus ad Conradum puerum in Germaniam, & in Galliam ad Carolum Andegauensem, vndique Gibellinis & Manfredo bellum concitabant. Quibus cognitis rebus, Gibellini ad Emporium oppidum Pisanæ viæ impositum, vt de summa sustinendi inferendique belli consultarent, consilium indixerunt. Conuenêre Aretinorum, Senensium, Pisanorum, & Pistoriensium legationes, itemque Vbaldini & Alberti in Apennino præpotentes, & sanctæ Floræ Reguli Senensibus contributi. Præerat concilio Guido Nouellus Mutilianæ Comes, è Guidonum Comitum gente: disputabatur variis sententiis de ratione confirmandæ potentiæ, quòd magnæ rerum difficultates deliberantibus occurrerent: cùm propter rumores Gallici apparatus, & Germanos in Manfredum concitatos, tum propter Turrianos Principes in Cisalpina Gallia aliquot iam partis victoriis Gibellinos acerrimè persequentes, Romanumq; Pontificẽ ex professo Guelphos mirificè subleuantem. Verùm suprà hæc consultantium mentes grauiore metu perturbabant minores populi Florentini classes, qui ab insito studio Guelphum colerent nomen, & Gibellinum vel subactæ armis, pertinacissimè odissent. Iamque in id consilium dictu ignobile, conceptuque summè sæuum ac turpe sententiæ inclinabant, vt diruenda Florentiæ mœnia, vrbémque nudatam munimento in vicos diducendam censerent. Non tulit diræ sententiæ nomen vanus Farinata, prosiliensq; in medium generosa pietate peracrique facundia contradixit: execratus degeneres crudelesq; eorum animos, qui nobilissimæ vrbis fœdo interitu lætaturi viderentur. Habeant, inquit, eam potiùs incolumen Guelphi, atque in ea dominentur, si ita fuerit in fatis vt victores euadant, quàm vt scelesti consilij hoc immane decretum ferri patiar. Si veræ virtutis præmium incolumis patria, vti decet, ex æquo omnium parens, cui nemo, nisi degener & impius, manus intulerit: quando ipse vnus ante alios vel exul, dum spiritus hos reget artus, acerrimè sim defensurus. Erat Farinata corpore atque animo ingens, elato supercilio, eloquentia adeò graui vehementiq;, vt pudorem fœderatis iniiceret: Florentinis verò ciuibus, qui aderant, præ gaudio lachrymas excuteret. Atque ita ciuitas aduersus inuidiam & rabiem execrabilis decreti, ab vno, vt decuit, optimo ciue seruata est. Sed Farinata ingruentibus demũ Gallis, & Manfredo ad Beneuentum acie victo cæsoque, & Guelphis ex ea victoria Florentiæ restitutis: ab ingrata patria, quam seruârat, id præmium tulit, vt extorris Africani Scipionis exemplo in exilio moreretur: sua quidem virtute non modò non infelix, verùm æstimata laude maximè gloriosus. Contrà Asinus frater ad Beneuentum cum Iordane captus, iussuque victoris Caroli ad Nicæam Prouinciæ in carcerem ductus, diu miser, necatusque demum meritas sæuitiæ suæ pœnas luit. Farinatæ effigies in porticu Pandulphinæ Villæ ad primum lapidem extra Fridianam portam, hoc cultu atque armatura, inter Florentinos antiquos proceres Florentiæ eleganter depicta spectatur,

HONORATI FASITELII.

Seruata per te patria quod tum maxime,
Sic quum misera casura fuerat maximè:
Nunc optimo tu iure præter cæteros
O' belli, & idem pacis artibus inclyte
Vberte, patria viuis in superstite,
Viuesq́, dum viuent sacri annales Ioui.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Tu præstans vberte animo, tibi Dædala fandi
Vis fuit, heroisq; Ithaci sub pectore sensus.
Nā seu dextra hostē quateres, seu fulmine linguæ,
Siue astus Marti misceres, fulmina fando
Priscorumq; artes & robora Romanorum
Aequiparas, vario dum nutat Etruria motu,
Et patria insanis dum fluctibus icta labascit.
At pietas laudumq; cupido, & viuida virtus
Reddidit æternùm, celsoq; euexit Olympo:
Cum seruas lacerandam vrbem, qua nil ab' Eois
Pulchrius Hesperias oriens Sol cernit ad vndas.
Iure igitur Latiæ Iouius noua gloria linguæ
Dat laudes, poterit quas nulla abolere vetustas:
Debet & ingenti Florentia Farinatæ
Qui miseram vultu patriam tutatus aperto est.

Actiolinus Tyrannus.

ACTIOLINVS Patauinorum Tyrannus, portentum humani generis, hac obducta feralique fronte, hoc atroci pallore, hisque vipereis oculis, suam indomitæ naturæ toruitatem spirans, in Prætorio Patauij pictus spectatur: vnde nobis exempli tabula hæc in Musæum relata est. Fuit is Saxonici sanguinis à proauo Alberico auoque & patre Actiolinis, Italicæ stirpi ad horribilem sæculi pestem insertus, ea tempestate, qua Otho tertius Cæsar in Italiam venit: eo susceptæ coronæ exitu, vt suburbanas Romanorum delitias barbaro more ferro & flammis excinderet. Nauabat operam incendiario Cæsari superior Actiolinus,

magisteriō Equitum insignis: tuleratque ab eo militiæ donum in Euganeis oppidum nominè
Romanum, vt inde nouus incola, hoc horrendum immaneque monstrum progigneret: quod
maximè funestam regioni cladem esset allaturum. Nihil enim hic diri nominis pronepos à pro-
genie virulento sanguine infecta degenerauit, vtpotè quem nulla humanioris vitæ consuetudo,
nullus auiti materniq̀ue lactis affectus, nullaque benignioris eius cœli clementia ab ingenita
rabie furentem mitigare potuerint. Quanquam ab adolescentia honestè ac liberaliter educatus,
bonæ maturæque frugis spem præberet, virque deinde factus secunda virtutis fama militiæ ver-
saretur. Adhæserat Friderico secundo Romani Pontificis opes oppugnanti, & Guelphorum
nomen in Italia proterenti. Sed Imperator à Parmensibus graui dignitatis incommodo fœdè
fugatus, & castris exutus, ægrè Cremonam è manibus hostium se receperat: quum fortè in
segni & longa obsidione munitis exiens castris intempestiuam ex Falconum aucupio ad Buxe-
tum oppidum voluptatem quæsiuisset. Fuit Actiolinus ingenio peracuto, constanti, versutoq;
apprimè validus, corpori autem quanquam mediocri, singulisq; membris habilis inerat vigor,
adeò firma explicataque neruorum compage, vt eques pariter & pedes armorum exercitatione,
cunctos æquales anteiret, nec vnquam inedia, vigiliis, algore, aut æstu frangeretur. Id verò in
eo homine peculiare maximeque mirum fuit, momento temporis diuersos commutati ani-
mi habitus quum vsus posceret, gestu, voce, oculis ementiri, alieni porrò animi latebras sa-
gacissimè perscrutari, incredibilique simulationis artificio, vel penitissimos astutorum homi-
num sensus explorare. Vir enim suspiciosus, vafer, inuidus, sæuus & semper ad imperium an-
helans, modò hanc, modò illam personam induere histrionum more didicerat. Hos tradide-
rant mores auus & pater, vtpotè qui antea graues inimicitias cum finitimis & potentibus Pata-
uinorum optimatium familiis susceptas, per cædes, castellorumque incendia, aliquot annis
exercuissent, simultate orta ex nuptiis adulterioque Cæciliæ Baoniæ, quam auus Actiolinus
cognomento Balbus impudenti astu præreptam secundo Actiolino filio, cui Monacho cogno-
men fuit, in matrimonium dederat, quum Gerardo Camposamperrio Patauinæ iuuentutis
Principi desponderetur. Trahebat enim secum dotali iure opulentam hæreditatem, qua Bal-
bi animus auaritia repentè captus, turpiter adduci potuit, vt Gerardum contra ius arctæ pro-
pinquitatis inexpiabili iniuria offendere minimè vereretur. Erat enim Gerardus ex sorore Balbi
genitus, & de Cæciliæ sponsalibus (vti decebat) auunculum consuluerat. Itaque iuuenis in-
humaniter perfidioseque deceptus, ab iusto dolore ad vindictam præceps, ita contumeliam
vindicauit, vt fœdo facinore concepto patratoque, Cæciliam post celebratas cum Monacho
nuptias, fortè ad Aponenses aquas euntem interceperit, mediaque in via intentato ad iugulum
pugione si reluctaretur, vi illata constuprarit, non ad libidinem, sed superbo vltoreque animo,
ad perennem Actiolinorum ignominiam. Eius abominabilis facti indignitas Actiolinos re-
pentè armauit in Patauinos, quòd tanti flagitij iniuriam impunito Gerardo neglexissent, de-
ditque initium diuturnis inusitatisque cladibus: quibus præter nobilissimas totius Venetiæ
vrbes, supra centum oppida castellaque diu vexata, & latè vastata à stirpe propè interierunt.
Cæterùm Cæcilia quanquam incorrupta animo, vti tamen polluta corpore repudij pœnam tu-
lit, eaque propinquis remissa. Monachus nouas nuptias fecit cum Aldeida Etruscæ nobilitatis
ex Mangania domo in Alpibus illustri. Hoc ventre infausto, hocque diro semine editus est ter-
tius eiusdem nominis Actiolinus, de quo loquimur: ab aliquo (vt credi par est) prodigioso ma-
lignorum syderum concursu, animi sæuitia tyrannus Phalari, Dionysiis, atque Neronibus an-
teferendus. Balbo auo morte erepto, & patre Monacho ad quietiorem vitam secedente: Actio-
linus ex ea cruenta simultate armis vehementer exercitus, integrum bellum priore acrius atq;
crudelius renouauit, tantaque vi quum in omnibus oppidis atque vrbibus factiones excitaret
atque aleret, vt Patauio, Vicentia, Verona, Taruisio, ex ciuili discordia potiretur. Erant ei co-
piæ equitum & peditum perpetuis inueteratæ bellis, & quod magno vsui fuit, fide, studioque
partium sibi addictæ: quibus accesserant Saracenorum alæ formidabiles, Germanorumque
cohortes, & turmæ eximiæ virtutis, quas Fridericus Imperator ei attribuerat, tanquam Gibel-
linæ factionis Principi, atque impigrè tuenti Cæsaris nomen. Has vt aleret vniuersas ciuita-
tum fortunas in fiscum redigere: opulentos ciues damnare atque proscribere: fana donariis
spoliare: sacros templorum reditus intercipere: & neminem denique qui pecunia, authori-
tate, clientelisque valeret incolumen pati erat solitus. Ingenio siquidem audaci, auaro, im-
penseque impio, & nunquam cædibus saturato, dum odium lætale omnibus latè extenderet,
ita euastârat florentissimas vrbes, vt quum aduersarum partium sibi suspectos sustulisset, in
Gibellinos demum amicorumque præcipuos, ac intimos familiares immanissimè grassaretur.
Aedificarat singulis in vrbibus atque oppidis carceres tenebris horribiles, in quos inuisorum
agmina contruderet, vt inedia miserabilique illuuie, tetro odore & lurido squalore enecti, in
compedibus & robore crudeliter interirent: putrescentiumque cadauerum immenso fetore cæ-
teris pallentibus exoptata mors contagione & metu accerseretur. Nam ea truculentia erant
custodes, vt nisi ex mensium interuallo carceres stercore præalto, & multa putidorū cadauerum
sanie

saniē redundantes repurgarent, & cumulata inter semianimes enectorum corpora, vncis extra-herentur. Nusquã vel spatiosissimi carceres accumulatos etiam in strues captiuos capiebant, non tortorum atq; carnificum numerosæ manus edendis cruciatibus, expediendisq; laqueis atq; securibus sufficiebant. Viui homines in frusta laniorum cultris secabantur. Cateruatim alij longa serie deligati ad palos, circumuentiq; flamma torrebãtur. Quod verò inauditæ crudelitatis fuit, capitale erat tortori atq; carnifici maturasse supplicia, vt vita per articulos, momẽtaq; temporis ad longos cruciatus extenderetur. In eos autem vel insontes, quos neci destinasset, tanquam minoris criminis delatos, ita ex summa sæuitia fictæ clementię laudem quærebat, vt monoculos, vnipedes, & vnimanos dimitteret: postremò lugentibus suorum funera, vt lugere desinerent, oculos eruebat: ex pauore circumspectantibus fugam, vt viæ labore liberaret, amputabat pedes: alienæ porrò calamitati libera voce indolentibus, ne diu vociferarentur, linguam præcidebat. Delatores quoq; ipsos negligentię incuriæq; damnatos, quũ damnandorum nomina deficerẽt, ductos in præaltam turrim vt certius specularentur, atroci ludibrio, sed merita pœna, in fossam præcipites dabat. Immensę autem humanitatis arbitrabatur, damnatorum atq; exulum vxoribus & liberis ea conditione vitam condonasse, vt fœminis deciderentur mammę, mares verò ad non dubium inimicę sobolis interitum castrarentur. Per hunc modum nusquã remissa atrocis animi sæuitia, sed indies rediuiua feritate debacchantem, supra triginta millia omnis generis sexus, ætatisq; hominum, teterrimo supplicio sustulisse, eorum temporũ scriptores tradunt. Iamq; immanis bellua insatiabili ingluuie vorax, immaniq; sanguinis sitibunda, Mantuę, Brixię, Mediolano, & cunctis Italię vrbibus inhiabat, deuorassetq; proculdubiò, nisi Romani Pontificis Legatus, Actiusq; Atestinus indomitam feri monstri rabiem vltricibus armis infregissent. Innocentius enim Pontifex Actiolinum antea Friderico Cæsari impiè operam nauantem, ob idque sacris interdictum, tanquam Dei diuorumque numina contemnentem, furiis infernalibus deuouerat. Itaque numeroso coacto exercitu, & positis ad Patauium castris, vrbem munitissimam Ansedisio Præfecto frustra propugnante fortiter atq; feliciter expugnant, captiuosq; innumerabiles effractis tot carceribus propinquæ neci ereptos, libertati patriæq; restituunt, incomparabili Patauinorum lætitia, acerbissimoq; dolore tyranni, qui tum aberat, capiundæ Brixiæ intentus: adeò pertinaciter hærens, vt Patauio tantis obsesso copiis, vehementissimeque oppugnato, nihil omnino timendum, nec ferendam opem decerneret: ne irrito incœpto abscessisse videretur. Verùm eo nuncio perculsus percitusq; ira, motis castris incredibili celeritate Patauium aduolat, exultantem victoriâ, imparatumque hostem oppressurus. Sed Actius peritus belli, & naturę hostium gnarus, irruenti prouocantiq; ad prælium tyranno, obstructas portas, munitaque defensoribus mœnia obiiciens, salubri patientia, furentis impetum fregit, & elusit. Deiectus itaq; spe eliciendi ad pugnam hostis, gemens & fremens retrò vertit iter ad Vicentiam atq; Veronam, quibus in locis Patauinos omnes custodia eductos, reliquum sæuitiæ suę venenum effundens, variis tormentis excruciat & interficit. Nec multò pòst initis fœderibus cum Vberto Pallauicino, Cremonensium & Placentinorum dominatu potiente, iterum Brixię castra admouet: nec in eo terrore implorantibus opem, Brixianis Legatus deest. Verùm Fortuna optimę causę ita inuidit, vt Legatus ad Marcariam vicum circumuentus insidiis, & tumultuaria pugna profligatus à tyranno caperetur, & Brixiani ab ea clade metu consternati portas aperirent, Guelphiq; Pontificio nomini fauentes, aut supplicio, aut exilio mulctarentur. Actiolinus tanto successu elatus Vbertum victoriæ socium (vti in fatis erat) dominatu consortem nõ diu tulit, eumq; superbus & insolens cõtra ius initæ pactionis Brixia excedere coëgit. Is contumelia incensus cum Bosio à Douaria vetere inimico, quòd opibus potẽs in vrbe Cremona principatus esset æmulus, ad Actiolini perniciem vires sensusq; coniungit. Discesserat enim ab amicitia tyrãni Bosius paribus iniuriis iniquissimè lacessitus. Nec mora, syncera fide coniuncti, Actium Atestinum è Ferraria euocant Brixellum, & cum eo in Actiolinum coniurant: Martinumq; Turrianum Mediolani regnantem admonent, vt diligenter ab Actiolino caueat, atque arma paret: se enim nulli occasioni defuturos, vt communem hostem cunctis insidias molientem, coniunctis copiis circumsistant, & opprimant. Actiolinus per eos dies conspirantibus secum Insubrũ Patritiis, quos Turrianus inducto populariũ dominatu, in exilium egerat, in id consiliũ totus incumbebat, vt Mediolanum improuisò adortus inuaderet: reductisq; patritiis, & pulso Turriano Pontificij nominis studioso, debilitatas iam pridem iacentesq; Cæsarianas partes erigeret. Oppugnabat tum Vrceos oppidum, & coniurati hostes de Vrceanorum salute soliciti, coniunctis copiis à Soncino ad eum ferebantur. Turrianus quoq; Carrocio cum legionibus vrbe educto, Abduam ponte constrauerat, vt mutua transeundi amnis facultate proposita, ad socios transire, aut eos (sicuti vsus ferret) ad se recipere commodè posset. Quo hostium consilio cognito, tyrannus inuitatus ab exulibus, & vadum in amne monstrantibus, nouum fataleq; sibi consilium arripit traiiciendi amnis, vt improuisò Turriani pontem inuadat, & occupet. Adiuuat vim repentini impetus Fortuna, Turrianiq; præsidium prima irruptione deiicitur, quòd Insubres nihil hostile in sua ripa timendum putassent: vtpotè qui vlterioris ripæ propugnaculum ponti impositum, maiore cura & vigilantia tuerentur. Repentino

itaque terrore perturbati, à fronte primò & mox à tergo tumultuosissimè profligantur, victoriq;
pontem relinquūt. Is subitario aggere nouoq; præsidio vtrunque pontis caput firmat, effususq;
per agrum, ferro ac flammis cuncta peruastat: frustraq; tentata Modoëtia, ac incensis suburbanis
tectis, ad Sextum vsque vicum excurrit: præmissis Saracenis, qui ab inusitato cultu genereq; ar-
morum & barbaro clamore terribiles, Mediolani portis terrorem admouerent: eo quidem astu,
vt Martinum longius ab vrbe abstraheret, ipse autem diuerso itineris flexu Mediolanum aduo-
lans, Cæsarianis introrsus prodendæ portæ ex suo aduentu occasionem aperiret. Sed Martinus
nequaquam temerè progressus, suspectansq; insidias, & vim pugnacissimi furentisq; hostis deui-
tans, militū suorum audaciam atq; auiditatem conserendæ pugnæ grauissima obtestatione co-
hibebat: munitisq; castris intentus hosti pariter atq; vrbi cuncta circum explorando, cunctaba-
tur. Nec oblatæ occasioni ad rem bene gerendam desunt Actius, Vbertus & Bosius Mantuano-
rum auxiliis confirmati: extemplò enim conuolantes ad ponte, eum magna vi, & pari celeritatis
successu, quo amissus fuerat, trucidato Actiolini præsidio recuperant. De ea re fortiter atq; felici-
ter patrata per nuncios, Martinum docent, hortanturq; vt prælio tantisper abstineat, ne explora-
ta de intercluso hoste victoria militum temeritate corrumpatur, quando tyrannus sine vulnere
debellandus, offerri certo exitio videatur. At Actiolinus ad primum amissi pontis nuncium, ver-
tentis se Fortunæ vultum agnoscens, nequaquam animum despondet, aduolatq; ingenti cursu
ad pontē, vt eadem vi celeritateq; bis captum recuperet. Sed peritissimi rei bellicæ hostium du-
ces lunatam munitionem, vsi singulari studio laboreq; militum ad pontis caput erexerant. Eam
vehementi cruentoq; certamine edito, quum tyrannus acerrimè dimicans perrumpere conare-
tur, ei verutum scorpione adactum in imo crure pedem transfigit. Saraceni Germaniq; in primis
& reliquæ copiæ, multis acceptis vulneribus repelluntur. Nec tamen sese deserit tyrannus, nec
dolore vulneris, nec supremi discriminis metu superatur: indeq; conuersis signis, ad vadum, quo
transierat, instante iam tergis Turriano se proripit. Multi suorum profluentis vorticibus abrepti
perierunt: ipse alto generosoq; vectus equo, ita in ripam euasit, madefacto vulnere septuagena-
rius senex exorto intolerabili rigore quateretur, & quod indomiti spiritus virum peruincere
poterat, hostium antecursores ad se opprimendum prouolantes conspiceret. Per hunc modum
à tergo premente Turriano, & à fronte noui hostis occursu pulsus & latè profligatus, cum paucis
se fugæ mandat Brixiana via. Sed euadentem Vbertus & Actius cum expedita equitum manu
consequuntur & capiunt. Is Vberto non multum antea amico, atque eiusdem factionis, quàm
Actio veteri & implacabili hosti se dedere maluit. Eo modo exutus armis, ignobiliq; equo im-
positus ad Bosij tabernaculum perducitur, à quo humaniter reputatione tantę calamitatis susce-
ptus est. Sed quum ferox animus obligandi vulneris fascias, & cuncta vitæ alimenta obstinata
feritate repudiaret, nec vllas vt bene sperare vellet preces admitteret, dentibus infrendens, con-
tumacique ore defixis solo oculis spectabatur. Tantus autem erat militum concursus, vt magno
ludibrio singulis penè incessentibus, latro impius, & tortor, & carnifex crebrò appellatus, incon-
dito circumfusæ ad tabernaculum turbę, clamore & fremitu ad supplicium deposceretur. Itaque
Duces vrgentis iam coronæ violentiam veriti, eum spectaculo repentè subtrahunt, intempestaq;
nocte lecticæ inclusum sub custodia Soncinum deuehi iubent. Nec multò pòst in eodem perti-
naci obdurantis animi decreto execrabilem animam exhalans, meritos cruciatus, quos feruida
ira exulum struebat, indignabundus effugit. Verùm Albericus Taruisinorum tyrannus nequa-
quam virtute bellica, sed naturæ immanitate Actiolino fratri comparandus, pro se fratreque cu-
mulatas scelerum pœnas persoluisse visus est, quum Taruisio pulsus, & in Zenonis arce obsessus,
& captus, vxores filiasq; in oculis viuas comburi, filios membratim dissecari, sese demū diu tor-
tum, attractumque pedibus equorum iugis, per salebras & vepreta, ad necem raptari, laniataque
membra feris atque volucribus destinari, omnium miserrimus spectârit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Sylla, Nero, Caius, Marius, Mezentius: his tu | Azoline, ipso & senior es Phalari.

Martinus Turrianus.

VRRIANAE familiæ nomen Belgicæ stirpis fuisse annales tradunt, quòd Ta-
cius Regulus opibus potens in Saxina valle, quæ est supra Larium lacum, ar-
gentifodinis clara, geminos externos fratres sibi generos asciuerit: datis in
matrimonium geminis filiabus, quibus totius patrimonij hæreditas nomi-
ne dotis obueniret. Erant Belgæ iuuenes bellica indole honestisque mori-
bus & gentis prosapia clari. Cæsarum enim sequentes castra, pro insigni gen-
tilitio, Turrem in scutis depictam gestabant, ex cuius fenestris hastæ gemi-
næ singulis aureis liliis ferreæ cuspidis modo præfixæ, ad vexilli speciem protenduntur. Ab
eo scutorum argumento Turriani sunt appellati. Hoc sanguine progenitum ferunt Marti-
num

hum superiorem, quem ab inusitata corporis atq; animi magnitudine, Gigantem appellabant.
Huius eximia virtus Sacro bello sæpius spectata, eum habuit vitæ exitum, vt ad Antiochiam à
Barbaris captus, omnibusque exercitatus tormentis beatorum martyrum exemplo, cælestis vi-
tæ felicitatem sit consecutus, relicto Iacobo filio, qui numerosa prole præstantissimorum iuue-
num felix, Paganum & hunc de quo scribimus MARTINVM gloriosi aui referentem nomen
genuit. Paganum paulò antea virum excellenti virtute prudentiaque Mediolanenses ciuitate
donauerant, honoreq; præturæ auctum, publicis consiliis præfecerant: quòd multa cum laude
liberalitatis & pietatis ipsorum copias à Friderico secundo Cæsare cruenta acie profligatas ad se
recepisset, singulariq; benignitate, omni humana ope adiutas fouisset. Is autem ita gessit Magi-
stratum, vt nemo temperantiâ, æquitate, atq; industriâ potior videretur. Hoc tenore consilij
moriens Paganus, Martino fratri ad summam potentiam iter muniuit. Erat Martinus ingenio
perspicaci erectoq; ad laudem, & imperij maximè cupido, & (quæ erant ad id opportunæ artes)
multa ciuili prudentia & astuta lenitate temperato. Volebat enim existimari popularis, dum su-
scepto mediæ ciuium classis & infimę plebis patrocinio, nobilitatis superbiam, specie liberali-
tatis atq; superbiæ contunderet. Paulum siquidem Sorecinam Optimatium principem, eiusq;
sectæ aliquot ciues opulentos, quòd immodici prægrauesq; essent populo, vrbe eiecerat, bo-
nisq; multârat: & quod maximè potentium fregerat spiritus, Leoni Perego Mediolani Archie-
piscopo, quòd is è Patritijs ad eum honorem esset euectus, alterum è Septaria familia commen-
datione plebis opposuerat: persequebaturq; iam apertè nobilissimos quosq;, & præsertim Gi-
bellinos: verùm id dissimulanter: nam eorum magnus erat concursus ad Othonem Vicecomi-
tem, qui Pontificia authoritate creatus Archiepiscopus, aduersus duos pseudo-Archipræsules
sacri Imperij sui sedem & patriam armis repetebat, ea infracti animi perseuerentia, vt sæpe acie
victus, tanquam optimæ confisus causæ, bellum singulari alacritate renouaret. Cæterùm Marti-
nus eum occupata ad Verbanum Arona, copias promouentem, commissa pugna profligauit:
magno quidem detrimento Patritijs exulibus illato. Hic est ille Otho, qui ex sacerdotij conten-
tione quinquies à Turrianis repulsus, post viginti annos victis acie, captisq; eius familiæ Prin-
cipibus ad Decimum vicum, in Vicecomitum domo Mediolanensis imperij fundamenta iecit.
Exinde Martinus prostrata, aut redacta in ordinem Insubrum nobilitate, ita Principis munia
vsurpabat, vt prætoria potestas ad non obscurum tyranni nomen transiret. Idcircò vitandam
sibi inuidiam ratus, egregiè simulando patritiorum ordines æquioris & tranquillioris status spe
sustentabat. Ne verò infensus optimatibus videri posset, vetustissimæ stirpis familias per con-
nubia Turriano sanguini inseruit: Ex Castellionea scilicet gente, Biragaq;, & Pusterlea delectis
vxoribus. Callebat enim artes confirmandi Principatus, & captandæ popularis auræ: Nam ad
has oportunè quæsitas affinitates accesserant faciles aditus, miraq; patientia in audiendis dis-
soluendisque improbæ & semper ineptæ plebis querelis: & Turriana domus cuiq; expositis
penuarijs copijs liberaliter adaperta. Quod verò tuendæ popularitatis intererat, publicè etiam
epulum dare, & spectacula decurrentium equitum, honestaq; exercendæ iuuentuti certamina
propositis præmiis, & magnifico apparatu edere erat solitus. Quibus etiam ludis per solemnes
festos dies, vt populi mentes ad religionem reuocaret, Christianæ historiæ actiones intermi-
scebat, diuorumq; Martyrum exempla personis Comico & Tragico more decentissimè repræ-
sentatis. Quo simulationis artificio collecta sensim gratia, confirmataq; authoritate, non ob-
scurè ad principatum euectus est: tanto omnium ordinum studio, vt Populi defensor, Pater pa-
triæ, Prætoriæq; potestatis Dictator perpetuus vocaretur. Sub id tempus nobilitas ferè omnis,
inprimisq; proceres Gibellinæ factionis extorres & profugi ad Actiolinum confugerant, Cæ-
sarianarum partium Principem, impotentemq; execrabilis sæuitiæ tyrannum, vt eius ope re-
ducti in patriam aduersarios Mediolano pellerent. Itaq; Martinus exploratis hostium consiliis,
sociis ad capienda arma excitatis, & populo multis concionibus ad tuendam libertatem con-
citato, Carrocium & legiones, equitatumq; omnem sub signis eduxit. Actiolinus autem qui
superato Abdua igne ferroq; obuia vastabundus, incenso Tritio, Vicomercatoq; direpto, ad
Sextum oppidum excursiones fecerat, vbi Carrocium educi, secus ac putarat, nec longè abesse
Martinum didicit: retro vertit iter ad Cassianum. Nam in tergo aduentare nouos hostes audie-
bat. In vnum enim coierant Actius Arestinus à Ferraria, Vbertus Pallauicinus à Placentia, Bo-
siusq; Douariensis à Cremona, qui præmisso equitatu, pontem quo tyrannus transierat ad Ripal
tam occupârant. Itaq; premēte Martino, duplici terrore ancipitiq; periculo circumuẽtus, supre-
mum temeritatis suæ consilium sumpsit tranandi amnis, vt in aduersam ripam, quòd vadum ibi
reperiretur, cū equitatu se proriperet. Sed dum transit, verutum scorpione adactum pedi incidit,
grauatusq; eo vulnere septuagenarius senex, vltrò citroq; Abduam trucidatis eius copiis, viuus
in hostium potestatem venit. Nec multò pòst truculenta obstinatione repudiatis remediis atq;
alimentis ferino cū gemitu accersita morte, meritos ad pœnam suæ immanitatis cruciatus effu-
git. Ab hac victoria Martinus clarus magnusq; habitus, cuncta ad arbitriū Mediolani moderari,
& Principem agere cœpit: Ita vt magnificentię operum ad alendam plebem plurimùm studeret;

ædificatis amplissimis ædibus in regione Nouæ portæ, & ad publicam commoditatem excepta Ticini amnis parte, quæ iuxta Abiatum oppidum nauigia ad Ticinensem portam perducit. Id emissarium sumptu cum antiquis operibus comparandum, ingentium lintrium est capax; incredibilemque importandorum ex agris fructuum facultatem, cum voluptate hibernæ ac æstiuæ nauigationis, ad perennem Martini gloriam hodie præbet. Sed Turrianas ædes laxitate, viridariis, & præcellenti structura pulcherrimas, Otho victor, iusto (vt ille putabat) dolore compulsus, solo æquauit: tanta exacerbati animi rabie, vt in ruinis diuo Ioanni decollato Templum conderet, dicaretque ad ignominiam damnati soli, sepulturæ ac inferiis noxiorum hominum, qui tetro affecti supplicio, è furcis ad id infame sepulchretum perpetuò deferrentur. Inexpiabile siquidem odium sibi concitârant, dum superbè rerum potirentur Napus atq; Franciscus fratres, quòd acie ad Angleriam victores, captis viginti duobus Patritiis, & in his Theobaldo Magni Matthæi patre, Othonis fratre genito, capita attracta crinibus, ad plaustri temonem rustica secure crudelissimè detruncassent. Regnauit Mediolani Martinus annos quatuor post partam de Actiolino victoriam, sua virtute, ac immenso populi fauore gloriosus. Obiit non planè senex, elatusque ciuium humeris ad Claræuallis Cœnobium, sepulchro maiorum illatus est. In quo eius effigies sub abside marmorei fornicis depicta, hodie etiam incolumis spectatur, in purpura & pileo armelinis pellibus suffulto, vt tum erant summi Magistratus insignia. Sed Martinum illustri prudentia insignem, non multò pòst longè clarissimum fecêre Philippus & Napus successores, quum ille fraternæ potentiæ hæres, immodico Principi tyrannoque, quàm Prætori propior esse maluerit: hic verò bello acer, paceque intolerandus & atrox, sese & familię fortunas omnes Decumana acie victus euerterit.

ADAMI FVMANI.

Ruebat Eccelinus acer Italus
Fretus tremenda militum ferocia
Tremendus ipse diritate barbara
Vrbem superbam, maximam, perlucidum
Sydus, togatæ vt perdomaret Galliæ
Tyrannus Eccelinus ille pessimus,
Illud Deo atq; hominibus infestum caput,
Quotquot fuêre, quotq; sunt, quotq; vnquã erunt
Longè tyrannus omnium teterrimus:
Ab corde cuius exularat funditus
Fas, ius, pium, rectum, pudorq;, æquũ & bonum,
Qui tenera membra paruulorum ab vbere
Matrum reuulsa, dissecare per scelus
Mucrone duro, fuerat ipse durior.
Quin (proh nefas) & mulierum prægnantium
Exenterare amabat (ô dirum nefas)
Exenterare amabat aluos impius
Horrente scalpro: te nihil mater verens
Lucina, iustis quæ vocata partubus
Nitentium audis pia lacrymosas preces.
Quæ sæpe sæpiusq; repetitæ, illius
Nunquam feroces spiritus, nunquam feri
Durissimum mollire pectus quiuerunt.
Et hoc Pataui nouit alma ciuitas
Vicinaq; illi fertilis Vicentia;
Tuq; vrbs frequens, vetusta, magna, nobilis,
Verona mater vrbium pulcherrima
Nouisti, & ante tu beata Brixia,
Tum facta ab illo vrbs omnium miserrima.
Ruebat Eccelinus acer Italus
Qualis sonantis vis corusca fulminis,
Cum Turrianus ecce vir fortissimus
Martinus, indignatus vt spumans aper
Lucanus, aut Sabellus, aut Libijs Leo
Getula pubes quem veruta perpulit
Exire notis saltuum recessibus
Clamosa pubes, & Numidicorum canum
Animosa vis latratibus sæuis ferit,
Cum colla & armos vestientibus iubis,
Caudæ flagello identidem graues sibi
Villosa terga verberans iras ciet,
Secumq; cæco murmure dubitat ferus,
Quæ prima mordens obterat venabula:
Sic ille, acerbæ vt seruitutis imminens
A ciuibus propelleret iugum suis,
Formidoloso & ipse cinctus agmine,
Virtute fretus exilit mirabili
Seni incitatus obuiam acerrimo,
Primaq; pugna vulnerat, viuum capit,
Asportat, inque claustra cæci carceris
Contrudit, vbi post dirus is, diris modis
Squalloreq; ac pedore tetro, pessimis
Suis sceleribus debitas pœnas luit.
Quo peruagante tam beato nuncio
Latè per agros Italum, perq; oppida,
Passim puellæ virgines ductis choris
Lætæ canebant voce tinnula simul,
Martine Turriane, Martine inclyte,
Tu liberator vrbium, tu Patriæ
Seruator extitisti, & omnes omnium
Laudes tulisti: nempe nostra tu omnibus
Nobis dedisti habenda, cum nefarios
Latronis ausus contudisti, & omnibus
Mentem addidisti ciuibus trepidis tuis:
Tibi & mariti coniuges, & coniuges
Debent maritos, atq; vtriq; liberos,
Debent parentes liberi tibi quoq;,
Tibi nos pudicitiam, tibi decus, tibi
Nostram incolumitatem, tibi iam deniq;
Nos nostraq; en debemus hæc tibi omnia.

SARRA

Sarra Columna.

HOC toruo subagrestiq; vultu SARRA Columna præclarũ maximè generosi infractiq; animi specimen prætulisse videri posset, quũ Bonifacium Pontificē probè vltus, peracris iniuriç contumeliã, vel nefario ausu vindicauit: nisi meritò secundoq; euentu patrati tanti facinoris integra laus, spretæ ac immaniter violatæ religionis infamia premeretur. Quid enim æquo iure vel atrocius admitti, vel scelestius cogitari potuit, q̃ sacrorum principē diuinitatis opinione vniuersis gentibus religiosissimè venerandum insidiosis oppugnare armis, sacrilega manu capere, & dira crudelitate ad mortem redigere? Nulla siquidē dicta factáve in Pontifice, quantumlibet factioso, impotēte, auaroque, diuini iuris authoritatē, & vim sacrosanctæ potestatis elidunt, & eleuãt. Nam vbi semel consecratus, & nouo desumpto nomine lustratus est, Pastorálemq; lituum præfert, ac in eius deraso atq; sacro capite gemmatus apex refulget, tanquam exuta humanitate, augustus & planè diuinus efficitur. Inuaserat Pontificatum Bonifacius, peruersa ambitione præceps, Cælestino miris vsqueadeò artibus infatuato, deceptoque, vt virilleingenij captu simplicissimus, humanarumq; imperitus rerum, & religioni impensè deditus, Pontificatu se abdicaret, priuatæ (vt aiebat) tanquam sanctioris vitæ desiderio, postquam tanti principatus ferendo oneri se imparem fateretur: & resumpta cuculla ad syluas & specus Gargani montis, ad contemplationem diuinorum operum contenderet. Itaque voto suo potitus Bonifacius intra paucissimos dies, prænsando largiendoque in vacuam sedem irrepsit, renunciatusque Neapoli Pontifex, Romam se contulit. Quum verò diadema triplicis thiaræ suscepisset, ante omnia atroci concilio operam dedit, vt Cælestinus sacro secessu eductus, in carcere Fumoniæ arcis necaretur. Integer enim vitæ, ac omnis sceleris

impollutus, quòd è tanto fastigio religionis amore,in eremum se demisisset, admirantibus cunctis pij animi decretum, tantam conceptæ diuinitatis opinionem fuerat consecutus, vt à vicinis primò, & à remotioribus demùm populis inuiseretur, & plerique ab eo vel occursus & colloquia deuitante, delictorum expiationes, & rerum futurarum oracula deposcerent, & iam pro sancto gliscente diuinitatis fama coleretur, Vestiniq́ue nonnulli primores reducendum in suam sedem censerent,quam impudenti ambitu versutus impostor,pro optimo atque innocentissimo damnatis artibus inuasisset. Emanârat enim in vulgus qua malignitate astutæ simulationis, quo nefario ambitu, cum Carolo Rege & Senatoribus esset transactum, vt Cælestinus deceptus & proditus Pontificatu deiiceretur. Per hunc modum Bonifacius acri cura & vehementi metu liberatus, vsqueadeò superbè sustulit animum, vt quum genere illustris, & erecto præstantiq́ue ingenio pollens, & diuini iuris intelligentia clarus haberetur: in administranda Republica imperioso & factioso Principi, quàm æquo, & temperato Pontifici proprior euaderet. Metui siquidem quàm amari, ac adorari potius quàm coli & suspici malebat. His moribus Pontificatum gerens, grauem primò simultatem, & mox asperrimum bellum cum Columnensibus Romanæ nobilitatis Principibus contraxit, quòd eius familiæ duo Cardinales Petrus atque Iacobus,Ioanne summo ciue geniti, sæpe in senatu libero Romanoq́ue ore loquentes, ab eo grauissimis in rebus sententia dissentirent, vt priuati nominis sui decus, & totius familiæ clientelas tuerentur, aduersus eum Pontificem, qui Christianæ æquitatis oblitus, & Guelphi generis memor, quòd ita firmando imperio expedire videretur, Gibellinorum acerbissimus hostis extitisset. Itaque Bonifacius dicto non audientes, secedentesq́ue in paterna oppida ad Præneste, hostes iudicat: in eos anathematis tela contorquet: purpurei galeri honore spoliat: cæterosq́ue eius familiæ proceres aqua & igni interdicit, & quod ea religionis arma tanquam ab iniurioso factiosoq́ue Pontifice profecta, contemnerentur, conflato valido exercitu eos iusto bello persequitur. Cardinales maturè fuga se eripiunt, è duobus verò patruis Stephanus Petrarchæ carminibus celebratus, in Galliam ad Philippum Regem confugit: alter hic de quo loquimur SARRA in Ardeatinis syluis erepta spe fugæ se occultat. Oppida autem septem, Prænesteq́ue in primis, & sub Algido Columna expugnantur, inexorabiliq́ue Pontificis rabie flammis absumuntur. Nec eadem iracundia Vrbanis Columnensium domibus pepercit, quæ sunt sub Quirinali & in via Lata: sic vt eorum etiam turres in foro Romano persossæ deformatæq́ue sint. Errabat in nemore Sarra vestigia hominum deuitans, agrestibusq́ue pomis vescebatur, quum magno casu à prædonibus Massiliensium qui biremes aquandi causa, ad Antiate litus appulerant, interceptus est: catenatusq; in transtro ad remum adigitur, & post durissimos maritimi cursus errores Massiliam est deuectus. Is inopinato oppressus infortunio, tanta infracti animi patientia, indignam ærumnosamq; seruitutem aliquandiu pertulit, vt nomen suum non proderet, & se pascentium bubalorum gregi à Priuernate ciue præpositum mentiretur: Archipiratæ scilicet auaritiam veritus, à quo ingenti precio Pontifici diuendi & ad supplicium tradi facilè posset. Sub id quoque tempus Bonifacius Philippum Galliæ Regem profano iure inducto, pontificiam existimationem in adiudicandis sacerdotiis insolenter offendentem, & impium & Regno indignum iudicârat: concitabatq; in eum Albertum Cæsarem & Germanos & Belgas: ad id rerum discrimen magnoperè tumultuantibus Galliæ populis. Vtebatur tum Philippus Stephani Columnæ consilio, viri prudentia authoritateq; pręstantissimi: iamq; eò simultas processerat, vt Pontifex grauissimorum criminum infamia notatus, ad dicendam causam vocandus in concilium, exauthorandusq; Christiana seueritate censeretur. Sed retundendæ superbiæ expeditiorem viam monstrantibus fatis, Sarra vel exul adinuenit. Is enim quum è portu Massiliensi Stephanum fratrem de sua calamitate docuisset, extemplò redemtus ad Regiam contenderat, initisq; cum fratre consiliis, & cum Rege communicatis, accuratè persuaserat, vt ad paranda arma in Italiam mitteretur. Musactus verò Francesius nobilis Eques Florentinus, multis fidelis industriæ & bellicæ virtutis experimentis Regi carus in Etruriam præcederet, molientiq; arma Sarræ pecuniam, qua abundè instructus aduenerat, opportunè suppeditaret. Conuenêre igitur noctu in oppido Stagia, quod erat ditionis Musacti in Senensium finibus Romanæ viæ impositum, depromtaq; pecunia conductus est Nogaretus Gallus vir impiger cum ala Gallorum equitum, ex his qui stipendia sub Carolo Valesio Philippi Regis fratre in Italia meruerant. Hac expedita manu veteranis suis & clientibus adiuncta, nocturnis auiisq; vsus itineribus: Sarra ad opprimendum Bonifacium Anagniam contendit. Aestiuabat libenter patrio in solo quotannis Bonifacius, & quod ei ad voluptatem iocundissimum erat, in ipsa etiam paterna domo, metu vacuus,tenuiq; septus custodia, & tum rumores fatali fastu contemnens, qui nequaquam ex vano de exulibus afferebantur. Nec defuêre neminem timenti, domestici hostes, qui ex composito perfidiosè portam aperirent. Diluculo itaq; Sarra vrbem irrumpit: Galli equites sui Regis nomen ingeminant: Columnij atrocem clamorem tollunt: Cardinales cum imbelli totius aulæ comitatu repentino terrore perculsi, vndiq; in fugam se proripiunt: terribilis tumultus tota vrbe excitatur: Pontificem hostilis turba domi obsidet, & pro Benedicto Maledictum, pro

Bonifa-

Bonifacio Malefacium appellat: & quod Cælestinum occiderit, truculentis vocibus ad supplicium deposcit. At ille, quanquam supremo metu doloreque perculsus, seipsum tamen præsenti animo non deserit, constantique vultu Pontificatus insignia deposcit, aurataque in sella irrumpentes expectat, adeoque se cùm sacro cultu, tum maiestate oris venerabilem præbet, vt mirabundus Sarra, vel iusta ira turgidus, internecinoque incensus odio, à contactu manus abstineret. Sed Nogaretus Gallicam effundens bilem, insultanti similis, ita acerbè in eum est inuectus, vt se eum in catenis ad Lugdunense Concilium perducturum minaretur, vt ibi arrogantiæ pœnas daret, qui Christianissimum Regem summa iniuria lacessisset. Cæterùm direpta domo eum non multò pòst arctè custoditum Sarra Romam perduxit, vbi intra paucos dies ex dolore animi actus in furorem, inusitataque inflammatus rabie excessit è vita. Illatus autem est sepulchro marmoreo ab se condito, iuxta portam argenteam Basilicæ Petri. Ingens enim ei viuo omnis honoris & gloriæ cupido, & sumptuosa quidem fuerat ornatissimi sepulchri cura: in quo mitrata eius effigies supra aram sculpta marmore & tessellato opere picta spectatur. Benedictus autem eius nominis vndecimus in defuncti locum suffectus est, qui Sarram & Nogaretum tanquam detestandi facinoris nota consperso exilio mulctauit. Sed Sarra vel iterum exul nominis fama clarus, & pulcherrimi facti conscientia felix fuit, quum multùm, antequàm plenè senex apud Præneste fato concederet, Petrum & Iacobum Cardinales Senatorio ordini restitutos, & Cælestinum grauissimo atque æterno Bonifacij probro inter diuos relatum viderit. Formam Sarræ in vetere tabula pictam exceptamque per manus à maioribus, & religiosè custoditam Martius Columna nobis ostendit, vt ex ea æmulante Pictore, exemplum exactæ similitudinis duceretur.

PARTHENII PARAVICINI.

Hos ne animos pulsi Reges sæuæq; securis
Gloria & imbuti natorum sanguine fasces,
Aeternumque decus, Brutique vltoris honores
Hunc acuêre tuo tam cæcum in corde furorem?
Vt dirum vsqueadeò in facinus crudeliáque orsa
Irrues præceps? proh te non perculit horror
Attonitum? non maiestas veneranda vel ipsis
Cælicolis, illa & triplici redimita corona
Infula, tam fœdis tremefactum absterruit ausis?
Si qua tamē scelere immani atq; è crimine tantò
Surgere fama potest, illud te fortè leuabit
Inuidia, quod non Regni vesana cupido,
Sed patriæ pietas, ad factum hoc impulit atrox,
Pro re Romana, pro libertate tuorum.

Vguccio Fagiolanus.

FORTVNA per se inconstans & sæpe ludibunda, in attollendo premendóque VGVCCIONE Fagiolano mirabiles ludos fecit. Is Massa Trebaria Togatæ Galliæ oriundus, in eo Apennini tractu, qui ad Aretinas Alpes extenditur, quum nobiles agrestesque familiæ ob factiones inter se contenderent, apud Gibellinos per totam ferè ætatem arma tractauit, insigni quidem cum laude, quòd per cædes, incendia, vastationesque pagorum, vbique violentus, & maximè pugnax enituisset. Nam robusto ingentique corpore firmissimus, validisque ideò & prægrandibus vtens armis, sicuti ingenio vigilanti acutoque maximè præstabat, ita ante alios aspera audacter aggredi, & pugnam impigrè ciere erat solitus: vsqueadeò enim in omni discrimine & ferox, & pertinax, vt quadam in pugna ad Cæronium pagum à suis desertus, & ab hostibus propè circumuentus, quum sese fortiter reciperet, vulnerato altero crure, & collisa vehementer galea, in oblongo pedestri scuto quatuor tragulas, & tredecim veruta ex minoribus balistis infixa ad suos retulerit. Exinde multis facinoribus clarum, Guelphisque terribilem Tarlati Aretij Principes oppugnati, à Florentinis liberali stipendio conduxerunt, cuius ductu secundis aliquot præliis hostes ita repressi sunt, vt agro excedere cogerentur. Sub id verò tempus, quo Henricus Cæsar frustra obsessa Florentia ad Bonconuentum fato cessit, Pisani Cæsare ciuitatis Patrono defensoreque orbati, quòd Lucenses infesta arma intulissent, neminem Vguccione gerendo bello potiorem rati, eum qui copiis præesset, ab Aretinis impetrarunt. Eius aduentu Pisani, quòd veteranum militem, & Germanorum alas adduxerat, ita sunt confirmati, vt latè summotis hostibus, non modò amissa paulò antè oppida reciperent, sed expugnatis etiam aliquot castellis, ad portas vsque Lucensium delitias popularentur. Itaque exultans victoria Pisanus, nec studio suo modum imponens, ne parum gratus in referenda gratia videatur, Vguccionem ex Duce Dominum creat, honesto quidem merito, nisi vir immodicus ex moderato dominatu sæuam tyrannidem inuexisset. Cuncta enim sibi licere, fortunisque omnium pro libidine sibi vtendum ratus, ante omnia Boncontem

ſummæ nobilitatis Patritium, nec immemorem priſtinæ libertatis, ideoq; nefariis decretis aduerſari auſum interficit, alios ſpiritu opibusq; valentes detrudit in carcerem, multoq; plures exutos bonis proſcribit. Hoc terrore ciuitati illato, auctisq; viribus Lucenſes inteſtino laborantes morbo repentinus aggreditur. Gerardum Lupidium Picentem militiæ peritum, qui Lucenſibus copiis præerat, tumultuario prælio profligat, factioſorumq; proditione adiutus in vrbem irrumpit, cæde, luctu, terrore, cuncta complentur, nec ſacroſanctis templorum theſauris Germanus miles parcit, pulſisq; Guelphis, Gibellini qui diu exulârant, patria potiuntur. In his eminebat Caſtruccius animi magnitudine armorumq; peritia, antiquis Ducibus æquatus. Tanta re patrata Vguccio Lucæ Princeps effectus, Guelphis omnibus Florentinisq; præſertim terrori eſſe cœpit, quòd eo duce Gibellini ab Henrici morte deiecti ſpe, debilitatiq; viribus animos rurſus attollere viderentur. Itaq; Florentini ſociorum Robertiq; Regis auxilia in vnum cogunt. Vguccionem occupandi Piſtorii auidum & Montecatinum oppidum magno apparatu oppugnantē, collatis caſtris adoriuntur. Ille belli peritus loci & temporis occaſionem excipit, editoq; memorabili prælio, victor hoſtium caſtris potitur. Eius diei cædem vſq; adeò latam ſcriptores tradunt, vt Nebulam fluuium cadaueribus ſtratū longè cruento alueo decurriſſe affirment. Ea inſigni victoria Vguccio non multum lætatus eſt: nam in ea Franciſcum ex filiis natu maiorem, ſummæ ſpei iuuenem amiſit, & Luchinus Vicecomes, qui Magni Matthæi patris auxiliis præerat, Caſtrucciusq;, grauiter ſauciati ſunt. Dux verò hoſtium Petrus, cognomento Tempeſta, Roberti Regis frater in flumine periit, & Carolus cui Robertus erat patruus, inter cadauera repertus eſt. Hæc eſt illa infauſta Guelphis pugna, propter quàm Florentiæ, Bononiæ, Senis, Peruſiæ, atque Neapoli ex luctu amiſſorum ciuium populus veſtem mutauit. Hac victoria ſubnixus Vguccio, vt Nerio filio Lucæ principatum confirmaret, ſuſpicacis tyranni more, Ca-

Castruccium gratia authoritateque pollentem, tanquam Nerij æmulum tollere constituit. Ita compositis insidiis eum Nerius ad cœnam vocat, & nil tale veritum comprehendit, reúmque mox homicidij factum capitis pœna condemnat. Nec tamen ad tanti viri supplicium descendere audet, indignantis & frementis populi tumultum timens. Ob id accitus Vguccio, maturandæ necis auidus, cum militari præsidio Lucam aduolat. Tum verò Pisani tyranno discedente arma corripiunt, Vguccionis familiam trucidant, domumque diripiunt, ac eo impetu vrbis portas occupant. Iam Lucam peruenerat tyrannus, & à filio maturè instructis mensis pransurus discubuerat, quum Pisis excitari ad arma populum nunciatur. At ille nihilo secius tanquam primo nuncio parum credens, nihil se commouet, & vti erat cibi capacissimus, & maximè vorax, per singulas tempestiui eius conuiuij dapes vsque ad bellaria conuesci pergit, eo quidem atrocis animi decreto, vt remotis demum mensis Castruccium securi percuti iuberet, atque inde Pisas ad seditiosos opprimendos properanti agmine reuerteretur. Sed quum à secundis mox tertiisque nunciis increbescente fama, Pisis res perditas esse, ciuitatemque miro consensu rebellasse nunciaretur: Lucenses ad tanti exempli nomen, pari studio recuperandæ libertatis, liberandique Castruccij ad arma concitantur. Carcerem refringunt: vinctum adhuc compedibus Castruccium educunt, & quod eius fato debebatur, Principem ciuitatis salutant. Tum verò Vguccio, quanquam aliâs egregiè fortis duplici malo circumuentus animum despondet, & cum Prætorianorum Satellitum manu, incertus an Pisas contenderet, desperatis rebus vrbe profugit, nec vsquam ex ea fugæ deformitate priùs constitit, quàm à Spineta Malespina Gibellino ad Fossas nouas, quæ Papirianæ olim fuerunt, supra Macram amnem receptus est. Ibi labore fessus, & dolore propè exanimatus paululum se recreauit, atq; inde quum atrociora à persequentibus sibi timeret, ad Canem Scaligerum Veronam est profectus. Ea enim tempestate Scaligeri domus exulum omnium insigniumque virorum liberalis erat receptrix. Fuit apud Canem summo in honore Vguccio, spectabaturque procerus & ventricosus senex tyrannico vultu ferociam retinens, tanquam admirabile insolentis Fortunæ documentum, quum paulò antè rerum bello gestarum fama illustris, semihoræ momento geminati principatus fastigio præceps datus, & miserabilis, & ridendus euasisset. Ad eam enim calamitatem Fortuna immitis id quoque adiecerat, vt contemptus, mordacibus dicteriis incesseretur. Vt tum accidit, quum in conuiuio Canis de edacibus illato sermone loqueretur, & Vguccio se iuuenem quaternos altiles capos, & totidem perdices, assos item hœdi clunes, & elixum vitulæ infarctum pectus, præter salsamenta, recta in cœna exedere solitum narraret, Petrus Nauus, è conuiuio vir salsus: Non est, inquit, Vguccio cur hæc à te iuuene comesta multum admiremur, postquam senex, nec plane dentibus instructus, duas vrbes integras vno prandio absumpseris. Erat enim fama, Vguccionem, si ab inchoato prandio temperasset, satis in tempore ad sedanda nascentis tumultus initia Pisas regredi, & vtramque vrbem sibi incolumem seruare potuisse. Sub id verò tempus, quo Canis comparato exercitu Patauium obsidebat, quum Vguccio dux vetus eo bello mirificam operam nauaret, ad paludes Medoaci amnis correptus morbo, Veronamq; delatus, excessit è vita, non omnino miser, quòd vel Vicario nomine militari imperio honestatus, splendidissimam funeris & sepulchri pompam retulerit. Effigies eius equestris adstante ei Castruccio & falconem ad aucupium læua gestante, Pisis in sepulchro, cui Camposancto nomen est, pretiosis ex vero picta coloribus conspicitur.

ANGELI PEROTTI Camertis.

Quem latis humeris, quem lato pectore spectas,
Quem Martem dicas ore referre truci:
Ille olim emergens obscuro ac paupere tecto
Militiæ primum munera dura tulit:
Fortibus inde ausis Fortunaq; auspice, summum
Littoris Etrusci est vectus ad imperium.
Illum eadem geminas vrbes ditione tenentem
Præcipitem subitò Sors inopina dedit.
Scilicet haud quenquam dubiæ fas fidere Sorti,
Quando ea, Regna vno datq; adimitq; die.

Castruccius Castracanis.

POST conuulsas, secordia Græcorum Cæsarum, Romani Imperij opes, quum Gothorum impotentes impetus nemo tulisset: egregiæque artes & literę cum Vrbe rerum domina concidissent, disciplinam militarem interiisse constat, qua vna coaluerat imperium, & sese ad omnes gentes perpetuis victoriis extenderat. Nam per mille fermè annos, quibus Italia externis gentibus seruiuit, multitudine potiùs, inconditisque viribus, quàm ingenio & ratione certabatur, quando omnia diuersis Barbarorum irruptionibus terribili motu quaterentur. Sed ita Populi Romani fortuna demum tulit, vt bellicæ artis decus non diu modò neglectum, sed planè sepultum, à nouo homine tanquam ab inferis excitaretur. Is fuit Castruc-

cius Castracanis ex Antelminella nobili familia Lucensis ciuis, qui ex mercatoris institore miles, ex milite dux insignis factus, pertinaci virtute ad principatum contendit, nusquam eius vestigia vadentis ad præclarum decus fallente Fortuna. Adolescens cum Gerio patre & matre Puccia, ob Gibellinæ factionis nomen patria pulsus, & breui apud Anconam parentibus orbatus, in Galliam vlteriorem eo animi decreto transiuit, vt alieno sub cælo Fortunæ vim experiretur. Quum aliquandiu Lugduni apud negotiatorem Lucensem subsedisset, equo, veste, viatico, honestè adiutus in Britanniam ad Aldericum gentilem propinquum suum, Londini ex mercatura diuitijs affluentẽ, traiecit. Is iuuenem decore formę, morum elegantia, & corporis dignitate præstantem, non modò benignè complexus est, sed eum nõ multò pòst Odoardo Regi, paruæ pilæ lusu oblectari solito insinuauit. Erat enim Castruccius in eo ludo vsqueadeò habilis & mirus, vt nemo iam ei ex regia aula conferretur, ac ideo Regi iocundissimus euaderet. Sed id totum quod à beneuolentissimo Rege promereri posse sperabat, inopinatæ sortis casus eripuit. Quum enim in ludo ex altercatione, à superbo quodam Regulo alapam sustulisset, contineri non potuit, quin vel spectante Rege contumeliam districto pugione, percussoreque traiecto vindicaret: Eo felici euentu, vt statim seminudus scapham insiliret, & per Tamesim amnem imminentium manus effugiens, in Belgicam oram aduheheretur. Ardebat tum crudele bellum inter Gallos & Flandros, quibus Britanni se consociarant: apud Philippum autem Galliæ Regem secunda fama militabat Albertus Scotus nobilis Placentinus, qui ab Italia quingentorum Equitum ornatissimam alam, & peditum veteranorum legionem adduxerat. Sub hoc Scoto Castruccius ordines duxit, tantaque vigilantia, consilio, & vi corporis nomen optimi ducis promeruit, vt eo bello consentientis famæ nomine esset clarissimus & à Gallis scriptoribus postea celebraretur. Verùm confectis bellis, à Philippo opimis excultus muneribus redijt in Italiam,

taliam, armis & equis optimè instructus, destinatam sibi fato repetendę patriæ occasionem quæ-
rens. Euaserat tum Pisis Princeps Vguccio Fagiolanus, & cum Lucensibus bello contendebat.
Huic igitur parante aditum Fortuna adhæsit, ab eoq; post debellatos Lucenses, & fractas ciui-
tatis opes, patriæ restituitur: ea tamen sorte, vt qui virtute inter ciues Princeps erat, ad sum-
mum dignitatis gradum tacitè atq; ægrè prorsus aspiraret. Nam Vguccio Nerium filium præto-
riæ potestatis simulatione dictatorem Lucæ præfecerat: vtpotè qui post cladem ad Montecati-
num Guelphis illatam, & ferox & validus Pistorium & Volaterras, Pisis, Lucæq; finitimas vr-
bes, occupandas animo agitaret: vt principatus in Etruria viribus potens contra Florentinos
conderetur. Hoc innixus consilio Castruccium confirmata authoritate & populari gratia Lucæ
præpotentem, ideoq; formidatum, tollere constituit. Verùm Fortuna (vt in Vguccione dixi-
mus) alternis suo more lusibus iocabunda, ita Castruccium è summo turpissimæ necis periculo
eripuit, vt miserum ex damnato & sæua securi propè percusso, ad vrbis dominatum admirabili
sorte proueheret, & diri obiter infortunij grauis ictus ad Vguccionem verteretur. Suscepto in
patria dominatu atque inde vrbe Pistorio in potestatem redacta, statim se Gibellinæ factionis
Principem professus, ideoque in omnem rerum occasionem aduersus Guelphos expedita arma
conuertens, ita Fortunam innatæ crescentique virtuti suæ bonis & malis artibus conciliauit,
vt nemo eo domi consultior Princeps, nemo Dux in castris exactæ disciplinæ præceptis in-
structior in Italia censeretur. Inierat fœdus cum Guido Tarlato, Galeacio Vicecomite, Scali-
gero Veronense, Passarinoque Mantuano, qui Cæsarum partes in Italia tuebantur. Contrà au-
tem Florentini cum Romano Pontifice Robertoque Rege consociatis viribus, grauissima bel-
la in Insubribus, in Liguria, in Bononiensi, & Togata Gallia gerebant. Sed cruentæ diutur-
næque contentionis is exitus fuit, vt Guelphi ad Altopassum memorabili pugna vincerentur,
victoresque inde Castruccius atque Actius Vicecomes, ad Florentiæ statim portas vsque, in-
festa populatione percurrerent. Fuit ea clades si cæsorum numerum spectes, Montecatinensi a-
liquanto minor, sed fortissimarum gentium externorumq; ducum captiuitate nobilior. Inu-
sitati enim spectaculi celeberrimum ab ea victoria triumphum Castruccius duxit, tanto re-
rum omnium ordine apparatuque, vt priscorum temporum, & Romanæ superbiæ felicitatem
æmulatus, è tota Italia splendidissimi quique ad tantæ famæ spectaculum liberaliter inuitati
Lucam confluerent. Inuectus est vrbem quadriiugo curru in Trabea laureatus. antecedebant
agrestes gregarijque milites nudo capite nudisque pedibus incertam libertatis spem præferen-
tes: sequebatur Carrocium hostilis prætorij insigne, bubalis prætextatis tractum, in quo an-
tenna præalto in malo suspensa vexillum populi Florentini inuersum expandens, superstante
campani æris tintinabulo maximè sonoro: sed cui ad ignominiam victores, vt mutum esset, fer-
ream linguam detraxerant. Exinde verò Guelpharum partium vexilla Draco scilicet aquilæ vn-
guibus constrictus, liliumque ingens puniceum, aureaque item lilia cianeo in campo & ruben-
tia Roberti Regis rastrella inuersis hastis solum verrentia trahebantur. Succedebant ductores
ordinum hostilium, præfectique Equitum; sed hi sine calcaribus, illi sine gladijs discincti. His
coniunctum erat nobile militarium equorum agmen, armigeris pueris cristatas cassides, versi-
coloresque lacinias captorum aut occisorum hostium gestantibus. Sed ante alios tres grauis-
simi viri Florentinorum Legati & secundùm eos traducti duces supraque cæteros maximè con-
spicui Gulielmus Narseius Gallorum, Vrlimbaca Sueuus Germanorum, atque ipse demũ cum
adolescente filio Raimondus Cardonius imperator captiuam Hispanorum procerum turmam
calamitatis consortem trahens, ita pompam tristi aspectu, & suis insignibus nobilitabant, vt
multis ex eo præcipitis Fortunæ ludo lachrymæ manarent. Dum eo modo Castruccius virtutis
& gloriæ suæ meritum fructum ferret, Florentini socijque eorum Pontifex & Robertus, nihil
vel à tanta clade demissis animis vel attritis opibus, bellum priore vehementius reparârunt, vs-
queadeò ardenti vel insano Florentinorum studio, vt pro tuenda libertate externum sibi domi-
num Roberti Regis filium recipere minimè recusarint. Huius aduentus quòd amplissimum e-
quitatum in Etruriam adduxerat, ita afflictas spes Florentiæ erexit, Gibellinosque conterruit,
vt Castruccio & Galeacio Insubrum Principe præcipuis authoribus, Ludouicus Bauarus Cæsar
designatus in Italiam accerseretur: qui insigni authoritate potentiaque partium opes confirma-
ret. Sed vir rapaci feroque ingenio nullo pudore inita consilia præuertens, vbi peramplis excul-
tus muneribus Mediolani ferreo diademate coronatus est; ex defensore patronoque crudelis
oppugnator, & truculentus hostis euasit; quum Galeacium fratresque eius tantæ dignitatis
Principes, & nihil tale meritos, in carcerem detruderet. Inde verò expilata ciuitate, quam li-
beram reliquisse videri volebat, Lucam profectus Pisanos obsedit, quòd portas ingressuro clau-
sissent, & ab vrbe auari sæuique hominis pestem auerterent. Sed Pisanæ consternationis is exi-
tus fuit, vt Castruccio copias, pecuniam, commeatus ad id bellum conferente, & diuersis
castris citra Auserim amnem positis, Pisani multis exuti oppidis Cæsari portas aperirent, &
prægrandi pecunia mulctarentur. Ab hoc insigni studio apprimeque forti & fideli opera Ca-
struccius à Cæsare Lucensium & Lunensium Dux est appellatus; prætulitque demum decora

insignia & ornamenta nouæ dignitatis, atque inde Pisanos recenti factionum æstu iactatos, nec idem in Republica sentientes variis occultæ largitionis artificiis aggressus, ita eorum decuriones circumegit, vt fauente Cæsare, nec abnuente populo ciuitatis, Princeps salutaretur. Ludouico autem Romam contendenti, ad id solenne officium suscipiendi diadematis inuitatus, cum delecto equitatu & Sagittariorum cohortibus comes fuit. Eo autem in vrbem nonis Ianuariis recepto, insignique demum studio Sarræ Columnæ, Iacobique Sabelli ad Vaticani Templum coronato, creatus est Pseudopontifex Petrus Corbarius, vt Diadema Romani Imperij saluis auspiciis traditum atque susceptum videri posset. Id enim vnum Cæsar contendebat, vt Iohannis legitimi Pontificis authoritas, tanquam omni iure existimationeque spoliati, in vrbe aboleretur, imperatoq; & exacto vndique auro aduersus Robertum Regem Guelphorum tuentem partes, graue bellum pararet. His comparandis rebus intentum, Gibellini proceres Sabellus & Sarra, ipseque ante alios Castruccius, vehementer orabant, vt Vicecomites Regulos importunè principatu fortunisque deiectos custodia educere vellet, neque diutius Guelphos eorum calamitate lætari pateretur. Verùm Cæsar dum in explicando consilio, vti rerum imperitis plerunque accidit, & durus, & pertinax, neque id concedit, neque omnino negat; vt inanis constantiæ nomen paret, amicorum omnium animos grauiter offendit. Interea Castruccium tot accumulatis honoribus, clarum & cuncta propè apud Cæsarem præstanti ingenio administrantem, atrox ab Etruria nuncius magnoperè perturbauit. Is mari delatus, afferebat Pistorium Guelphorum proditione in Florentinorum potestatẽ deuenisse; deletum fuisse præsidium, sed adolescentes filios magno ausu euasisse incolumes, quum à præsidio acerrimè repugnanti, vsque ad lucem nocturno prælio certaretur. Itaque subiratus Cæsari, qui maiore Guelphorum, quàm Gibellinorum emolumento in Italiam venisset, commeatu vix impetrato, Pisas per Aureliam viam magnis itineribus côntendit; tanta celeritate, vt Vmbrone fluuiô, fortè à pluuia prætumido, transitum morante, dum male fidum alueum properè tentaret, penè mergeretur, & cum paucissimis equitibus inexpectatus portas intraret. Ea celeritate Pisanos, quòd essent ambigua voluntate repentè oppressos, & præsentis Principis vim & subsequentis præsidij robora timentes in fide continuit, confirmatoque dominatu, ac imperata pecunia, quantas potuit copias, accitis vndique auxiliis, coëgit, & ad obsidendum Pistorium est profectus. Florentini Simonem Tosam militaris industriæ ciuem, præsidio vrbique præfecerant, nouas munitiones veteribus adiecerant, singularique diligentia ædificatis ligneis propugnaculis, murum omni telorum genere compleuerant. At Castruccius priusquam succidi frumenta possent, inclusos obsidere constituit, quòd non magnam commeatus copiam vix per duos menses suffecturam intus paratam esse didicerat. Itaque inusitata eo seculo belli ratione, duplici vallo duplicique fossa vrbem circumuallare pergit, vt omnem vel erumpendi, vel importandi commeatus hosti spem præcideret. Erexerat in vtraque munitione ligneas turres maioribus balistis & catapultis instructas; suburbani agri arbores succiderat, vt aduentantibus Florentinis ad opem ferendam, inaccessa pediti atque equiti munimenta obiicerentur. Venerat Mediolano Galeacius Vicecomes, à Cæsare post Castruccij discessum certa conditione carcere emissus. Is ingentium præliorum victor, peritissimi Ducis nomen assecutus amicissimo Principi, & præclaro suæ libertatis authori eo bello operam præstabat, quum interiores munitiones defendendas suscepisset, Castruccius in exterioribus versabatur. Nam fama erat Florentinos ad soluendam obsidionem aduentare, ingenti coacto exercitu ex Pontificiis copiis, quæ è Bononia submittente Legato in Etruriam descenderant, cæterisque fœderatis ciuitatibus, quæ publicæ Guelphorum causæ nunquam antea defuissent. Præerat omnibus Philippus Sanguinettus Gallus, cuius opera Pistorium noctu captum fuerat. Censebantur autem sub eius signis ad tria millia galeatorum equitum, & ad triginta millia peditum. Sed Philippo in conspectum se dante, nec tamen subire aggeres auso, Castruccius nihil se commouit, & per Galeacium erumpentes hostes multis illatis vulneribus, retrò in vrbem compulit. Itaque Philippus tantos aggeres, tantique artificij, & nouæ disciplinæ munitiones admiratus, frustra ad pugnam Castruccium magnis tubarum clangoribus compellans, alio quàm statuerat suscepto consilio, castra inde mouit in Pisanum & Lucensem agrum populabundus ire pergẽs; vt hostis rerum suarum calamitate & villarũ incendiis permotus, incepto abscedere, sua tueri, & viribus inferior prælio decertare cogeretur. Sed ille tot detrimenta, quanquam suis luctuosa contemnens, in obsidione constantissimè permansit. Nec multò pòst Simon Tosa desperatis auxiliis, vti erat ad extremam commeatus inopiam redactus, ea conditione post tres menses deditionẽ fecit; vt cũ pręsidio incolumis emitteretur: magna quidem cũ ignominia tanti exercitus, & singulari Castruccij gloria, qui eo bellô priscorũ Romanorum magnitudinẽ, & bellicæ rationis ingenia diligenter æmulatus, tantarum virium impetũ elusisset. Sed quũ supremo inusitatæ virtutis opere edito, ac ob id incredibili affectus lætitia, ad triumphũ Lucã reuerteretur, pestilens eũ inuasit morbus, & paucissimis diebus eripuit, pari fato præeunte Galeacio, qui eadem autumnalis cœli inclementia correptus, ad Pisciam oppidum è vita migrârat. Italorum enim omnium duo maximi Duces, ætate, forma, &

magnitudine

magnitudine animi pares, ita corpora atque animos in iisdem castris longo & pertinaci labore defatigârant, vt in magnis Augusti mensis feruoribus, cuncta ad accersendam valetudinem incommoda perpessi, victoriæ decus ante salutem posuisse censeretur. Moriens Henricum filium testamento imperij reliquit hæredem, quod nequaquam paternis artibus postea tutatus est. Pater enim admirabili naturæ munere ferreum corpus, inuictum animum, expeditamque præsentis ingenij vim, & certum infinitæ prudentiæ robur, ad condendum principatum attulerat. Quarum virtutum imbecillus adolescens vertente se Fortuna æmulus esse non potuit. Pater quoque (quod difficillimum fuit) vitia insolentis auaritiæ & efferæ crudelitatis, aut congenita tyrannis, aut necessitate inducta, vsqueadcò liberalitate, magnificentia operum, eloquentia, & multa religionis simulatione temperabat, vt optimo Principi quàm impotenti domino propior atque similior haberetur. Castruccij effigies (vt in Vguccione diximus) Pisis elegantissimè picta conspicitur. cui similem ex candido marmore nobis ostendit Nicolaus Tegrimius Lucensis Patritius, à quo Castruccij vita Latinè atq; integerrimè scripta, ac impressa extat; vt hinc quoque liuorem & petulantiam Nicolai Machiauelli magnoperè detestemur; qui dum commentitiam Castruccij tanquam patriæ suæ hostis, extra rerum fidem impudenti libidine vitam describeret; reliquæ quoque historiæ dignitatem improbè defœdauit.

GABRIELIS FAERNI CREMONENSIS.

Qui iam obsoletam bellicæ artis gloriam
Castruccius Lucensium Dux, Italis
Restituit, & profectione Cæsarum
Etruriam quatefecit armorum sono:
Nunc hic quiescit paruus è tanto Duce
Puluis, cinisq;, & nudula vmbra mortui.

Canis Scaliger.

INTER Scaligeros Veronæ dominos, qui fuêre oriundi è Vindelicia, CANIS superior bellica virtute clarissimus constanti meritò Grandis cognomen tulit; non à proceri quidem corporis statura, quæ vix in eo erat mediocris, sed à magnitudine inuicti liberalisque animi, & perpetuò illustris vitæ splendore, quo vel opulentissimos eius ætatis Principes antecessit. Canis autem nomine non latratu insigne animal, sed Tartarorũ lingua Imperator exprimitur. Ea siquidem tempestate Sacro bello spectatæ virtutis proceres Barbarorum captorum, aut ab se occisorum nomina ad testimonium honestissimæ laudis desumebat; quippe qui Gothifredum Bolionium, aut maximos postea Europæ Reges æmulatione gloriæ in Syriam transfretantes secuti sunt, nullum omnino opimius & speciosius trophæum referri domum posse arbitrabantur, quàm vt impiorum hostium nomina, ad perenne decus familijs suis insererent; sicuti in Vicecomitum & Turrianorum domo vsurpatum videmus, quum sæpius Sulthani, Mustæ, Cassoni, Amurathis, & in fœminis quoque Antiochiæ nomina repetantur. Canis acceptum ab Alberto patre dominatum, tanta animi moderatione, iustitia, humanitate, tantoque exactæ disciplinæ ordine, cùm domi, tùm militiæ exercuit; vt gratia, authoritate, clientelis & apparatu armorum pollens, suo prorsus nomine & maiore imperio dignus haberetur; vtpotè qui admirabili iudicio clementiam & seueritatem procul ab inuidia atque odio commiscere, sine fuco pietatem colere, comitatem sine dedecore, sine fastu dignitatem tueri consuesset. Eum enim recti constantisque animi habitum ad expeditam commutationem vti oporteret, ita paratam & habilem præferebat, vt domi remisso ad lenitatem ingenio semper placatus, in castris autem elato, feroci, acerbo in puniendis præsertim militum delictis, inexorabilis & ferè sæuus euaderet. Quibus institutis & moribus, neque domi coniurationes intestinaque mala, neque in castris seditiones militum, aut aduersos nomini suo rumores sensit. Sæpissimè prælio victor, semel tantùm aduersæ pugnæ euentum expertus est; quum graui & diuturna obsidione Patauinos premeret, & in segnem eius stationem Illyrij & Norici equites, qui Patauinis auxilio venerant, subita eruptione facta, oppressis & fugatis custodibus in castra penetrassent. In ea rerum perturbatione Canis acerrimè resistens atque dimicans, vulneratus & equo deturbatus, maximum vitæ adijt discrimen; sic vt eum prætorianæ turmæ magna vi depulsis hostibus vix seruarent. Tanto accepto incommodo custodiæ cohortem, quæ irruente hoste trepidè locum deseruerat, exutam armis ignominiaque notatam præfecto capitali pœna damnato, integram dimisit. Nec multò pòst renouato bello Patauini magnis affecti detrimentis, pertinacissimeque machinis oppugnati, ad clementiæ famam victori se dediderunt. Tanta vrbe in potestatem redacta, & Vicentinis ditioni suæ adiectis, ad opulentius & maius imperium aspirans, in spem venit occupandæ Brixiæ, quòd ea vrbs cruentis factionibus laboraret; potiundique inde Mediolanensis imperij, quum Ludouicus Bauarus Cæsar, tum fortè Galeacium Vicecomitem nihil tale veritum custodiæ tradidisset. Erat enim Cæsar auri cupidissimus, ideoque paratus ad auri cupidissim

omne venalis ingenij facinus obeundum. Hunc Canis, officij atque honoris causa Mediolani ferrei diadematis insignia suscipientem, cum nobilissima ala equitum fuerat comitatus, consiliariosque eius opuletis muneribus & præsenti pecunia sibi conciliarat. Sed vtrobique conatus successu caruit, Cæsare scilicet in Etruriam profecto, & Brixianis prospero ad Benacum nauali & terrestri prælio, libertatem suam egregiè tuentibus. Mutato itaque consilio Canis ad expugnandum Taruisium se conuertit, cupiditate proferendi imperij Actiolinum æmulatus; nisi diuersissima progressus via pro immanitate atque perfidia, pietatem & fidem; pro sæuitia lenitatem; ac in omni re cùm publica, tum priuata, honestissimi decoris nomen pro turpissima & execrabili fama tot scelerum ostendisset. At Taruisini asperrimo fatigati bello quum auxilia desperarent, affectæ eneruatæque libertati, quam difficillimè tueri poterant, potentem armis & consilio clementięque laude illustrem dominum prætulerunt. Sed Canis victor accessione opportunæ vrbis diu lætari non potuit; concepto enim supremo morbo, quòd armatus & æstuans ex frigidissimo fonte auidius bibisset, Iulio mense non planè senex excessit è vita, celebranteq; funus toto exercitu è Taruisio Veronam delatus est, quem postmodum Mastinus fratris filius ac imperij hæres, marmoreo sepulchro quod visitur honestauit. Regiam Canis cunctis hospitibus qui ingenio valerent, hisque præsertim qui domo pulsi ab infesta Fortuna iactarentur, liberale atque illustre domicilium fuisse scriptores tradunt: & ante alios Gazadius è Regio lepidi, qui vti erat eius familiaris, adeò distinctè totius hospitalis disciplinę rationes, diuersorumque cœnaculorum & cubilium sumptus institutaque ornamenta descripsit, vt peculiarem dispensatorum cultum, & variorum ministrorum officia, titulosque singulis ianuis præscriptos, & argumenta vtriusque Fortunæ, aulæis & picturis expressa persequeretur. Diuersæ siquidem ædium partes conditione dispari oblatos hospites sic accipiebat, vt magnanimos & victores triumphis; exules bo-

les bonæ spei; profugos securæ confidentiæ; Poëtas musarum vmbraculis; præcellentes artifices Mercuriò; sacratos verò Concionatores terrestri Paradisò assignaret. Hæc autem tanta diligentia, iocunditate, nitoreque administrabantur, vt cuncta aptissimè ad genium hospitum responderent. Nam præter Musicos concentus, festiui etiam sanniones, & plani, & non insulsi moriones, alterna varietate cœnacula circuibant. Ipse quoque interdum quos committere volebat, graui iocundoque delectu mensæ suæ adhibere erat solitus, in queis sæpius erat Danthes exul, eruditi quidem, sed nimis aculeati sermonis libertate admirabilis potius, quàm iocundus, & Vguccio Fagiolanus ex tanta principatus fortuna deiectus, quem summo in honore habebat: quanquam ingentis onerariæ nauis fluctibus in litus eiectæ admirandum cadauer præ se ferret. Nihil enim Canis in hac vita nobilius atque beatius esse prædicabat, quàm inuicto animo, siue suæ pariter atque alienæ fortunæ obuiam ire, perpetuisque beneficentiæ & liberalitatis operibus, insitæ virtutis famam extendisse. Eius imaginem in tabula egregiè pictam, Achillinus Bononiensis, rerum antiquarum studiosus, viris elegantibus ostendit.

ADAMI FVMANI.

Scaliger, ánne tua isthæc Canis inclyte imago est?
O cari capitis, cara mihi effigies.
Illéne tu profugis quondam qui vatibus vnus
Portus eras, arx, spes, præsidium, columen?
Gaude Heros rediuiue, heros belliq; domiq;
Illustris, iuncto viribus ingenio.
Ecce tibi vt veteres Iouius renouauit honores,
En te vt honoratis iunxit imaginibus,
Macte tuum tersa nitidum rubigine nomen
Factum, iam poterit nulla abolere dies.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN SECVNDVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

SECVNDVS hic liber Elogiorum meorum nomini tuo dicatus, Magnanime COSME, *vt instituti ordinis series postulabat, rectè & appositè initium cœpit à Roberto Neapolitano Rege. Eius namq; optimi Regis memoria grata multis, tibi verò præcipuè iocundissima esse debet. Nam amore quodam mirifico, & partium studio incredibili Florentino nomini coniunctissimus fuit; vtpotè qui ciuitatem aduersus imminentes tyrannos inuictis armis defenderit, pulcherrimisq; belli & pacis artibus exornârit; tanta gratissimi populi propensione, vt abdicato libertatis nomine, ei & Carolo filio dominatum Etruriæ deferret; quoniam ea clementia, moderatione, atque iustitia summi imperij potestate vsurus existimabatur, vt minimè dispuderet eum in libera patria Dominum appellare, venerarique; sub quo vera libertas, reiecto inani titulo, ad tranquillitatem atque opulentiam ciuium pararetur. Hæc eadem benigni & longè æquissimi principatus iura in te hodie ciues agnoscunt; eoq; præclarius atque felicius, quòd pro externæ stirpis Rege, te eundem & perhumanum ciuem, & sanctissimum Principem intuentur. Sed hunc profectò Regem, quem dissimulanter æmularis, ita omnibus numeris absolutè refers & effingis, vt augustius etiam exuperes: quando id totum optimarum literarum atque artium decus, quod in eo Rege præclarum spectabatur, tot editis eruditæ liberalitatis monumentis, ad vberiorem laudem complectaris. Vale.*

ELOGIORVM LIBER SECVNDVS.

Robertus Neapol. Rex.

IN ROBERTO Neapolitano Rege bellici ſpiritus indefeſſa vis, quæ in Carolo auo ſumma fuiſſe traditur, plurimùm enituit. Sed Carolum inimicorum cædibus gaudentem, ſæpeque ſæuum & inexorabilem, moderatione, clementia, lenitateque animi, Robertus omnino ſuperauit, quum ille enormi rubenteque naſo terribilis, bello captis, vel ſupplicibus nunquam parcere didiciſſet, eſſetque adeò in exercenda crudelitate inhumanus & peruicax, vt non modò Manfredo Regi ad Beneuentum acie interfecto ſupremum funeris & ſepulchri honorem, tanquam Pontificis hoſti denegârit: ſed Conradinum, duorum Imperatorum ſanguine progenitum, dum is Regnum, quod ſuum iure putat, armis repetit, ex aduerſa pugna captum, cum Regulo Auſtriæ, in foro ſecuri percuſſerit. Patrem quoque Carolum Robertus pari virtutum temperamento cùm magnitudine animi, tum munificentia & ſplendore vitæ anteceſſit; quando & eum continentia, grauitate, & regij cultus ornatu, maieſtateq; oris ſupergrederetur. Pater enim per omnē ætatem intemperanter mulieroſus, corpore deformi diſtortoq;, cultu adeò breui ſubductoq; vti ſolebat, vt vix pudenda nateſq; contegeret, indeq; ſpectantibus moueret riſum; quum alioqui magnis virtutibus

virtutibus esset admirabilis. Cæterùm Robertus auo patreque illustrior extitit, cùm nobilitate ingenij, studio literarum, singularique memoria; tum incomparabili Christianæ pietatis praeconio: in hoc Ludouicum Gallię Regem maiorem patruum æmulatus, qui in Africa in obsidione Tuneti, quum morbo absumptus interiisset, inter diuos referri spectatæ sanctitatis ergò promeruit. Hoc certè de Roberto dici potuit, neminem ex his, qui antea Neapoli regnârint, aut postea per ducentos annos regnauerunt, maiora præclarioráve exactæ religionis monumenta reliquisse. Non petebat enim ex Templis magnificè ab se conditis inanem famam, sed Christianæ virtutis exempla imitanda posteris relinquebat: quanquam ex publicis operibus, quæ ciuitatis commoditatem decusq; respicerent, laudem non respueret. Vtpotè qui munimenta mœnium & turres educere; curare portum, molemq; eius proferre; instaurare aquæ ductus; annonę liberaliter studere; tollere latrocinia; & iustissimi atq; sanctissimi Regis munia obire esset solitus. Benigni namq; amantisq; patriæ, quàm pecuniosi, populoq; prægrauis, & imperiosi Regis nomen malebat. Nec enim laudem aut gratiam alicunde expectandam arbitrabatur, nisi in eà pietatis atq; iustitiæ studium emineret. Gessit perpetuò bellum aduersus Gibellinos, quum authoritatem Romani Pontificis contra infestos Cæsares tueretur, Florentinorumq; libertatẽ enixè defenderet. Ab hoc suscepto studio dum in Etruria prostratas Guelphorum opes erigere conaretur, cruento Montecatinensi prælio Petrum fratrem, duosq; item fratrum filios summę spei iuuenes amisit. In Gallia porrò Cisalpina quum Vicecomites Mediolani Principes validis vrgeret armis, duplex insigne vulnus accepit; alterum ad Alexandriam, vbi Vgo Baucius equitũ magister fusus atque interfectus est: alterum ad Abduam, non longè à Mediolano, vbi fractis aduersa acie partium copiis, vexilla regia Ducesq; cũ magno numero insignium equitum in potestatem Galeacij victoris deuenerunt. In Liguria verò Genuam acerrimè defendit, quam Marcus Vicecomes obsidendo atq; oppugnando propè ad rerum desperationem abduxerat. Eo enim bello quum hostis mœnia perfregisset, vnus ante alios Robertus egregiè dimicans, ita locum tutatus est, vt magno suo periculo, & multa cum cæde hostes repulerit. Ludouicum verò Bauarum Cæsarem, qui Nicolaum Pseudopontificem in Iohãnis contumeliam Romæ creauerat, terrore praemissi ab Aquila exercitus & vrbi per Latium admoti, Roma excedere coëgit. His rebus gestis, Iohannem Pontificem apud Auinionem adiit, initisq; fœderibus, tantam consecutus est nominis authoritatẽ, vt Florentini ab eo Carolum filium in dominũ postularent, & acciperent. Ea enim tempestate Florentini acerrimi hostis Castruccij armis vexabantur. Itaq; Carolus optima stipendia accepit, suscepitq; liberę ciuitatis dominatũ; tanto Guelphorum studio, vt omnes Magistratus ærariiq; opes, cunctæq; copiæ ad eius authoritatẽ decreto publico conferrentur. Sed iuuenis eo inito principatu, nihil quidem memorabile in Etruria gessit. Illud tantũ cum magna nominis sui inuidia admisit, quòd Ciccum Asculanum acutissimum Philosophũ, eundemq; Etrusco carmine Empedoclis æmulum, quum magicæ artis peritia famosus, coniuratione cucullatorũ hæreseos accusaretur, damnari, & in foro comburi iusserit. Exinde regressus Neapolim, morbo surreptus Robertum patrẽ orbitatis dolore perculsum perpetuis in lacrymis reliquit. Quanquã is mira animi firmitate vnici filij casum ferret, consolatus seipsum numerosa nepotũ sobole, & optimarum literarũ præsidiis, in quibus tantus euasit, vt sibi literas regni possessione cariores essẽ prædicaret. Fauebat ardentissimè optimorũ studiorum Professoribus, oblectabaturq; amœnioribus Musis, adeò liberaliter, vt Franciscum Petrarcham multis ab se ornatũ muneribus, q̃ Africam nobile (vt ætas illa ferebat) poëma, regio iudicio subiecisset; laurea ornare cupiuerit, quam ille postea Romæ in Capitolio accipere maluit. Obiit Robertus planè senex, quum regnasset annos xxxiij. Visitur eius sepulcrũ cum effigie marmorea in templo D. Clarę ab se dicato, cũ hoc titulo:

Aspice Robertum multa virtute refertum.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Adsitis teneræ Parthenopes decus
Syrenes, sacer & Pieridum chorus,
Et Tuscæ Charites, &
Flaui numina Tybridis.
Dum Regem tunica tectum adamantina.
Robertum canimus, Cæsaris impij
Pellentem agmina, vt alto
Nimbos exiliens Notus.
Ille, ille horrisono barbarus impetu
Terrarũ dominam hãc & superûm domũ
Ferro perdere, & igni
Tentabat (facinus ferum)
At illum impauido Rex pius agmine
Sistens indomitæ frena licentiæ
Iniecit, trepidam vrbem, &
Seruans purpureos patres.
Quin & præcipiti plenum opus aleæ
Ciuilesq; acies, scissaq; Hetruriæ
Sedans pectora, dictus
Dux est, & patriæ Pater.
Vnde his pro meritis impatiens iugi
Quæq; altè innumeris iura dat vrbibus
Gens Etrusca, secures
Nato, atque imperium dedit.
Salue, ô bellipotens, progenies Deûm
Templa immania, q marmoribus sacris
Condis thuricrema, alti
Aequent quæ iuga Caucasi.

Tu Pindi auricomum è vertice Apollinem
Sebethi irrigua ad murmura vitrei
Ducis Parthenope alma vt
Discat Pierium melos.
Cùm vatem cythara nobilem eburnea
Petrarcham, thalamo suscipis aureo,
Quem mox Delphica laurus
Cinxit Romuleo in foro.
Hæc illi, auspice te, munera contulit
Roma altrix studiorũ, & Latium ferox
Vnde Arnus vaga claro
Lambit sydera vertice.

CVM hoc Roberto Rege, Vicecomites Mediolani Principes continenter bella gesserunt, quum ij pro Gibellinæ factionis dignitate, ille de Guelphorum salute atque potentia dimicarent. Horum itaque Principum veras imagines suo ordine libuit collocare, vt tot formarum varietas sub vnum aspectum exposita, iucundiorem spectantibus afferat voluptatem. Nullis aliis ex ipsa temporum serie permistis, scilicet vt æstimatione ingeniorum, rerumque à singulis gestarum quid Physiognomus ex lineamentis indicet, atque promittat, viri elegantes ex tanta vulturum diuersitate coniectando deprehendant. Ob id verò imagines breuissimis elogiis demonstrabuntur: quoniam singulorum vitæ peculiari volumine iam pridem à nobis perscriptæ editæque sunt. Ab Othone siquidem, qui huius imperij fundamenta iecit, vsque ad Philippum, in quo familiæ legitima progenies defecit, enarratis rebus gestis expressisque moribus, nihil interciso temporum tractu, accuratè descendimus.

Otho Archiepiscopus.

HIC

HIC vir præalto ingenio & incredibili constantia ad nullas aduersæ infestæque fortunæ contumelias infracti animi vigorem vnquam dimisit; quum inimicorum atque hostium insolentiam longa patientia superaret; sæpeq; bello victus, & diu exul & inops, vna indomiti animi magnitudine spes suas vel maximè prostratas erigeret. Post summas autem ærumnas, victoriæ compos factus, felix videri potuit, quum aduersarum partium Duces bello captos in potestatem redegerit; & condito atque egregiè confirmato in nobilissima ciuitate principatu, Matthæum ab insigni virtute Magni cognomen meritum, numerosa militarium iuuenum prole florentem, successorem reliquerit. Visitur eius imago sumptuosè depicta in magno conclaui Anglerianę arcis, vbi Decumana victoria de Turrianis parta, picturis adhuc incorruptis expressa hodie spectatur.

IANI VITALIS.

Magnanimi Heroes Latij armipotentis Othonem
Illustre sydus Insubrum
Accipite inter vos, cristisq. comantibus vmbret
Augusta cassis tempora,
Et dextram diuis operatam armate superbi
Ensis corusco fulmine.
Fortibus vt Fabijs mixtus, magnisq. Camillis
Stet inter alta sydera.
Ille quidem summis decorauit honoribus orbem
Dux fortium fortissimus.

Matthæus Magnus.

MATTHAEVS cognomento Magnus, summam ingenij grauitatem, indomitum præstantis animi vigorem, & prudentiam in explicandis cùm ciuilium tum bellicarum rerum difficultatibus, incomparabilē prætulit, per omnem ætatem Othonis maioris patrui virtutes æmulatus. Hic multo plura consilio quàm vi aut armis feliciter gessit. Sed qui inuictus erat aduersus omnes auaritiæ & voluptatis morbos, vni inuidiæ vir fortissimus ita succubuit, vt occultorum inimicorum dolos & propinquorum insidias non effugerit. Eiectus enim patria & principatu ad Benacum lacum egestate quidem miser, sed rediuiua spe & rectè factorum conscientia beatus, expectauit Henrici Cæsaris aduentum, à quo reductus in patriam, eiectis Turrianis, dolo an casu incertum, pristinam principatus atq; potentiæ fortunam recuperauit. Cæterùm prolatis imperij finibus, partoq; spectata virtute Magni cognomento, in extremo vitæ actu senex, oppressus ingenti cura atq; periculo, eiurauit imperium, idq; liberorum virtuti regendum reliquit. Ingruebant enim tum arma Roberti Regis, Iohannisque Pontificis maximè metuenda. Inde secessit in suburbanū dolore contumeliæ, quòd eum pontifex sacris interdixisset, quum alioqui Christianæ pietatis obseruantissimus haberetur. Decessit ibi integris sensibus, claudentibus illi oculis quinque liberis, quod migranti è vita incomparabili solatio fuit. Caruit tamen honore funeris & sepulchri; quia nefas esset damnatum à Pontifice palàm sacrato in loco tumulare. Eius effigies Modoetiæ in templo maximo spectatur, habitu porrigentis templi imaginem, quod Diuo Ioanni Baptistæ vouerat.

IANI VITALIS.

Tu iure optaris fortißime viuere felix
Nostris venenis pharmacum,
Cur Matthæe negant te fata ingrata renasci
Coruscus ensis Insubrum?
Consilijs fudisti hostes, victorq; sedendo
Finisti dura prælia.
Te Mediolani turres, te mœnia macte
Virtute, te Respublica
Cum desiderio memorant, qui ferrea fuluo
Mutaris auro secula,
Fortunæ cedens mox tempestatibus atris
Grauis senectæ pondere.
Imperium natis liquisti, atque otia nactus
Et Tempe amœna fontibus;
Scipiadæ longos superasti inuictus honores,
Syllanam & abstinentiam.
Ergo te meritò Magni cognomen adeptum
Magnus celebrat Iouius.

Galeacius Primus.

GALEACIVS Magni Matthæi filius hoc roseo & corusco ore spectabilis, staturæ dignitate, illustri facundia, liberalique vitæ splendore, suæ ætatis Principum famam obscurauit; militarique laude haud vsqueadeò floruit, vt post egregias victorias, profligatis sæpe hostibus, dux bello strenuus & fortunatus haberetur. Ab hoc Placentiam, Cremonam atque Vercellas paterno regno adiectas constat. Quum verò Roberti Regis, atque Pontificis & Florentinorum copias, captis eorum ducibus & signis ad Abduam, deleuisset; magno consilio ita victoriæ modum imposuit, vt pacem æquissimam, singulari artificio à potentissimis hostibus expresserit. Verùm partæ pacis fructu diu non est lætatus: nam Marci fratris & Leodrisii propinqui sui malignitate atque perfidia Ludouico Bauaro delatus, grauissimisque oneratus calumnijs, extremum propè subijt infortunium. Ab ingrato siquidem auaroque Cæsare inter hospitales mensas inopinata fraude captus, & cum filio reliquisq; fratribus, qui Marci scelus detestabantur, in Modoetianum carcerem coniectus est. Verùm tantam eius iniuriam deprecante Castruccio, è custodia post nonum mensem ea conditione eductus est, vt Actius filius fidei obses ad authoritatem Cæsaris, Pisas se conferret. Cæterùm eo beneficio diu vti non potuit, nam paulò post quum operam Castruccio libertatis & salutis authori enixissimè nauaret, in circumuallando expugnandoque Pistorio, pestilenti correptus febre apud Pisciam exul, tantoque exutus principatu fato cessit; non planè miser, quum vir ad arma natus in ipsa lætitia insignis partæ victoriæ è vita migrauerit. Eius effigies in sepulchro Actij filij egregiè sculpta; depicta autē in templo ad Viboldonum Romana via dextrorsum ad septimum lapidē conspicitur.

IANI VITALIS.

Ductorem ecce Itali nostrorum bellipotentem,
Lectißimorum Principem.
Cui fortuna minor post facta ingentia tandem
Inuidit inuictißimo,
At tu cui struis insidias, Bauare improbe tectas?
Cui tecta tendis retia?
Ah scelus arreptum ex epulis nil tale timentem
Ligas tenaci compede.

Armatus

Armatus poteras medio concurrere campo,
Serens aperta prælia;
Sed timor & pietas non hærent, fraude ligatum
Pedore vincis carceris.
Vincere quem Reges, quem non potuére tyranni,
Magnis coactis viribus.
Nunc te pro tali scelere atque immanibus ausis
Euiscerande Barbare,

Infamem eiiciunt Furiæ sub manibus imis
Inter Sinones perfidos.
Hic aliquis Galeacij vltor Polyphemus & Antheus,
Vel alter ex Gigantibus
Appetit assiduis tormentis, & tua crebris
Contundit ora calcibus.
Interea Elysiis gaudet in saltibus ille
Inter piorum maximos.

Actius.

ACTIVS Galeacio genitus, à prima iuuentute gemina victoria nobilitatus, quum egregij Ducis atque optimi Principis indolem præferret, paternæ calamitatis consors fuit. Sed eam demum iniuriam Cæsar magna vi pecuniæ expugnatus, ingenti beneficio ita rependit, vt Actius Gibellinorum Principum amicitia atque auxiliis confirmatus, conuulsæ domus, ac euersi principatus fortunam restituerit. Is primus suæ gentis à magnificentia nobilium operum laudem quæsiuit. Mediolano turriculis & lateritiis mœnibus circundato, extructaque amplissima Curia cum Templo, & sacra Turri ad fastigium coronata marmo-

reo peristylio summæ pulchritudinis, iuxta arenam antiquorum spectaculis dicatam. Verùm Actius omnibus insignium virtutum numeris felix videri potuit, nisi Marcum patruum, qui immani vecordia Galeacium cum vniuersa familia in extremas calamitates præcipitem dederat, vi illata necauisset. Receptum enim in gratiam, & mox pari insania atque perfidia res nouas molientem, Luchinus & Iohannes patrui, tanquam ipsis totique familiæ pestilentem omnino opprimendum censuerant. Leodrisius quoque eodem liuore atque odio, quo patrem auumque Matthæum fuerat persecutus, Actium, conductis Barbarorum auxiliis, in magnum discrimen amittendi principatus adduxit. Verùm ille cruento prælio fusus, ad Neruianum diuturno carcere cum liberis malignitatis suæ pœnas dedit. Sed Actium, quem nulla aduersæ fortunæ vis vnquam fregit, articularis morbi dolores iuuenem ætate florentem, miserabili cruciatu ita fregerunt, vt singulis captus membris, ante quadragesimum annum vita excedere cogeretur. Visitur eius effigies elegantissimè depicta ad læuam diui Gothardi Templum intrantibus.

PTOLEMAEI GALLII
Comensis.

Vna his podagra victus in pace occidit,
Qui victor omnium Actius bello fuit.

Luchinus

Luchinus.

ACTIO successêre duo patrui, Luchinus atque Iohannes, ea conditione, vt hic quòd esset Mediolanensis Archiepiscopus, sacra procuraret: ille verò integris belli & pacis muneribus vteretur. Cæterùm qui antea omnibus bellis pugnacissimus imperator extiterat, principatum adeptus per Legatos bella semper gessit insigni prudentia fortunæ aleam deuitans, quum septem maximè cruentis præliis, vel parta victoria grauissimè vulneratus discessisset: Sed qui iustissimi indulgentis, & nusquam factiosi Principis laudem ferens, à populo Pater patriæ, & Pacis conditor appellabatur (vti maioribus acciderat) propinquorum ac inimicorum coniuratione summum vitæ discrimen adiit. Detectis autem insidiis, coniuratos meritis affecit pœnis, fratrisque filios Galeacium & Barnabam, eius concepti sceleris conscios, in vrbes Belgici Oceani relegauit; tanta indignantis animi acerbitate, vt eorum nomen per epistolas euulgata conspiratione, apud Principes Christianos perfidiæ nota sugillârit. Parmam auro coemptam imperio adiecit. Regnauit annos octo, corpore æger, atque animo maximè seuerus & tristis: quandoquidem amicis necatis, relegatisq; propinquis, & vxore adulteriis atque incestu suspecta, inter podagræ cruciatus vitam sibi tædio atq; oneri esse fateretur. Sed impudica vxor pœnam flagitij verita, non matura adhuc fata, misto poculis veneno, facilè præcipitauit. Effigies eius in Actij sepulchro marmore sculpta prospicitur.

IVLII FEROLDI Cremonensis.

Te ciues fleuêre tui, Luchine peremptum,
Quòd tecum extincta est iustitia & pietas.
Talibus exequijs, partisq; tot ante trophæis
Visus eras felix, quum morerere, mori;
Si non crudeli miscente aconita Megæra
Mæstam exhalasses (heu miserande) animam.

Iohannes Archiepiscopus.

LVCHINO erepto Iohannes sacri & profani iuris potestatem complexus, incomparabili magnitudine animi Principem egit, pietate, iustitia, splendore vitæ & clementia, antiquis Heroibus comparandum. Ore probo semperque hilari, cum maiestate grauitatis, sinceri animi candorem, iustæ liberalitatis spem, & facilitatem cunctis adeuntibus pollicebatur. Inimicorum voluntates beneficiis ac humanitate flexit: hostium verò spiritus summa virtute contriuit. Fratrum filiis, quos Luchinus relegârat humaniter pepercit, totiusque imperij designauit hæredes. Genuenses cum vniuersa Liguria huius imperio paruerunt, is quoque Florentinos, quum ipsorum vrbi immissis per Apenninum ingentibus copiis, magnum terrorem admouisset, pacem ea lege petere coëgit, vt Lucensibus, Pisanis & Senensibus bellum inferre desinerent. Actianæ verò magnificentiæ studium æmulatus, luculentissimam domum contra Templum maximum iuxta Accij curiam condidit, & Abduam amnem, qua desinente

Lario

Lario ad Leucum coarctato exitu emittitur, sumptuosissimi operis lapideo ponte iunxit. Singularem demùm animi moderationem tum maximè ostendit, quum apud Pisas à Iacobo Corbario Pseudopontifice Senatorio galero honestatus totum id purpuræ decus, vel cohortante Cæsare, vt beneficio vti vellet, constantissimè renuit; ne his susceptis insignibus, legitimi Pontificis maiestas lædi videretur. Obiit scalari anno, natus annos LXIII. Effigies eius nullo vitiata situ, in superiore conclaui Pontificiæ domus, in cyanea chlamyde egregiè picta conspicitur; ante Deiparæ Virginis imaginem habitu supplicantis.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Cærulea chlamyde insignem niueisq; nitentem
Pellibus, & Scythico maculis sub tegmine fusis,
Stellanti Regum ornatu, Heroumq;, Deumq;
Insubrum venerare Ducē, Ligurumq; potentem.
Hic vir hic est, viden' vt generoso effulgeat ore
Maiestas? viden' æthereas elapsa per auras
Pulsa Astrea olim fronti vt consederit altæ,
Diuinosq; oculis Venus alma afflarit honores?
Olli qua tenero nimbosa per auia lapsu
Serpit humi Eridanus, quàque altior exit, & auctus
Centum fluminibus, gemino sternit sata cornu.
Quaq; assueta malo, veterumq; exercita bellis
Romulidûm, gens dura, animisq; elata superbis
Auro inhians Tyrrhena agili verrit vada puppe,
Olli alacres cessēre omnes; quaq; arduus almam
Principio Ausoniam secat Apenninus, vtrunque
Cùm mare prospectat, subiectisq; intonat vndis.
Ille, ille imperij fortunarumq; suarum
Consortes mira amplexus pietate nepotes
Constituit pulsos, solijsq; locauit auitis,
Marmoreasq; ædes, Phrygijsq; innixa columnis
Atria, regalemq; aulam laquearibus aureis
Condidit, & patriæ æternum decus addidit vrbi.
Iunctus & ante tuos operoso est Abdua ponte
Maxime Lari oculos, violenta vt flumina discāt
Ferre iugū, fremitu neu quisquā assurgat iniquo.
Purpureum ille etiam decus, atque insignia dona
Coralio è fragili, trabeam, fascesque superbos
Respuit, & quæ quisque ambit, pede reppulit alto.
Ergo iterū venerare, ducemq; patremq; sacrorū
Et gladio, & lituo, sceptrisq;, animisq; potentem.

Galeacius Secundus.

HIC est ille Galeacius, Stephano Matthæi magni liberorum vltimò genitus, qui decore formæ cunctos suæ ætatis mortales antecessit. Is defuncto Iohanne patruo, sicuti in testamenti tabulis erat præscriptum, Mediolanum, & vniuersas principatus vrbes, cum Barnaba Matthæoque fratribus trifariam diuisit. Sublato autem Matthæo mira concordia cum Barnaba duos & viginti regnauit annos; sic vt per omnem ætatem communibus copiis atque consiliis imperij fines tuerentur. Magnificentia autem operum cum fratre certabat; quo nobilissimo ædificandi studio, quum maximos Europæ Reges constitutis admirandis ædificiis æquasset; authore Petrarcha, seipsum condita Ticinensi arce facilè superauit, quod Ticino vrbis mœnia præterfluenti lapideum pontem imposuisset, perpetua protectum contignatione, munitumque propugnaculis ad vtrumque caput excitatis. Quo opere ornantibus peristyliis nullum præstantius aut iocundius in Italia videmus. Ad nobilitandam quoque vrbem cœli clementia, vbertate agri, duorumque amnium omnis generis fructus admirabilem copiam inuehentium, opportunitate clarissimam, quæ Longobardorum Regum sedes olim fuerat, Gymnasium condidit, ex authoritate Caroli IV. Imperatoris, accitis vberrimo stipendio disciplinarum omnium Professoribus, cui permagno eruditoque munere accessit Bibliotheca, adhortante Petrarcha, quam nos nobilissimis codicibus refertam, & demum ingruente bello, immaniter spoliatam in arce vidimus; pari militum externorum licentia euastatis viridarijs, quæ septa ferarum à parcendo Parcos vulgus appellat. Ea lateritiis mœnibus cincta viginti miliarium spacium complectuntur; paratis semper ad Principum voluptates omnis generis venationibus & aucupiis. Ab hac opulentia, ambitiosa sumptuosaq; libidine, cum magnis Regibus affinitates quæsiuit, Regis Galliæ filia Ioanni Galeacio filio nuptui data, & Leonarto Britanniæ Regis filio in generum adscito. Summis autem podagræ cruciatibus affectus, quinquagesimo nono ætatis anno excessit è vita. Effigies eius pluribus in locis in arce elegantissimè depicta: hoc verò habitu conspicitur in inferiore porticu, quæ ad leuam intrantibus occurrit.

IVLII FEROLDI.

Musis hic Galeacius beatis
Augusta atria, nobilémque sedem
Ticini ad liquidum dicauit amnem,
Illic vt coalesceret iuuentus,

Bonisq́; imbueretur artibus, quas
Mox diffunderet vsquequaque in orbem.
Musis & Iouius senex beatis
Ticini ad liquidum institutus amnem,
Augusta atria, nobilemq́; sedem
Vdo in margine Larij dicauit.

Hic armis Galeacium nitentem,
Virtutis memor inclytæ locauit,
Vt fortissimus, optimusq́; Princeps
Formosissimus omnium virorum
In Heroibus emicet, virosq́;
Inter fulgeat ille bellicosos.

Barnabas.

MARTII spiritus vis ingens, & ea semper indomita, crudelis, maximeq́ue superba, in hoc Principe vsque adeò viguit, vt innata immodico eius animo proferendi imperij libido, neque secundis, neque aduersis præliis frangeretur. Is enim naturâ pugnax & intrepidus, dũ fortunæ alea plurimũ gauderet, nec vectigalia bellicis sumptibus sufficerent, populos imperio subditos in cogenda pecunia acerbissimè vexare expilareq; erat solitus. Quanquã peridem tempus insano propè studio ædificãdi teneretur, imperatisq́; operis apprimè iniuriosus, & supra quàm dici potest, aduersus agricolas immitis euaderet. Venationi siquidem perditissimè deditus, totum eius voluptatis instrumentũ, quod duobus insignium canum millibus constabat, custodiendum alendumq́; per familias vicatim distribuerat; graui miserorũ agrestium

ſtium detrimento metusq; ſolicitudine, quū pœnas atrociter exigeret vel minimæ negligentiæ; integramq; aliquando familiam quę aprum occiſum ſale conditum comediſſet, ſuſpendio punire nō vereretur. Ab hoc faſtu fœdè prodigus & rapax, eo maximè auaritiam oſtendit, quòd decem filiabus per omnem Europam nobiliſſimis regulis nuptui datis, innumerabiles pecunias in earum dotes contuliſſet. Ab vltima enim Britannia & è Cypro regiæ ſtirpis generos ambitioſè ſibi aſciuerat. Sed in dies magis ac magis ærarium exhauriebant ſeptem liberorum ætate florentium inconditus luxus, & paterno exemplo nihil intermiſſæ voluptates. Hinc Barnabas prolem ſuam modico imperio, ſi per partes diuideretur minimè contentam fore exiſtimans, circumſpicere fortunæ ſuæ modum qui erat exiguus ſi in ſingulos diuidundus foret, & fratris filio tantæ opulentiæ dominatum inuidere cœpit. Ioannes enim Galeacius ſopito atque inerti ingenio putabatur, quòd literis potius quàm armis vacaret, deditusque religioni, nulla prope contrà ac illa ætas ferret, voluptatum intemperie caperetur. Idcircò patruelibus luxu diffluentibus facile erat contemptui atque odio; ſic vt de eo intemperanter obloquerentur, atque ei vitam inuiderent, nefarij conſilij cogitationes cum patre miſcentes; vſqueadeò atrociter, vt eum quoquomodo tollendū decernerent. At Ioannes Galeacius explorata per ſpeculatores propinquorū malignitate, anteuertere vitæ diſcrimen ſtatuit, magnaque ſimulatione conſecto conſilio, quū profiteretur ſe iturum religionis cauſâ ad Deiparæ Virginis templum quod in montanis eſt; exeuntem ſibi obuiam extra Ticinenſem portam Barnabam patruum nihil tale timentem comprehendit, ſtatimque cum globo armatorū vrbem irrumpens, patrui domum atq; arcem populo diripiendam præbuit; ſic vt puncto temporis, & principatus, & tantæ opes conciderent, nec quiſquam capto opem ferre auderet. Paucos verò poſt dies eū in carcerem Tritianę arcis cōiecit, vbi vir omniū miſerrimus, qui armis totā propè Italiam concuſſerat, acerbitateq; morū magnum

ſibi vndique odium conciuerat, ſexageſimo ſexto ætatis anno Fato ceſſit, paremque propè exitus ſortem tulerunt eius liberi, magnis exilij & egeſtatis iactati fluctibus. Effigies Barnabæ in Concano templo picta ſpectatur, quum adhuc extet marmorea ſtatua equeſtris, qua ſepulchro eius ſuperpoſita Ioannes Galeacius, vt tanti admiſſi facinoris atrocitatem leniret, eundem & patruum & ſocerum honeſtauit.

FRANCISCI MANFREdi Cremonenſis.

Quænam te in medio grauis ſenectæ
Vexauit mala Barnabas libido?
Quis dirus furor, aut cruenta Erynnis
Egit præcipitem, feróque corde
Tantas protinus excitauit vndas?
At non hæc eadem Deis, deûmque
Rectori placuêre; concidisq́;
Tuis conſiliis miſelle, quódque
Inſonti ſcelus extruis nepoti,
Fatales tibi deſtinant ſorores.
Felix heu nimis ac nimis beatus,
Si tam turpia, tam nefanda nunquam
Aegro pectore facta cogitaſſes,
Ac diram ingluuiem rapacis auri
Expellens, niueum integrumq́; ſemper
Vſque ad funeris vltimas fauillas
Seruaſſes animi tui nitorem.

Ioannes Galeacius.

PAREM

PAREM vt spectare licet, tanto imperio grauissimi oris maiestatem tulit Ioannes Galeacius, idem in Italia tot in vnum dominatum coactis vrbibus longè maximus; & vi prudentis ingenij, & belli fortuna omnium qui in Italia regnârint post Theodoricum Gothorum Regem præstantissimus. Nemo eo neque ærarij facultatibus firmior, neque validior copiis, neque fide atque virtute Ducum suorum felicior fuit. Alebat enim lectissimas copias, & quosque nominis fama inclytos Duces, magnis præmiis sibi adsciuerat, per quos bella gerebat. Opulentissimæ vrbes stipendia suppeditabant, ratio & disciplina expeditaque liberalitas cuncta regebant. Domi siquidem intentus consiliis assiduè vigilare, quàm foris arma exercere malebat; quòd patre viuo non semel belli fortunam expertus, multa ei aduersa obuenissent; adeò vt ab Aucutho Britanno Florentinorum Duce tumultuaria pugna in Brixiano agro profligatus, vix circumfusorum hostium manus effugerit. Serendo bello contentionis causas quærebat, serpendoque & vrgendo, Scaligeros Verona, Carrarios Patauio expulerat, Gonzagis penè Mantua pulsis. Quo rerum successu Bononiam Pontificiis copiis ad Casalecium magno prælio superatis receperat. Lucensibus demum, Pisanis, atque Senensibus in ditionem acceptis, Perusia, & Assisio in Vmbria potitus, graue bellum Florentinis intulerat, eo quidem acerbius quòd insignes iniurias vltum ire properabat. Nam Florentini præpotentis ac immodici hostis Etruriæ iugum superbè comminantis, nequaquam insulsè reformidantes, in eum bellicosissimam Gallorum gentem, & Germanorum Cæsarem, grandi pecunia concitârant. Sed virtute Ducum & Galeacij fortuna, Galli cum Armeniaco Duce ad Alexandriam cæsi deleti que sunt, & Brixiano in agro Germanorum alæ aliquot equestribus præliis superatæ, in Germaniam sunt repulsæ. Parabat itaque victor supremam cladem Etruriæ, proculdubiò totius Italiæ regnum inuasurus, nisi Fata id supremum ei decus inuidissent; æstiuanti enim ad Lambrum amnem, pestilenti morbo an veneno incertum, properantia Fata tanti consilij spem elisērunt; anno ætatis quinquagesimoquinto quum paulò antè à Ladislao Cæsare Mediolanensis imperij susceptis insignibus, primus suæ gentis Dux & Princeps fuisset appellatus. Nemo Regum ornatiore, aut sumptuosiore exequiarum pompa elatus est, quum singulorum oppidorum Legati, & tota ferè vrbana nobilitas, atra veste ex ærario donati sint, & in producendis sacerdotum ordinibus, illustrandaque pyra, supra viginti millia cærea funalia eo die arserint. Effigies eius Carthusiano in templo prope vrbem Ticinum marmore sculpta, multis in locis, præcellenti autem habitu depicta ad Cœnobium Castellatij iuxta Mediolanum spectatur.

IVLII FEROLDI.

Huic primò nomen Ducis atq; insignia Cæsar
Detulit Insubrum, eximio dignatus honore.
Hic ille est bello fortunatissimus heros,
Barbaricis populis & formidatus Etruscis.
Cui Verona potens, diuesq; Bononia cessit,
Atq; Antenoridæ, atq; Alphææ ab origine Pisæ,
Innumeræq; vrbes aliæ, populiq; feroces.
Ille etiam Gallos, Germanorumq; phalanges
Reppulit, haud passus nostris considere in oris,
Et Florentinos obsedit milite colles.
Armipotens illum donec mors abstulit atra,
Et regnum Italiæ inuidit Fortuna potenti.

Ioannes Maria.

APERTO defuncti patris testamento duo filij impuberes Ioannes & Philippus, quibus Mariæ cognomentum fuit, ea conditione hæreditatem adiuerunt, vt Ioannes Mediolani Ducis nomen obtineret, Philippus Ticini Comes appellaretur; quibus bifariam diuisæ imperij vrbes accederent, Gabrieli verò ex nobili concubina suscepto, qui his natu maior erat, Crema & Pisæ in dominatum obuenirent. Cæterùm euulgata Galeacij morte, copiarum Duces, nullo pudore perfidiæ, opportunas ipsis vrbes inuaserunt; sic vt immensa moles opulentissimi principatus, quum ab imbecillo adolescente regi non posset, inusitata cum proditione vndique concussa & dilacerata corrueret, & cuncta passim singulis in vrbibus atroci factionum malo & cruentis dissensionibus quaterentur. Nam Pandulphus Malatesta à fide impudenter discedens, Brixia & Bergomo potitus fuerat: Cabrinus Fondulius Cremonæ: Ioannes Vineatus Laudi Pompeiæ: Otho Bontertius Parmæ, Placentiæ, Arcelli: Tornielli, Nouariæ: Franchinus Rusca, Comi: & Facinus Canis Papiæ atque Alexandriæ, armis & factiosi populi studio, dominatum arripuerant; eoque ærumnarum imbellis adolescens deuenerat, vt diuersos gubernatores, qui armis authoritateque Mediolani seditiones pacarent, accersere cogeretur, sæpeque eos, fremente populo, tanquam factiosos exauthoraret, & postremò

Buccicaldus vir Gallus, qui nomine regio Genuæ præfecturam gerebat, vt cuncta ad arbitrium regeret, Mediolanum euocaretur. Is corpore atque animo vastus, quum ambitiosè atque superbè ad Principatum Cisalpinæ Galliæ palàm aspiraret, graui Gibellinorum impetu Mediolano exturbatus est. Sæuus autem Princeps in ciues, post multos ex amicis paternis securi percussos, inauditæ crudelitatis carnificinam exercuit: prægrandes enim & voracissimos molossos, noxiorum primò, & mox innocentum carne nutritos, magister eorum Giramus fera immanitate ita alebat, vt eis quos odisset Princeps discerpendos obijceret, incredibili horrore gemituque pauentis populi. Hæc effecêre vt nobilium ciuium vtriusque factionis generosa cohors, Duce Paulo Baucio, hanc immanem belluam in ipsa curia adoriendam, mactandamque inita coniuratione susciperet. Atque ita abominandus Princeps dum in templum Gothardi sacrorum causâ descendit, trucidatus est; media fronte ad oculos vsque discissa, & altero crure detruncato. Nec quisquam cadenti opem tulit. Deserto autem ab omnibus, & maximè cruento cadaueri, vna omnium humanitatis nõ oblita ignobilis meretrix, supremum officium piè exoluit, quum iacentem ad tegendam vulnerum fœditatem, recentium rosarum aceruo cooperuit. Effigies Iohannis vno in loco quòd viderim, viperijs oculis venenum spirans, patre viuo picta, in altaris tabula, quæ est contra aram Templi maximi, ad extremum testudinis posita, Mediolani spectatur.

IOAN. PAVLI AMANII Cremensis.

Quæ nam torua leæna, quæ vel vrsa,
Duro in vertice Caucasi creauit
Tam duro ingenio virum, impioq;
Humanum in genus, ac deos in ipsos?

Ille

Ille vt ſcilicet Inſubres cohercens,
Infando imperio (nefas) iuberet
Immaniſsimus omnium tyrannus
Impaſtis canibus feris vorandos
Inſontesq́; dari ſimulq́; ſontes?

Illum at quàm miſerè reor viciſsim
Aequis vt crucietur vſque pœnis;
Nunc diſcerpere Cerberum furentem,
Vltorem ſceleris maliq́; tanti?

Philippus Vicecomes.

EO ipſo die, quo Iohannes Maria Mediolani trucidatus eſt, nuntio cædis accepto Facinius Canis Ticini podagra oppreſſus exceſſit è vita; eo ſpiritu, vt Duces ſuos ſuprema obteſtatione cohortaretur ad vindicandam coniuratorum perfidiam, attollendumque Philippum, vt paterno imperio potiretur. Erat tum Philippus in arce Papiæ, morientique aſtiterat captiuo ſimilis, imperij viriumque expers, & auri valde inops. Nam Facinius prodente Caſtellino Becaria, vrbem ſuis copiis occupârat. Adiuuat Philippi Fortuna Beatrix Tenda Facinij vxor, quæ in ipſo mariti funere cum Philippo adoleſcente nuptias appetebat. Ea muliebri ambitione atque libidine incenſa, quanquam dignitate impar, annis autem ſuperior, opportuna tamen dotalibus theſauris Philippo videbatur. Itaque raptim inauſpicatæ fiunt nuptiæ, conciliantibus Ducibus, qui Faciniano auro oculos adiecerant. Nec mora, inſtructis

copijs numerataque pecunia Philippus Mediolani reducitur, pulſisque Sacramoro & Carolo Barnabæ filijs, qui regnum arripuerant, vehementi populi ſtudio Dux acclamatur. Plerique ex coniuratis per tumultum capti ſupplicio afficiuntur. Venit & in poteſtatem noui Principis Modoetiana arx Sacromoro tormenti ictu interfecto. Fuit illi in recuperando regno perſequendisq; hoſtibus mira felicitas; vtpote qui ſingularum prope vrbium tyrannos ceperit & occiderit, reliquos exturbarit. Sed videri potuit & ſæuus & ingratus erga vxorem, quæ theſauris ſuis deſertum ab omnibus & egentem ad imperium euexerat. Circumuentam enim dubijs indicibus, damnatamque adulterij, vel nihil tale in tormentis confitentem refellentemque iudices, pudica fronte ſecuri percuſſit, vt Allobrogum Principis filiam duceret. Geſſit varia fortuna, variaque morum fama bellum cum Venetis & Florentinis, eo exitu, vt Bergomum, Brixiam, & Veronam amitteret, moriensque Franciſcum Sfortiam cui Blancam filiam ex nobili ſuſceptam concubina in matrimonium collocarat, ex teſtamento totius imperij reliquit hæredem. Fuit Philippus adeò hebetibus oculis, vt factus ſenex, obuerſantium ante ſe vultus non planè diſcerneret, aſſiduo ſecretoque monitore vteretur in reſponſis dandis, ne pupillæ vitium detegeret. Sed magnitudine generoſi animi, maximos ſuæ ætatis Reges facilè ſuperaſſe cenſetur, vel reparando bello inexhauſtis opibus, vel in paranda laude præſtantiſſimæ virtutis. Solus enim incomparabile veræ clementiæ decus tulit, cùm Alfonſum Regem cum fratribus, & Nauarræ item Regem bello nauali ad Pontiam captos, & ad ſe Mediolanum perductos, non cunctis modò humanitatis officijs, ſed ampliſſimis muneribus & copiis inſtructos liberaliter dimiſerit, ad recuperandum Neapolitanum regnum, de quo cum Iohanna & Andegauenſibus armis contendebat; vt non receptæ modò libertatis, ſed parti regni beneficio commutata repentè fortuna lætarentur. Quanquam hæc tantæ clementiæ, magna quidem, ſed intempeſtiuè quæſita laus, ſingulari ei ceſſerit detrimento. Non tulêre enim contumeliam Ligures, qui Regem ceperant, quòd inimicæ gentis Rex aliena gratia liberatus, implacabile erga ſe odium ſeruaturus crederetur, ipſique propterea interfecto Opicino Genuæ Philippi Præfecto continuò rebellârint. Philippi effigies Mediolani multis in locis picta, ſed longè elegantiſſimè in domo Franciſci Tabernii Epiſtolarum magiſtri, in frontiſpicio inferioris magni conclauis ex arte plaſtices effficta ſpectatur.

IANI VITALIS.

Clementiſſimus atq; liberalis
Inſubrûm dominus Philippus hic eſt,
Victis Regibus vnico duobus,
Qui bello manicasq; compedesq;,
Leuari iubet, in ſuasq; abire

Donatos opibus Lucullianis
Sedes, & ſua regna, liberatos
Tetro carcere. Diſcite hinc tyranni
Sunt hæc munera Principum, ſuperbos
Debellare, pios & eſſe victu.

Iohannes Vitellius Cornetanus
Patriarcha & Cardinalis.

MAGNVM & memorabile inſolentis fortunæ exemplum inuſitato ſacratis viris exitu præbuit IOHANNES Vitellius, Corneti in ora Tuſcorum nobili genere natus. Is ab adoleſcentia mediocribus inſtructus literis: ſed eis ab excellenti memoria expeditaque facundia in omnem caſum ſerij ſermonis adeò promptis, vt magnæ doctrinæ ſpeciem præberet: vir factus, cum hac ingenij indole contulit ſe ad finitimum Tuſcanellenſium tyrannum, cui ob hæſitantiam linguæ, Tartaliæ cognomentum fuit. Hic ea tempeſtate inter claros Duces, validas equitum copias ductabat, vtebaturque Vitellio in perſcribendis epiſtolis, obeundisque apud diuerſos Principes & Duces legationibus. Quibus in rebus ſuam adeò efficacis induſtriæ exactiq; iudicij operam probauit, vt ſecretioribus negotijs tanquam conſilio optimus adhiberetur. In eo quippe vis ingenij mirifica eminebat, & naturâ erat aduerſus laborem & ſomnum indomitus, periculorum deſpector, imperij & militaris laudis auidus. Itaque arma ſæpe induere, & bellicis diſcriminibus audacter miſceri, ſæpeque inter milites, fretus quibuſdam iuris ciuilis floſculis, controuerſias minuere, magnoque vſui in aſperis rebus Tartaliæ eſſe. Sed poſtquam Martini iuſſu, iudicioque Sfortiæ, Tartalia commutati ſtudij accuſatus, tanquam ad Braccium aduerſarum partium Ducem tranſiturus, Auerſano in foro detruncata ceruice conceptæ perfidiæ pœnas dedit: Vitellius Romam ſe contulit; breuiq; vir ſolers, & aulæ moribus idoneus, Martino innotuit, à quo Protonotarius eſt factus. Creato autem Eugenio Vitellij ſtudium, vti erat vehemens, expeditum, & comprobante fortuna rerum euentibus felix, in ſenatu adeò miris laudibus extollebatur, vt in eo vno Reipublicæ ſalus & dignitas niti videretur. Itaque quum fortem fidelemq; operam difficillimis Reipublicæ temporibus nauaret, tanto

Pontificis

Pontificis studio singulos honorum gradus adeptus est, vt legati quoque potestate copiis Pontificiis sit præfectus. Ab hac enim secunda rerum gestarum fama, eum Pontifex maturata liberalitate, è Protonotario Recanatensem Episcopum, nec multo pòst Patriarcham Alexandrinum, & mox Florentinum Archiepiscopum, demumque ad nuntium exoptatæ victoriæ Cardinalem creauit. Tanta itaq; Vitellius Pontificis gratia insignis & potens, inimicos & inuidos gloriæ suæ obtrectantes facilè contemnebat. Erant enim magna quæ ad insigne Reipublicæ commodum gesserat, quum tyrannos pontificij imperij ditionem impudentissimè lacerantes, ad vnum propè omnes deleuisset. Nec si quid paulò acerbius & violentius gerendo bello patrasset, quod sacrato viro indignum foret, vllas earum rerum querelas, tanquam ab inuidis malignè delatas, ad aures Pontifex admittebat, quum responderet, hunc esse morem factiosorum imperitorumq; hominum, vt seueritatis atq; iustitiæ nomen odio haberent, publicasq; iniurias extrema pœna minimè vindicandas arbitrarentur. Principem quidem Salernitanum Martini Pontificis fratris filium, cæterosq; Columniæ familiæ proceres, qui armati antea in Vrbem occupata Capena porta irruperant, persecutus armis, omnibus auitis paternisq; oppidis cuncta populatus exuerat; Iacobumque item Vicanum vrbis præfectum, multis circa Vetrallam oppidis imperantem, redactum in potestatem, & cum eo Trincium Fulginatium tyrannum in arce Suriana securi percusserat. Antoniumque deinde Pisanum ab Etruriæ oppido Pontaderam appellatum, virum militia clarum, & multis literarum ornamentis insignem, quòd Priuernum in Volscis occupauisset, tumultuario prælio fusum captumque, indigno miserabilique supplicio ad oleam suspenderat. Qua necis atrocitate, vel ob id magnam inuidiam subiit, quòd Antonio id mortis genus tanquam honestissimo viro, & diu cum laude militiæ versato indignum, deprehensisq; tantum latroni-

bus meritum, suppliciter deprecanti non modò non indulserit, verùm crudeli vsus ironia in car-
nificem versus dixerit, Lege ergo age, & æqua postulanti, viro forti præclaroque geminum in-
necte laqueum, altioremque ramum delige, vt honestius ac splendidius pendeat; atque ita mise-
rabiliter duplici capistro, vir alioqui tam fœdo supplicio indignus, in arbore strangulatus pe-
pendit. Eandem etiam Etrusco bello supplicij sortem tulerat Armalerius Asculanus, egregij
nominis Centurio, quum ad hostes ex leui coniectura transiturus putaretur. Romæ autem acer-
bè conquisitis & raptis ad supplicium, qui excitato tumultu Pontificem in fugam per Tyberim
coniecissent, Lateranensisq; templi sacraria direptis quibusdam donariis impiè violassent, car-
nificinam in campo Flore exercuerat, horrentibus trementibusq; Romanis eius viri aspectum,
properataq; & nimis sæua iudicia, quæ vel summæ dignitatis deprecatores omni misericordia
atq; humanitate semper vacua reperissent. Verùm non multò pòst Vitellius opinione gratiaque
Pontificis decidit, quum aduersus Alfonsum regem missus, pro Renato Andegauense ad Neapo-
lim eo euentu bellum gessisset, vt post profligatum captumq; Vrsinum principem Tarentinum,
& mox dimissum, parta victoria vti noluisse parùm fideli aut importuna cunctatione crederetur;
sicuti antea Picenum agrum occupanti Francisco Sfortiæ, nec tum viribus aut incolarum studiis
prævalido, repentè petita mari fuga, simulatoq; salutis suæ periculo, concessisset. Onerauit de-
mùm immani nefarioq; ausu cùm suam tum Pontificis famam, quum inita coniuratione Alfon-
sum regem sub fide induciarum opprimere cogitasset. Ab eo siquidem rege ad Salernum obses-
sus, vt instantis periculi casum effugeret, vir æquè fallax & vafer, cum rege inducias in tres men-
ses pepigerat, quo spatio turpissimè fidem abrumpens, coniunctis cum Iacobo Caudala censibus
& copiis, ad regem tum fortè hyemantem ad Iulianum vicum Auersani agri improuisus aduola-
uit. Nec regem alia res seruauit, quàm religiosè excultum eo die numen; solenni enim tum for-
tè festo die Christi natalis, paulò pòst aurorã triplici sacro intentus, ante aram prociderat, quum
Vitelliani improuisi inexpectatiq; hostes adesse nunciati sunt. Tanta autem fuit irrumpentium
celeritas; vt ferè capto regi breue spatium ad elabendum non planè peractis sacris relinqueretur;
& impius hostis omnem sacrorum apparatum, & expositam ad celebre epulum regij Abaci su-
pellectilem auidè diriperet. Id facinus ingratum Pontifici, odiosumque sacrato ordini, & cun-
ctis execrabile, vehementer Vitellij existimationem labefecit, quum in eius industria, quan-
quam singulari atque mirifica, fluxa fides & atrox violentia damnarentur. Eius autem improbi
atque audacis animi notam Patriarcha salso dicterio diluebat, quum diceret, se, vti rex expetis-
set, quod pollicitus fuerat, bona fide præstare voluisse. Paulò enim antè Alfonsus per præco-
nem Patriarchæ cum iactantia nunciarat, se Marte iudice illum indecenter arma tractantem, eò
redacturum, vt tanquam infimi ordinis sacrificulus, missarum sacra vno denario sibi perageret.
Ad quod insolens dictum Vitellius sua vsus ironia responderat, non abnuere conditionem, vt
magni regis capellanus efficeretur: verùm se non prius quàm inchoante anno ipso Christi nata-
li die munus hoc suscepturum, vt auspicatò & gratuitò quidem ei sacra solennia celebraret. Sic
vt pòstea rex periculo ereptus, in magna suorum frequentia acutissimi sacerdotis ironiam agno-
scens, se eo scommate probè elusum fateretur. Sed is non multò pòst malo genio animum eius
vastum & insatiabilem impellente, maximum imperium & summum denique pontificatum af-
fectare cœpit, aut viuo Eugenio, si ille sub censura concilij exauthoratus concideret, aut certè
mortuo, quando iam difficilem morbum animi languore concepisset, ab aduersi Basiliensis con-
cilij decretis. In eam spem adipiscendi pontificatus venerat, quòd validissimis copiis subnixus,
singulas pontificiæ ditionis arces, per fidos sibi atque obnoxios clientes in potestate haberet.
Nec defutura sibi Patrum studia atque suffragia, vel primo comitiorum die arbitraretur, quo-
niam sibi opulento pecuniosoque ad opportunas largitiones expedita facultas foret. Oderat
Florentinos tanquam ingratos, quòd eorum Rempublicam ciuili seditione perturbatam, se sua
authoritate compositis rebus conseruasse prædicabat. Illi tamen in ipsius contumeliam Rai-
naldum Albitium primarium ciuem ab se vehementer commendatum exilio mulctauissent. Ve-
netis autem indignabatur, quòd per legatos apud Eugenium omnem suam gratiam & dignita-
tem conuellere contendissent. Noua itaque consilia cum Nicolao Picinnino suscepit. Is tum
clarissimus bello dux Philippi Mediolanensis exercitibus præerat, defendebatque acerrimè e-
ius ditionem aduersus Venetos Florentinis fœdere consociatos. Summa consilij erat, vt Picin-
ninus in Etruriam accerseretur, ipse è Latio promotis copiis cum eo se coniungeret. Id consi-
lium interceptis ad montem Politianum literis, planè detectum est. Scribebat enim Vitellius
ad Picinninum notis arbitrariis, quæ fieri volebat, quæ tametsi ab interprete explicari non po-
terant, magnam tamen commutatæ fidei suspicionem afferebant. Erat apud Eugenium om-
nium consiliorum arbiter Ludouicus Patauinus, Patriarcha Aquileiensis, ex Medico Cardina-
lis factus, vir astuto peracrique ingenio Vitellij potentiæ vehementer infensus. Is quum graui
facundia in Vitellij mores atque consilia criminosè inuectus disseruisset, Eugenium nunquam
integra Pontificij imperij potestate Vitellio viuo potiturum, illius opprimendi consilium obtu-
lit atque perfecit. Præerat arci molis Hadriani Antonius Rido, vir militaris, & ad omne patran-
dum

...ta arbitraria
...gò cifera.

dum facinus paratus, quòd commendatione Ludouici ad eam præfecturam peruenisset. Hunc quæ Pontifex peragi imperet, atque ipse cupiat, secretò edocet, & quæ in negocio opus forent sedulò constituit. Igitur ad Calendas Apriles moturus castra Vitellius Antonio significat, vt sibi Hadriani pontem transeunti adesse velit, vt de custodia munitioneque arcis & profectione sua quædam cum eo communicet. Eam occasionem excipit Antonius tendendis insidiis idoneam. Præmittitur prima luce à Vitellio Comes Auersus Anguillarius cum quatuor millibus equitum duobusq; millibus peditum; ipse postremus cum familiaribus agmen claudit. Tum verò Antonius porta arcis egressus præteruectum totius pontis longitudinē, inermis & cōposito vultu salutat; accedensque propius simulatione secretioris colloquij procedentem comitatur, pedes equitem, habenas molliter tractans, tam diu de annonæ supplemento, de instaurando tormentorum & telorum apparatu verba producit, quoad contra arcis portam peruentum est. At Vitellius se maturè curaturum pollicetur, vt nihil earum rerum indigeret, se Reipublicæ causa in Etruriam ducturum, tantisperque Cornetum ex itinere diuersurum, vt ædificatam ab se magno sumptu domum inspiciat. Eodem verò puncto temporis Antonius equi frenum arripit, signum dat, cataracta demittitur, quæ extremum pontis caput excludit; erumpunt satellites, perturbatumque inopinato malo Vitellium circumsistunt. Ille nihil se deserit, calcaribus equum, sed frustra incitat, atque incuruum gladium, quo militari more cinctus erat, ferociter educit. Sed obluctantem satelles falcato hastilis vnco, quod hodie Roncham vocant, per ceruicem corripit: alter dextrum brachium, quo districto gladio in Antonij caput ictum minabatur, grauiter vulnerat, atque ita cruentus intra portam arcis pertrahitur. Hunc supremæ calamitatis malo perturbatum, & se ingratè proditum, profundo suspirio conquerentem, ornatissimo in thoro collocant, obliganturque ei vulnera, & Antonius vt bene speret cohortatur, quòd in posterum Eugenius nō militari, sed senatoria eius opera vti vellet. Ad id Vitellius anxiè æstuans, se non esse adeò rerum imperitum respondit, vt temerè crederet, summæ dignitatis viros vel iniquo iure captos dimitti solere. A' summa autem arce per præconem Vitellianis pronunciatur, vt timere, tumultuarique desinant, quando iussu Pontificis graui de causa Cardinalis esset interceptus; Atque ita Comes Auersus sub signis iter extendens, opulenta Vitellij impedimenta in arcem Roncilioni suæ ditionis tanquam suam prædam abduxit. Nec multò pòst, vt nonnulli tradunt, siue acerbitate vulnerum, siue indito veneno, fato functus est, caruitque honore funeris & tumuli, quanquam ei postea propinqui Corneti marmoreum cenotaphium extruxerint, quod hodie cum rudi elogio visitur. Sed munificentissimæ domus structuram atque amplitudinem, Pontificum hospitio dicatæ admiramur. Antonius autem Rido tanti patrati facinoris præmium vel in morte tulit, marmoream equestrem statuam, quæ in vestibulo templi Diuæ Mariæ nouæ ad arcum Titi conspicitur. Ludouicus verò in demortui Vitellij locum, vt copiis præesset, suffectus est. Vera Vitellij effigies depicta in magno conclaui eius domus Corneti spectatur.

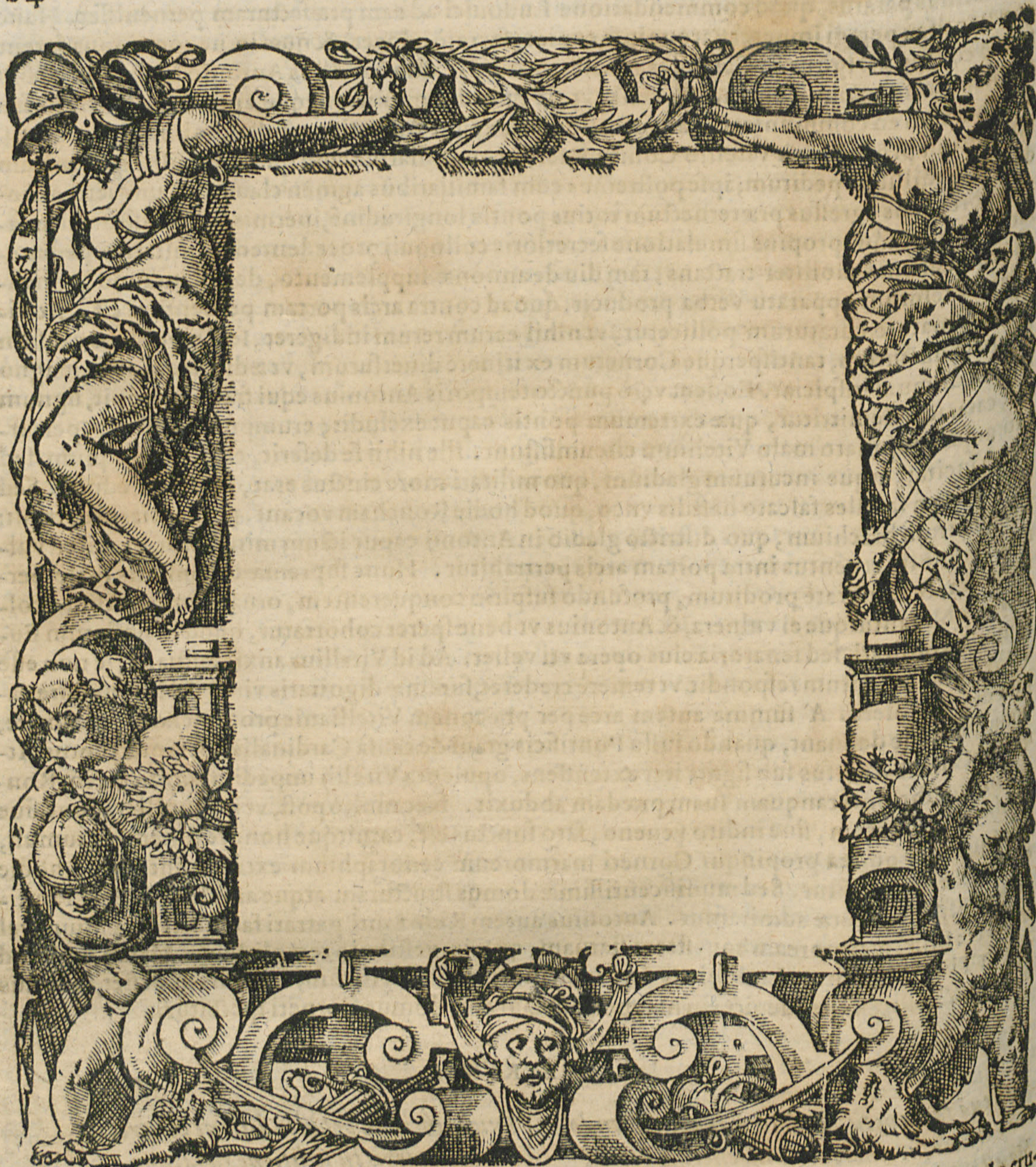
FAERNI.

Quis tua facta potis, laudesq; æquare canendo
Purpuream succinctæ togam, generose Vitelli?
Maiestas tibi Romani pastoris, honorq;
Debet, & antiquum tibi disciplina vigorem
Acceptum seruata refert. tu sontibus æqua
Supplicia & meritas tribuis iustissimè pœnas.
Dispersos tu syluarum per lustra latrones
Non secus ac venator apros, indagine cingis.
Tu diros Latio dominos, tu triste repellis
Seruitium, sanosq; sua quenq; vrbe tyrannos
Exigis, & iusta populos ditione coherces.
Infandæ plebis tu seditione fugatum
Pontificem sacrum, iustis vlciscēris armis;
Stringis & horrendas in noxia colla secures.
Salue purpurei decus & tutela senatus,
Priscarum virtutū imitator, & æmule laudum;
Imperio quod seruaras dignissime, ni te
Præpropera ambitio tentasset inanibus auris,
Iactassetq; auidam transuerso turbine mentem.

Iulianus Cæsarinus. Cardin.

ÆSARINA familia inter illustres Romanorum procerum ætate nostra, honoratis viris atque opibus florens, summam, vt aliqui volunt, claritatem cepit à IVLIANO sancti Angeli Cardinale, cuius hoc loco vera effigies spectatur. Vetustatem eius originis nequaquam altè repetunt, vel qui Cæsarinorum nomini fauent, quum fateantur ex gentilitiis insignibus, eos Columniis & Vrsinis fuisse recentiores, quòd ex alienis argumentis sua insignia condiderint. Scutum enim gestant, in quo vrsus ad columnam catena deligatus pingitur, superstante tamen aquila nigra, quæ à Cæsaribus præclara nobilitatis testificatione stu-

diosis partium suarum & clientibus dono dari consueuit. Narrant autem superiore seculo cruentis factionibus infami, cùm Vrsini cum Columniis de dignitate armis contenderent, Cæsarinos tanquam Gibellini nominis adhæsisse Columniis, insignique edito facinore vicisse Vrsinos hostes; ideoq; Cæsarinos tanquam præclaræ eius victoriæ authores, vinctum & columnæ catenatum vrsum ad memoriam clarissimi facti in scutis expressisse. Sed hæc ex fama potius tradita per manus, quàm ex annalium fide referuntur; quum per quadringentos annos res Romana ciuilibus discordiis & Germanorum Cæsarum sæuitia à stirpe propè excisa, certo historiarum lumine caruerit. Verùm Cæsarinæ familiæ dignitatem facilè demonstrat prærogatiua insignis, qua præclaro populi Romani munere à Paulo tertio amplissimis codicillis confirmato, eius familiæ princeps inueterata consuetudine maximum vexillum gestat, cùm bello (si incidat) tum pace in spectaculis Agonalium ludorum, quæ ad normam veteris disciplinæ Lupercalibus edi solent, vt armata iuuentus in equis simulachra præliorum repræsentet, & legiones per singulas tribus composito ordine decurrant. Fuit Iulianus honesta facie, statura insigni, ingenio excelso, eloquentia singulari, & moribus candidissimis, in gymnasiis accuratè versatus, ciuilis & diuini iuris scientissimus euaserat. Qua facultate ad parandam sibi senatoriam dignitatem opportunè gradum fecit. Nam ea tempestate eius scientiæ professores præcipuo erant in honore, propter grauissimas de Pontificia dignitate disceptationes, quum dira diuisione tres vno tempore summi pontifices fœdissimo exemplo Christianis præessent sacris. Fuerat adscriptus in numerum eorum iudicum, qui in consessu Pontificis de supplicibus libellis referunt, & sententiam dicunt. Quo in obeundo munere, Iulianus longè omnium subtilissimè atque rectissimè referebat. His itaque instructus literis, à Martino lectus est in senatum, tanto omnium fauore,

uore, vt paulò pòst in Bohemiam legatus sit missus; ad sanandos eius gentis animos Hussitana superstitione laborantes, obstinatissimeque etiam tum in insania peruicaces, quanquam nuper Hieronymus à Praga, eius hæresis crimine damnatus Constantiæ, & combustus, in ipsorum contumeliam concidisset. Ea enim erat de Iuliani virtute constans opinio, vt vni illi ea prouincia demandanda censeretur. In omni siquidem senatorio munere apud eum vigebant dignitas sine fastu, doctrina sine ostentatione, sine fuco probitas, & studium sine factione. Qui mores non modò factiosa in vrbe, aulaque maximè superba, sed apud omnes, quibuscunque seriò acturus congrederetur, gratiam conciliabant. In Germaniam autem profectus Bohemos opinione sua reperit duriores, & mortem cum cruciatu potius pati paratos, quàm vt à sententia susceptæ semel, quanquam nondum inueteratæ superstitionis discedere vellent; sic vt nequaquam adhortationibus sacrarum concionum, sed planè validis perdomandi armis essent; quod victis pariter atque victoribus maximè calamitosum foret. Aditis itaque Germanorum proceribus, & pertentatis eorum animis, quum arduum atque difficile, maximeque sumptuosum esse prospiceret conflare exercitum, qui ex diuersis auxiliis par esset bellicosæ munitæque syluis atque fluminibus genti subigendæ, Basileam se recipit, ad obeundum secundi muneris officium, scilicet vt indicto inchoatoque Concilio legatus præesset. Sancita enim lex fuerat Constantiæ, vt post quinquennium renouata sacrosancta Synodo, antistites, sacratique viri totius Europæ conuenirent, vt controuersiæ de Diuinis placitis morumque censura, suprema disputatione finirentur. Eam autem promulgatam legem mortuo Martino, Eugenius ei suffectus ita probauerat, vt Iulianus continuato legationis honore, toti Basiliensi negocio præficeretur. Cœptum itaque excitatumque Concilium concursu sacerdotum eum habuit euentum, vt Eugenius ad id celebrandum vocaretur inuidia principum & quorundam antistitum, qui ei specie religionis parti Pontificatus felicitatem inuidebant. Erant in eo Concilio multæ grauissimæ res commodo Reipublicæ à piis hominibus peragendæ; quòd Bohemorum insania magnis artificiis sananda videretur; quòd Turcæ Mysorum & Hungarorum fines vastarent; quodq; explicanda essent veræ fidei dogmata, in quæ Reipublicæ Christianæ Episcopi sublata discordia consentirent. Quæ omnia vt ritè discuti, recteque decerni possent, præsentis Pontificis personam efflagitare videbantur. In hac re deposcenda adeò multus fuit Iulianus, vt appareret, nimio pietatis studio aduersa & planè aliena Pontifici postulare. Ponebat enim decus suum, quòd probitate Christiana niteretur, ante commodum salutemq; Pontificis, qui in seuerissima Synodo dignitatis, & totius fortunæ suæ periculum esset aditurus. Extant duæ à Iuliano scriptæ epistolæ ad Pontificem, quibus eum graui cum obiurgatione reprehendit, quòd citatus laboranti Reipublicæ non subueniat, & contra iusiurandum indicto concilio non intersit; vsque adeò intemperanter, vt seni & articulari morbo laboranti, lecticam ad iter non defuturam scribat. Nec excusandus censeretur, si parum pia, parumque generosa tergiuersatione hominum probatissimorum opinionem falleret. In ea expostulatione Iulianus planè impudens & ambitiosus quibusdam videri poterat, nisi in eo mirum communis concordiæ studium, & cura religionis præclara extitisset. Cæterùm Eugenius vti aliàs profunda prudentia vetus senator, & Pontifex quanquam nouus, sui muneris & personæ nusquam oblitus, eam contumeliam lenissimè dissimulauit. Synodum enim tanquam immanem & multorum capitum belluam, ad exitium maximorum pontificum cæca rabie concitatam esse differebat; ratus, his adimi libertatem & vitam, qui in externis terris ei belluæ se committerent. Non reformidabat tamen Concilium, sed eius locum deuitabat, Balthasaris Cossæ exitum perhorrescens. Igitur Eugenius commonefacto Iuliano, vbi sensit insidias sibi parari, Concilij locum damnat, tanquam Hispanis, Gallis atq; Italis antistitibus incommodum; earum actionum decretis fidem abrogat, solenneque Concilium in vrbe Ferraria futurum edicit, accersiturque è Constantinopoli Iohannes Græcorum Imperator, vt ex eius authoritate Græcæ gentis controuersiæ cum Latinis componantur. Nec multò pòst, pecunia Pontificis conducta aliquot triremium classe, Imperator cum lectissimis suę gentis Episcopis atque proceribus emensus Hadriaticum, Ferrariam aduehitur, comitante ipso Iuliano Cardinale legato. Is enim Basileæ malignitatem quorundam detestatus, qui non studio instaurandæ religionis, sed circumueniendi Pontificis inaudita libidine ducebantur, ad Eugenij voluntatem se contulerat. In Concilio namque, Eugenio, quòd citatus non venisset, confestim exauthorato, creatus fuerat Pseudopontifex Amideus Allobrogum princeps, qui filiis natu iam grandibus senex, Eremitarum more in abdita & nemorosa loca tædio publicarum rerum secesserat, Felixque appellatus, magna celebritate Basileæ fuerat coronatus. Sed aduentu Græcorum, quum Synodus metu pestilentiæ è Ferraria Florentiam translata maximè floreret, actiones Basilienses magnoperè refrixerunt. Felix autem eam intempestiuæ dignitatis tulit sortem, vt exutus pontificatu, Cardinalis à legitimo Pontifice crearetur; quòd seni venerando atque innocentissimo, honos purpuræ ad solatium relinquendus esse videbatur. In his grauissimi negocij disceptationibus, Iulianus eximiam cùm præclari studij & generosæ industriæ, tum multiplicis doctrinæ laudem tulit, quum malè sanam de processione Spiritus sancti

Græcorum opinionem Romano dogmati conciliasset. Interea compositis apud Florentiam Græcorum & Latinorum controuersiis, peractoque conuentu, Ladislaus Polonorum & Hungarorum rex, prosperè cum Turcis ad Hemum montem conflixit, Carambeio Amurathis primario duce capto. Verùm Ladislaus suarum & hostilium virium æquus æstimator, ab ea victoriá prudenti consilio non iniquam pacem quæsiuit, concedente eam Amurathe, qui explicare se Hungarico bello, & aduersus Ciliciæ regem sibi ad iniuriam opportunum, maturè procisci cupiebat. Ea pax Pontifici & Christianis principibus post insignis victoriæ prouentum nunciata, tanquam intempestiua, inutilis, atque indecora displicuit. Iampridem enim Christiani ferè omnes, collatis viribus, ingens bellum in Amurathem decreuerant, orante & vehementer expetente Græcorum Imperatore, vt sibi à ferocissima gente circumuento, opem ferre maturarent. Georgius quoque Castriotus, cui Scanderbego cognomen fuit, qui in Epiro Amurathem eiusque præfectos magnis detrimentis affecerat, se cum validis copiis Regi Hungaro, Thraciam inuadenti affuturum pollicebatur. Eo modo Rex iuuenis secundæ victoriæ spe incitatus, adhortatione principum pacem violat, bellumque suscipit, maiore quàm antea apparatu conatuque. In ea rerum occasione Eugenius Iulianum, quo nemo potior videbatur, legatum ad regem misit, qui eum eiusque gentes ad sacrum bellum concionibus incitaret. Retardabat tamen regem pudor ingenitus aduersus imminentem violandæ pacis infamiam. Sed vnus religionis respectus verecundiam discutiebat, pronunciante legato, fidem infidelibus Mahometanis nequaquam esse seruandam; quando ipse eius conceptæ fallaciæ inane piaculum authoritate pontificia continuò esset deleturus. Iurârant pacem solenni cerimonia, hinc Ladislaus & illinc Sannoceus Amurathis legatus, ea stipulatione, vt vtriusque legis instrumenta proferrentur; hinc scilicet Euangeliorum liber consecratus; illinc Alcorani religiosum volumen, quo Mahometis dogmata continentur. Ladislaus per hunc modum à fide data (nequaquam regio more) discedens, inauspicatò motis signis ad Varnam Pontici littoris vrbem infesto exercitu penetrauit, vt in ora Christianam classem expectaret. Quibus cognitis rebus Amurathes, Christianorum leuitatem atque perfidiam grauissimis verbis detestatus, è Cilicia rediens, magnis itineribus ad Hellespontum traductis copiis, septimis castris peruenit ad Varnam. Eius aduentus nostrorum opinione celerior, regem inprimis & Iohannem Hunniadem Turcico assuetum bello vehementer perterruit. His autem animis vtrinque in aciem est descensum, vt primo congressu Amurathes de victoria desperasse tradatur; nisi noua & recentissima Turcarum ala, nostris imperitè laxantibus aciem, victoriæ occasionem ademisset. Ladislaus enim acerrimè pugnans, stratis nobilioris alæ equitibus, ad Ianizaros prætorianos pedites penetrârat; sed sinu facto in medium receptus, suffraginibus equi succisis, Rex corruit, atque ita trucidatus est, Hunniade frustra interfecti cadauer è manibus hostium eripere conante. Rege interfecto, caput eius Barbari lanceæ præfixum circumferentes, sublato clamore, nostrorum fugientium tergis institerunt. Hunniades intactus effugit. Iulianus verò legatus, qui prælata cruce hortabundus regia signa sequebatur, quum ad lacunam sitienti equo habenas laxasset, superuentu hostium, aut, vt plerique existimarunt, Hungarorum sæuitia trucidatus interiit, multa eum contumelia onerantibus Barbaris, quòd sacerdos, contra ius Gentium fidem violandam abrupta pace fœdè censuisset. Vir certè tam tristi vitæ exitu indignus, nisi eo Fati genere aditum sibi ad cœlum perenni cum gloria muniuisset. Præclarum autem viuidæ gloriæ lumen, quod æternùm luceret, hoc verè pio atque honestissimo vitæ exitu posteris suis reliquit. Nam post multos annos ab hac optimi senatoris memoria, qui pro salute Christianæ Reipublicæ se deuouisset, Alexander sextus Iulianum Cæsarinum huius nomen referentem, generosis ornatum moribus, & Leo decimus Alexandrum eruditi ingenij, virtute insignem, ad instaurandam familiæ de Republica bene meritæ dignitatem, in Senatum legerunt. Eius effigiem eleganter (vt illa ferebat ætas) in tabula pictam Iulianus Cæsarinus abnepos, qui hodie familiæ nomen cum dignitate sustinet, exscribendam tradidit. Vixit annos quadraginta sex. Obiit anno à partu Virginis quadragesimo quarto supra millesimum & quadringentesimum.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Te decorant magni cognomina Cæsaris, vnde
Ducis auos, atauosq́; & prisca exordia gentis;
Quisq; lacertosus vexilla patrumq́; Quiritumq́;
Extollit sinuosa auro, atq; asperrima signis
Vestrorum decus heroum, columenq́; nepotum:

Te decorant ostro insignes duo lumina, patres
Conati euerso pariter succurrere seclo,
Qui tecum æthereis potiuntur nectare mensis.
Te decorat tua te pietas immensa labantem,
Quæ ruit (heu pietas miseranda) vt fulciat orbē.

Tamerla-

Tamerlanes Scythar. Imp.

TAMERLANES Scytharum Imperator, qui propter inauditam animi feritatem atque sæuitiam portentosasque vires, orbis TERROR, & CLADES Orientis appellatus est; ex humili militiæ loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicę virtutis opinionem, & denique ad summum imperium ascendit; insigni præsertim applaudentium militum studio, quum adulatione quadam Temir Cuthlus vocaretur, quæ vox Tartaricè fortunatum ferrum significat. Eum Samarcandæ vrbis, quæ est ad Iaxartem amnem Sogdianæ regioni finitimum, infimæ classis ciuem fuisse tradunt. Quam vrbem vsque ab Alexandri Magni temporibus Quinto Curtio notam videmus: testanturque Persæ, homines historiæ non ignari, quibuscum nos collocuti sumus, Samarcandam à Tamerlane tanquam patriam suam totius subacti à se Orientis opibus & spoliis mirè auctam atque exornatam fuisse. Erat Tamerlanes ore truculento recedentibusque oculis semper minaci; corpore autem ingenti, validisque neruis adeò firmo lacertosoque, vt Scythici ingentis arcus chordam, quod paucissimis præstare licebat, vltra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro scopo sagittariis in ludo propositum, emissæ harundinis spiculo perfoderet. Sed cum nonnulli authores altero crure debilitatum, ideoque deformiter incedentem scribunt. Cæterùm acclamatus imperator vna præsertim nominis authoritate, ex innumeris gentibus belli prædæque auidis, tot copias contraxit, vt proficiscentibus alimenta viris, & herbida pascua iumentis defutura crederentur. In eius

exercitum coiuêre Sogdiani, Aracosij, Bactriani, Hircaniique, qui hodie vno nomine à Barba-
ris Zagatai appellantur. Præterea Scytharum etiam Hordæ; quæ à Iaxarte ad Volgam amnem,
& vltra id flumen vsque ad Moscam sedes habent. Hordas enim agmina Tartarorum vocant,
quæ incertis semper sedibus per immensas solitudines vsque ad Imaum montem euagantur,
Amaxobij ab antiquis vocati, quòd in curribus centone protectis, aduersus frigora vitam de-
gant. Harum Hordarum maximè potentes & bellicosæ Cassania, Sciabania, Nogaiaque Mo-
scouitis commercio familiares Tamerlani paruerunt. Nam reliquæ remotiores à magno Ca-
ne Cathaino, qui in ora Oceani regioneque Sinarum potentissimus regnat, imperia accipiunt.
Sublatis itaque signis, Tamerlanes eam multitudinem tranando Volgam traduxit, cursus ra-
piditate & multitudine aquarum post Nilum & Istrum fluuiorum amplissimum. Sed is didu-
ctus in septem cornua, quibus in mare Caspium turbidus & lenior erumpit, commodiorem
transitum præbet. Itaq; humilioribus repertis vadis, infra Cithracam celebre Emporium om-
nis multitudo tutissimè transuecta est. Fuêre in ea tot gentium colluuie centum myriades pe-
ditum & equitum, ingensque maioris & minoris pecoris numerus; quod partim ceruicibus
tranantium equorum, partim subitariis ratibus sustinente atque excipiente in medio proflu-
entis amnis equitatu traductum est. Singuli porrò equites peditem in equi clunes sublatum
transportarunt. A' Volga demum qui Rha antiquitus appellatus est, Tamerlanes per Hibero-
rum, Albanorumque nemorosas conualles, ad Derbenthi oppidi angustias peruenit, quæ fer-
reis portis, & lapideis antiqui operis propugnaculis præcluduntur. Nec satis constat an me-
tu tanti hostis præsidiarij Persæ loci custodiam deseruerint; an vi depulsi fuga salutem quæsie-
rint. Tum verò effusa multitudo omnem Armeniam inundauit, eodem itinere quo Hyelon &
Absaga Christianis de Hierosolymitano regno cum Ægyptiis certantibus centum fermè an-
nis ante aduentum Tamerlanis in Syriam penetrarunt, incertum socij an hostes forent, quum
religiones Idolatrarum sequuti, neque harum neque illarum partium viderentur. Verùm il-
li frustrà muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorum sacris ad Mahometis su-
perstitionem declinarunt. At Tamerlanes aliquot maioris Armeniæ vrbibus captis, & Sul-
thania Persarum olim regia, direpta atque incensa, dextrorsum iter flexit, Eufrateque ad Ar-
sengam superato, in Cappadociam sese effudit; quò Baiazetem Turcarum regem soluta obsi-
dione Bizantij magnis instructum copiis, vt fines tueretur, aduentare didicerat. Peruenêre i-
taque duo maximi orbis imperatores, duobus longè maximis subnixi exercitibus ad Stellam
montem, memorabili Pompeij Magni victoria & Mythridatis calamitate celebratum. Huic
ab Antitauri radicibus exporrecto vasta planities subiacet, campis vndique ad conferendas ma-
nus latè patentibus, qui hodie Turcarum lingua Cassouas, id est, campi Anserum appellan-
tur, quòd id volucrum genus statis anni temporibus eò conueniat, vt in Europam agmini-
bus atque imperio ducum prouolet. Congressuris itaque summis ducibus & in vnius prospe-
ræ vel aduersæ pugnæ euentum, de vita atque Asiæ imperio certaturis, suæ artes vtrique non
defuerunt. Tamerlanes enim peculiaribus gentis suæ confisus armis edixit, vt vnis sagittis
ineundum prælium, idque indefessè instaurandum, & denique conficiendum esse existima-
rent. Se enim daturum operam, vt ab aurora ad occasum Solis strenuè rem gerentibus sagittæ
non deficerent. Instituerat siquidem plures camelos, qui per agmina circumducti sagittarum
fasces, pediti atque equiti suppeditarent. Ex aduerso Baiazetes Scythicæ non imperitus pu-
gnæ, quod vnum ratione prouideri poterat, cohortatus milites, pronunciari iusserat, vt equi-
tes elatis supra capita scutis, primum sagittarum imbrem constanter exciperent, inclinatisque
repentè hastis, in hostes procurrerent; quòd fœda inermisque hostium multitudo, hastarum
cuspidibus transfodi, & gladiis concidi facilè posse videretur. Imperata igitur fecêre fortissimæ
Turcarum alæ, contemptisque intrepidè sagittis, ingenti procursu grauique impetu in confer-
tos irruere, tanta vi, vt magna loricis & galeis carentium strage edita, vix hosti ad expediendos
abiectis arcubus acinaces spatium relinquerent. Sed tanta erat sagittariorum circumfusa vndi-
que multitudo, vt posteriora Turcarum agmina, densissima atque perpetua cadentium sagitta-
rum grandine sternerentur. Tartari enim more suo in cœlum sagittas emittunt, vt grauiore ca-
su decidentes, ceruices equorum & terga perfodiant. Neque enim oblongæ & inflexæ Euro-
peorum peltæ, neque rotundi Asiaticorum clypei, infixas perforantesque sagittas sustinebant.
Nusquam ab vlla annalium memoria, numerosiores copiæ, tumultuosius & acrius vel efferatis
in mutuum cruorem animis, obstinatius inter se manus contulerunt; reciprocante siquidem
magno æstu vrgentium propellentiumq; agminum victoria incerta per multas horas instar pe-
lagi aduersis agitatis ventis modo hac, modo illac iactata est. Sed ea demum inclinante Sole
quanquam multo parta cruore penes Tartaros stetit. Baiazetes equo pluribus sagittis confixo,
cadenteq; quum strata suorum vexilla conspexisset, captus est, seruatusq; ad ludibrium satieta-
temq; alienæ superbiæ, immani scilicet Tamerlanis animo nullis in miserum, & tanti modò no-
minis regem accumulatis contumeliis vnquam exaturato. Victori namq; victus, vt gradum fa-
ceret ascendenti equũ, dorsum prębere cogebatur: Exemplo vti credi par est, Saporis Parthorum
regis,

regis, qui Valerianum Romanum imperatorem indignis huiusmodi iniuriis insolenter onera-
tum ad mortem adegit. Sed eadem fati vis nequaquam maturè Baiazetem suis ærumnis eri-
puit, quum prius in cauea ferrea per Asiam circumductus diu fortunæ suæ miserabile spectacu-
lum præbuerit. Sed ab hoc inexorabili barbaroque Tamerlanis ingenio, singulare iustæ sæue-
ritatis exemplum prodiit. Quum enim homo Ligur gemmarum insignis mango, ob idque
Tamerlani qui magnopere gemmis oblectabatur, familiaris, inducto sermone de Baiazetis mi-
seria, illum humanitatis atque clementiæ blandè admonuisset, & vt meminisse vellet Baiaze-
tem inter Mahometanos reges victoriis & opibus fuisse clarissimum. Tamerlanes obducta
fronte, contortisque in illum oculis, verbum redargutus respondit: se non regem nobilitate
atque potentia superbum; sed hominem improbum, impieque nefarium digna pœna plecte-
re, qui maiorem natu fratrem inhumaniter occidisset. Cæterùm Tamerlanes ea victor acie, qua
supra centum & quadraginta millia hominum cæsa feruntur: spolia legit, exercituique æquissi-
mè distribuit. Victores porrò largiter ac opiparè per triduum epulati sunt: nam equi propè in-
numerabiles aut ceciderant, aut ita vulneribus debilitati fuerunt, vt quum vsui esse non pos-
sent, passim ad instruenda conuiuia mactarentur. Tartaris enim mos est equina carne popula-
riter vesci, & quum cætera alimenta defecerint, incisa sub aure equorum vena, epotoque indè
sanguine inediam tolerare. Transgressus autem Taurum montem Tamerlanes, in Mesopota-
miam irrupit, tanto armorum strepitu terroreque hominum, vt passim omnibus vrbibus reci-
peretur: tendi enim prætorium sibi iubebat primo die in quo conspectum vrbium se dabat, co-
lore candido, vt intelligerent homines clementiam & salutem se statim dedentibus sincera fide
promitti. Secundo die rubro tentorio vtebatur, quo denunciabat in cunctabundos gladium
esse districturum. Tertio porrò die atri coloris papilione extenso, indicabat se cuncta ferro &
flamma absumpturum. Enimuerò truculenta voce profitebatur, se Dei maximi iram esse, quæ
deprauati seculi mortales vlcisceretur. Nulla fuit nec in Mesopotamia, nec in Comagena, nec
demum in Syria ciuitas, quæ portas non aperuerit. Nam superato Eufrate vsque ad maris Sy-
riaci oram signa promouerat. Hæsit tantummodò aliquandiu ad Damascum, in expugnanda
arce, quum ea in nostrum morem à Florentino architecto munitissimè ædificata, tanti victoris
impetum retardaret. Sed cæsa in Libano monte materia, arcem erecta munitione circumual-
lauit; ea altitudine, vt Scythæ sagittarij mœnium coronam superantes ad vnum custodes om-
nes interfecerint. Exinde quum Sulthani Memphitici copias per Duces non longè à Pelusio
profligasset, Ægypti regnum & Memphis immensæ vrbis opes insatiabili animo meditantem,
vna sitis auertit, quæ per arenosas solitudines aquæ indigas, timebatur. Itaque victoriis suis
modum imponens, quum & exercitum eius atrox pestilentia popularetur: spoliis onustus Sa-
marcandam rediit, vbi fato functus est, anno à partu Virginis quadringentesimo secundo supra
millesimum. Antecessit autem eius mortem ingens & luridus Cometes, quo portendi mors
tanti regis visa est; quanquam & Ioannem Galeacium Vicecomitem Mediolani potentissimum
principem, eodem defunctum anno, respexisse multi crediderunt. Fatali quoque sorte euenis-
se constat, vt vtriusque principis bini hæredes filij parem fortunam tulerint, quum vtriusque
proles, à paterna virtute sic degenerarit, vt imperium tueri nequierit, breuique curriculo duo
maxima imperia, si modò conferenda sunt, collapsa defecerint.

FAERNI.

Ille nouus Xerxes, Orientis victor, & ingens
Quacunque permearet, horror gentium,
Compleuit totos Scythico qui milite campos,
Hoc se ferebat ore trux Tamerlanes:
Cuius in aduentum tutæ altis mœnibus vrbes
Ipsumque terræ contremiscebat solum;
Ipsi adeò montes, ipsæ per deuia valles
Vim Barbarorum non ferebant agminum.
Quare ab Caucaseis Asiam conuallibus omnem
Ad vsque Nili flumina armis subdidit;
Euphratē & Tigrim, & rapidū tranauit Orontē
Vi, vastitate, cæde, cuncta proterens;
Vt solim fœda cum tempestate coorta
Erumpit atra nube fulmen igneum:
Obuia quæque cadens perrumpit, & alta sonanti
Templa atque solidas strage turres disiicit.
Subsidit vasto tellus labefacta fragori,
Humilisque mentes sternit humanas pauor:
Haud secus ille viam ferro molitus, & igni,
Euertit arces, oppida æquauit solo.
Regem Asiæ horribili captum impete Baiazetem
Caueaque clausum ferrea circumtulit.
Hæc agitantē illum, & spirantem immania iussa
Qua cunctus vndique orbis expauesceret,
Exiguo cæcæ domitum molimine febris,
Fatalis vno soluit hora triduo.
Deque tot insanis opibus, de tot modò regnis
Reliqua vna paruo gleba texit puluere.

Baiazetes I. Turcarum rex.

BAIAZETES eius nominis primus, Othomannorũ principum ordine quartus, hoc austeri oris Scythico rictu, hirtisque cirris discriminata prolixè barba terribilis, à singulari celeritate repentinoque & vehementi bellicarum actionum impetu HILDRIM est appellatus, quæ vox apud Tartaros cum tonitru terrificum fulmen significat. Ne quis autem miretur, vnde ad nos antiquorum præsertim Turcarum regum veræ imagines peruenerint, operæprecium erit enarrare, quo pacto curiositati nostræ fortuna arriserit. Hariadenus Barbarussa Othomannicæ classis præfectus, quum ardente bello inter Carolum Cæsarem & Franciscum regem in auxilium à Gallis euocatus Massiliam peruenisset, amicitiam iniit cum Virginio Vrsino Anguillariæ Comite, Gallicarum aliquot triremium præfecto, certatumque est inter eos magnis muneribus, ea tamen conditione, vt aliquanto preciosiora Barbarus acciperet dona, quàm rependeret. Nam illum Virginius Romana liberalitate nostrarum rerum copiam auidè experentem, cælato argento & multa serica veste donauit, ille Virginium arcu Scythico cum pharetra nobilissimi operis, & Persico acinace gemmata vagina insigni, qui Hismaëlis Sophi fuisse dicebatur, atque item talari toga auro & purpura intertexta, addens arculam ex ebeno & ebore fabrefactam, in qua vndecim Othomannorum regum vera simulachra, pro captu barbarorum artificum preciosis coloribus in leuigatæ chartæ tabellis depicta visebantur; quæ Virginius elegantiæ studiosus omni alio munere pluris æstimauit. Neque Barbarussa commenticiis imaginibus Virginium decepisse existimandus est; nam quum inferiorum Othomannorum tabellæ pictæ

pictæ & numismata ærea, quæ apud nos visuntur, cum illis mirè conueniant, superiorum etiam regum veras esse formas censendum est. Has omnes Virginius magnis exoratus precibus Alexandro Farnesio Cardinali & mihi, latioribus in tabulis ad delectationem elegantium virorum pingendas communicauit. Primus igitur qui regis nomen tulit, tantique imperij fundator extitit à tenui Galaciæ oppido, quod Othomanzicum hodie vocatur, Othomannus est appellatus, quod nomen postea in familiam transiisse perspicimus. Tanta autem virtute atque fortuna Othomannus fuit, vt inter nobiliores Scythici sanguinis familias, vetustatis dignitate sibi pares, maximè illustris emineret, summumque ei decus Eurenesij, Thuracambi, Michalogli, atque Malcoccij æquis animis concederent. Pugnaci siquidem ingenio atque imperij auido finitimos, vel etiam suæ gentis feliciter ad ortus, clarissimas Asiæ vrbes Sebastam, Synopen & Ancyram audaci consilio & inuictis armis ditioni suæ adiecerat. Imaginem eius quæ maximè ardentes oculos repræsentat, habitu acinacem distringentis expresserunt, quod intelligi volebant Othomannorum imperium armis quæsitum, armis defendi proferrique debere. Proinde vetus atque perpetuum Turcarum institutum est, vt intranti templum supplicandi causa imperatori Talismanus ædituus sacerdos occurrat, claraque voce pronunciet, vt meminisse velit imperium quod iustitia & virtute bellica partum sit, non aliis quàm hisdem artibus conseruari propagarique oportere. Constat autem Othomannicæ domus imperium cepisse anno à partu Virginis trecentesimo supra millesimum, quanquam quingentis ante annis Turcas ex Scythia profectos in Asia sedes occupasse compertum est: qui tamen regem, aut summum imperatorem initiò non habuerunt, vtpote qui diuisi per Tetrarchas & regulos cum imbellibus Asiæ populis Constantinopolitanisque Cæsaribus suo arbitrio bella gerere consueuissent, quamuis eos aliquando in vnum consentire coëgerit communis metus à Gothifredo Bolionio vniuersæ Asiæ illatus. Tum enim coactis viribus, & Solymano tumultuario duce creato, ad Nicæam cum eo collatis signis haud prospere conflixerunt. Cæterùm Othomannus quum viginti octo annis regnasset, fato functus est, Orcane filio imperij hærede relicto. Hic magnitudine animi, vi corporis, & cupiditate proferendæ ditionis patrem æquauit: bellicis autem æquè bonis & malis artibus, vir dolosus & solers, profusaque in primis & perenni erga milites liberalitate superauit. Per hunc modum veterano instructus exercitu, quum amicitiam & fœdus cum Ciliciæ rege ducta in matrimonium eius filia iniuisset, Michaëli Paleologo Constantinopolitano imperatori graue bellum intulit; adortusque demum Prussiam Bythiniæ caput, eam vrbem obsidione & admirandis machinis expugnauit. Sed non diu ea victoria lætatus est: nam in ea oppugnatione sagitta ictus, quum spiculum humeri ossibus infixum sine vitæ discrimine reuelli nequiuisset, obducta plaga, febrem & saniem mortiferam aliquot post menses accersiuit, anno eius imperij vigesimo secundo. Orcani successit Amurathes filius, vir nequaquam maiorum exemplo manu promptus, sed bello & pace simulator egregius, quippe qui astu & vigilantia singulari, occasiones proferendi imperij opportunissimè captaret, nusquam firma fide aut incolumi iureiurando: pacem tamen cum Paleologo religiosè tuebatur. Magno autem Amurathis commodo, bellum intestinum inter Græcos sub id tempus exarsit. Nam Græci proceres ab imperatore rebellarant, subnixi societate Marci Craiouicij Bulgarorum principis. Itaque enata est occasio Græciæ & penè toti Europæ exitialis, qua Paleologus viribus impar, subigendis rebellibus auxilia ab Amurathe iure fœderis postulare coactus est. Dedit hoc amicitiæ liberaliter & astutè vicinus Amurathes, traiecereque in Græciam duodecim millia delectorum Turcarum, quibus maturè Græcorum & Bulgarorum audaciam Paleologus repressit. Eo euentu vt confecto bello, remissis septem millibus Turcarum in Asiam, reliquos præsidij sui causâ, qui in Thracia remanerent, ab Amurathe facilè impetrarit. Nec multò pòst Amurathes non obscurè à suis inuitatus, qui vbertatem Thraciæ & Græciæ agrorum extollebant, tanquam socius vel inuiti Cæsaris, cum sexaginta millibus Turcarum per Hellespontum in Græciam traiecit, simulatione persequendorum Græcorum, qui à nomine Paleologo antea defecissent. Præstitere officium in traiectu duæ Ligurum onerariæ naues, quæ eius portorij pretium, insigni auaritiæ Christianæ probro, aureum nummum in singula militum capita tulerunt. His copiis Callipolim expugnauit, peruagatusque latè Græciam & Thraciam, vel gemente imperatore, Philippopolim, & quæ est supra Hebrum Hadrianopolim occupauit; consternatosque ad arma, resistereque demum æquo campo ausos Lazarum Seruiæ Despothum, & Marcum Craiouicium acie superauit. Lazarus eo prælio captus in carcere mori coactus est, cuius indignam necem seruus natione Triballus, eius olim cliens vindicare constituit, certissimæque morti se deuouens, Amurathem pugione iugulauit, quum regnasset annis viginti tribus. Hoc Amurathe genitus est Baiazetes, de quo scribimus, qui à cæde Solymani fratris imperium est auspicatus, Diis non obscurè id execrabile scelus damnantibus, cuius postea præclarus vindex Scytha Tamerlanes extiterit. Itaque Baiazetes æmuli fratris solutus metu, in vrbe Hadrianopoli imperij sedem fixit, quòd ad proferendas vires Asiatica Prussia opportunior censeretur, infenso scilicet animo

atque arma expedienti in Triballos & Mysorum gentes, quæ rectà secundum Istrum ad mare Ponticum extenduntur. Propterea Marcus summo discrimini obuiam armis eundum ratus, quum in aciem descendisset, cum vniuersa Bulgarorum & Mysorum nobilitate trucidatus, imperium cum vita amisit. Ab ea victoria Baiazetes extremam Illyrici regionem, quæ hodie Bosna est, & interiorem Macedoniæ atque Epiri partem, quam Albaniam dicunt, adeò infesta populatione inuasit, vt nemine resistere auso, innumerabilem captiuorum multitudinem in Thraciam adduceret. Nec multò pòst euastata Thessalia, Thraciaque vsque ad Bosphorum, & delectis Bizantiorum suburbanis delitiis, Bizantio castra admouit, tanto Græcorum metu, vt Ioannes Imperator diffisus viribus suis, ad imploranda auxilia in Galliam vsque nauigare cogeretur. Agnouit periculum iustasque preces rex Carolus, vti maximè pium & Christianorum opulentissimum regem decebat, & Ioannem fratris filium, qui postea Burgundiæ principatum adeptus est, cum nobilissimo equitatu in Pannoniam misit, vt Sigismundo Bohemiæ atque Hungariæ regi, in communes hostes arma paranti iungeretur. Hic est ille Sigismundus, Henrico Cæsare proauo, qui ad Bonconuentum in Etruria obiit, & Ioanne Bohemiæ rege auo, qui in Gallia eo prælio cecidit, quo Ioannes Galliæ rex à Britannis captus est: patre verò Carolo quarto Cæsare inclytus. Is tum validas copias ex regnis suis finitimisque Germanis coëgerat; atque ita suscepto itinere ad Nicopolim Mysiæ vrbem penetratum est. Sed ea vrbs improsperè tentata, Baiazeti spatium dedit ad cogendas copias, qui sua vsus celeritate, cum sexaginta millibus equitum ad tertium calendas Octobres nostris in conspectum se dedit. Pugnatum est summa nostrorum temeritate, Gallorumque præsertim, qui primi agminis decus deposcebant. Neque enim retineri potuerunt, quin vel inuitis ducibus & frustra retentantibus, in primos hostium antecursores impetum facerent, antequam peditum Germanorum phalanges, & Hungari Bohemique equites appropinquarent: Frementes enim dicebant, à Sigismundo exploratæ victoriæ gloriam sibi inuideri. Eo modo Baiazetes temerè effusos, nec confertos seruantes ordines, lunata acie circumuenit, atque omnes in medio Gallos trucidauit. Quorum infelici exitu, nostri repentè territi in fugam se dederunt: tanta trepidatione, vt Sigismundus ægrè è manibus hostium elaberetur: Ioannes autem cum paucis ducibus pretioso cultu conspicuis in potestatem Baiazetis deueniret. Baiazetes proiecto ad pedes, & salutem suppliciter deprecanti respondit, se vitam, vel mortem merenti concessurum, ob id quod iuuenis & regio sanguine editus esset; in conspectuque eius captiuos omnes præter quinque proceres, quos ad solatium carceris comites dabat, ad vnum trucidari iussit. Horum nomina à nobis memoriæ tradita sunt, in eo libello, quo Italica lingua ad Carolum Quintum Othomannorum origines & res gestas perscripsimus. Hac nostrorum clade, suaque insigni victoria elatior factus Baiazetes, nihil sibi moræ attulit, quin ad oppugnandum Bizantium conuolaret, defatigatisque iam & attritis Græcorum viribus, eò deuentum erat, vt ferocissimo hosti resisti non posset, nisi Tamerlanes Scytharum imperator, centum miriades equitum & peditum trahens in Asiam, torrentis more sese effudisset. Is hostis vel inuitum Baiazetem interpellatâ victoriâ in Asiam auocauit; ausumque collatis signis acie congredi, toto penè eius exercitu cæso, ad Stellam montem viuum cepit; ea feritate, vt eius procumbentis tergo, quum equum inscenderet, ad ludibrium vteretur; ferreaque demum cauea curruli, in morem feræ bestiæ, vsque ad vitæ miseriarumque exitum circumtulerit.

AVGVSTI COCCEIANI.

Túne credideris fortè, nefas, hic tibi maximi
Spectari superûm fulmineam regis imaginem,
Quòd depicta Iouis tela vides, egregia manu
Præclari artificis, quòd tabula conspicis in breui,
Magnū terrifico orbē tonitru, atq. æthera cōcuti;
Nunc q. atris Acherontis tenebris omnia contegi,
Nunc tingi liquidis sulphurei fulguris ignibus.
Non non ad Semelen auricomā Iupiter amplius
Fraudes coniugio cōmeditans ventitat improbus.
Nec tu Thessalicū fortè putes cernere Apollinē,
Arcus lætiferos quòd videas, & quòd harundines
Conspectes celebres, tela Dei insignia Delphici.
Hic mortalis erat, nō Deus, hic Barbarus, impius.
Germani trepido sparsit atrox sanguine limina,
Ne Europæ atq. Asiæ regna sibi præriperet ferox;
Hic ceu flāma rapax lauricomos p tumulos furit,
Quum latè Boreas præcipitat flamina Thracius.
Sic flagrans rapidos in miseros Danubij Incolas
Ignes, sic celeres intulit in Pannonias faces,
Inuoluitq. furens excidio robora Belgica,
Vnde illi meritò nomina sunt indita FVLGVRIS:
Sed non longa manet pœna tuā iusta superbiam,
Maior namq. tuis è Scythia nascitur ignibus
Torrens, horribili diluuie qui rabiem tibi
Restinguat, furiasq. impediat fortior asperas:
Ecce ecce ab Tanai gēs pperat sæua Tamerlanis
Infandi auspiciis, lataq. iam regna Bithyniæ
Peruadunt, acies iam Scythicæ prælia conserunt
Tecū, iam caueas, aurea iam vincula cōparant,
Inclusumq. Asiæ te rapiunt cuncta per oppida.
Nunc ite, atq. animos Imperiis tollite principes,
Fortunæ, immemores q̄ rota sit prona, volubilis.

Celebinus

Celebinus Turcarum Imp.

CELEBINVS quem alij Cyrum; nonnulli, Turcæq; præsertim, Mahometem à lustrico die appellatum tradunt: id nomen ideò tulisse videtur, quòd impuberes regum procerumq; filios Turcæ Celebinos vocant. Is Othomannorum principum, vt ex hac eius imagine gladium vibrantis cernitur, formosissimus idem fuit atq; fortissimus; decoræ siquidem frontis honos, & candidi oris modicè diffusus pallor, constantesq; sine tristitia oculi, compositi animi indices, quum imperium adiit, pubescentem mirè commendabant; in tanto præsertim publicæ cladis luctu, paternæq; miseriæ dolore, in quo animũ non demisisse maxima laus videri potuit. Constat Baiazetẽ duos quos habebat filios Mustapham & Celebinum in Asiam ductos, secum in castris habuisse, singulari tamẽ prudentia quum pugnæ tempus immineret, paululum eos ab eo periculo summouisse, ne cum tota prole incertæ fortunæ aleam subiret. Sed iuuenes ex lugubri prælio intenta fuga ad mare descendentes, vt in Thraciam ad Bosphorum transirent, Bizantiorum mioparones interceperunt: ea quidem sorte, vt Mustaphas à Paleologo Cæsare visusque ad mortem in carcere sit asseruatus. Celebinus autem struente ei imperium fortuna, aut suo visus astu, aut certè (vt credi par est) nautarum Græcorum auaritia adiutus, feliciter est elapsus: Hunc Hadrianopolim obliquis itineribus venientem, præfectus cum veteranorũ manu à Baiazete Thraciæ præsidio relictus, militesque omnes, tanquam postliminio redditum, lætis pro præsenti fortuna animis exceperunt. Iam enim quo euentu ad Stellam montem dimicatũ esset,

ex fuga elapsis didicerant. Turcæ siquidem qui Scytharũ manus effugerant, cateruatim ad Propontidem, Hellespontumq́; præcipiti fuga ferebantur. Nam ibi propter Castella ad Abydum & Sestum vtrique littori imposita Turcicæ ditionis. despectis naualibus Græcorum custodiis, tutissimus erat traiectus. Conuenerant plures veterani ex præsidiis deducti, & ita frequentes iam ex Asia redierant, vt Celebinus iusto confirmatus exercitu, Græcorum copias tumultuario progressu sibi imminentes facilè repelleret, & veteres fines fortiter tueretur: quanquam enim rex nouus & iuuenis ac orbatus patre acerrimo imperatore, & magna parte inuictorum antea militum importunè exutus, vigilantis tamẽ & imperterriti nomen tuebatur. Quòd si Paleologo terra mariq; certa præsidia & parandi exercitus expeditæ facultates suppetissent, Christianique reges occasionem cœlo propè demissam agnouissent, quam victoria Scytharum aperuerat, profectò non in Europa modò, sed in Asia Othomannicum nomen vndique pulsum atq; deletum foret. Itaq; Celebinus beneficio Tamerlanis & Paleologi qui patre fratreq́; sublatis, integra atque legitima iura parando imperio sibi pepererant, nostrorum ignauia confirmatus, Bulgaros, Triballos, & Macedonas diu afflixit, vsq; ad Sigismundi Cæsaris aduentum. Is enim propter eximiam pietatem generosiq́; animi laudem Augusti nomen meritus, valida potius quàm felicia arma in Turcas iterum suscepit, excitauitq́; Hungaros & Boiemos, vt studio tuendæ & propagandæ religionis aduersus Barbaros, tam pia quàm necessaria arma induerent. Agitabat enim animo, inuictos maiorum suorum spiritus gerens, quo pacto cladem ad Nicopolim acceptam vlcisceretur. Nam Celebinus iuuenis fractas à Tartaris copias trahens, reputatione Baiazetis acerrimi & antea inuicti ducis, omnino contemnendus esse videbatur. Sed eadem fortuna quæ strenuè audentem Sigismundum tredecim ante annos ad Nicopolim eluserat, pari libidine ad Columbatium infesta persequebatur. Id est oppidum Seruianorũ Triballis finitimum, iuxta Samandriam, non longè à Danubio positum. Eò paribus animis & viribus instructi Celebinus & Sigismundus peruenerant. Christiana acies equitatu impar, sed peditatu in media acie constituto superior, iniquissima ratione cum Barbaris concurrit. Equestris enim fermè totus hostium exercitus latè cornua extendit, adortusq́; equites Hungaros & Bohemos qui in cornibus erant, cruenta edita pugna, loco depulit, breuiq́; circumuentum vniuersum peditatum sagittis confixit. Neque enim pedites magna parte corporis inermes, sagittarum multitudinem sustinere poterãt, quum ordines dissoluerent, & cominus congredi properantes ab hastatis demum, gladiis & clauis ferreis rem gerentibus, vndiq; sternerentur. Sigismundus qui in ea exercitus perturbatione præstantis & strenui ducis, acerrimiq́; bellatoris officio nullo in loco defuerat, desperata victoria, non minore periculo quàm ad Nicopolim insequentium Barbarorum manus effugit. Cæterùm Celebinus ab ea victoria quum paucissimis annis imperasset, morbo absumptus, Amurathi filio imperium reliquit, quum Christianis sacris Alexander quintus præesset.

FRANCISCI MANFREDI Cremonensis.

Macte animo puer, & magna puerilibus annis
Virtute exuperans, fractisq́; audentior armis,
Qui medias inter classes, tela inter & hostes
Effugiens, præda crudelem eludis inani
Victorem; & patriam subitò (mirabile dictu)
Fortunam immutans, rursum palantia cogis
Agmina, confirmasq́; animos, reficisq́; labantis
Imperij vires, sceptróque potiris adempto.
Quin & quantũ armis posses, quo turbine telũ
Conijceres Celebine, & stricto comminus ense
Hostiles rueres turmas, densasq́; phalanges,
Teutonicæ norunt gentes, nouere feroces
Sauromatæ, norunt infracta binominis Istri
Cornua, Treijcijq́; duces, & pallida nouit
Græcia, desertiq́; agri, populatáque rura.
At tibi purpureæ primæuo flore iuuentæ
Inuidit fortuna, & ineluctabile fatum:
Dumq́; animo maiora agitas, nec sufficit ampla
Imperium patris, & totum spe concipis orbem,
Stamina disrumpunt Parcæ, victusq́; superba
Tandem morte cadis, lucosq́; inuisis Auerni.

Ioan. Aucuthus Britannus.

IOANNIS Aucuthi ex vltima Britannia inclyti bello ducis, vera effigies, in templo maximo Florentiæ colossea magnitudine spectatur, quum propter insigne meritum à grauissimo senatu equestris statuæ, & tumuli honorem ad eximiæ fidei bellicæq́; virtutis testimonium, honestatus fuisset. Is Anglico sanguine progenitus fuit, ex stirpe Frisiorum Germanorum, qui in Insulam transgressi, pulsis veteribus indigenis, sedes beatiores, & deniq; regnũ & imperium ante mille annos occuparunt. Venit autem in Italiam Aucuthus bello Belgico, qui æquè apud Gallos hostes, ac suos virtutis nomine clarus, cùm Lionetto Clarentiæ regulo, Odoardi regis filius à Galeacio secundo Vicecomite in generũ ascitus fuerat. Sed his nuptiis incredibili conuiuiorũ sumptu atq; apparatu ludorũ Mediolani celebratis, cõceptus est Lionetto morbus

morbus ex mutatione cœli, luxuq; epularum, & nouæ nuptæ complexibus, qui non multò pòst ad Albam Pompeiā initæ affinitati & vitæ finem attulit. Barnabas nouæ nuptę patruus, qui tum graue bellum in agro Mantuano gerebat, facilè à Lionetto impetrauit, vt Aucuthus Britannorū dux, atq; eius comitatus princeps, in castra auxilij nomine duceretur. Barnabas enim vir pugnacissimus Anglicæ disciplinę atq; virtutis, periculum facere cupiebat. Pluribus itaq; tumultuariis prælijs Aucutho summa vi summaq; prudentia, occasiones parandæ victoriæ feliciter excipiente, & Anglis egregiè sagittis rem gerentibus, eò admirationis Barnabas est adductus, vt probaret gentis disciplinam, & Aucuthi vim ac ingenium magnoperè suspiceret, nec multò pòst crescentē mutuis officiis beniuolentia, Aucuthus in generum ascisceretur. Collocata enim est ei in matrimonium filia, quàm ex Porra nobili concubina susceperat. Ea affinitas virtutis nomine parta, Aucutho stipendia auxit, & famā Anglicæ virtutis Italiam extendit, quòd bellicosissimus princeps tale de externi viri virtute non temerè iudicium fecisset, proptereaq; à principibus liberisq; ciuitatibus Aucuthus expeteretur. Nam ea tempestate externis copiis & ducibus apud Italos bella gerebantur. Accidit autem certis offensionibus, vt Angli, qui erant apud Albam, mortuò Lionetto relicti oblitiq; eius affinitatis, ab amicitia Galeacij & Barnabæ repentè discederēt, hostibusq; eorum iungerentur. Qua voluntatum commutatione multa Cisalpinæ Galliæ oppidā, crudeli Anglorum rabie vastata sunt. Exinde Aucuthus copiis & stipendiis auctus, nouas spes, aliamq; fortunam sibi quærendam existimauit: Gregorio namq; Pontifici operam nauauit, receptisq; singulari cum laude togatæ Galliæ vrbibus quæ defecerant, quinq; oppidorum ditionem virtutis ergò promeruit. A Pontifice demum ad Florentinos vberiora stipendia pollicentes, & ab his nō multò pòst ad Pisanos, atq; inde rursus ad Florētinos transgressus est; eo crescen-

tis laudis, accumulatiq; honoris successu, vt facilè nemo Aucutho dux melior putaretur. Longo enim bellorũ vsu peritus, graui simul ac expedito ingenio occasiones præsentire, terminare consilia, atq; arma celeriter expedire didicerat: idem quum oporteret acerrimus bellator, & cũctator egregius. Idcirco ab eius schola tanquã ab exacto militiæ magistro multi qui postea inclaruêre, summi duces prodierũt, quum ea quæ ille prosperè gessisset apud hostes & socios pro documentis & disciplinæ præceptis haberentur. In his fuêre Albericus Balbianus, Sfortia, Braccius, Carolus Malatesta, Paulus Vrsinus, & qui ab hoc interfectus est, Mostarda. Sed super innumerabiles pugnas feliciter depugnatas, incõparabile decus tulit, quum profligatis ad Alexandriam Gallis, signa Florentinorum ad Abduam vsq; promouisset, vt descendentibus Gallis ad Mediolanũ iungeretur. Ab aduerso enim Gallorum exitu deiectus consilio, vsqueadeò constanti imperterritoq; animo se recepit, vt nequicquã incumbentibus Iohannis Galeacij victricib. copiis, Ollium, Mincium, Athesim, vado traiiceret, disruptisq; ab hoste fluminum aggeribus, per continẽtes paludes incolumis in Patauinum agrum se reciperet, quum duces omnes à nemine præterquam ab Aucutho superari, locorum iniquitates, & validissimorum hostium interdiu noctuq; acriter incumbentium impetus sustineri posse faterentur. Obiit Florentiæ planè senex, funeratusq; est splendidissimè in templo maximo, anno Christianæ salutis, M. CCC. LXXXXIII.

IVLII FEROLDI.

Aucuthe Anglorũ decus, & decus addite genti
Italicæ, Italico præsidiumq; solo.
Vt tumuli quondam Florentia, sic simulacri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Albericus Balbianus.

ALBERICVS

ALBERICVS Balbianus, exiguo eius nominis togatæ Galliæ oppido ortus, inter Italicos duces primum illuſtris famæ locum obtinuit, Aucutho ſcientiæ militaris exiſtimatione planè par, ſed honoribus & genere copiarum multo ſuperior. Nam magiſter equitum proprio cognomento appellatus eſt, qui ſupremus militiæ honos apud Neapolitanos reges, Comesſtabilis nuncupatur. Sub ſignis autem quatuor millia cataphractorum, & totidem leuis armaturæ equitum voluntarij nominis habuiſſe traditur, quibus externarum gentium vaga arma, ea tempeſtate per Italiam ad omnem prædandi licentiam circumferentium, non vno que in loco feliciter profligauit, vſqueadeò egregiè, vt priſtinum Italicæ dignitatis decus, quòd corrupta ſenſim diſciplina perierat, inſigni cum laude reſtitueret. Nam fortiſſimus & generoſiſſimus quiſque ſpe laudis ad eius ſigna coibat; atque ita effecto ingenti veteranorum equitum agmine, cui diui Gregorij nomen & teſſeram dederat, cuncta obuia ſternebantur. Is tum in eum, quem hodie magna ex parte intermiſſum videmus, armaturæ morem equites inſtruxerat, adinuenta atque addita caſſidi buccula, quæ eſt ad proſpectum ſubductilis, & tranſuerſam tantum rimam quum deducitur, ad oculorum vſum relinquit: Cui etiam ferreum gutturale quo iugulum munitur adiecit, quòd loriculam à caſſide dependentem, nequaquam ſatis gulam tueri aduerſus validos mucrones exiſtimaret. Bardis quoque maioribus recocto corio inauratis & pictis, equos vndique vſque ad genua protexit, & capita frontalibus ferreis ſtylo prominente armauit, quo incitatis equis hoſtis in congreſſu feriretur. Sed hodie hæc maximè decora, tutaque Bardarum tegumenta, tanquam nihil profutura aduerſus ſclopettorum glandes, Italus pariter & Gallus abiecit. Quum per multos annos Ioanni Galeacio Vicecomiti, aut alæ præfectus, aut ſummus Imperator operam nauaſſet, ab eo diſcedens aduerſus Ladiſlaum regem in Apuliam deſcendit, Ludouici Andegauenſis auſpicia ſecutus. Quo bello inſidiis circumuentus, in poteſtatem hoſtium deuenit, qui eum duriſſimo peruigilio diu torſerunt. Sed non multò pòſt liberali beneficio Iohannis Galeacij redemptus eſt: Nam gratiſſimus princeps, Alberici ductu Bononienſium & Florentinorum copias, Barnardone Aquitano acerrimo duce fuſo captoque, inſignem victoriam ſe adeptum eſſe meminerat: vnde vrbs Bononia interfecto Iohanne Bentiuolo in eius ditionem deueniſſet. Verùm Iohanne Galeacio repentina morte ſurrepto, Albericus ſuo commodo alieni exempli ſpectator, oblitus datæ fidei acceptique beneficij, in eius liberos ingrato animo arma conuertit, quòd cæteri duces nefario ſcelere ſingulas occupantes vrbes paſſim rebellaſſent; qui demùm valeſcente Philippi filij potentia, variis intercepti caſibus fermè omnes iuſtas perfidiæ pœnas dederunt, quum Albericus nuſquam tyrannus, plenus gloria apud paternos lares, ante ſexageſimum ætatis annum, renum dolore vexatus, vita exceſſiſſet. Hoc vitæ exitu Iohanne germano fratre felicior, quem diu militiæ eximia cum laude verſatum, Bononienſes ab eo detrimentis affecti ſecuri percuſſerant. Huius ſanguinis apud Inſubres inſiti Ludouicus Balbianus fuit, qui nuper armorum ſtudio & multis fortibus factis clarus, cùm pro Carolo Cæſare Franciſcum Sfortiam oppugnaret, ad Alberici progenitoris gloriam aſpirabat, niſi inuidia virtutis comes in medio vitæ curſu veneno epulis indito, nihil tale veritum ſuſtuliſſet. Alberici effigies Ticini in arce ad ſiniſtram porticum picta, habitu triumphum comitantis, conſpicitur.

GEORGII IODOCI Bergani.

Oenotria priſcam fugarant gloriam
Rerum adfluentes copiæ,
Et ſola virtus credita eſt tum bellica
Externum habere militem,
At Balbianus dedecus turpiſsimum
Non ſufferens, & patriæ
Virtutis & prudentiæ non immemor,
Procul fugatis exteris,
Domeſticum per militem vi reddidit
Fines quietos Italos.
Huius fide atq; armis Ladiſlaus ſuam
Campaniam cum portubus
Recepit, & Neapolim pulcherrimam
Arceſq; regni & oppida.
Hic militari hac profuit ſolertia
Arti decuſq; hoc addidit,
Vt quæ bouillo nuper eſſent tergore
Compacta, mox hæc ferrea
Geſtaret arma miles, atq; vulnere
Tutum calybs defenderet.
Tantum Camillo debuit vix vindici
Erepta Roma Barbaris,
Quantum tenetur Alberico nobili
Duci ferax Oenotria.

Sfortia & Braccius.

HI duo heroes, duoque eius ætatis belli fulgura SFORTIA & BRACCIVS, ex Alberici contubernio disciplinaque prodierunt, qui ab initio fraterna charitate inter se coniuncti, pari spe, parique industria, & paribus insignium laciniarumq; coloribus militantes, vsqueadeò inclaruêre, vt fatali demum ambitione atque superbia diducti, diuersas militiæ sectas de nomine conderent, ac æmulatione gloriæ atq; potentiæ ex amicis hostes facti, ex aduerso semper arma tractarent; qua dissensione potius quàm simultate, opimis stipendiis summisque honoribus clari atque opulenti euadebant; quum sese infami astu promercalique militia principibus Italiæ & liberis ciuitatibus venditarent, bellaque alere quàm finire mallent; quòd vterque de fortuna sua immodicè sperandum putaret, & nihil imperium viuidæ virtuti, generosè & fortiter agentibus arbitrarentur. Erant ætate & genere fermè pares; sed Braccius nobilissimis Perusiæ familiis propinquitate coniunctus, ipso Sfortia apud Cotignolam togatæ Galliæ oppidum honesta familia orto, originis vetustate nobilior putabatur. In Braccio astuti & efficacis ingenij vis ardens eminebat; in Sfortia autem naturæ simplicitas, nullo fuco, nulloque literarum subsidio subnixa; apertique animi constans & indomitus vigor laudabantur, in robusto præsertim corpore ad ferendos labores gestandaque arma præualido. Braccius habitu corporis proximus delicato, splendore vitæ rerumq; omnium apparatu sumptuoso mirè gaudebat, vtpote qui vel cum iniuria alienæ pecuniæ appetens & profusus esset. Ex aduerso Sfortia ad de-

litias

Braccius.

litias rudis & agrestis, frugi disciplina, conuictu subitario & planè militari, contemptuq; pror-
sus omnis luxuriæ lætabatur; vtpote qui valida potius quàm decora arma, proceros & peracres
generosæ sobolis equos, vir equitandi peritissimus, vera imperatoriæ dignitatis instrumenta
esse putaret, nec quicquam ad inanem speciem exquisiti ornatus ostentare consuesset. His di-
uersis moribus & pari conatu ad magna imperia atque opulentos principatus, & postremò non
dissimili vitæ axitu in sua fata properantes, pari militũ studio colebantur; & eo quidem ita per-
tinaci, vt ad alteram factionem transiuisse maximè turpe & flagitiosum existimarent. Accidit au-
tem eo tempore, quo Alfonsus rex & Ioanna regina inter se de imperio & regnandi conditione
armis contendebant, vt vtrinq; summi duces Sfortia & Braccius ex aduerso copiis præessent, fa-
ctisq; demum induciis ex veteris amicitiæ memoria, ad Saccomanniam Campaniæ syluam, coi-
rent, detersisq; variarum offensionum odiis, per plures horas familiarissimè colloquerentur exa-
ctè & grauiter de militari disciplina, de successibus vtriusq; fortunæ, occultisq; multorum euen-
tuum causis disputantes, detecta obiter nonnullorum malignitate atque perfidia, vt melioribus
consiliis in mutuos vsus viam aperirent. Verùm non multò pòst eam renouatæ amicitiæ spe-
ciem nouum bellum facilè dispulit atque extinxit. Nam Braccio vrbem Aquilam acerrimè op-
pugnante atque obsidente, Sfortia Martini Pontificis & Ioannæ reginæ auspiciis, ingentibus
copiis præfectus, delectusque est ad liberandos obsidione Aquilanos, quòd nemo ducum ad-
uersus Braccianam vim, eo validior & promptior censeretur. Itaque Sfortia quum ex Apulia
profectus, & signis Ortano eductis, copias flumen Aternum traduceret, solus ipse imperator è

tanto exercitu, ſubſidentibus equi cruribus limoſo in vortice, grauantibus armis abſorptus interiit, præſenti gaudio in morte duriſſima felix, quòd dudum Braccianas alas amnis tuentes ripam, & fruſtra Sfortianos tranſitu prohibere auſas, edita pugna à Franciſco filio profligatas conſpexiſſet. Ferunt Braccium audito tanti hoſtis caſu, nullum lætitiæ ſignum dediſſe, quòd ab Ariolis accepiſſet, ſe quidem Sfortiæ ſuperſtitem futurum, ſed non multò pòſt repentina morte hoſtis fata ſecuturum. Nec his vatibus fides defuit; nam Franciſcus paterno imperio, præfectorum omnium & militum hortatu ſuſcepto, Aquilam ire pergens Pontificiis copiis ſe coniunxit, editoq; memorabili prælio in ſubiectis Aquilæ campis, Braccius ſuperbo faſtu hoſtium contemptor fuſus atque interfectus eſt, dum ſupremos indomitæ virtutis conatus ederet. Cadaueri exequiarum & ſepulchri honos defuit, quum à Pontifice tanquam impius ſacris eſſet interdictus; ſicvt tanti nominis duo imperatores pari & fatali quadam ſorte ſepultura caruerint: nam Sfortia nuſquam apparuit, & Braccij cadauer Romam delatum, profano in agro extra portam Næuiam defoſſum eſt. Variæ omnis ætatis eorum imagines multis in locis ſpectantur.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Belligeri graue Martis opus dum Sfortia tractat
Sfortia magnanimum gloria prima ducum,
Fert & opem rapidis merſo generoſus ab vndis
Dum puero, ingentẽ liquit in amne animam.
Hæc memorãt. At vera magis Polyhymnia magni
Facta ducis famæ tradidit, atq; obitum.
Scilicet vndoſum dum ſanguine tingit Aternum
Haſta atque armiſono conſpiciendus equo,
Commotum fluuij numen, voluiſſe nitentem
Pollutis illum mergere vorticibus.
Vt fama & rapti Herois tumefactus honore
Aeternus tanto funere Aternus eat.

IVLII FEROLDI.

Braccius dux ille fortis atque pugnaciſsimus,
Hoſtium qui ſæpe fregit arma feliciſsimè,
Atq; ſummũ perſecutus eſt ſacrorũ principem,
Quippe multis imperauit vi potitus oppidis,
Ac potiſsimùm occupauit ciuitatem Romuli,
Quique regibus, tyrannis, vrbibusq; liberis
Italũm fuit pauori maximo, & formidini
Hac repreſentatur hoſpes, qua vides imagine.

LEONARDI ARETINI.

Tranſiui intrepidus per mille pericula victor
Non acies ferri, non iuſtis mœnia foſsis
Conatus tenuêre meos, domat omnia virtus.

Carmagnola.

RANCISCVM Buſſonium, cui à Subalpinæ Liguriæ oppido Carmognolæ cognomen fuit, agreſtis villici filium, eumq; ſubulcum fuiſſe ferunt: verùm in puero contumacis ingenij & tetrici oris ea inerat indoles, vt à prætereunte milite, pro armigero puero ſit abductus. Exinde variis inſuefactus bellis, vti valde patiens laboris, & ad ardua quæque militiæ munera capeſſenda promptus & audax, facilè turmæ præfectus euaſit, illudenteq; demum fortuna, quum ſub Facinio Cane quatuor turmarum ductor aliquandiù fuiſſet, poſt illius mortem imperator eſt effectus, ſcilicet vt vtriuſque humanæ ſortis graue exemplum poſteris præberet. Creuerat honoribus, gratia, diuitiis, ſub Philippo Vicecomite vſque adeò ſecundis rerum ſucceſſibus, quum viuidæ eius virtuti nihil eſſet imperuium; vt eum in familiam ſuam adoptaret, propinquamque nobiliſſimi ſanguinis ei in matrimonium collocaret, eumque ædificantem luculentiſſimam domum collata pecunia liberaliter adiuuaret; quæ domus etiam nunc reliquas omnes Mediolani laxitate, magnificentia, & ſumptu antecellit. Iamque ad ſummum fortunæ ſuæ faſtigium peruenerat, vt quum ibi conſiſtere non poſſet, æmulorum obtrectatione præcepdaretur. Philippus enim mutabilis ingenij ſui naturam ſecutus, Carmagnola penè contempto, Guidonẽ Taurellum nauali de rege Alfonſo victoria clarum, attollendum ſuſceperat. Huic mirè ſtudebat, ex aduerſo Carmagnolæ infenſus Oldradus Lamponianus, Philippo intimus, vtpote qui à prima vſque adoleſcentia ſummæ gratiæ locum paraſſet. Non tulit contumelias vir notiſſimus meritis & nomine ſuo indignas, Carmagnolamque natale oppidum à Philippo diſcedens ſe contulit, vbi piè inuiſit patrem exactæ ætatis, & quem iampridem priſtinæ fortunæ ſordibus eduxerat coemptis prædiis, & multo auro ditauit. Indeq; ſuperatis Alpibus, per Germaniæ fines ad Venetos profectus eſt, vt Franciſco Sfortiæ adipiſcendo principatu iter viamq; ſimul fatis ſuis aperiret. Nam aliquanto pòſt ſuſcepto apud Venetos militari imperio, eoque fortiter geſto, Veronaque & Brixia Philippo ademptis, in curſu gerendarum rerum oborto liuore Venetos offendit, periniquè, vt credi par eſt, perfidioſæ cunctationis accuſatus, quòd profligatam à Philippo Venetam claſſem: ad Cremonam terreſtri auxilio minimè iuuiſſet, occupandæque eius vrbis

enatam occaſionem malignè prætermiſiſſe diceretur. Quas ob res ſimulatione conſultandi euocatus Venetias, cuſtodiæ traditus eſt. Nec diu pòſt quum apud ſuſpicioſos, & vbi de Repub. quæritur ſæpius inclementes Patricios, infeſta ſuffragia valerent, de diu torto vel inſonte capitale ſupplicium eſt deſumptum; ea fama, vt nonnulli eum indigniſſimè damnatum dicerent, quòd auaritia præcipitique malignitate maturatum ei exitium arbitrarentur. Nam ex damnati opibus ſupra ducenta millia aureorum nummûm ad fiſcum redibant. Ego verò de ſummæ æquitatis ſenatu nihil dubitauerim, niſi apud eos non occupatæ Cremonæ dolor iuſticiæ neruos eliſerit. Auxit autem inuidiam atrocis inexpectatiq; ſupplicij ſpectaculum interdiu populo editum, cùm indignè tantus imperator ad Columnas rubras, vbi noxij plecti ſolent, inſerto in os ligneo lupato, ne vociferari poſſet, traheretur; multis aut inſontis calamitatem, aut æquo ſeuerius ingrati Senatus decretum deteſtantibus; cùm egregiè fortiterq; rerum bello geſtarum recens memoria ſpectantium animos, excitis ferè lacrymis, ad miſericordiam permoueret.

ADAMI FVMANI.

Sedula apis veluti maturis aduolat vuis
Vt liquido vacuas diſtendat nectare cellas,
Ad te ſic mea ſe celeri tulit impete Muſa,
Bellica quem ad magnos virtus euexit honores
Franciſce, æternum pietas per ſecula nomen
Cui peperit, cuncto procerum cũ aſtante Senatu
Ac magnis vnà tecum de rebus agente.
Ad Scabrũ haud verit⁹ cõfeſtim exire parẽtũ es,
Fortiaq; infirmo circundare brachia collo
Illicet hoc vnum malit, quàm mille referre
Geſta tua præclara, & deuicto ex hoſte trophæa
Magnorũ decus Inſubrum, dux inclyte, tandem.

Orta licet subito, fractum te attriuerit ingens
Tempestas, Caurique, importunæque procellæ,
Ne dubita, tua te pietas, tua maxima virtus
Venturo meritis cumulabit honoribus æuo.

Gattamelata.

ERASMVS Narniæ natus, cui ab astuta dissimulatione tanquam ad bellicos dolos longè promptissimo GATTAMELATAE cognomen fuit, ignobili patre, vtpote qui Furnariã exerceret, genitus fertur. Is è Braccij schola per omnes militię gradus nauiter ascendens, clarissimus bello dux euasit. Eum à Braccio vnicè adamatum fuisse, prouectumque in lucem miro studio ferunt, quum ei nobilitatis insignia, laciniæq; suos colores honoris causâ concessisset, quibus demum, vel exercitus Veneti creatus imperator semper est vsus; quando tanti ducis insignia promeruisse sibi maximè decorum existimaret. Post mortem Braccij, cui præfectus equitum aderat, quum ad Aquilam profligatus interiisset, atq; ipse eodem prælio captus, in potestatem hostium venisset, vbi redemptus remissusq; est, ad Nicolaum Piccininum se contulit, ad quem post cladem acceptam Bracciani nominis milites vndiq; coibant, vt factionis nomen eo duce, cui Braccius erat auunculus, tuerentur aduersus Franciscum Sfortiam, qui paterni exercitus & nominis hæres, contrarias Braccianæ factioni partes extollebat. Exinde varia vagaq; stipendia apud diuersos principes merens, egregiam, sed cauti potius quàm pugnacis ducis famam adeptus est, quo nomine Venetis mirè commendatus expeditusq; est; quibus maximè

[ma]ximè placebant qui prudentius, quàm audacius arma tractarent, quando summi discriminis aleam vitare mora & cunctatione pecuniosi homines proficere, properantiumque congredi hostium impetu ludificari consuessent. His conciliatus moribus Gattamelata, imperij militaris decus tulit, quum vigilantissimi optimiq; ducis operam Reipublicæ nauasset. Nec quisquam ducum post Carmagnolam securi percussum, gentilemq; Leonissanum sagittæ ictu Brixiano amissum, bello maiore studio, propensioreq; voluntate à Venetis obseruatus, & grauioribus testimoniis exculptus est. Omnibus siquidem his bellis, quibus varia & diuturna cōtentione Bergomum, Brixiam, Veronam, & Cremam Philippo Vicecomiti ademerunt, & in Etruriam vsq; auxiliaria arma promouerunt, multus vbique, & valde conspicuus summa fide feliciq; prudentia bellum administrauit. Postremò quum iuxta Benacū lacum in Brixiano agro Alpibus subiecto niuosæ durissimæ hyemis frigora obstinatissimè pertulisset, in Paralysis incidit morbum, quo non planè senex post multos dies è vita sublatus est. Veneti eum decreto publico, propter egregiam fidem cum summa virtute coniunctā, ænea equestri statua honestandum censuerunt, curaruntq; faciendam ingenio præstantissimi eius ætatis statuarij, cui Donatello Florentino nomē fuit. Hic antiquorum artem decenter æmulatus, absolutæ pulchritudinis statuam armati equitis militare tenentis sceptrū, elegantissimè perfecit, quam hodie eruditi artifices admirātur, Patauij collocatam in ea area, quæ Antoniani templi frontē aspicit. Tumulatus est celeberrima funeris pompa in templo quod diximus Antoniano, vbi hoc rudis sæculi carmen marmori inscriptū legitur.

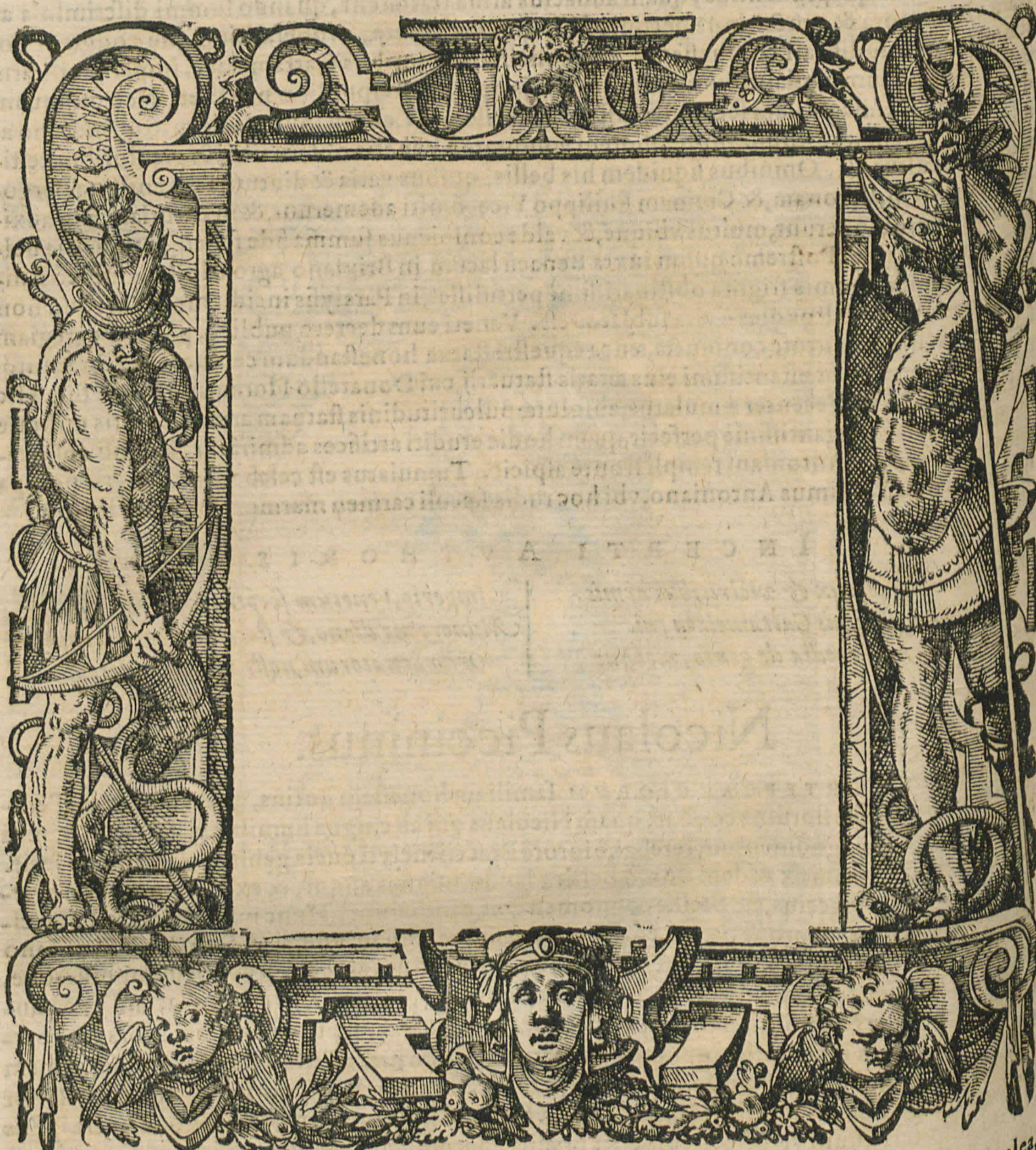
INCERTI AVTHORIS.

Dux bello insignis, dux & victricibus armis
Inclytus, atq; animis Gattamelata fui.
Narnia me genuit media de gente, meóque
Imperio, Venetûm sceptra superba tuli.
Munere me digno, & statua decorauit equestri
Ordo Senatorum, nostraq; pura fides.

Nicolaus Piccininus.

ORTEBRACCIORVM familiam honestam potius, quàm antiquam Perusiæ floruisse constat, quam Nicolaus qui ab exigua humilique statura Piccinini cognomentum ferebat, è sorore Braccij inclyti ducis genitus clarissimam fecit. Nam ex eadem domo bellica laude insignes aliqui, & ex his præcipuè Fortebraccius, cui Stellæ cognomen erat, prodierunt. Hunc multi Braccio & Piccinino propè parem euasurum credidere, nisi in Vmbria à Sfortianis Bracciano nomini infensis, tumultuario prælio victus, acceptoq; per oculum mucrone, interfectus fuisset. Is Romani Pontificis perpetuus hostis, propter nefariam audaciam execrante Pontifice aquæ & igni interdictus, sicuti Braccio acciderat, sepultura caruit. Mors eius permagnum dolorem Piccinino propinquo suo attulit, de quo hæc ad illustrandam eius imaginem dicenda videntur. Nemo siquidem ea tempestate Piccinino prosperis pariter ac aduersis clarior fuit, vtpote qui tanta nominis fama frueretur, vt eum plerique quas pararet victorias, vera ipsius virtute adipisci: quum verò hosti consertis præliis succumberet, nequaquā imperitia aut ignauia, sed malignitate fortunæ extortam ei è manibus victoriam fuisse prædicaretur; quòd nunquam vel in externis difficultatibus animum dimitteret; nec vsquam amissa ratione, etiam in subitis ac inopinatis casibus frangeretur: quandoquidem integra semper spe insultanti victori hosti fortiter repugnare, postremusque omnium præliando, nec terga vsquam obuertens, sese explicare, atque recipere consuesset. Erat enim naturâ ingenio præditus apprime pugnaci & feruido, mirabiliterque solerti ad præcauendos hostium dolos, tendendasque insidias: sed qui in omni rerum vsu iustitia, moderatione atque prudentia à Francisco Sfortia æmulo (vt multis apparuit præliis & bellis) liquidò superaretur. Piccinino namque viro peracri, concitatoque bellatori, & aspera quæque tentare auso, fortuna sæpius illudebat, vti tum accidit, quum Braccius vrbe Roma potitus Sfortiæ armis pelleretur, nouissimo præesset agmini, nec se (vti præceperat Braccius) celeriter ad conficiendum iter explicaret, pugnæque auidus passim obuerteretur, à persequentibus Sfortianis atque Romanis, quorum pecus abigebat, ad aquæductum fusus captusq; est. Aquilano autem prælio calamitatem aduersi casus cædemq; Braccij & Piccinini intemperantiam multi referebant, quòd custodiæ stationem, in qua aduersus obsessorum eruptiones ab auunculo imperatore fuerat constitutus, auiditate conserendæ pugnę deseruisset. Brixiano quoque bello ad Tennam oppidum supra Benacum vsque adeò audacter temereque in confragosa montiū loca sese intulit, vt à copiis suis intercluderetur, necesseq; ei foret baiuli Theutonis validi proceriq; humeris exportari, vt per media hostium castra, simulatione vulnerati gregarij militis, ad suos referretur, tam insano quàm necessario, sed felici admodū periculo, quū Philippi principis imperium totiusq; exercitus salus Barbari agasonis fidei commissa videretur. In ea quoq; pugna quæ ad Binam antiquitus Bibriacū commissa est, vsqueadeò feruidè ac insolenter

imperatorij muneris oblitus, hostibus se immiscuit, vt quum pro casside aperta tegeretur galea, in occipitio graue vulnus acciperet, quo affectis neruorum initiis sinistro crure perpetuò claudicarit. Cæterùm perpetua exercenti arma, & Philippo, Venetis & Florentinis, Pontificiq; Eugenio, vti diuersa tempora tulerunt, integra fide summaq; virtute operam nauanti, insignis ei, & propè singularis gloria obuenit, vna præsertim Luca vrbe, aduersus oppugnantium Florentinorum vim fortissimè defensa conseruataque. Cuius beneficij equestris statuæ monumentũ ei decreuerunt, cuius quòd ex ære poni non potuit, simulacrum hodie etiam incolumi pictura in foro spectatur. Postremò quum iam senex diuturnoq; nunquam intermissæ militiæ labore confectus, Picenoq; in agro apud Laureum montẽ à Francisco Sfortia profligatus, ex induciis ad Philippum accersentem peruenisset, in Paralysis morbum incidit, maturanteque eius mortem acerbissimo animi dolore, excessit è vita septuagenario proximus. Nam per eos fortè dies nunciatum ei fuerat, Franciscum eius filium in Piceno ad Vlmeum montem à Francisco Sfortia, deletis eius copiis captũ fuisse. Philippus qui eum insigni virtutis merito fideiq; nomine mirificè amabat, omni funeris honore prosecutus est, sic vt in templo maximo tumularetur. Sed eius viri memorabilis, cuncta insignia monumentaque Franciscus Sfortia victor & imperij compos, postea deleuit; non boni quidem mortui, sed filiorum eius odio, quando illum semper probum fidelemq; amicum extra belli controuersiam fuisset expertus: ij verò Franciscus & Iacobus in ipsum capitalis odij inimicitias perfidiosæ simulationis semper exercuissent. Tantùm enim poterat liuor ex contrariæ factionis æmulatione conceptus, vt nõ prius Iacobus, vel ascitus gener, odium ponere desierit, quàm ab Aragonio Ferdinando rege simulatione redintegratæ amicitiæ Neapolim accersitus, & in carcere ab Æthiope seruo securi mactatus fuerit, vir profectò virtute bellica

lica Piccinino patri par, spirituque Braccio æquandus, nisi iam ingenti ferocia successuq; rerum, cunctis propè formidandus, turbandæque pacis semper author, in perniciem suam, consumptis omnibus amicitiis, immitia fata prouocasset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Hæc tibi mansuras æterna in secula laudes,
Hæc spolia, & victo celebres ex hoste triumphos,
Robur, & astutæ præstanti in corpore vires,
Et populis defensæ vrbes: tuáque inclyta virtus
Sanguineo peperere solo, fortissime ductor
Ausonidum; quisquā an tanto tibi certet honore
Armorum, ac titulis clari Mauortis, & almæ
Militiæ? Nonne hos oculos atque ora ferebas?
Nonne sub hoc quondā gladio cecidere volantes
Turmæ equitum, peditumq; simul, pulsiq; tremore
Oenotrij obstupuère Duces, atque Itala signa?
At nos exigui miramur corporis artus,
Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores.
Scimus, & Ismenias bello fregisse cohortes
Sæpius in paruis victorem Tydea membris
Ipsa equidem, longè terris Atlante relicto
Caucaseisque iugis, & cincto nubibus Ossa,
Laurigerum redimita caput, petit ardua cœli,
Inde alacris sese tollit super æthera virtus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN TERTIVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

IMAGINES insignium Heroum, quæ subscriptis Elogijs admirabilem numerosi populi speciē, in Musæo spectantibus reddunt, magnanime COSME, eo à nobis ordine collocatæ sunt, vt qui primi cesserunt è vita, nullo dignitatis seruato discrimine, reliquos antecedant; scilicet vt quos properantis fati cæca libido æquales fecit, varia demum, atq; inclyta virtus ad animi delectationem, cùm ipsarum actionum, tum formarum & vultuū iocundissima diuersitate discriminet. Quo fit, vt hic tertius liber pari nuncupatione nomini tuo dicatus, nō aliunde, & iure quidem optimo, initium suum expostulet, quàm ab ipso nomine magni COSMI progenitoris tui; cuius illustris fama (vti reor) nullo æuo consenescet. Quanquam idem in te repetitum nomen diffusiore augustioreq; prorsus lumine corruscum, id totum superius familiæ vestræ iubar plurimùm offuscet, facileque præstringat. Hoc siquidem, si rectè proloqui diuinareque licet, radioso lumine viam tibi sternis in cœlum, quum virtute animi, vitæ innocentia, æquitateq; imperij cunctos huius seculi Principes fortuna pares, aut superiores, merita consensu omnium gloria plenus antecedas.

ELOGIORVM LIBER TERTIVS.

Cosmus Medices.

HOc vultu inter sæueritatem atque lætitiam egregiè temperato COSMVS Medices ingentem, qua maximè valuit, exactæ prudentiæ vim præferebat, quum Florentiam patriam ab se regio sumptu admirandis ædificiorum lectissimarumq; artium monumentis decoratam multò florentiorem fecit. Is à lustrico statim die Christiani baptismatis, id Græcum nomen diuinante patre tulisse videri potest, quòd ciuium omnium absoluta virtute ornatissimus esset euasurus. Quippe qui postea illustri apud omnes sapientiæ opinione, nõ in patria modò, sed in omni Italia cuncta propè belli & pacis consilia togatus & inermis felicissimè rexerit, idq; vnum semper, quod securæ atq; opimæ pacis intererat, contenderit, vt Italiæ principes exæquata potentia suis contenti finibus pacem tuerentur, & ciuitas optimè constituta Republica aduersus intestinas discordias, quibus antea plurimùm laborasset, permunita, atq; opulẽto ocio trãquilla redderetur. hac in re Ioannis patris moderata consilia grauiter ęmulatus. Is enim inter ciues idẽ clarissimus ac opulentissimus fato concedens, exquisita totius ciuilis disciplinę pręcepta reliquerat, quibus filij virtus enitescere posset. Sed Cosmum ingenti prouectũ cursu, & collecta gratia paternę authoritatis nomen superantem, atrocis

atrocis inuidiæ inuasit morbus excelsæ virtuti fato quodam comes datus. Nam præpotentes Patricij liuore inducti, in caput eius conspirarunt, vsqueadeò infestis corrupti Senatus suffragijs, vt tanquam affectati in libera ciuitate principatus reus, qui neminem offenderat, & studiosè multos suis opibus ab egestate subleuârat, citatus in curiam custodiæ traderetur: eo euentu, vt ab inusitata inimicorum acerbitate, qui tum erant in Magistratu, crudelissimum senatus decretum, atque ipsum carnificem expectaret; veneniq; insidias veritus, ab omni ferè cibo totum quatriduum abstineret. Hoc decuriones sibi maximè inuidiosum fore censentes, si ciuis clarissimus paucorum tantum suspicione reus factus, nec adhuc publico iudicio damnatus interiret, per Federicum Malauoltam, quem carceris custodiæ præfecerant, Cosmum crebro singultu, plenisq; lachrymis innocentiam suam superis commendantem, cohortati sunt, vt de veneno quicquam suspicari desineret, bonaq; spe confirmare animum vellet, postquam & in curia & in vrbe amicissimi ciues, quibus eius salus cordi foret, non deessent. Post eam quoq; consolationem Federicus, vt totam veneni suspicionem auerteret cum Cosmo cœnauit delibatis singulis dapibus, accersiuitq; intrò ad detergendam mœstitiam, multarum facetiarum vrbanæq; dicacitatis hominem non insulsum cognomento Farganacciam, qui Bernardo Guadanio Vexillifero erat familiaris. Cum hoc vt Cosmus secretò colloqui posset, Federicus dissimulanter spatium præbuit, facileq; à scurra impetratum est, vt prætio accepto, oneratusq; promissis, eum Vexillifero commendaret. Dedit enim ei tesseram Cosmus, vt pecuniam à diuæ Mariæ nouæ Xenodochij præfecto, præsentem acciperet; atq; ita acutus scurra ad salutem summi viri propitius, pecuniam cubitum eunti Vexillifero postridie detulit; milleq; aureis & centenis ea occulta largitio stetit, qua Cosmus haud dubiè seruatus est. Nam Guadanius maiorum præmiorum spe allectus, reuocatusq; ab atrocitate ad lenitatem, non multò pòst ita moderatus est suffragia, vt inimicorum Cosmi caput eius deposcentium vota, relegationis ac exilij decreto eluderet: & quo enixius studium certioremq; operam præstaret, Cosmum curia atq; vrbe eduxit. Nam vbi è turriculæ carcere productus est, Decurionibus impetratæ salutis gratias egerat, & se Reipublicæ causâ exilium æquo obtemperantiq; animo laturum, fuerat testatus, tanta eius ordinis ad gratiam proclinatione, vt exeunti curia stipatores ex prætoria cohorte darentur, qui eum aduersus inimicorum gladios protegerent, inuiolatumque deducerent. Quo mitioris decreti euentu valde consternati perturbatique aduersæ factionis Principes, qui eum præcipiti damnatione, maturatoque supplicio tolli, quàm exilio multari malebant, correptis armis forum compleuerunt, turbulentissimeq; excitato ad armatum concilium populo, deponendos præsentes Magistratus, nouosq; his subrogandos esse postularunt. Cæterùm Cosmus ita excessit patria, exulatumque Venetias abijt, vt in ciuitate optimo & beneficentissimo ciue orbata magnum sui desiderium relinqueret: Venetiis verò ab omnibus Patriciorum ordinibus non tanquam exul, sed præclarus de ingrata deprauataq; patria triumphator exciperetur. Exinde Venetiis, & in Senatu, & in corona, domique sæpius auditus, quum de rebus publicis grauissimè dissereret, summæ virtutis atque prudentiæ præconium tulit. Nec totum in exilio transegit annum; satagentibus namque in eius reditum veteribus amicis, creatus est Vexillifer Nicolaus Coccus, & cum eo Octouiri supremæ potestatis decuriones, à quibus de reducendo Cosmo in Senatu studiosè relatum est, secundissimisque ferè omnium suffragiis decretum emanauit, quo exhilarata ciuitas redeuntem summis gratulationibus excepit; tanto quidem plebis & populi studio, vt non secus ac olim Cicero reuocante Senatu Romano, Cosmus à Florentia libera Pater patriæ sit appellatus. Nec multò pòst capitalis iniuriç memor, creatis è factione summa solertia Magistratibus, offensiones quas ore, sermoneque dissimulârat, ita ad animum reuocauit; vt non eas vlcisci, sed in posterum ab insidiis acerbissimorum hominum salutem & dignitatem suam vindicare velle videretur. Itaque aduersarum partium Principes perturbatæ armis Reipublicæ, excitatiq; tumultus accusatos, nec comparentes, in exilium egit. Ante alios Rainaldum Albicium, Rodulphum Perutium, Nicolaum Barbadoram & Pallentem Strozzam, qui ciuium potentissimi atq; inquietissimi censebantur. Exinde ciuitas ingenio Cosmi turbulentis ciuibus eiectis, domi & foris felicioris seculi incrementa sensit. Tanta namq; erat morum temperie facilitateq; naturæ, vt non eloquio, non cultu, non ipso denique conuictu & comitatu fastum vllum ostenderet; modestia tantùm, humanitate & studio honestæ virtutis supra cæteros eniteretur: singulari tamen, quæ sibi & patriæ vrbis ornamento esset, magnitudine atq; elegantia ædificiorum, perpetuaq; benignitate hospitalis domus cunctos superare contenderet, quum natura frugi, priuata in mensa nihil ad exuperantem copiam, sed ad nitorem cuncta, ciuilemq; Etruscæ disciplinæ temperantiam, alioqui liberalis, & maximè sumptuosus in hospites, dignitate doctrinæ claros reuocaret. Erat enim sicuti maximè pius in egenos, officiosus in afflictos, & longè omnium omnis virtutis largissimus æstimator; qua vna re superabat ciues, æquabat Reges, & sibi certum iter ad perennem laudis famam sternebat. Nunquam eũ institutæ liberalitatis pœnituit. Nullus vnquam ædificandi sumptus eum deterruit. Nullus vnquam vel aduersus fortunis eius casus, popularis beneficentiæ consuetudinem interrupit. Quarum rerum admiratione ducti nonulli ciues, vt incomparabiles ma-

gnificentiæ laudes verbis eleuarent, sæpe dictitabant, tantam vim inexhaustæ pecuniæ, nequaquam ex argentariorum negotiatione, quæ in omnibus Europæ emporiis à Cosmi institoribus exerceretur, sed ex Balthassaris Cossæ thesauris prouenisse; quos vti vir eximiè probus & pius condendis Templis atque Cœnobiis profudisset, vt delegantis mortui amici secreta vota impleret, & fidem suam sine piaculo tueretur. Constat ex aduersariis rationum codicibus, quos ipsi vidimus, Cosmum supra quadraginta myriades aureorum nummûm in priuata & publica ædificia contulisse: piæ verò aut occultæ largitionis sumptum myriadum decem summam excessisse. Verùm eam suspicionē facilè apud rerum peritos auertebant paternę opes, quæ signata pecunia, & quæstuosissima mensariorum negotiatione immensæ propè constiterant, quum nullum vnquam alienæ decoctionis, aut suæ conturbationis detrimentum per multos annos accepisset: prædiorum verò reditus, astrictaq; priuati sumptus frugalitas quotidianam modicę familiæ impensam facilè superarent. Duxit vxorem nomine Contessinam, è Bardorum antiquissima gente, quæ Aluerniæ oppido iuxta Pratum dominatur. Ex ea Ioannem, qui fato iuuenis est ereptus, & Petrum suscepit, ex quo nepotes vidit Laurentium & Iulianum, qui postea admirabili sorte geminos Pontifices Leonem & Clementem genuerunt. Sic vt Cosmus excessisse è vita beatus existimari possit, quanquā Petrum distortis articulari morbo totis artubus miserabiliter affectum, sed virili ingenio planè fortem, ad Reipublicę gubernacula relinqueret. Concessit fato Cosmus septuaginta amplius natus annos, tumulatusq; est Laurentiano in Templo ab se condito, vt tota sacra æde instar amplissimi sepulchri vir incomparabilis, & ciuium maximus, nequaquam angusto loculo tegeretur, cū hoc breui titulo, sed longè omnium qui inscribi possint honestissimo:

COSMVS MEDICES HIC SITVS EST, DECRETO PVBLICO PATER PATRIAE.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quid de Sidonio bis tinctam murice vestem?
Quidue manus similem doctas formare figuram?
Artificisq; decus tantùm admiramur, & artem?
Suspice grandæui cœlestes oris honores,
Effigiem quicunque vides, & fixus in illis
Tranquillū Heroa, & mixta grauitate verēdum
Sume oculis, dulcisq; nota pia lumina vultu.
Non hic insigni gladio per tela, per hostes
Egit equū, aut largo fœdauit sanguine dextram.
Non illi Mars durus erat, nec classica cordi,
Verùm consilij fœcundum pectus, & alto
Ingenio virtus: qua toto cognitus orbe
Ipse sui columenq; fori, sanctiq; senatus
Etruscum decus & nomen super æthera vexit.
Sed q honor? aut vlli laus maior cōtigit vnquā?
Ingrata quàm de patria duxisse triumphum,
Hadriacis exul veniens reuocatus ab oris?
Quæ poterant potiora peti? quàm q modò sæuam
Mortem expectabat, diramq; in colla securim,
Audiret populi tollentem ad sydera vocem,
Expectate veni PATRIAE PATER *inclyte*
nostræ.

Alfonsus Neapol. Rex.

N hoc Alfonso Neapolis Rege, qui primus Hispanici sanguinis stirpem, vt in ea diu regnaret, Italię inseruit, nulla ciuilis bellicæq; virtutis, aut literarum ornamenta defuerunt. Erat enim ore militari & toto corporis habitu inter armatos valdè formosus atque conspicuus, & vti nunquam expers vrbani moris ab erudita facundia, inter togatos admirabilis. Quibus arridentis naturæ excultique ingenij dotibus cumulatè instructus, ad magnum imperium, nouumq; regnum, vel spes eius rectè conceptas fallente sæpè fortuna, vehementissimè contendebat; postquam ipsum naturæ ius ad Ioannem fratrem maiorem natu, paterni Tarraconensis imperij hæreditatem detulisset. Eius autem votis, vti semper bono ingenio ad illustre decus reuocatis, tum primùm fortuna benignè sese aperuit, quū is in Corsicam aduersus Genuenses, ad oppugnandam vrbem Bonifacium ab Hispania traiecisset. Sub id namque belli tempus Ioanna, quæ Neapolitano in regno post Ladislaum fratrem præcipiti fato ereptum successerat, Andegauensium Gallorum armis pulsabatur, quærendaque ei erant ad tutelam Imperij externa præsidia, postquam Romani Pontifices contra se pro Gallis stare putarentur. Itaque fortissimo æquè ac nobilissimo defensore sibi opus esse rata, accersiuit Alfonsum, Corsicanis rebus diu hærentem, & cum valida classe susceptum confestim adoptauit in filium, communicatoque Regij diadematis honore, Imperij consortem fecit. Cæterùm post aliquantum tempus Regina, vti parum pudica, & ob id sæpè inconstans & leuis, perditeq; amatoribus semper obnoxia, enatis indè peracerbis offensionibus, causas quæsiuit, quibus adoptionis pacta rescinderet, Alfonsumq; ingratum appellaret, quòd eius probra iniquiore animo pateretur; vsqueadeò alienato infestoq; animo,

animo, vt Regina mater Alfonsum filium declararet hostem, atque in eum arma conuerteret. Itaque Alfonsus insolens contumeliæ, nihil abdicata spe regni, cœpto ductoque per varios successus bello, eum militiæ fructum cepit, vt maximè peritus Italicarum artium, inter inclytos eius ætatis Imperatores præstantissimus euaderet, & sæpe victor & quandoque victus ab indomita virtute se ipso maior semper & clarior haberetur. Cæterùm quum fortuna multos atque mirabiles in eo rege iactando ludos edidisset, ad extremum pudore victa, eum promeriti regni compotem fecit. Extrema namque obrutum clade, captumque nauali prælio ad Pontias insulas, ita benignè complexa est, vt ex ea calamitate properè ereptum, non modò liberum, sed inexpectato etiam munere amplissimum Regem ex captiuo redderet. Siquidem perductus Mediolanum, tantùm abfuit vt in triumphum ad inanem pompam duceretur, vt Philippus Vicecomes, vti generosum victorem decebat, cum ingenti clementiæ gloria eum summo cum honore susceperit, in amicitiæque fœdus receptum, & liberalissimè instructum pecunia, validisq; auctum copiis, ad repetendum Apuliæ Regnum ab se dimiserit. Eo namque tempore Renatum, Andegauensium partium ducem, ipsumque prouinciæ Narbonensis regem, Ioanna nouo adoptionis iure ad Alfonsi contumeliam in regnum euocârat. Verùm renouati belli is exitus fuit, vt Alfonsus vrbe Neapoli per aquæductum capta, Renatum amissis copiis in arcem compulsum regno expelleret, & consensu procerum, quòd Ioanna suo fato concessisset, speciosissimum ducens triumphum, Rex appellaretur: secundoq; demum bello Senensibus in ditionem acceptis, & attritis Florentinorum opibus, ad Etruscum imperium aspiraret. Vir enim animo ingens, subnixus virtute, nondum fortunæ suæ terminos statuerat, multoq; aggere sua aptè munienda rebatur, vt maximè diuturna parti Imperij fundamēta iacerentur. Vigebat in hoc rege perpetuum ac illustre studium parandæ laudis, quod perenni in omnes beneficentia, totiusq; aulæ splendo-

te incomparabili consequebatur. Nam Federicum Cæsarem, ex Lusitana vxore propinquũ suum, ideoque Neapoli nuptias celebrantem, tanta rerum omnium liberalitate sibi deuinxit, vt Germanorum comitatus omnis, qui Cæsari amplissimus aderat, veste serica, aureis torquibus, equis conspicuis, elaborato argento, signataque aurea moneta donaretur, & nunquam lautis celebrata benignitate magnificentissimi Regis in Germaniam rediret. Itaque Alfonsus opulentissimum Regnum egregia virtute partum, cunctis his artibus, quæ victori atque optimo Regi verum decus adstruerent, Neapolitanorumque procerum animos conciliarent, sapientissimè confirmabat; tanta prudentia, vt noui Imperij opes, exquisitis semper amicitiis, certisque fœderibus apud Principes stabiliret. Ante omnia vrbis muros vetustate collabentes restituit, additis ad portas lapideis turribus, & portum amplificata mole capaciorem, securioremque reddiderat, quum in construenda noua arce, quæ portui immineret, inusitatæ admirabilisque structuræ laudem quæsiuisset. In tota porrò vita, quæ ei continuatis ferè bellis laboriosissima semper fuit, nullam se vel maiorem, vel iocundiorem voluptatem capere prædicabat, quàm ex cœtu virorum insignium, qui cæteris vna præcipuè eruditionis commendatione præcellerent. Cùm his siquidem honestissimos sermones, administrandoque Regno vtilissimos ex historiis assiduè serebat. Apud eum namque omnis doctrinæ percupidum illa tempestate florentissima ingenia spectabantur, inter quos erant Laurentius Valla, Bartholomæus Facius, Antonius Panhormita, & qui bellorum eius historiam non illepidè perscripsit, Bracellius Ligur. Ab his namque scribendorum annalium diligentem operam exigebat, qui ingenij grauitate vsuque rerum præditi viderentur. In hos etiam vsus, condita sumptuosissimæ suppellectilis Bibliotheca, Græcis authoribus in Latinum versis, rem literariam, quæ erat intermortua, suscitare ab inferis, enixeque locupletare contendebat; vtpotè qui Castrensibus vigiliis summum decus bello adeptus in ocio demum, & per interualla incertæ pacis vberrimam ex literis laudem lectitando atque audiendo semper appeteret. In cœlibatu singularem, eamque paucis incompertam liberi tranquillique animi felicitatem reposuit, sic vt eum nunquam pœnituerit connubia reiecisse, quum filium Ferdinandum regiæ indolis ex nobili concubina in spem regni suscepisset, quem satis legitimum Regem fore prædicabat, si pertinaci virtute fortunam, quæ non semper cuncta daret, & eriperet, conciliandam arbitraretur. Fato concessit non planè senex, concepta febre ab assiduis falconum aucupiis apud Nolanos campos, Sarnensium paludum insalubri auræ subiectos, quum regnasset annos viginti duos, triennio postquam Mahometes Othomannus Byzantium expugnaret.

FABII BENEVOLENTII Senensis.

Poma quot autumnus, quot verno tempore flores
Terra ferat gremio narret; quot littus arenas
Spargat, & immenso discurrant æquore pisces,
Qui cupit Alphonsi meritas percurrere laudes.
Hic & inaccessas Lybiæ penetrauit ad oras,
Lothophagûm gentem domuit, retulitq́; superbum
Vrbibus euersis, & victo Rege triumphum.
Sensit & ipse ferox Gallus quid dextera posset
Illius, Ausonia iussus decedere terra.
Hic quanquam bello clarissimus extitit Heros,
Non minus excoluit Phœbum, Musasq́; sorores.
Ergo iam duplici præcingi tempora fronde
Qui meruit, clari diuino carmine vates
Pieridumq́; Chorus, meritis celebrate choreis,
Atque recurrentes laudetis semper in annos.

Franciscus Sfortia.

HIC est ille incomparabilis fortunæ atque virtutis Heros Franciscus Sfortia, qui abdicato Attendulæ familiæ nomine, paterni cognominis titulum gentilitium fecit: supra id etiam cuncta disciplinæ militaris munera fortiter atque feliciter æmulatus. Is post patris interitum effectus Imperator, diu vaga & mercenaria arma vario euentu circumtulit, ægrè aliquando supra aduersæ fortunæ difficultates ita eluctatus, vt viuido spiritu sese ad ingentem famam omnibus bellis efferret, & deuicta passim fortuna, proculcataque inuidia, & perdomitis Braccianarum partium reliquiis, aut certè bello gestarum rerum felicitate superatis, inusitata virtus eum opulentissimi imperij compotem fecerit. A' Philippo siquidem Mediolanensium Principe ascitus gener, eius imperij euasit hæres: sed qui nonunquã spretus, & ex vsu belli rursus expetitus, exiguam spem obtinendi eius principatus aliquando retineret, & inimica demum Venetorum arma ægrè reprimeret. Egit Principem annos sexdecim, tanta imperij æquitate, moderatione, clementia, popularique humanitate, vt qui armorum fulgore hostibus terribilis erat, & inuictus aduersus omnem vitiorum intemperiem, publico iudicio eius seculi Principem longè optimus censeretur. In hunc siquidem hominem præter inuictum corporis

tis atque animi robur, ſumma etiam dona, quæ tribui poterant, natura contulerat, perſonæ ſcilicet dignitatem eximiam, os probum, & in omni congreſſu aſpectum ſine ſuperbia ſuis pariter atque hoſtibus venerabilem, ſic vt cuncti in eo ſæpius concionante facundiam abſoluto oratore parem admirarentur, eoque plenius, quòd nullas attigiſſet literas; & nihilo ſecius in omni ciuili militarique negotio, efficacis prudentiæ, diuinique iudicij vim expeditam & incredibilem afferret. Sed literarum decus quum ſeſe eius expertem ingenuo pudore ſæpè dolens liberaliſſimè tuebatur. Iuſtæ ſiquidem & veræ laudis, quæ viuenti ornamento eſſet, & tranſiret ad poſteros, erat auidiſſimus. A' Ioanne Simoneta namque inſigni Hiſtorico, & à Philelpho Poëta percelebri res ſuas bello paceque geſtas perſcribi celebrarique iubebat, ſicuti etiam patris vitam Leodorix Cribellus eius iuſſu antea perſcripſerat. Obiit ſenex, intercuti morbo ſublatus, abſoluta iam Mediolani arce, quæ ad imperij munimentum incomparabilis ſtructuræ exiſtimatur; quum numeroſam prolem ad cumulum felicitatis reliquiſſe videri poſſet, ſi liberi, nepoteſque paternæ & auitæ virtutis, quàm nominis æmuli eſſe maluiſſent; quanquam ea fuerit ſequentis ſeculi iniquitas, in quam fato quodam inciderunt, vt eam vel robuſtiſſima cuiuſque magni Principis virtus, neque ferre, neque ſuperare potuiſſe videri queat. Fuêre qui ei inexorabilis odij notam inurerent, quòd perſequendæ Braccianæ factionis nunquã oblitus, Iacobum Piccinini filium, ſummæ ſpei Ducem, ſub quo Bracciana arma refloreſcere poſſe viderentur, nequaquam ſyncera fide in generum aſciuerit; ſcilicet vt eo vinculo pignoreque deceptum, ad teterrimam necem Ferdinando Neapolitano Regi proderet. Ab eo enim Rege contra fidem, refricata veterum offenſionum memoria, vir impiger in carcere per Æthiopem ſeruum auerſa ſecuri mactatus eſt, ſingulari quidem cum infamia tantorum Principum, qui vindictę libidinem ſacroſanctæ fidei & hoſpitalis menſæ religioni prætuliſſent.

Si quisquam Eridani ad ripas, camposq́ iacentes
Insubrum, emissa quos olim Larius vnda
Irrigat, exculta fœcundans vbera terræ,
Venerit, & magnæ molem suspexerit arcis,
Quæ sese latè ostentans septemplice muro
Aequatur cœlo, & vastæ latus obsidet vrbis:
Nec rerum, ne tanta operũ monumenta tuorum
(Quanquam illa æternum multum celebranda per orbem)
Supremo admirans dignetur munere laudum:
Sed tibi facunda tribuat præconia lingua,
Tum demum insigni cum te pietate paternum
Illustrasse decus, clarumq́ in secula nomen
Nouerit, vnde tui cognomina tanta Nepotes
Regibus eximijs nunquã aspernanda sequantur.
Et meritò, nam quis maius maiore parauit
Virtute imperium? nam quis melioribus vnquam
Auspicijs, almæ percussit fœdera pacis?
Quis demum optatam felicior vsque senectam
Attigit? & vitæ cepit meliora beatæ
Præmia? nunquam hostes tete vidêre pauentem
Cedere perculsum turpi formidine pectus.
Nunquam illi audaci tua castra lacessere ferro
Aggreßi, euentus belli sensêre secundos.
Martia quin sæuam fugerunt agmina dextram,
Confertas quoties placuit concurrere vires,
Consilijs quoties voluisti ostendere, quantum
Cederet inferior fortuna ingrata labori.
Sed quid ego hæc? lætis cùm iam nõ vlla trophæis
Ora tuis careat multo sudore paratis,
Cùm iam nulla sacros tellus oblita triumphos
Præferas insignes titulos, quos nescia vinci
Obtulit exuperans non vna pericula virtus.
Salue igitur, ô fama ingens, ingentior armis,
Magnanimũ quondam heroũ certißimus auctor
Sfortia; deuicti cuius virtute potentes
Aspexêre suo manantes sanguine riuos,
Cuius & egregias laudes, præclaraq́ facta,
Testati misera gnatorum in morte parentes
Aequarunt cœli tandem fulgentibus astris.

Amurathes II. Turcarum Imperator.

MVRATHES, eius nominis II. Turcarũ Princeps, imperium Mahometis Celebini patris insigni de Sigismundo Cæsare victoria confirmatum excipiens, nihil antiquius habuit, quàm fines proferre, lateque finitimos Christianorum Regulos vrgendo armis summouere, penitusq; delere: & vt id certius atque validius efficeret, primus Othomannorum phalangem peditum instituit, quam disciplina ab antiquis Macedoniæ Regibus repetita incumbẽti hostium equitatui in præliis opponeret, & per eam audentius oppidorum oppugnationes aggrederetur: multo namq; vsu compererat, equites in eo obeundo tali munere parũ idoneos, hostiumq; item Mysorum Triballorumq; & Illyriorum equites, armorũ genere atq; animorum constantia Asiaticis & Thracibus sæpius superiores euadere didicerat. Fuêre ab initio in ea phalange non plus quàm octo millia delectæ iuuentutis; sed eam postea successores duplicatis ferè supplementis adeò auxerunt, vt animaduersa vi atq; industria peditum, sæpè ex ea parte virium incomparabiles victorias de hostibus retulerint, quòd inueterati multis stipendiis milites, & in vnum densati corpus insuperabile robur ostenderent. Hoc militũ genus parentibus Christianis ereptum ex delectibus cogebatur, imbuebaturq; his sacrorũ legibus & belli artibus, quibus Turcæ ab ipsa statim pueritia erudiri mos est. Ianizaros Amurathes, hoc est, nouæ gentis milites appellabat, educatosq; in aula prætoriæ cohortis perpetuos corporis sui custodes & stipatores effecerat. Ianizaris omnibus peculiare erat album pro galea capitis integumẽtum (id Exarcolam vocant) ex coacta crassiore lana densatum, quod erat gladiis impenetrabile, & demissa à tergo latiore cauda, ceruices egregiè permuniret, à fronte autem ornaretur aureo aut argẽteo cono, quo cristas induerent. Sagittis atque hastis, atque item paruis securibus rem gerebant; sed ætate nostra reliquis ferè omnibus hastis & arcubus abiectis, nostrorum imitatione sclopettarij præcellentes euaserunt. His fretus Amurathes, Lazarum Seruiæ Despothum, qui Mysis & Triballis imperabat, continenti attritum bello, & pluribus fusum præliis, regno expulit, Scopia, Nouomonte, & Sophia vrbibus ei ademptis, captisq; duobus eius filiis, quos barbara crudelitate, admota oculis candenti ærea pelui, lumine orbauit; horumq; sororem, vt tantæ iniuriæ dolorem lenire videretur, quòd esset egregiè formosa, in matrimonium duxit. Exinde in Illyricum, Pannoniam, Epirum, Macedoniam, incursiones incolis maximè funestas fecit: adortusq; demum Græciam, vastabundus in Peloponnesum excurrit; perruptoque ad Isthmum Corinthiacum Examili muro Constantinopolitani Imperatoris fratrem repentina belli clade obruit: victriciaque arma statim in Venetos conuertens, Thessalonicam magna vi tormentorum adortus, expugnauit, & incendit. Sed longè maximum operum eius fuit Ladislaus Poloniæ & Hungariæ Rex in Varnensibus campis trucidatus, quum iuuenis incertæ belli gloriæ, quàm securæ pacis auidior

ex pri-

ex primo felicis belli prouentu, Carambo Amurathis duce profligato captoque, nouam opimioris victoriæ spem induens, recentia pacis fœdera violare religionis causâ minimè dubitasset. Cæterùm Amurathes fastidia proferêdi Imperij cura, aliquando simulata in immensum pietate, ita regno se abdicauit, vt rerum gubernacula Hali purpurato Mahometis filij nutricio relinqueret, & in nemorosum Bithyniæ specum, cum paucis sacerdotibus ad contemplationem rerum cœlestium abderetur. Sed vir apprimè grauis & astutus, cùm de Ladislai aduentu Christianorumq; principum consiliis, qui terra marique bellum parabant, certius didicisset, è sacro eo luco, reiecta superstitione, ad tuendum illico regnum prosiliit. Verùm aliquantò pòst non eadem fortuna Hungaros adortus, frustra oppugnato Belgrado, ad Sauum atque Danubium confluentes, graue detrimentum cruentissimè repulsus accepit. Simili quoque supremo eius conatu infeliciter oppugnauit vrbem Croiam, quam ei insigni dolo Scanderbechus alumnus abstulerat; dum iuuenis longè fortissimus paternum imperium inuictis armis recepisset, & Turcas frequentibus fusos præliis tota penè Epiro depulisset. Ab hoc irrito incœpto Rex barbarus vsque adeò acerbum ex animi dolore morbum concepit, vt quum senex è castris Hadrianopolim referri se iussisset, paucissimis diebus deliranti vesanoque similis, vitam relinqueret, quum alterum atq; trigesimum regnasset annum, & Mahometem filium ea lege, vt perpetuus Christiani nominis hostis foret, imperij & sæuitiæ in nos suæ atrocissimum Othomannorum principum hæredem reliquisset.

AVGVSTI COCCEIANI.

Quæ tibi, quæ læua incessit mens optime patrum | Ioui, nouus qui pectore errat spiritus?

Vt tanta Schyticos reges tibi pinxeris arte,
Quos turba noſtrûm ſuſpicat Quiritium.
An ne iuuat Latÿ truculentos nominis hoſtes,
Ferasq; noſtro ſæpe paſtas ſanguine
Spectare? vt rediuiua iterum præcordia pulſet
Virtus, & altè exurgat Italûm decus.
Hæc vtinam. Interea votis Roma annue noſtris,
Et excitare hæc intuens ſpectacula.
Europæ atq; Aſiæ hi ſi neſcis regna ſuperbi
Tuâ tenent ignauiâ, nec te pudet.
Ergo purpureas traxerunt ſanguine lymphas
Et Iſter & Panyſus altis alueis;
Et noſtræ albeſcunt etiamnum cædis acerui
Deſerta latè Myſiæ per æquora,
Pannoniæ regem quum defleuêre peremtum
Manu impotentis Amurathis effera.
Et poſitū aëria eſt monimentū inſigne columna,
Aæternus horror vt loco inſit, & metus.
Scilicet vi geminæ hæc cœlo capita alta ferentes
Cedant columnæ Cæſarum vni Barbaræ,
Et gladÿ, & galeæ, & clypei, Romanâque pila
Scytharum acinaci, & pharêtris impÿs.
En quo degenerum cecidit ſpes tanta nepotum,
Et Chriſtiani nominis regum decus,
Quorum dum gliſcit furor & diſcordia demens,
Abſumta in auras priſca ceſſit gloria.

Georgius Caſtriotus Scanderbechus, Epiri Princeps.

EMO Chriſtiani nominis Princeps aut imperator Georgio Caſtrioto vehementius atq; felicius arma Turcarum exercuit: nemo frequentius acie victor extitit. Is à Barbaris Scanderbechus eſt appellatus. Nam pater eius Iohannes, quum in Epiro, eaq; parte Macedoniæ, quæ ad Hadriaticum vergit, regnaret, nec finitima Turcarum arma ſuſtineret, his legibus ab Amurathe pacem impetrauit, vt ei obſides filios daret, in queis virtute animi formaq; corporis Georgius plurimùm eminebat. Itaq; regia in aula liberaliter educatus eſt, inſtructusq; diligenter non modò Barbarorum literis & moribus ad Mahometanæ ſuperſtitionis diſciplinam; ſed in omnem armorum eiuſ; gentis exercitationem, tanto ſucceſſu, vt ante pubertatis annos Sanzachus efficeretur; qui honos magnæ equitum alæ ſigniferum exprimit. Erat autem Amurathi longè omnium gratiſſimus; vtpote qui indolem regij oris præ ſe ferret, & non obſcura ſummi futuri ducis indicia præbere videretur. Nam quotidie cum ſumma Amurathis oblectatione, ſimulachra præliorum in hortis regiis edere cum æqualibus erat ſolitus, in quibus ipſe expediti conſilij vigore, & mira vi corporis, omnes ætate grandiores ſuperabat, eumq; idcirco Amurathes, quòd ſuprà militaris ætatis tempus, proceræ ſtaturæ preſtantique ingenij indomitum robur oſtenderet, in Aſiam miſit aduerſus Ciliciæ regem, quo bello ſummam laudem rebus fortiter geſtis eſt conſecutus, ob idq; pleniorem, quòd ſingulari certamine Scytham permultarum palmarum gladiatorem ſuperbè oſtentantem vires & prouocantem, confeciſſet: ex ſimiliq; auſu, inſignis dux Perſa equeſtribus armis pugnam ciens, paremq; ſibi bellatorem ex hoſtili acie ad certamen inuitans, haſta transfixus proſtratusque fuiſſet. Dum eo modo bellica laude & ſingulari Amurathis gatia floreret, patrem amiſit, Othomannicaq; arma eius ditionis vrbes atq; oppida impotenter occupârant; ita vt Amurathes ploranti Scanderbecho ſpem daret, ſe maturè paterni imperij ditionem ei conceſſurum. Sed nihil aſtutis Barbari regis promiſſis credens, inſigni calliditate ſolertiaq; vſus, in Epirum euadens, per adulterinas literas arce paterni imperij potitus eſt, excitisq; Epiri & Macedoniæ populis legitimi principis prolem agnoſcentibus, princeps eſt acclamatus: tantaq; animorum propenſione liberatæ gentis eſt vſus, vt per multos annos, & Amurathis, & Mahometis filij inuictos antea regum exercitus frequentiſſimè profligarit, atque retuderit. His autem bellis hoc ei præcipuum militiæ decus obuenit, quòd quum Amurathes fruſtra cum ingentibus copiis miroq; tormentorum apparatu Croiam vrbem oppugnaſſet, dolore irriti conatus, non multò pôſt ad mortem ſit adactus; ſeptemque Othomannici nominis clariſſimos Duces è purpuratorum Baſſarum ordine, acie deuicerit & caſtris exuerit. Quarum rerum memoriam ſucceſſusque admirandos Marinus Scodrenſis, ea qua potuit facundia celebrato Scanderbecho, peculiari volumine edito, mandauit ad poſteros. Cæterùm Georgius aliquantò pôſt cum Mahomete iuducias pepigit, quum ille Græciæ excidium moliretur, ipſe verò Ferdinandum Neapolitanum regem Andegauenſium arma ægrè ſuſtinentem Epiroticis armis ſe duce defendendum ſtatueret. Itaque maturam opem imploranti regi proſperè tulit. Nam Georgij aduentu qui ex Epiro in Apuliam traiecerat, Gallorum copiæ ita profligatæ ſunt, vt rex præcipua Georgij virtute ſe conſeruatum fateretur. Verùm exactis induciis Mahometes, qui Byzantium interfecto Græcorum imperatore manu cœperat, Trapezuntium euerterat imperium, Ciliciæ, Myſiæ, Illyricique reges occupatis regnis occiderat, non ſecus ac antè pater Amurathes Croiam expugnare non potuit, propugnante Georgio & non vanam cladem obſidentibus inferente. Quamobrem Pius Pontifex excitatis ad capienda arma

Chriſtianis

Christianis Regibus, belloq; indicto aduersus Mahometẽ, existimauit neminẽ frenandis debellandisq; Barbaris Georgio priorem Ducem esse deligendum; tanto quidem studio, vt Georgium nõ totius Epiri modò, sed Macedoniæ Regẽ destinaret. Cæterùm in eo consilij decreto, conatuq; Pius Anconę fato est interceptus. Nec his demũ honestissimis belli cogitationibus Paulus secundus successor incubuit, quanquã Georgius, vt præsenti facundia eũ minùs decoris occupationibus implicitũ permoueret, admoneretq; publicæ salutis Cardinalium senatum, graui suo incommodo Romam petiisset, q, immoderatæ Barbarorum cupiditati atq; audaciæ, nisi consentientis totius Europę viribus, resisti non posse, apud imperitos & desides testaretur. Nec quicquã postea pristina sua laude dignum gessit, ea scilicet vniuersæ concordiæ spe destitutus. Atq; ita cùm Lissi esset, ad Dryllum amnẽ, & de bellicis rebus cum præfecto Veneto consultaret, lethalis eũ febris inuasit. Lacessente autẽ ea in die sęuius, vbi fatalem horã adesse sensit, impuberẽ filium Ioannem, totiusq; regni opes & copias Veneto Senatui commendauit. Nec multò pòst è vita sublatus est, anno ætatis LXIII. à partu verò Virginis sexagesimoseptimo supra quadringentesimũ atq; millesimum. Fuit Georgius vi corporis & virtute animi, militariq; felicitate (vti reor) nemini secundus. Habuit in cõuictu, quũ perpetuas aleret copias, lectissimorum hominũ ampliùs duo millia, nec vnquã auctis copiis maius militiæ robur quàm sena equitum, ternaq; peditum expeditorum millia hostibus opposuit. Delectu enim veterani militis, nõ numero victorias parari prędicabat. Horũ nomina factaq; memoriter tenere consueuerat, summusq; illi erat honos, cui ipse discumbens de patera sua propinasset. Qua comitate coniũcta cunctis in rebus summæ liberalitati, suos sibi maximè conciliabat, quando etiã in eo, quod maximè accendendis studiis intererat, summa pietas emineret. Vbi verò armatus prodibat, tanta oculorũ alacritate, tantaq; hilari facundia milites ad cuncta ardua aggredienda accendebat, vt non eximiè modò pugnaces, sed ferocissimos

contemptoresq; impiorum hostium efficeret. Erat autem vsqueadeò excelsa statura, torosoque habitu & robustis artubus, ac naso prominente, decenterq; incuruo, vt magni proculdubiò herois effigiem repræsentaret. Qua formę specie eius familiæ Regulos qui Apuliæ insiti sunt, præditos fuisse conspeximus, vti ex collatione eius imaginis, quæ in Musæo spectatur, videre licuit, præsertim in Ferdinando, pronepote Sancti Angeli ad Garganum Marchione, qui Ticinensi prælio regia manu confossus occubuit. Narrabant gentiles eius, quod etiam à scriptoribus memoriæ proditum est, Georgium nunquam detrectasse pugnam, nunquam hosti vertisse terga, nullo vnquam in discrimine metu occupatum, nunquam vulneratum, nisi leui semel sagitta in crure fuisse; supraque duo hominum millia, barbarorumq; præsertim, diuersis in præliis sua manu interfecisse, quando singulis tantùm ictibus, singulos qui congressi essent conficere esset solitus; quòd prægrandi ponderosoque acinace tam validè quàm peritè vteretur, quo medios hostes ad vmbilicum proscindere, transuersos diuidere soleret, & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facilè detruncaret. Quarum immanium vulnerum truculentiam, hostes qui ex præliis euasissent, cùm Byzantij in aula admirantibus cunctis enarrarent, Mahometes ipse, illum potentis dextræ inusitatæque violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitq; facilè à Georgio, vt sibi Byzantium mitteretur: talem namque eius esse temperaturam prædicabant, vt eius ictum nulla vel ferrea corporum munimenta sustinerent. Tanta autem inusitatæ virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ post mortem eius potiti tota ferè Epiro, sepulchrum Scanderbechi apud Lissum quæritarent, admirabundiq; vsqueadeò piè venerarentur, vt superstitiosi homines eruta demùm sepulchro, tanti Herois ossa religiosè diriperent, quum quisque se bello inuictum, tutumque fore crederet, si frustulum ex ossibus reliquiisq; inuictissimi Imperatoris, in Amuleto ceruicibus suspensum, iturus in prælium gestaret.

FAERNI.

Turcarum clades, Othomanni nominis horror,
Epiri tutela illo iacuêre sepulchro
Quo quondam inuicti cubuerunt ossa Georgi.
Nunc & membra viri, & dissectũ in frusta sepulchrũ
Interijt, sparsi manes, concisa vagantur
Ossa, nec in gelida nunc saltem morte quiescunt:
Namq; vt is assertũ toties cum laude paternum
Imperium, exacta moriens ætate reliquit,
Illicet immanes tenuerunt omnia Turcæ.
Tum clari Herois venerati nobile bustum,
Ossaq;, marmoraq; inuictum condentia corpus
Abstulerant, sibi quisq; in partes secta minutas.
Tanquã ijs bellica vis, & Martius ardor inesset,
Et genium præstare bonum, fortemq; valerent.
Si qua alijs tumulum virtus parat, abstulit illi
Atque eadem diro venerandum præbuit hosti.

Bartholomæus Coleonus.

VIC Gattamelatæ honore par, ac ætate fermè æqualis fuit Bartholomæus Coleo Bergomas, verùm genere atque opibus aliquantò superior. Is Sfortianæ simul & Braccianæ disciplinæ diligentissimus obseruator, multis fortibus factis, constanti atq; impigri Ducis famam est consecutus, eoq; præsertim prælio, quo Gallorum sanguinaria manu bella gerentium, feritatem atque sæuitiam pari crudelitate vindicauit. Mortuo namque Philippo, quum Mediolanenses sese in libertatem asseruissent, Raynaldus Gallorum Dux ab Asta vrbe suæ ditionis Alexandrinum agrum hostiliter inuaserat, nec quem ei opponerent Insubres habebant, Francisco Sfortia ipsorum imperatore aduersus Venetos bellum gerente; qui sine certa pernicie inde reuocari nõ poterat. Erat tum Coleo custodiæ traditus Philippi iussu, propter inanem concepti transfugij suspicionem. Itaque hunc maximè idoneum, qui Gallis resistere posset, rati, custodia educunt, adiunctoq; ei Astore Fauentino, cum parte copiarum contra Gallos proficisci iubent. Conserta est ad primum hostis conspectum pugna maximè atrox & cruenta apud oppidum Boschum. Nam Galli, pro genti insita sæuitia, cõtra Italicum morem captos & deditos Coleonis cataphractos, diffibulata casside iugulabant. quod vbi Coleoni nunciatum est, clamore edito suis edixit, vt Italicæ consuetudinis obliuiscerentur, & nemini Gallo parcerent: atque ita graui ira succensus, conglobatis alis in hostes irrupit, fusosq; prostrauit, sic vt magna eorum pars interficeretur, & Raynaldus captus, vix supplex salutem impetrârit. Primis stipendiis diu vagatus, turmæ equitum præfecturam à Braccio promeruit: nam planè puer pecuniæ inops, Paulo patre propinquorum insidiis interfecto, miser & errans domo exierat: matre etiam in carcerem à mariti percussoribus immaniter coniecta; sic vt paternis opibus nulla in parte iuuaretur. Sed Iacobus Caudola non multò pòst ei turmam duplicauit, iustæque demum alæ vexillum detulit Braccius. Rex autem Alfonsus vberiore auxit stipendio; & ipse quoque Sfortia honoratiore militia nobilitauit. adhæsit tandem Philippo, sub quo bella multis annis viguerunt. Cæterùm Co-

leo Ve-

leo Veneti imperij fortunam agnoscens, eius auspicia opportuno tempore secutus est, vigintique amplius annis eorum copiis cum imperio præfuit. Eo autem bello, quod aduersus Mediceæ familiæ principatum à Florentinis exulibus in Gallia Togata excitatum est, Coleo Dux primus omnium instituisse dicitur, vt tormenta aduersus hostium aciem emitterentur, quum antea in expugnandis tantùm defendendisq; vrbibus vsui esse solerent. Spingardas enim ita vocabant minora torméta tricubitalis logitudinis, quæ glandem pruni maioris magnitudine violenter effunderet. Hæc paruis curribus inserta, post acies auehi, & signo tuba dato, quo sua agmina, relicto interuallo, hinc atq; illinc panderetur, in oppositos hostes dirigi iubebat. Quo inuento ad Ricardinam Bononiensis agri, hostilem aciē ita perterruit, vt quum Spingardę pila Herculi Ferrariæ Principi calcaneum detersisset, malignè & barbaro more Coleo fecisse diceretur; qui viros fortes gladio atq; hasta pro virtute & gloria dimicantes, inusitata atque horribili pilarum procella prosternendos curaret. Ea enim humanitate milites Ducesq; extra cruorem per id tempus in Italia depugnabant, vt eo prælio funalibus accensis, quum nox ingrueret, amplius quatuor millia cataphractorum equitum admirabili ridendaque hodie spectaculi contentione concurrerint. Fuit Coleo corporis statura erecta atque habili, adeoq; formosus & agilis, vt Regina Ioanna, ingenio procaci mulier, auidaq; virorum fortium, Coleonis amore caperetur, quum ea spectante, cunctos in palæstra iactuque ferrei vectis, & saltu cursuque certantes, cum magno spectantium plausu superaret. Deerant ei Latinæ literæ, sed his præditos suspicere, & per eos historiæ veteris notitiam consequi erat solitus. Nec ingenium eius ab vrbanis facetiis alienum fuit, vt ex eo ioco apparuit, quo Galeacium Sfortiam acutissimè perstrinxit. Nam quum ei Galeacius iuuenili petulantia dono misisset vulpem caueâ inclusam, vt exactę ætatis Duci, nec semper astuto illuderet, Coleo eum statim pari dono remuneratus est, mittens Tinungulum com-

i

peditum loro, & binis de more accipitrum argenteis tintinnabulis exornatum, qui à pueris pro accipitre geſtari ſolet; quaſi tantę fortunæ principi ingenij leuitatem exprimeret, qui nihil pręter ornamenta & inanem effigiem, grauis & ſtrenui ducis præferre cenſeretur. Oderat nebulones; fures autem & delatores ſeuerè puniebat, quum exactè extra bellum pietatem coleret. Familiæ dignitatem cultu & conuictu admodum liberali tuebatur, magnificentiæque deditus tribus templis ſuo ſumptu ædificatis patriam honeſtauit. Condidit autem peramœno in ſitu caſtellum ſtructuræ elegantis, quod Malpagam appellauit. Ea in arce quum vixiſſet annos ſeptuaginta ſex, exceſſit è vita condito teſtamento, in quo ſenatum Venetum ex quadrante ſeriptſerat hæredem, vt congeſtarum opum inuidiam ea liberalitate redimeret. Statuit & ſibi viuens ſepulchrum ad aram maximam, apud quam marmorea eius effigies, & in tabula etiam ſcitiſſimè depicta Bergomi conſpicitur. Senatus autem ei meritò ſtatuam equeſtrem æneam ad templum Ioannis & Pauli cum marmorea baſi erexit, Patauina quidem magnitudine grandiorem & luculentam, ſed nequaquam pari Verroci artificis felicitate fabrefactam.

AVGVSTI COCCEIANI.

Non ſic Aeacidem Græcia Theſſalum,
Non ſic Annibalem aut Aſdrubalem fera
Carthago, meritis tollet honoribus,
Non ſic Scipiadas graues
Pœnorum vrbibus, vrbs inclyta Romuli
Quamuis imperij trans mare terminos
Longè protulerint, regnaq́ Punica
Latè ſub iuga miſerint.
Et contra madidos impius Annibal
Campos Roma tuo ſanguine fecerit,
Cùm præceps animi conſul ad Aufidum
Infauſta agmina perdidit.
Et quamuis rapidus fortis Achillei
Currus magnanimum traxerit Hectorem,
Vnde omnis Phrygij concidit imperi
Spes, & præſidium, ac Deus,
Vt te Cenomani maxime Coleo
Certant perpetuis tollere laudibus,
Alpinaq́ caput gentis, & hoſpitum
Cultrix Brixia nobilis,
Et montana tuis clara crepundijs,
Nataliq́ ſolo mœnia Bergomi
Et patres Veneti, qui iuga neſciunt
Soli barbara perpeti.
Nam cùm conſilijs bella ſagacibus,
Et gladio forti Martia geſſeris,
Gallorumq́ graues fregeris impetus
Miſcens effera prælia,
Nunc ardentis equi viuidus & ferox
Stans dorſo ſtatua æternus in ænea
Pro templo, meritis par vt erat tuis
Geſta re bene publica.

Galeacius Sfortia.

X hoc Galeacio Sfortia, qui decore formæ, ingenij præſtantia & perampla ſtabilique exiſtimatione paterni imperij principum maximè fortunatus, & ipſo tantùm vitæ exitu miſer apparuit, non abſurdè ſuſpicari licet, aliquam omnino ineſſe vim occultioris fati in genitura hominum, omni humana prudentia potentiorem, quando hic nullo inſigni maleficio, nulla impotentis, noxiæq; ſuperbiæ acerbitate, nulla regendo imperio iniqua libidine, certum vel graue odium promeritus, immani paucorum familiarium perfidia, ex leuiſſimis offenſionum concepta cauſis, improuiſò occiderit; ſcilicet vt ex feliciſſimo florentis ætatis ac imperij ſtatu præceps datus, ſeruituræ mox Italiæ, multo noſtro cum luctu viam aperiret. Poſuerat militiæ rudimentum in tranſalpina Gallia, eò miſſus à patre cum veteranis copiis, vt Ludouico Regi inopinata præpotentum Galliæ procerum defectione circumuento, opem ferret. Sed vix tum expugnatis quibuſdam oppidis in Aruernos penetrârat, quum nunciata patris morte, per infeſtas Allobrogum gentes mutato ſæpe habitu, Mediolanum redire coactus eſt. Præſtitere fidem nouo principi, quam Franciſco patris initis antea fœderibus dederant, Veneti, Ligures, Florentini, ipſeque Ferdinandus rex Neapolitanus: quorum amicitia fretus, fauoreque item Blancæ matris, cuius humanitas ad gratiam amoremque parandum apud Inſubres multum valebat, imperium domi & foris firmiſſimè ſtabiliuit. Itaque ſplendidiſſimo rerum omnium apparatu viſque ad regalem faſtum, principem egit integros decem annos, & vti ditiſſimi imperij opes ſapientia patris amplificatę conſtitutæque tolerabant, magnificentiæ & liberalitatis ſtudium, magnanimi Regis inſtar per omnes numeros extendit. Nam præter veteranorum peditum cohortes, alas equitum ex omni Italiæ nobilitate lectiſſimas, & perpetuis cùm ſuis tum paternis ſtipendiis inueteratas, ea conſuetudine in hybernis continebat, vt adulto Vere in campos produceret, ſolenniq; luſtratione inſpectas, ad equeſtres ludos committeret, propoſitis quidem opimis præmiis, quibus concurrentium præſtantiſſimi honoris cauſâ ornarentur. Hoc equitatu qui

duorum

duorum millium cataphractorum numerum superabat, nihil splendidius & comptius videri poterat, quum quisque laciniis acu pictis & præaltis cristis, & equo vndique auratis bardis protecto esset conspicuus. Hippagiorum verò puerorum versicolore lacinia militares principis equos producentium atq; incitantium, ea erat species, vt eius ostentationis admirabilis pompa, omnem vel externorum etiam principum apparatum magno interuallo superare crederetur. Par quoque apud eum erat totius aucupij & venationis instrumentum. Nam præter insignium canum multitudinem, supra centena falconum paria in remotissimis ad Oceanum Borealem conquisita, tanto alebat studio sumtuque, vt in magnis porticibus eæ volucres canteriis & perticis insidentes, mira cum voluptate spectarentur, quum ex his sedibus ad ornatum tela serica picta acu, squamosoque opere inaurati argenti refulgens dependeret, & volucres argenteis sonantibus pedicis vincirentur, & pileolos gestarent, quorum apices & gemmæ & vniones adornabant. Tota porrò familia, quæ ex delectu nobilis iuuentutis per singulas ditionis vrbes accuratè habito, constabat, vt fides obses foret, pretioso amictu, elegantibusque munditiis exculta spectabatur. Nemo enim erat, qui laciniam purpurei serici, & Phrygio opere ad argumentum principis depictam singulis annis non bis à principe dono acciperet; alerenturque omnes opiparè: hospites autem longè omnium luculentissimè. Ipse præter venatorias equestriumque armorum exercitationes, pilæ ludo tanta cum voluptate tenebatur, vt ingentis structuræ ædificia Mediolani & Ticini, cæterisque in arcibus ad vsum eius certaminis conderet. Erat id genus pilæ inflatus follis capitali magnitudine, qui armatis plumbea lamina pugnis longissimè iactabatur; sic vt inde palmæ decus iurgiosa contentione, & multo cum sudore peteretur. Cæterùm in feriis, recti & honesti amans, iustitiæ vsque ad seueritatem erat tenax, dabatque enixè operam, vt nihil in iudiciis esset venale, aut ad gratiam corruptum, quando pœna inexorabili certissimoque præ-

mio cuncta constarent, & vna præsertim annonæ vilitate, tanquam parato ad id populari plausu maximè lætaretur. Sublatis vero vndique latrociniis, castigataque licentia militari, & propagata apud cunctos ordines commerciorum, securitate; ita amari simul, & metui cupiebat, vt non nunquam sordidi mercatoris simulato habitu discurrens per ditionis regiones, oblatos in via aut in diuersoriis hospitalibus simplicissimos homines, ad serenda de principe colloquia pertraheret, eruendoque certissimos de se rumores, vtraque nominis sui fama frueretur; paratus vtique ad præmium exoluendum, aut infligendam pœnam. Nam in Pado, Abdua, Ticinoque, custodes ad traiectum lintribus præpositos, qui ab se precibus atque pecunia tentati essent, vt sine tessera properantem transueherent, ex merito aut suppliciis extremis, aut peramplis præmiis afficere consueuerat. Audiebat autem cum voluptate literarum & sapientiæ studiis præstantes viros, & benignè quidem attollebat: contendebatque graui sumptu, vt Ticinense Gymnasium professorum celebritate, & studiosæ iuuentutis frequentia cæteris omnibus præcelleret. His artibus quum boni, splendidissimique principis nomen tueretur, premebant eius famam intemperantes vagæque libidines. Nam ea tum erat ex multo ocio luxuriantis seculi conditio, in ipsis præcipuè nobilioribus matronis, vt totum pudicitiæ decus ab humanitate aulæ alienũ prorsus & subagreste putaretur, ideoque princeps ad licentiam libidinis proclinatus, & iuuentæ vigore venustateque oris supra omnes spectatu dignissimus, procacibus fœminarum oculis & desideriis cupidissimè deseruiret. Erat enim tum vulgatum inter fœminas, nullam ex principis concubitu fieri impudicam, earumque maritos, qui inepti hirci videri possent, ita excellere aureis cornibus, vt dignitate cunctos anteirent. Per hunc modum Galeacius quum vndique beatus, arridentis fortunæ fastigium teneret, Allobrogico bello victor, è castris durissima hyeme Mediolanum rediit, vt Natalis Christi diem solenni hilaritate cum vxore & liberis atque amicis celebraret, coniuratisque simul in necem suam limen aperiret. Coniurauêre diuerso animorum habitu Andreas Lamponianus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Olgiatus cubiculo principis adscripti. Andreas consumpto magna ex parte patrimonio propter rei domesticæ inopiam, superbiæ ipsius atque luxuriæ aduersam, turbido ferocique ingenio, res nouas moliri, quas ex cæde principis certo sibi commodo cessuras, & coniurare omnino statuerat: ad audendum verò immane vsque adeò & periculosum facinus vehementer incitabat, illata sibi iniuria à Castellioneo Comensium antistite, à quo sacri latifundij possessione contra ius interrupta locatione, se periniquè spoliatum querebatur. Totum autem eius iniuriæ odiique venenum vertebat in principem, qui à se suppliciter deprecante eam contumeliam sępe rogatus, aduersarium in extrahenda lite præpotentem, neque auertere, neque mollire voluisset. Carolus gentilium suorum totius principatus fortunam ad Sfortianos delatam ægrè ferens, germanę sororis probro quam Galeacius adamaret, atque subigeret, promouebatur, tantò indignantius, quòd eam decoro adolescenti, qui ætatis florem principi fruendum dedisset, conciliasse & communicasse suspicaretur. Principem enim in amore improbum, atque adeò impudentem plerique vel falsò existimabant, vt alienæ libidini lenocinij obsequium lubens præbere crederetur. Olgiatum verò penè imberbem, leuissimumque adolescentem inani spe parandæ gloriæ inflauerat Cola Montanus literarij ludi Magister; si occiso tyranno patriam in libertatem assereret; sæpe Cassios & Brutos in schola magnis extollens laudibus, qui gloria ducti pulcherrimi facti consilium olim suscepissent. Hic Cola quondam Galeacij pędagogus, dirum in principem odium conceperat impotenti eius contumelia percitus, quòd ille puerilium verberum nimis memor, postquam adoleuit, imperiumque suscepit, ipsi Colæ tanquam immiti subagrestique præceptori, acceptas olim plagas, nudatis clunibus loro palàm rependi iussisset. Huius Colæ diris cohortationibus coniurationem inchoatam ad exitumque perductam fuisse, Olgiatus ipse ex quæstione perscripsit. Igitur obstinatis efferatisque animis ad id patrandum scelus confirmati, principem inter frequentem custodiam corporis, diui Stephani templum intrantem, vt sacris solennibus interesset, circumsteterunt, abditis sub sinistri brachij manica pugionibus. Primus à fronte Lamponianus in speciem turbam dimouentis, porrigendisque literas sese insinuans, nihil à familiari metuentem, ad infimam ventris partem perfodit; repetitoque ictu læuum percussit tempus. Carolus autem & Olgiatus à tergo inermem lethalibus plagis consauciârunt, sic vt vndique petitus à Deipara virgine frustra opem implorans repentè concideret, & expiraret; iuxta quem traiecto pectore prostratus occubuit Ripeus ex custodibus promptissimus, quum in percussores gladium strinxisset. Per hunc modum cadente principe, exortoque inde terribili tumultu, quum quisque ad fugam metu perculsus se expediret, tanta conflictatione procursum est, vt multi è turba in templi foribus eliderentur; desertoque ab omnibus templo sacerdotes è sacrario prodeuntes, tria tantùm cadauera fœdato multo cruore pauimento iacentia reperirent. Nam procul à Principe, Ripeoque, ipsius Lamponiani cadauer solum lingua & dentibus commordens iacebat. Eum enim per mediam mulierum turbam incuruo passu euadere conantem, satelles æthiops, cui Galo fuit cognomen, adacto per imam sedem lato hastilis ferro confecerat. Cęterùm sacrificuli principem vt abluerent, in sacrarium calentibus adhuc membris retulerunt. Lamponianus insul-

tantis

tantis plebis, & puerorum turbæ ad ludibrium concessus, iniecto laqueo per cunctas vrbis regiones raptatus est. At Carolus & Olgiatus quum immixti effugientium turbæ, elapsique varias latebras quæsiuissent, biduo pòst diuersis in locis, quòd tanquam execrabiles parricidæ à nemine vel propinquo reciperentur, ad teterrimum supplicium rapti sunt. Olgiatus ipse, mirum visu, audituque, vesana constantia obstinatum animum in conspectu Carnificis gerens, seseque in ipsa morte confirmans, hæc contumaci ore protulit verba; Collige te, Hieronyme, stabit vetus memoria facti; mors quidem erit acerba, sed tormentum breue, atque eius fama perpetua. Hæc quidem digna viro forti videri poterant, nisi impium facinus intempestiua atque inhumana crudelitas eleuaret, quòd pro tyranno, æquum bonumque Principem, nec ab ipso quicquam hostile meritum occiderit: scilicet vt diuturnum ciuibus suis luctum ex infelicitate ad externos prolapsi principatus pararet. Hos etiam quod miremur in carcere versus pangere potuit, quos ad argumentum imperterritæ mentis, quanquam rudes, huius Tragœdiæ elogio subiiciendos existimauimus.

HIERONYMI OLGIATI percussoris GALEACII SFORTIAE Ducis Mediolanensis.

Quem non mille acies, quē nō potuêre phalanges
Sternere, priuatâ Galeaz Dux Sfortia dextrâ
Concidit, atq; illum minimè iuuêre cadentem
Astantes famuli, nec opes, nec regna, nec vrbes.
Hinc patet humanis quæ sit fiducia rebus,
Et patet hinc sæuo tutum nil esse tyranno.

Cola quoque Montanus aliquantò pòst in Alpibus Bononiensium comprehensus, quòd dira malignitate in Principem percussores ad coniurandum concitasset, meritas sceleris pœnas dedit, quando eum Laurentius Medices inusitatæ immanitatis vltor egregius, latronum more laqueo necari iusserit.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quis te dira cohors furor? & quæ insania tanta
Impulit, horribili stimulata
Eumenidum rabie, & sæuis agitata colubris,
Vt domini nil tale merentis
Corpus in egregiū, crudam conuertere dextram
Auderes, scelerisq; nefandi
Pro laqueo, & meritis pœnis, tibi præmia certa
Sperares, nomenq; perenne?
Te non eximij iuuenis deterruit alto
Insignis reuerentia vultu,
Impia; sed nec te tenuerunt Templa, nec Aræ,
Nec superûm solennia sacra
Non (vt rere) ferum crudeli morte tyrannum
Conficis? at iustum innocuumq;
Rectorem Insubri imperij, cunctisq; colendum
Quo simul vnà concidit omnis
Spes Italûm, longos semper lugenda per annos;
Scilicet vt nostros populatus
Vrbibus euersis fines in viscera nostra
Cum Gallo sæuiret Iberus.
Vos, vos, ô Scyllæ, formaq; tricorporis vmbræ
Harpyæq;, & vos Gorgones atræ
Ardenti fontes animas immergite Auerno
Et stygio exercete flagello.

Carolus Burgundiæ Dux.

HIC, qui seuera minacique fronte, distracto gladio, & coruscantibus armis conserere manum cupere, Martioque spiritu fulgurare videtur, Carolus est, Sequanorum & Belgarum Princeps, qui vi bellica, castrensi apparatu, magnitudineque animi, non suæ modò, verùm superioribus etiam ætatis Duces, sic antecessit, vt summæ gloriæ fastigium assecuturus crederetur, nisi eum arduis & audacibus innixum consiliis, immoderataque fortitudine quæque aspera aggredientem, turbulenta & insolens fortuna perculisset. Nam Philippo è Gallorum regia stirpe, cui Optimo cognomentum fuit, patre genitus, consanguineorum arma vsque adeò vehemens & ferox exercuit, vt Ludouicum XI. apud Lutetiam Parisiorum acerrimo circumuentum bello, ad pudendam pacem redegerit, quum ad montem Alerium ingenti edito prælio, quanquam vulneratus, victor euasisset. Exinde Ludouicus dissimulata potiùs, quàm confessa pacis necessitate, quòd conspirationem multorum Galliæ Procerum timeret, cum armato fœdus icit, pudendum herclè, sed demum sibi & Galliæ vtilissimum. Nam coniuratorum animi atque eorum arma repentè conciderunt. Eo modo Carolus reconciliatus, propinquo Regi, debellatis Eburonibus, Leodioq; ipsorum vrbe ferocibus armis expugnata deletaque, in Heluetios inauspicata arma cōuertit, eo euentu, vt fatali sua peruicacia experiretur, quantum interesset inter nobiles Gallos pro gloria pugnare, moderatēq; vti victoria solitos; & agrestes,

qui ab insita animis barbarie, cruoris auidi de vna tantùm vitacum hostibus dimicarent. Neque enim fas erat, qui Gallicam nobilitatem armorum strepitu, & nominis fama contudisset, ab vllis omnino quàm ab efferis egentibusque rerum omnium populis, quibus animorum peruicacia indomitum robur efficeret, frangi atque opprimi posse. Heluetij namque iure fœderis pro Renato socio, Lotaringiæ regulo, quem Carolus oppugnaret, arma ceperant: quo bello vnam atque alteram ad Gransonem & Amoratum victoriam secundis præliis consecuti, ita Carolum superârunt, vt ille in primo exutus castris, impedimenta, totiusque exercitus opes, suamque in primis pretiosam supellectilem amiserit; in secundo supra quatuordecim millia lectissimorum militum interfecta desiderârit. Ab his duobus detrimentis iratus & fremens, tertij certaminis aleam subire non dubitauit. Nam eum Nanseum oppidum oppugnantem, pertinaciusque hærentem, Heluetij per niues ad soluendam obsidionem progressi adortique, quum ille incœpto absistere indecorum putaret, inito prælio fuderunt, circumuentumque, nec agnitum trucidârunt, quum desertus esset à suis insigni perfidia Campobassi Neapolitani; qui quum aliquando colaphum à Carolo insolenter accepisset, in id tempus vindictę, patrandique sceleris occasionem distulerat. Fuêre qui eum effugisse, & Mosæ pontem transiuisse affirmarent: quod diu in Burgundia creditum est. Verùm puer è Columnia Romana familia cubiculo eius assuetus inter cadauera repertum, à næuo lateris enormique vngue dextri pedis, confirmante eius medico certius agnouit. Tumulatus est apud templum diui Nicolai in Lotaringia, finibusque Mediomatricum. Reliquit filiam ex Lusitana vxore natam, quæ nupta est Maximiliano Federici Cæsaris filio, ex qua Philippus susceptus est, qui huius Caroli quinti Imperatoris inuictissimi pater fuit. Cæterùm in Carolo id vnum ad summæ perillustrisque virtutis cumulum defuisse videtur, quòd Genij sui captum sensumque, quàm alienæ prudentiæ placita sequi maluerit, quasi arrogantis & elati

supra

supra æquum ingenij esset, amicorum bene consulta contemnere: & contrà, peculiari sententiæ semper adulari, quæ res plerosque perdidit. Nam qui sua intemperantiùs amant obliti rationis, citissimè præcipites dantur, vt reliqua sua omnia, quum fata vrgent, penitùs euertant. Carolus enim nimio fortasse gloriæ studio adductus, virtutes, quas in eo maximæ erant, atque admirabiles, splendoris, munificentiæ, facilitatis, exactæq; bello disciplinæ, & in pace pietatis; vna obstinatione animi, dum sibi irato acriter indulget, corrupisse videtur.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vidistíne vt Pyrrhi effigies armata sarissam
Vibret, & à summo spargantur funera ferro?
Vtque ferus Lybicâ contorqueat Annibal hastam?
Huc simulac conuerte oculos, fulgentiaq; arma
Egregij ducis, & latè mucrone corusco,
Inspice turbatos vultus, spirantiaq; ora
Martis adhuc tristes pugnas, atque horrida bella:
Hos olim insignes habitus atque ora gerebat,
Illum sanguineis quum formidauit in vndis
Et Liger, & trepidi spectator Sequana belli,
Infractæ Gallorum acies, & Belgica passim
Agmina lethiferæ senserunt fulmina dextræ.
Heu miser, heu nimium pugnandi dira cupido,
Heu laudis vesanus amor, quem Gallia diues,
Belgarúmque omnes Procerum tremuêre cohortes:
Contempsêre rudes populi, gens barbara victrix,
Funeribus statuit medijs, victumq; trophæis
Expoliat cunctis, nudumq; relinquit arena:
Vix tandem inuentus parua requiescit in vrna.

Iulianus Medices.

ÆC vera est imago Iuliani Medicis, qui magni Cosmi ex Petro filiò nepos, & Clementis Maximi Pontificis pater fuit, à celebri Pictore ita scitè expressa, sicuti seniores testantur, qui viuentem viderunt, vt Clementem Pontificem toto oris habitu respondisse ad patris lineamenta viderimus. Euaserat Iulianus, quum adhuc viueret pater æquâ gloria, editis equestrium ludorum spectaculis, paribusque omnis elegantiæ, comitatis atque munificentiæ muneribus, Laurentio fratri propè par; & quòd natu minor esset, populari fauore Princeps iuuentutis fuerat acclamatus. Capessens verò Reipublicæ munia, ea morum actionumque moderatione fratrem summis nitentem virtutibus æmulabatur, vt cunctis ciuium ordinibus esset charissimus, supraque cæteros ciues ipsi duo fratres mirè concordes eminerent, & Rempublicam paternis auitisque artibus feliciter administrarent: vtpote qui veteres opes, maiorumque perpetuam inter ciues existimationem validis affinitatibus, numerosis clientelis, & noua denique virtute corroborassent; distributis vsqueadeò appositè ac sapienter Reipublicæ officiis, & collatis ad æquitatem honoribus, vt nullo cultu, nulla eminentiore nominis appellatione, supra ciuilem, nulloque deducentium comitatu à cæteris ciuibus differrent: sola tamen authoritate cæteris omnibus præstare, & præclara virtute atque potentia ciuitatis Principes censebantur; ideoque fiebat, vt studiosè colerentur ab his, qui publicum bonum & ciuitatis tranquillitatem, omni veteri odio, aut nouæ obtrectationi anteponendum iudicabant. Hunc in Mediceis fratribus non obscurum in ciuitate principatum, vna gens Pactia ferre non poterat; satis quidem cùm viris & cognationibus, tum etiam fortunis abundans; sed quæ esset moribus admodum superba & insolens, multumque auida pecuniæ, simul & tenax, ideoque apud populum minimè gratiosa, ac ob id in necem fratrum conspiraret: quoniam vigentibus stabili authoritate Mediceis, nullum sibi satis honestum in Republica locum relinqui arbitraretur. Erat familiæ princeps Iacobus Equestris ordinis, qui cùm nulla virtute emineret, perpetuo aleæ studio perditus, itaque præcipiti & contemptu superûm putabatur infamis. Hunc impulerat Franciscus fratris filius, ore pallens, ingenio liuidus, & perpetuus honesti moris irrisor. Is Romæ nummariæ negotiationi assuetus, Xysto Pontifici erat familiaris, à quo (si fas sit de homine sacrosancto non iniquè suspicari) nefarij consilij ratio omnis emanasse creditur; scilicet vt Hieronymo Riario, cui erat auunculus, maiores opes adstrueret, quæ ei obuenturæ putabantur, si Florentinæ ciuitatis statum, sublatis Mediceis commutasset. Franciscus quoque Saluiatus, Archiepiscopus Pisanus, nullam vel mediocrem ex literis probatisque moribus laudem meritus, vtpote qui ambitu adulationeque, & prauis omnino artibus ad eum honorem contendisset, ex contentione sacerdotij acre odium in Mediceos conceperat, & ad Riarium, Pactiosque ipsos se totum contulerat, ratus pulcherrimum fore, patriam in libertatem vendicare, & purpurei galeri decus à Pontifice, vel execrabili nauatâ operâ promereri. Quibus autem initiis, quoue exitu susceptũ, patratumq; sit id immane scelus, Angelus Politianus, summæ doctrinæ vir, vt qui cunctos atrocis eius Tragœdiæ actus spectaret, peculiari Commentario,

qui impreſſus extat, luculentiſſimè perſcripſit. Nos atrociſſimi eius editi facinoris ſummam tantùm attingemus, vt bonis mortalibus præclarè conſtet, ſuperos impiorum vindices ſolere eſſe certiſſimos. Igitur coniuratione diu antea Romæ ſecretis deliberationibus agitata, & Florentię demum in Montughio, Iacobi Pactij ſuburbano inſtructa, Raphael Riarius Cardinalis è Gymnaſio Piſano Florentiam vocatur: ſpecie quidem inuiſendæ pulcherrimæ atque ornatiſſimæ vrbis, verùm vt coniuratorum animos præſentis perſonæ authoritate confirmaret, quanquam vti planè iuuenis, captuq; ingenij parum grauis, tantæ rei conſtitutæ ignarus eſſe putaretur. Egêre Pactij multo aſtu, vt is à Mediceis fratribus in Feſulanam ipſorum villam honoris & iocundę voluptatis causâ ad conuiuium vocaretur, vt ibi ambos fratres inter hoſpitales menſas trucidarent. Sed quũ Iulianus ex moleſta pituita impeditus intereſſe nollet, deiecti ea ſpe, rem ad ſacra, quæ ex feſto Solis imminebant, in ipſumq; Templum maximum reiecerunt; in quod ambos fratres tum religionis, tũ honoris causâ erga Cardinalem omnino conuenturos iudicabant. Conficiendi autẽ negotij munia inter ſe eo ordine diſpartiti ſunt, vt Franciſcus Pactius, & Bernardus Bandinus obtruncandi Iuliani partes deſumeret, Antonius Volaterranus cum Stephano Pactiorum Pædagogo Laurentium aggrederetur, accepta tum ex condicto ad diſtringendum gladios teſſera, cùm mediis in ſacris Seruatoris Chriſti hoſtia Sacerdotis manibus attolleretur: Antiſtes verò ipſe Piſanus cum Iacobo Poggio, & Saluiatis propinquis ſuis, fidaq; clientium occulta armatorum manu in ſpeciem ſalutandi Vexilliferi curiam occuparet. Iacobus autem cùm equeſtris dignitatis, tum ætatis honore conſpicuus, vbi patrata fratrum cædes eſſet, equum conſcenderet, & armatis clientibus ſeptus per forum diſcurrens, populum vocaret ad libertatem, & Saluiatis curiam occupantibus vires adiungeret. Iam cœpta erant ſacra, concinente Sacerdotum choro, & teſſeræ tempus inſtabat, quum Pactius atq; Bandinus deambulante Laurentio, Iulianum oculis

frustra

requirerent. Quapropter ad Mediceam domum conuolârunt, vt in Iuliano omnem prodeundi moram, iocundis adhortationibus abſcinderent, nunciantes quaſdam formoſas, adamantiq́; nominis matronas in Templum perueniſſe. Itaque viri efferatę mentis (quod mirum eſt) hilari vultu aptè compreſſa perfidia, Iulianum retardante fato, ſegnius ſe expedientem, medium honoris cauſâ, & inſertis iuuenili comitate ſubter humeros brachiis in Templum deducũt, pauloq́; pôſt vnà deambulantem ad teſſeram repentè diſtrictis ſicis circumſiſtunt. Bandinus medium ſub papilla transfodit, cadentiq́; illicò incumbit Pactius, & ferro in ventrem & iugulum adacto, conficit, vſqueadeò atroci & feruida manu, vt crebrò repetens ictus ſeipſum in genu præalto vulnere conſauciaret. Bandinus quoque furiata mente Nolium Iuliani familiarem obtruncat. Sub idem temporis punctum Laurentij percuſſores incondîto impetu illum adorti, vnam tantùm neq; lethalem ad iugulum plagam inflixerunt; quòd is præſenti animo educto ſtatim gladiolo, & reiecta, intortaq́; ad læuam chlamyde, conſtantiſſimè ſe defenderet, & ab amicis in proximum ſacrarium duceretur, vbi obſeratis foribus ab imminente Bandino ſeruatus eſt; atque inde obligato vulnere, ſtipante armatorum amicorum caterua, domum deductus eſt; ſæpe ſciſcitans, an frater eſſet incolumis, & ne Cardinalis violaretur edicens, quem linteati Sacerdotes in eo tumultu cuſtodiebant. Dum hæc fierent, perculſaque metu omnis turba diffugeret, & terribili ſtrepitũ tanti tumultus, Templum corruere videretur, Piſanus Antiſtes cũ ſuis, Curiæ ſcalas aſcẽdit, poſtulatq́; à Ianitoribus, vt ad Vexilliferum, ad quem haberet mandata Pontificis, admittatur. Is erat Cæſar Petruccius, & tũ fortè cum Decurionibus (vt feſto die ſæpe accidit) tempeſtiuè prandebat, admirantibus conuiuis importunũ hominis aduentum, quòd ea hora ſeriis colloquiis aliena prorſus atq; inepta videretur: ſeſe tamen Cæſar è menſa celeriter expedit, eumq́; exceptũ in ſuam deducit cellam. Vix cœpto colloquio Cæſar in Antiſtite perplexa & malè cohærentia verba, obliquo item obtutu oculos inconſtantes, & vultũ magni euentus expectatione ſuſpenſum animaduertit, atq; inde inſidias ſpectat; relictoq́; in cella Antiſtite, ad Decuriones foràs ſe proripit, & ſublata voce, Miniſtros Curiæ aſſuetos aduocat, atque item Apparitores cum argenteis clauis, priſcorum Lictorum more ſummum Magiſtratum præeuntes, & (vt erat egregiè forti atq; expedito conſilio) Poggium arreptum crinibus ſolo deturbat, & in ſuperiorem turriculam cum Decurionibus properè ſe ſubducit, arreptoq́ue veru è proxima culina, ſcalæ aditum tuetur. Magno autem miraculo accidit, vt conſurgentibus vndique ad opem ferendam miniſtris, coniurati & Peruſinorum exulum manus Antiſtitem ſecuta, diuerſis in cœnaculis Curiæ includerentur, obſerantibus ſeſe vltrò valuarum ſeris, quæ ſine peculiari claue aperiri non poterant. Quo caſu quum diducti, nec conſenſu valerent, nec collatas in vnum vires ad conandum haberent, cuncti per partes ad vnum omnes præeunte Poggio, clariſſimi Oratoris filio, iniectis laqueis è feneſtris præcipites dati ſunt, vſqueadeò iratis & furentibus omnium animis, vt præciſis primorum capiſtris ad ſingulas columnellas, ſecundis & tertiis ſuſpendio locus pararetur, & præcipitata cadauera plebs cruoris & prædæ auida deſpoliaret, & in fruſta concideret. Iam enim populi fremitus aream occupantis, vulgata Iuliani cæde, ad Curiam peruenerat; magnoque ſtudio plebs Mediceis fauens, proditores occupatoreſque Curiæ, ad ſupplicium deiici depoſcebat. Interim Franciſcus ipſe Pactius è domo Iacobi patrui nudus extractus, delatuſque in Curiam, quum neque hiſceret, neq; contumaces oculos attolleret, iniecto laqueo è feneſtra ſuſpenditur. Nec multò pôſt eum Piſanus ipſe Antiſtes, totius inauſpicatæ coniurationis ſeriem præſcribere iuſſus, in eadem lintea ſtola ſacerdotali, ita longiore capiſtro pręceps datur, vt Pactiano cadaueri cohærẽs, papillam rabidis dentibus appeteret, in eoq́; atroci indignantis & fugientis animæ habitu, rigentibus oculis, meritas concepti ſceleris pœnas daret. Eandem quoque fœdę necis ſortem tulẽre duo Iacobi Saluiati; quorum alter erat frater germanus, alter patruelis. Iacobus verò ipſe Pactius, qui armatus in equo ad aream Curiæ procurrerat, vt populum ad libertatem vocaret, quum ab optimis ciuibus irrideretur, & è ſumma Curiæ corona lapides in eum iacerentur, incitato equo Cruciana porta ſeſe eiecit, biduoque pôſt à Montanis agreſtibus in fuga captus eſt: Florentiamq́ue perductus, vbi de ſcripto expreſſis coniuratorum nominibus fœdiſſimæ necis ſupplicium tulit, vſqueadeò in eum concitata plebe, vt ſepulturæ honore indignus putaretur; biſque tumulatus, ſemel in Templo, iterum in Pomerio; indeq́ue erutus, quòd ſupremas Chriſtianæ pietatis cohortationes, ſeſe itidem Cacodæmoni impiè deuouens, reieciſſet; diu à pueris per vrbem raptatus, in Arnum traheretur. De Renato quoque Pactio, qui ad armandos agreſtes in Mugellanam villam præceſſerat, par ſupplicium eſt deſumptum; retractuſque etiam eſt ex fuga Monteſiccus, qui Hieronymi Riarij familiaris, militiæque peritus, totius coniurationis erat conſcius. Is ab initio interficiendi Laurentij partes ſuſceperat, ſed eius poſtea hominis virtute, atque admirabili humanitate ex multis colloquiis delinitus, eam cædem, vti in villa promiſiſſet, in Templo ſe patraturum pernegârat; ſcilicet ne homicidio deteſtabile ſacrilegij ſcelus adderetur, proptereaq́; vnus omnium honeſtiore dignus ſupplicio, ſecuri percuſſus eſt. Laurentij quoque percuſſores, qui triduum in Cœnobio latuerant, nec à Cucullatis prodebantur, latebra extracti, detruncatis naſo atque auribus, eandem latronum more laquei pœnam tulerũt.

Reliqui Pactianæ familiæ in carcerem coniecti sunt; vnusque omnium Guliermus, qui Laurentij sororem in matrimonio habebat, in villam, impetrāte vxore, relegari meruit: & Raphael Cardinalis ab omni iniuria & contumelia in honorem Pontificis seruatus est. Hanc in vindicanda atrocissimi sceleris audacia, Senatus seueritatem vel ipse Barbarus, & nostræ religionis hostis, Baiazetes Turcarum Imperator insigni religione probitateq; comprobauit, quū Bandinum ex fuga elapsum Constantinopolim, deposcenti Laurentiò, tanquam parricidam, & impium Templi violatorem ad supplicium tradidisset. Atque ita ille cunctis damnatus gentibus, ab eadem fenestra laqueo suspensus, iustum ciuibus vindicatæ feritatis suæ spectaculum præbuit. Neque Hieronymus Riarius, coniurationis author, vltores Deos diu fefellit; quum apud Foroliuium, oppidanorum conspiratione, in mensa trucidatus, & per fenestram in forum præcipitatus, vel feras nefariæ malignitatis suæ pœnas expenderit.

PETRI ANGELII Bargæi.

At, ô Deorum, quisquis in cœlo soles
Nefanda sæpe facta vindex persequi,
Nec ferre inulta, perfidi nunc Pactij
Dedêre sat superq; pœnarum tibi?
Cùm Iulianum patriæ nouum decus
Quiuêre Templo in ipso adorti occidere,
Nil suspicantem tale; cùm fœdissimè
Turpata fuso permaderent sanguine
Sola ipsa Fani limina, atque altaria.
Namq; haud furentis herclè sæuos impetus
Fugêre Plebis, haud latebris abditi
Cauêre dexteras piorum vindices.
Non & paratam Thracij Regis fidem
Sensêre; nam cùm Barbarus tantam luem
Perhorrùisset, execratus patriæ
Remisit vsque ab vltima Propontide.
Inserta quare plurimis cadauera
Collum capistris ciuitas lætissima
Spectauit; illa nec miserta sontium.
Quin insepultus horridus, nudus, lacer,
Canesq; auesq; pauit, & pisces, datus
Præceps in amnem manibus Iuli tuis,
Bandinus ille, perditus sicarius,
Bandinus ille, Thracius, quem Bosphorus
Vt piaculum, & scelus teterrimum,
Existimauit impium & nefarium,
Suisq; longè deferendum à fluctibus.
Sic, ô rubentis Iuppiter vindex, tua
Vt iura discant colere, discant legibus
Parêre certis, temnere & quid sit Deos,
Puni cruenta perfidos vi dextera.

BENEDICTI VARCHII.

Nam quis te liuor? quæ te tam dira furentem
Patrandi sceleris rabies, regniue parandi
Ambitio, patrios tecum euersura penates,
Impulit effera gens furijs vltricibus olim?
Vt iuuenem florentem opibus, virtute decorum,
Conspicuum forma, dulci grauitate verendum,
Præstanti insignem eloquio, nil tale merentem
Incautum, ante aras, & Dijs spectantibus ipsis,
Aggressa (infandum) media testudine Templi
Allectum blande, prætentatumq; dolosè
Conficeres, ferro toties per pectus adacto?
Et clarum obscuro fœdares sanguine fratrem,
Totius Italiæ simul absumptura salutem?
Heu facinus nullo delendum tempore, nulli
Aequandum, non vlla vnquā sat cæde piandum.
Impia corda, immani secla, immitia fata,
Fata malis hominum gaudentia, quid magè sæuum,
Damnosúmue magis vidit Sol? Castore læso
Occidit Ausoniæ Pollux, columenq; decusq;
Et si non aliud, Medicæ spes altera gentis,
Clementisq; pater, totius cui paruit orbis.

Mahometes II. Turcarum Imperator.

HOC atroci vereque Tartarico recedentium oculorum obtutu, malignoque pallore buxei vultus, & enormi contegentium labra narium curuitate Mahometes fuit, quem Turcæ non modò cæteris Othomannis superiorem, sed exæquatis vitiis, atque virtutibus, Alexandro Magno parem volunt. Nam rerum gestarum gloria, & magnitudine animi cùm progenitores, tum cunctos qui eo seculo maximè florerent, cogniti orbis Reges, vel qui postea his sexaginta annis regnârunt, proculdubiò superauit. Natus erat ex Despoti Seruiæ filia, quę puerum Christianis pręceptis & moribus imbuerat: quorū mox oblitus, adolescendo ita ad Mahometis sacra se contulit, vt neq; hos, neq; illos ritus teneret, & in arcano prorsus Atheos haberetur: vtpotè qui vnum tantùm bonæ Fortunæ numē coleret, quod præclarè conciliari viuida efficaciq; animi virtute prædicabat. Itaque nulli addictus religioni, cunctorum hominum accuratas

ratas de Diis, tanquam humana nihil curantibus, cogitationes irridebat; eo animi decreto, vt nullum vnquam ius amicitiæ, aut fœderis, nisi ex commodo, exceptaque ad proferendum imperium occasione, colendum atque seruandum arbitraretur; & rem bellicam vsqueadeò enixè & liberaliter curaret, vt cuncta munia, vetere Græcorum lege ad pœnam & præmium reuocaret. Præcepta autem maiorum ex disciplina militiæ constituta, quibus illi tantum imperium peperissent, pleraque emendando, augendoq; vti opus foret, nouis artificiis, ac ampliore omnis generis armorum apparatu exaggerabat. Primus Othomannorum naualia instituit, quod maximum apud antiquos in classe ad omnes res gerendas momentum, positum esse intelligebat. Qua vna re Venetorum vim mari, ab antiqua laude insuperabilem, postea contempsit. Sed primū eius & nobilissimum bellicorum operum fuit, Constantinopolis terra mariq; fortiter expugnata, cęsoque Constantino supremo Græcorum Imperatore, antiquissimum Græciæ imperium funditùs euersum. Exinde Peloponnesum ingressus, Gręcorum & Venetorum copias secundis prælijs deleuit, Hexamyliq; murum à Venetis in Isthmo magno sumptu & longo labore restitutum, ex vsu victorię totū diruit. Nec multò pòst Eubœam insulam, expugnata Chalcide Venetis ademit, atq; item Lesbum, deleta propè Mytilene vrbe. Tanto verò apparatu Illyricum adortus est, vt Stephanum Bosnæ Regem, Iaiza vrbe, totoq; Regno expelleret, & occideret. Eodem quoque terrifico impetu in Epirum descendens, Croiam vrbem, quam pater Amurathes frustra oppugnârat, atq; item Scodram expugnauit; Homaremq; & Malcoccium Duces per Dalmatiam ad Euganeos vsque penetrare iussit. Quibus irruptionibus graue vulnus Venetis est inflictum, cæso à Barbaris ad Soncium amnem Nouello eorum imperatore. Easdem quoque immanium cædium & incendiorum clades Stiriæ & Carinthiæ gentes, ad quas Barbari deflexerāt, senserūt. Pannoniis quoq; arma inferre ausus, Belgradum improsperè tentauit. Mox ad Septentrionem conuersus, in ipsa

Taurica Chersoneso, Theodosiam, quæ Capha dicitur, Bosphorani regni caput, Genuensium
coloniam occupauit, & Trapezuntium imperium ad Euxinum euertit; Caloianne & Dauide
fratribus è regio sanguine captis & interfectis. Exinde tot partis victoriis, ad Orientem est con-
uersus. Pyrametoq; Ciliciæ rege debellato, & regno eius in prouinciam redacto, aduersus Per-
sas, offensus Vssumcassanis noui regis felicitate & gloria, ad Euphratem Othomânica signa pro-
mouit: eo belli euentu, vt ipsum Vssumcassanem, multis inclytum victoriis, vno præsertim tor-
mentorum apparatu ad Arsengam superârit. Erant vtiq; ea quæ gesserat perampla timendaq; fi-
nitimis, quum insatiabili gloriæ cupiditate concitatus Rhodum inuadere, ac simul Italiam re-
rum quondam dominam adoriri: atque item coacto ingenti tertio exercitu, in vlteriores Persas
penetrare constituit. Itaq; missus est ad oppugnandum Rhodum cum valida classe Mesithes pur-
puratus, è gente Paleologa: in Italiam autem Acomathes, cui ab exciso anteriore dente Gen-
dico cognomen fuit. Hic ab Aulone in Salentinos traijciens, Hydruntem expugnauit, sum-
mumque inde terrorem toti Italiæ intulit: sed dispari euentu Mesithes Christianæ militiæ vim,
cùm Rhodi mœnia tentasset, infeliciter expertus est: quum interim Mahometes aduersus Persas
ire pergens, apud Nicomediæ lacum repentino intestini dolore correptus, extremum vitæ suæ
diem, tridui cruciatu festinata morte absoluit, anno ætatis quinquagesimo tertio, imperij autem
trigesimo secundo, magno quidem Christianorum commodo. Nam Acomathes, qui amplius
sesquiannum circumfusa Christiana arma contempserat, cognita Imperatoris morte, cùm sup-
plementa nouarum copiarũ præsidio in Italia expectaret, interrupta spe ingentis victoriæ, mœ-
rens & gemens excessit. Cæterùm Mahometes, qui impietatis apud suos, apud nostros verò per-
fidiæ & inhumanæ crudelitatis notam subiit; hanc saltem confessione omnium certam laudem
à Barbaris repudiatam, non insulsè tulisse existimatur, quòd ei literarum & præcellentium ar-
tium decus cordi fuerit: quando cunctas clarissimarum gentium historias sibi verti in Turcicam
linguam iuberet: vt inde haustis militiæ pręceptis, actionum suarum disciplinam, exemplorum
varietate confirmaret, & præclaros artifices pictoresq; præsertim insigni liberalitate complecte-
retur. Nam & commentaria rerum ab ipso gestarum, à Liberto eius Vicentino conscripta, legi-
mus, veraque eius imagine sumus potiti, quam Gentilis Bellinus è Venetiis Byzantium euo-
catus pinxerat, quum ibi regiam multis tabulis rerum nouarum ad oblectationem iocundissi-
mam refersisset.

LEONARDI GRIFFII (vt fertur.)

Qui vici innumeros populos, tot regna, tot vrbes
Solus & immensi qui timor orbis eram:
Me rapuit quæcunq; rapit mors improba: sed sum
Virtute excelsa ductus ad astra tamen.
Maior Alexander non me fuit, Annibal & non,
Fuderit Ausonios tot licèt ille duces.
Vici victores Danaos, domuiq; feroces
Caoniæ populos, Sauromatasq; truces.
Pannonius sensit quantum surgebat in armis
Vis mea, quæ Latio cognita nuper erat.
Arsacidæ sensere manus has sensit Arabsq;
Et mea sunt Persæ cognita tela duci.
Mens fuerat bellare Rhodum, superare superbam
Italiam: sed non fata dedêre modum.
Hei mihi, nam rapuit mors aspera quæq; sub alto
Pectore condideram, vertit & hora breuis.
Sic hominum fastus pereunt, sic stemmata, sicq;
Imperium, atq; aurũ, quicquid & Orbis habet.

Federicus Feltrius dux Vrbini.

IC est ille FEDERICVS Feltrius Vrbinatium princeps, qui in spectaculis e-
questribus ab ictu lanceæ dextro orbatus oculo, iniquam honestissimo ore de-
formitatem præfert. Is ab adolescentia datus in contubernium Francisco Sfor-
tiæ, totam Sfortianæ militiæ disciplinam ita hausit, vt quum in eo certissima
magni futuri Ducis indoles excelleret, ab inuicto Imperatore ex fratris filia ge-
ner asciscererur. Hunc militari & demum Imperatoria florentem laude, vsque
adeò patrum nostrorum ætas admirata est, vt eum priscis illis Ducibus, qui ab
eodem orbitatis incommodo summæ virtutis opinionem & famam sunt consecuti, non temerè
compararet, quòd singulorum peculiares quasdam virtutes æmulari, argutissimoq; ingenio de-
cerpere videretur. Nam quæ propria Philippi Macedonis laus fuit, multo consilio bella suscipe-
re, multoq; maxima celeritatis vehementia conficere; oborientes rerum casus ad rationem fle-
ctere; nouas semper occasiones ad alendum bellum aperire; frustrari longa mora hostes, eorumq;
præfectos pecunia sæpe tentare, & commentitiis literis suspectos & inutiles reddere, probè di-
dicerat. Astutiis porrò planeq; Punicis artibus Annibalem æquabat, quo nemo vnquam calli-
diùs insidias tetendisse; nemo peritiùs instruxisse aciem; nemo arma promptiùs atq; ferociùs ex-
pedisse traditur; quando etiam in toto rei bellicæ negotio subitæ inexpectatæq; prudentiæ mi-
lra laus

ra laus effulgeret; ei profectò persimilis, quæ in Romano Sertorio viguisset. Nam præoccupare imminentium hostium consilia; munitiora loca castris antecapere; hostes imagine committendæ pugnę distinere, diuq; ludificari, ac fatigatos demum longi laboris atq; vigiliæ mora, ideoq; vinci paratos, peracri repentinoque impetu inuadere consueuerat; sic vt non omnino sit mirum, si qui octies collatis signis conflixisse traditur, bis tantùm æquo Marte pugnauerit, quum sexies victor profligato atque exuto castris hoste triumphalem lauream retulerit. Cæterùm bello & pace enitebat in eo ingenium graue admodum, sed sine vlla seueritate, quando in omnes lene miteque esset, sine mollicie, & nusquam ad contumeliam iracundum. Facundia valuit efficaci, atque apprimè temperata, qua neminem offendens cunctos modestiæ & probitatis admonebat, potius quàm acerba increpatione castigabat; vtpote qui milites, ingenuosque præsertim, pudore, certius quàm pœnæ metu in officio contineri prædicaret. Eum porrò militię morem tenebat, vt Tyrones equites, quos ex nobilissima iuuentute instituebat, ad parandum decus semper accenderet. Ab his autem quos alacres & gloriæ auidos fore prouidebat, hoc sibi vnum præstari postulare erat solitus, vt quum in conspectum hostium deuenirent, non priùs eorum aciem reformidarent, quàm in eam audacter & fortiter primas hastas confringerent; quo impigrè facto, si ita videretur, vt secunda pericula vitarent, tum demum equos reflecterent. Nihil enim ipsos ex eo receptu vel pudoris, vel ignominiæ subituros. Dux namque præliorum & eius sæculi morum eximiè peritus, existimabat ad primos impetus plerumque parari victoriam, qui longè vehementissimi ab effreni, & ætatis vigore concitato milite, quum à veterano decurione induci-tur, prouenire consuessent. Multis siquidem militiæ exemplis compertum habebat, Tyrones, vti nondum duri Martis pericula expertos, ab incõsulta ineundi prælij cupiditate, quòd hostem elatis animis facile contemnunt, vehemẽtem & plerunque insuperabilem vim afferre; sic vt eam

k

perturbata primo impetu aduersariorum acie, quæ non facilè reparari atque restitui queat, cœptæ semel victoriæ secundissimus euentus continuò subsequatur. Hanc in eo perpetuam bellicæ laudis existimationem splendidissimè cumulabant literarum honos, & magnificentiæ studium. Nam qui Prætorium laxitate & structuræ elegantia Vrbini ædificârat, in eo etiam Bibliothecam condidit, codicibus disciplinarum omnium refertissimam; existimabatque nihil esse ea lienius & turpius in bono principe, quàm nescire literas; cuius incommodi socerum, eundem atque nutricium maximè pœnitere memoria teneret. Raptus est fato suo, quum Herculem Atestinum aduersus Venetos formidolosa Ferrariensibus arma inferentes, oppositis ad Stellatam oppidum copiis tueretur. Ex his enim locis à Padana aura insalubribus, & palustri solo damnatis, lethalem concepit morbum, quē iam planè senex diu ferre non potuit: eo fortè die moriens, quo Robertus Malatesta post relatam ad Xystum pontificem de Alfonso Aragonio ad Velitras profligato triumphi lauream in Vrbe vita excessit.

PETRI ANGELII Bargæi.

Artes si docuit Punica gens suas,
Captantem insidijs Annibalem duces;
Si præstante Philippus
Fudit consilio hostium
Inuictas acies: si sapientia
Sertori potuit bellica cædibus
Non vnis legiones
Affecisse Quiritium:
Ingenti quoque te Sfortia gens suo
Astu, consilioq; & sapientia
Instructum bone Feltri
Bellis præficere horridis
Quiuit. sic similes quos Dea præpotens
Orbatos oculo fecerat altero,
Virtus ipsa coëgit
Inuitos tibi cedere.
Cui præter decora hæc maxima, maximas
Reddunt Aonidum numina gratias,
Culti & ripa Metauri
Et fluxu Tiberis rapax.
Dum terga igitur conteget vndiq;
Cælum, cum Latio Græcia nobili,
Quod viuit tibi semper
Sed debere fatebitur.

Magnus Caythbeius Memphiticus Sulthanus.

AC peracri atque retorrida fronte magnus Caythbeius apud Memphim pictus visebatur, quum Selymus gemina potitus victoria, Mamalucchorum regnum interfectis duobus supremis regibus euerteret, opulentissimæque regiæ ornamenta reuelleret, vt se nequicquam præpedientibus arenis, inuicta arma Memphim vsque protulisse discessisseq; inde victorem testaretur. Fuit Caythbeius natione Circassius, conditione seruus; verùm ab admirabili virtute, atque fortuna dignus eo imperio, quod per duos & viginti annos singulari cum gloria rexit & auxit. Nam more gentis ex venalitio seruorum ordine, Mahometanæ legis beneficio libertactus, sed perpetuus manceps Regis, vt primùm è literario, militariq; ludo adolescens prodiit, incredibili prosperoq; semper cursu, singulorum ordinum honores percurrit atq; promeruit; creatusq; demum Diadarius, qui est summæ præfecturæ honos, cùm multis fortibus factis, tum variis in aulæ primates obsequiis, latè gratiam eo euentu adeptus est, vt in comitiis inter multos vel egregiè fortes & gratiosos frustra ambientes, suffragiis victor, & Rex, & Sulthanus acclamaretur; neq; de se rectè conceptam efficacissimæ virtutis opinionem vsq; fefellit: in hoc vnum semper intentus, vt instauratā militiā, quæ longo æuo emarcuisse videbatur, veteres equitum alas lectissimis supplementis corroboraret, & in expeditionē educeret. Legebantur autem ex ipso pręcipuè Circassiorum genere, iuuenes acerrimi & robustissimi. Eius enim gentis homines toto habitu maximè lacertosi, validos artus, imperterritas mentes, & tolerantia omnis laboris corpora ad militiam afferebant. Circassij namq; squalida in regione, rerum propè omnium inopes, luxuriæq; propterea prorsus ignari, & Aquilonis flatibus obiecti, perpetuoq; rigentes gelu, ita pręd atoribus Scythis expositi sunt, vt mortalium miserrimi existimentur & captiuitatis iniuriam non magnopere doleant, nec parentes perpetua damnati inopia, interceptos liberos diu lugeant, quando etiam filios & propinquos ab ipsa statim infantia paruo pretio mercatoribus diuendant; à quibus pueros ideo expeti persuasum habent, vt honestos milites, præclaros Duces, & si ita fati sors vehat, maximos Reges efficiant. Circassij populi eum Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis atque Mengrellis ad Bosphorum contra Tauricam Chersonesum extenditur: ea porrò lege atque his cerimoniis Christum Deum adorant, quibus Moschi & Ro-

& Roxolani Græcorum ritus sequentes, vti solent. Cæterùm Caythbeius è sordidissimo loco à prima pueritia Memphim perductus, atque institutus his moribus atque artibus, quibus Mamaluchi equites certatim incumbunt, ad summum rerum fastigium peruenit. Vbi verò primis comitiis sine vlla repulsæ suspicione Rex extitit, & per Caliphum sacrorum principem, desumpto Sulthani titulo, more gentis consecratus est, nihil omnino antiquius habuit quàm proferre fines, imperij limites armis tueri; Arabumque præsertim infestas manus repellere, debellare contumaces, & neminem aduersum se insolescere pati. Magnanimo namque & potentissimo finitimorum Arabum impudentis audaciæ latrocinia validis armis vindicanda videbantur, & Persæ, qui sæpe repentinas in Comagenem & Syriam irruptiones fecerant, Euphratis transitu deterrendi; reprimendaque itē Othomannorum arma, quæ formidolosa erant Syris ad Isicum sinum finitimis, quòd Turcæ præsides Ciliciæ, nuper sublato Rege Pirameto in Prouinciam redactæ, veteres fines transire, alienaque inuadere arroganter auderent. Itaque tribus bellis ingenti animo susceptis, parique fortuna confectis, Arabes nequicquam se longa fuga eripientes, iustis affecit cladibus, antiquisque eorum domiciliis & sedibus latè expulit; eo rerum euentu, vt ad vnum omnes reguli Arabes, atq; his permixti Mauri & Ægyptij, qui regiones inter Nilum, dextrum Rubri maris littus incolunt, sese conferre ad authoritatem Memphitici Regis, & tributa pendere cogerentur. Persæ quoque duobus tumultuariis præliis fusi, vltra Euphratem in Mesopotamiam pellerentur, & in Cilicia Mamaluchi ad Tarsum castrametantes, Turcas adorti, capto Cherseogle purpurato, qui Baiazetis erat gener, clarissimam de inuicta gente victoriam retulerint. His secundis successibus, quum Memphitici imperij fines ad occasum per Africam vsque ad Cyrenem extendisset, in repentinum atque inexpectatum, ideoque grauissimum bellum incidit, conspirantibus scilicet subseruis Æthiopibus in Mamaluchorum cædem, planeque rebel-

lantibus: quibus magna multitudo Arabum & Ægyptiorum, tædio prædurae seruitutis se coniunxerat. Sed Caytbeius expedito equitatu turbam nequaquam militaribus armis, sed oblatis tantùm casu atque his inualidis armatam telis (quanquam contumaci spiritu sese in libertatem vendicantem) per partes aggressus multo labore disiecit, atque perdomuit. Ab eo diuersorum præliorum cruento exitu, magnus Aethiopum numerus, communicatæ perfidiæ pœnas dedit. Pars verò eorum fermè tertia compedibus est reuincta, vt qui nusquam ipsum verè libertatis bonum experti, emptiq; precio, fortibus dominis seruire condiscerent. His rebus gestis Caytbeius plenus gloria, & apud nostras gentes pari virtutis atque fortunæ illustri fama, Sulthanorum clarissimus euasit. Nam is est, qui externæ amicitiæ appetens ad proferendum nomen Laurentio Medici Camelopardalim dono misit. Id animal prælaltis anterioribus cruribus, cùm humiliora terga, breuesque suffragines haberet, ceruinumque caput ab erecta rigidaq; ceruice, duobus insigne corniculis dorsum eius candidis in orbem maculis in rufo colore dispersis, mirè variegatum spectaretur, vti prorsus innoxium, nō Etruriæ modò, sed toti Italiæ diu mirabili spectaculo fuit, vtpotè quòd ab ipsis vsque Romanis temporibus Italia non viderat, quum in extremis Aethiopiæ regionibus ad Nili fontes difficilimè capiatur. Simili quoque munificentiæ studio paulò antè ad Galeacium Sfortiam Elephantem perdomitum, & Tigridem oblongis atris virgulis maculosam, ab insita feritate terribilem dono miserat: quas belluas pictura eleganter expressas in arce Mediolani hodie etiam spectamus. Cæterùm senescentem Caytbeium, Dultibes vxor Arabici generis, ideoque ambitiosi spiritus mulier, perpetuis adhortationibus perpulit, vt Mahometem filium Imperij hæredem relinqueret, antiquata scilicet ea lege, qua filius patri successor esse vetabatur, quum Ægyptios Reges vetere maiorum instituto nequaquam obseruata successione liberorum, sed communibus equitum suffragiis creari mos sit; eadem penè iuris formula, quâ Romæ summos Pontifices à Senatoribus in Comitio creari constat. Nec defuêre Proceres, qui ab impudenti adulatione Reginę consiliis assentirent, multa vtique corrupti largitione, quū essent ex eo numero, qui nullam gratiæ spem pro se in comitiis habituri viderentur, extraq; sortem petitionis positi, melioribus (vt sæpe fit) tanti principatus fortunam inuideret. Itaq; primarum classium Principes abrogata comitiali lege, nouum decretum intulerunt, ad nutum imperiosæ & satagentis Reginæ promulgatum, quod non inepta æquitatis & exempli ratione, cunctis ferè probaretur. Id non erat omnino absurdum, quoniam fortissimo Principi, atq; optimè de Republica merito, & ægrè conceptum ex senectæ vitiis morbum sustinenti, adiutorem dandum censebāt, qui ingentia curarū pondera in patre, recentibus viribus subleuaret; sicuti antea maiores suos Saladino Sulthanici Imperij conditori ad honestissimū posteritatis exemplum tribuisse meminerant. Nec multò pòst Mahometem viginti quatuor annos natum ab eximia pietate, patris adiutorem, & consortem Imperij nouis appellationibus salutârunt. Sed ab excessu demum Caythbei, qui damnatæ quorundam Procerum rumoribus adoptioni, non diu superfuit, Mahometes non multum ea inauspicata hæreditate lætatus est. Nam Mamalucchos dolore ereptæ suæ sortis, interruptæque prærogatiuæ iniuria perculsos, dira intestini belli rabies ita inuasit, vt Mahomete interfecto, quatuor secundùm eum Principes creati, paucorum mensium spatio & turbulentissimis comitiis trucidarentur: eo anno, qui fuit à partu Virginis supra millesimum quadringentesimum, nonagesimus sextus.

PAVLI IOVII Iunioris.

Si quondam Hesperio quos misit Bætis ab orbe,
Dalmatáue, aut Lybies Mauris circumsona tellus
Aeneadum fasces, Capitoliaq; alta tenentes
Obstupuit populus Latialis, & inclyta Roma
(Externos quamuis dominos) æquauit Olympo,
Insueta admirans aliena nomina terræ;
Nonne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
Qui genere ex humili Riphæis natus in oris,
Aduersi fines mundi, rigidamq; relinquens
Arcton, Cimerias, vbi Bosphorus asperat vndas,
Venerit ad magni septenflua flumina Nili?
Atque ibi seruiles habitus exutus, & ora,
Consensuq; Ducum magno prælatus honore,
Tū demū Aegyptū & Pharias cōpescat habenas?
Et Syriam quacunque rapax procurrit Orontes,
Sceptra tenens latè magna ditione gubernet?
Scilicet hæc tantæ virtuti, ingenuoq; labori
Conueniunt; namq; ille diu in sua damna ruentes
Victor Erythræi depellit littore Ponti
Prædones Arabum, simul & felicibus ausis
Trans fluuiū Euphratē, trans pictæ Persidis arua
Cogit Ithyræo gaudentes vulnere Parthos.
An memorem, quòd Coryciæ prope mœnia Tarsi
Rettulit infesto ex Turca sublime trophæum,
An subitò oppressa Aethiopum seruilia bella?
Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore,
Muneribus placet Italiam penetrare, suaq;
Laude frui; magno sic vecta per æquora sumptu
Bellua, quam prisci coniuncta voce Camelo-
Pardalim appellant, geminum cū vertice cornu
Fulget, & insigni distinctum tegmine corpus;
Felix ille quidem cunctis qui cognitus oris
Non vitam ferro amisit, sed morte quieta,
Et natus lacrymans posuit sua membra sepulcro.

Matthias

Matthias Coruinus Rex Pannoniæ.

ON inuictis modò armis, sed magnitudine animi, admirabilique virtutum omnium concursu Matthias Coruinus Pannoniæ Rex, cunctorum suæ ætatis Regum decus superauit. Patrem habuit Ioannem Hunniadem, secundis pariter ac aduersis, Ducem, omnium qui cum Turcis arma contulerint, longè clarissimum; vtpotè qui Turcarum fulmineus terror appellaretur, quorum magnam multitudinem in Belgradi fossis prostrauisset. Is natione Semidachus & Valachus, duos habuit filios, Ladislaum & Matthiam. Ladislaus, quòd Vldericum Ciliæ Comitem Regis propinquum, qui capitales inimicitias cum Hunniade patre semper exercuerat, apud Albam confodisset, à Ladislao Rege securi percussus est, Matthia custodiæ tradito, abductoque in Bohemiam, vt ibi de nobilissimi adolescentis supplicio, extra Hungarorum oculos consideratiùs atque liberiùs decerneret. Nam tametsi Matthias eius cædis conscius fuisse putabatur, quod tamē interfecti Ciliensis cruore manus minimè polluisset, nec duodeuigesimum attigisset annum, plerosque Procerum ad misericordiam commouebat, quum vnica proles Hunniadis interitura crederetur. Quid enim eius viri memoriæ ab Hungarica gente vel gratiùs, vel honestiùs persolui posset, quàm si eius sobolem à teterrima nece seruarent; quum ab Hunniade se toties seruatos, Turcicisque trophæis nobilitatos esse faterentur? Eo modo fluctuante Rege, fata viam aperuerunt, qua captiuo & sæuam securem expectanti, non salus modò, verùm & Pannonici Regni corona pararetur; Ladislaus enim Rex, dum Pragæ nuptiis vacaret, veneno intra paucas horas sublatus est, Bohemiæque Regnum arripuit Georgius Po-

gibraccius, qui vigore animi, clientelis atque opibus, Procerum erat potentiſſimus. Cæterùm morte Regis audita, Michael Zilagus Matthiæ auunculus, apud quem erant veteranæ copiæ, quæ ſub Hunniade ſtipendia meruiſſent, cum matre Matthiæ Budam contendit. Quorum aduentu Hungari Proceres permoti, matris lachrymis, præſentiſque exercitus ſtudio & viribus adducti, commendante Hunniadis ſobolem Michaële, extemplò vel vinctum adhuc catenis apud Pragam Matthiam Regem declarârunt; miſſiſque Legatis à Pogibraccio poſtulârunt, vt ſibi Matthiam redderet, quem publico conſenſu Pannoniæ Regem ſalutaſſent. Nec mora Pogibraccius conſilium expedit, obtemperandumque Hungaris cenſet, quòd putabat confirmando nouo regno nihil ſibi fore opportunius, quàm ſi Hungaros eo beneficio obſtringeret, & Bohemis conſociaret. Itaque non catenas modò detrahit Matthiæ, ſed ei ad certiſſimum amicitiæ pignus filiam deſpondet, & tradit; ornatumque Regij cultus muneribus Budæ regnaturum dimittit. Fuere qui exiſtimarēt à Pogibraccio regnum affectanti, venenum Ladislao præbitum fuiſſe, cuius vxor, quæ Caroli quarti Cæſaris, Bohemiæque Regis neptis erat, vterum geſtaret. Ea partus expectatio ciuile bellum in Hungaria excitauit, graueque negotium attulit Matthiæ, quum de regni poſſeſſione cum Regina armis contendere cogeretur. Sed poſt editum infelicem partum, Regina contentioni finem fecit honeſtis conditionibus, legitimeque demum antiquo Regum diademate apud Albam coronatus eſt; ſic vt regnârit ſupra annos triginta ſex, occupatus ſemper nouo bello, quùm perpetuis & inuictis armis vndique ſibi ampliſſimam laudem & gloriam parandam exiſtimaret. Non ſuſtinuêre ardentis Ducis vim Poloni, qui arma Hungaris inferre auſi fuerant. Hæc eadem Germanorum robora perfregit, quum Auſtriæ Viennam Federico Cæſari adimeret. Valachorum exercitum ancipiti prælio profligauit, quo ipſe ſagitta vulneratus, ſed planè victor diſceſſit. Binis quoque præliis Turcarum, ab Illyrici limite irrumpentium, audaciam ira contudit, atque repreſſit, vt Mahometes eorum Imperator, omnium propè gentium victor, ſucceſſorque eius filius Baiazetes, æquiſſimis legibus pacem petierint. Geſſit aduerſus Sleſitas ad Vratislauiam vrbem acre bellum, tanta vtique felicitate, vt in toto Hungarici regni limite deuictarum ab ſe gentium ſummæ gloriæ trophæa ſpectarentur. Verùm ob id maiore præconio dignus videtur, quòd tranſmiſſis auxiliis Italiam Turcarum metu, qui Hidruntem in Salentinis occupârant, liberaſſe exiſtimari poſſit, poſtquam inuicti antè, pertinaciſſimeque reſiſtentes Turcæ, vnum Blaſium Magarem, è Matthiæ Præfectis pugnaciſſimum timendum eſſe, ipſa demum deditione poſt egregios multarum eruptionum conatus oſtenderint. Eminebat in Matthia eruditum & graue perſpicacis ingenij iudicium, quum rerum bellicarum omnis generis, & literarum intelligentia polleret. Neque enim Regem aut Ducem abſolutæ virtutis & gloriæ famam adipiſci poſſe prædicabat, niſi literarum præſidio munitus, omnis ætatis inſtituta militiæ, ipſaque antiquorum ſtratagemata ex hiſtoriis percalleret; quando ea documenta, quæ magno vſui militiæ forent, ab ignaris literarum, niſi longiſſimo tempore experiundo percipi non poſſent, quæ alij ex veterum exemplis legendo facilè conſequerentur. Propterea peculiari propè ſtudio in Regiam ſibi viros aſciuerat, non optimorum modò ſtudiorum, ſed nobiliorum etiam artium laude inſignes, quorum conſuetudine legendo & diſputando, mirum in modum oblectabatur. Quicquid enim otij è grauiſſimis occupationibus ſuffurari poterat, id totum euoluendis annalibus impendebat; multuſque viſebatur in ea Bibliotheca, quam exquiſitis libris nullo deterrente ſumptu refertiſſimam eſſe curauerat. Forum verò Budæ præcellentium artificum tabernis exornârat, qui ex Italia præſertim certis inuitati præmiis, Budam confluebant. Regia enim Budæ veræ virtutis domicilium, perpetuique ſplendoris hoſpitale diuerſorium cunctis gentibus patebat. Quandoquidem vincere hoſtes, & ſcribenda facere, & virtutem liberaliter exornare, Regiæ fortunæ proprium munus eſſe duceret. Inuexerat toti prouinciæ Italicas artes, cultum domeſticum, Hunnicæ gentis mores, ad arma & latrocinia natæ, ita molliuerat, vt Regnum ex plumbeo aureum, deterſaque rubigine ſplendidum reddidiſſe Pannonij faterentur. Hac illuſtri fama Chriſtianorum Regum florentiſſimus, quum vigeret, agitaretque animo ingens bellum aduerſus Turcas, & lætiſſimè pranſus eſſet, Bolanumq; Venetum Legatum honoris cauſa equeſtri dignitate inter ſacra ſolennia perornaſſet, repentè apoplexia correptus expirauit, anno ætatis quinquageſimo ſexto, à partu autem Virginis nonageſimo ſupra quadringenteſimum atque milleſimum, eo feſto die, qui Palmarum celebritati dicatus eſt. Effigies eius armata equeſtris, luculentiſſimè depicta Romę in campo Floræ, contra Podium cubiculi mei in angulo Laurentianæ domus ſpectatur, ad quam arridet altera perſimilis Andreæ Mantiniæ manu picta, quæ in Muſæo noſtro conſpicitur.

ANTONII THEBALDEI.

Coruini breuis hæc vrna eſt, quē magna fatētur | Facta fuiſſe Deum; fata fuiſſe hominem.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vos, ô qui celeri gradu | Parnaſsi iuga ſcandere
Lucum Caſtaliæ rupis, & ardua | Certatis viridem per nemorum comam,

Quà

Quàriuo resonans sacro
Leni lympha fugax perstrepit alueo,
Auratæ cytharæ modos,
Insignemq́. lyram ponite, ponite;
Si quis posse putat suo
Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
Regem Pannoniæ decus
Coruinum meritis tollere honoribus.
Nam si Mæonij senis,
Seu quæ Virgilij Musa canit Deos,
Sese reddat ab inferis,
Nec curet Siculæ regna Proserpinæ,
Haud vnquam valeat satis
Summis, quam deceat, tollere versibus
Coruinum egregium Ducem,
Quem nec laurigeri posset Apollinis
Laus, nec Pierij chori
Princeps, dulce canens Calliope melos.

FINIS LIBRI TERTII.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN TERTIVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

PRAEFATIO

Ad Cosmvm Medicem Florent. Ducem.

QVARTVS hic liber, magnanime Cosme, recentiorum Heroum imagines continebit, quibus elogia idcircò superioribus adstrictiora, breuioraque sigillatim affigentur; quoniam eorum, quos ipsi virtutis suæ fama florentes vidimus, præclara nomina historijs nostris abundè celebrata sint, & vti reor, ad posteros etiam transibunt. Ex instituto autem ordine, primus sese obtulit Carolus Rex Galliæ, qui coalescentis, nec confirmatæ adhuc pacis tranquillitatem Italiæ inuidit, liuore tamen nostro potiùs, quàm suo. Quippe qui euocatus accersitusq́. ad euertendum passim publicarum rerum statum, eò grauior ingruerit, quò apud ignaros periculi, imperitosq́. militiæ nequaquam metuendus esse putabatur. Sed eius externæ gentis vis repentina & impotens, vel serò nos docuit, dissensionum nostrarum intestinæq́. discordiæ protinus obliuisci, vt paratæ seruitutis incommoda vitaremus, quæ demum serendo bella ex bellis nobis parum maturè insanire desinentibus importata, si non cautiores, & fortiores fecit, vti propulsanda pericula flagitabant, patientiores certè reddidisse videtur ad perferendam inusitatæ conditionis ignominiam. Neque aliter nos ipsos vltrò præcipites datos consolari possumus, quàm quòd primos tantæ cladis authores æqua vltrix scelerum Furia meritas pœnas dare coegerit. Hic itaque Rex Gallus, qui vel nolens domum tuam suo impetu euertit, te præclaro exemplo admonet, vt irruptiones externarum gentium, quarum vis vehementissima intolerandáque esse consueuit, graui maturoq́. consilio auertendas potiùs, quàm armorum fiducia sustinendas arbitrêre. In hanc enim publicæ salutis curam & Cosmus & Laurentius maiores tui, summæ prudentiæ viri, semper excubârunt, vt quantum consilio præstari posit, externa arma longissimè arcerent. Neque enim aliter quàm his inundationibus obrui & conuelli potest hic tuus Principatus, haud dubiè fato datus, & mirifica demum tua virtute confirmatus; quandoquidem nulla omnino intestina fraus extimescenda videatur, agenti Principem absolutæ pietatis atque iustitiæ auspicijs, qualem in rectè constituta Republica æquè boni malique ciues optatissimum esse confitentur.

ELOGIORVM LIBER QVARTVS.

Carolus IIX. Galliæ Rex.

ORis hoc geſtu & armorum cultu Carolum Gallię Regem, eius nominis octauum, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iuſſit, quum Rex ipſe Pictori ſe exprimendum accuratè præbuiſſet. Is Ludouico vndecimo patri ſuccedens, deficientes ab ſe Britones armis ſubegit, capto in acie Ludouico Aureliano, atque in carcerem coniecto, quem certa iura Regij ſanguinis ipſi ſucceſſorem deſtinabant. Ab hac victoria Rex iuuenis, quanquam nec ingenio ſtabili, nec ſatis firmis puſilli corporis viribus polleret, pacati tamen atq; opulenti Regni ſubnixus facultatibus, bellicoſorumq; Procerũ vocibus incitatus, aduerſus Aragonios Reges terra mariq; bellũ ſuſcepit, euocante eum atq; adiuuante Ludouico Sfortia, qui Aragonio nomini erat infenſiſſimus. Ea namq; tempeſtate fatali malo Italię nati, exitialibus inter ſe conſiliis diſſidebãt Alfonſus Rex Neapolitanus & Ludouicus Sfortia Mediolani Princeps, qui tũ potentia atq; autoritate nominis ſupra cæteros eminere credebãtur. Ille apprimè ferox, bellicoſus & inſolẽs: hic verò ingenio ſubtili, aſtuto, maximeq; ambitioſo, odia contraxerãt, quę minimè expiari poſſent, niſi diiudicante belli fortuna alteruter præceps daretur. Itaq; Carolus vehemẽti impetu Italiam intrans,

intrans, & subitò percurrens, quantum Galli armis ausuque valerent, cum ignominia Italicæ disciplinæ pluribus præliis ostendit. Hæc enim ferè tota, aut inscitia atque auaritia superiorum Ducum, aut longo ocio restincta perierat; sic vt nemo Ducum aut militum superesset, qui cruentam aciem se vidisse testaretur. Quo vitio accidit, vt facilè Gallus honestum prętendens titulum, Pisanos eiectis Florentinis: hos verò eiectis Mediceis, & Senenses pulso Pandulpho petruccio, vendicasse in libertatē videri vellet. Exinde Pontificem terrore inuecti in Vrbem exercitus subactum ad fœdus ineundum compulit, Gememque Baiazetis Turcarum imperatoris fratrem sibi tradere coegit, quo adiutore in Græciam se traiecturum confecto Aragonio bello prædicabat. Qua inusitata Galli hostis felicitate cuncta obuia sternentis, perculsus Alfonsus, ideoque nihil pro pristina sua militari laude ausus, ita despondit animum, vt Ferdinando filio Regnum cederet; extemploque cum regia gaza in Siciliam profugeret; eo euentu, vt filius pari hostium impetu vndique pulsus vrbe Neapoli atque arcibus, Regnoque demum toto, ocyssimè pelleretur. Obstupuêre statim ad eius ingentis celerisque victorię cursum cuncti Principes; vsque adeò consternatis metu animis, vt in vnum pro publica salute, dignitateque Italici nominis conspirarent, & arma contra Gallos vndique cogerent. His rebus cognitis Carolus Campanis, Brutiis, Apulis, & Samnitibus valido copiarum præsidio confirmatis, regredi extemplò, & contra infestos viam ferro aperire constituit; atque ita profugiente Alexandro, Romam præteruectus, Pisas repetiit; & per Apuanos Ligures superato Apennino, ad Tarrum amnem profectus, Venetas & Sfortianas copias, eum transitu prohibere conantes, cruento edito prælio ita prostrauit, vt penè intactus, & nusquam postea lacessitus in Galliam rediret, nec Italici belli obliuisceretur: renouata namque amicitia cum Ludouico Sfortia, restitutaque ei Nouaria, quam Aurelianus occupârat, Ferdinandum Regem paternum repetentem regnum, longo exercuit bello: eo tamen rerum exitu, vt Galli duces militesque ad vnum propè omnes variis casibus interirent, & ipse demum tertio anno postquam Neapolim ceperat, apud Ambosiam oppidum, ex ludo paruæ sphæræ rediens, ignobili in cella, subito animæ deliquio correptus expiraret. Vixit annos viginti septem, imperauit decem. Id verò tanto Regi insigni probro datum est, quòd intempestiuis amoribus deditus, eneruatusque molli otio apud Allobrogum diffluentia longo luxu oppida, Aureliano Nouariæ obsesso opem ferre noluerit, repudiatamque coniugio Margaritam, Maximiliani Cæsaris filiam, ab se expetitam, desponsatamque ad patrem remiserit, vt Anna Britannię citerioris Reguli filia hæresq; maiore commodo duceretur: quòd Reges nullis pudoris potius, quàm commodi priuati legibus obediant.

LANDRIANVS Mediolanensis.

Impiger aërias Carolus dum transilit Alpes,
Parthenopen stricto dum petit ense ferox:
Horruit illum omnis bello clarissima tellus
Itala, & inuicti frena superba tulit.
Victorem sed ne hunc æterna secla viderent
Nostra Ducē, ante annos inuida mors rapuit.

Vitellij Fratres.

HAC vna latiore in tabula Vitellij quatuor germani fratres cum sene patre conspiciuntur, quos admirabili mediæ ætatis vigore, atque illustri bellicæ laudis fama florentes, inuida virtute ante diem immitis Parca surripuit. Hos Nicolaus Pater post longam contentionem eiecto Iustino æmulo, atque eo demum interfecto, in patria Tipherno non obscuræ potentiæ principatum adeptus, in disciplinam Virginio Vrsino tradidit, qui tum Romanorum Procerum splendore domus, & multis militiæ partis honoribus erat clarissimus. Qui liberorum animosa prole, atque ea enixè ad summum militiæ decus contendente, planè beatus senex Pater videri potuit, quum excedens vita, familiam certissimo militarium iuuenum præsidio confirmasse crederetur, nisi occultior aliqua vis fati adultæ iam virtuti indignam atque inexpectatam perniciem attulisset. Præcipiti namque impetu fortuna, in Vitellij nominis sobolem incurrens, ex breui interuallo singulos perculit, atq; prostrauit: miserabilem herclè in modum, quando partim fœda, partim ignobili morte conciderint.

Ioannes Vitellius.

IOANNES siquidem natu maximus, quum ad Auximum Piceni vrbem in oppugnatione versaretur, immani tormento discerptus interiit.

Camillus Vitellius.

Amillvs huic proximus, in Apulia Circellum oppidum appositâ scalâ conscendere & capere contendens, molari propè lapide supernè deiecto, nequicquam protegente galea oppressus est. Is tum Gallis, Virginioque Duci operam nauabat, & multis bello fortibus factis, pugnacissimi Ducis laudem, eo præsertim die fuerat consequutus, quo non procul à Luceria Germanorũ integram phalangem Aragoniis militantẽ, inductis & sæpe circumductis in orbem sagittariis equitibus deleuerat. Primus in Italia sclopettariorũ equitũ turmam instituit, quod equitum genus postea intermissum est, quum nimia atque inhabili sclopettorum longitudine præpedirentur; sic vt hodie non miremur breuiores & leuiores, aptiore industria à Germanis institutos, qui nostris nuper hastatis equitibus maximo terrori in Germania fuerint.

Michaelis Sylvii Lusitani Cardinalis
de Camillo Vitellio.

Victorem Pyrrhum post magna atq; inclyta facta,
Fœmineâ fama est, occubuisse manu.
Et te surripuit post inclyta facta Vitelli,
Fœmineâ dextrâ missus ab arce lapis.
Heu fatum occultum, multis distantia seclis
Clara duorum facta exitus vnus habet.

Vitellius

Vitellius Vitellius.

MORIENS Camillus, Vitellium filium reliquit, quem Venetis & quatuor Pontificibus (vti erat bellicæ rationis & multi consilij apprimè gnarus) impigram fidelemque operam nauasse vidimus.

Paulus Vitellius.

CÆTERVM in Paulo & Vitellocio ætate minoribus, vis ardens impauidi animi, & in arduis belli casibus mirè efficax ita enituit, vt vterque ad militaris imperij nomen non temerè aspirare milites crederent. Paulus ingenio excelsior, & iudicij grauitate præstantior, expediendis consiliis atque armis promptissimus habebatur; sed aliquanto fortasse seuerior & sæuior, quòd dormitantes vigiles impunè interfici, & sclopettariis hostium captis erui oculos, & præcidi manus iuberet; quòd indignum esse videretur, strenuum sæpe nobilemq; equitem ab infimi ordinis despicato pedite inulto vulnere prosterni. Nondum enim inuecto exterarum gentium cruento more, Itali milites sanguinarij & multæ cædis auidi esse didicerant. Paulus hac virtute disciplinaq; prouectus, quum Venetas copias in Apennino profligasset, Pisanosq; egregiè suam tuentes libertatem, aliquot oppidis expugnatis conterruisset, eorum mœnibus

tormenta admouenda eſſe cenſuit. Sed eius conatus, quanquam vehementiſſimè cœptus, eum habuit exitum, vt malignè obtrectante collega Ranuccio Martiano diſparis dignitatis atque virtutis duce, perfidioſa potius quàm neceſſaria ceſſatione à ſemicapto Stampacis propugnaculo retraxiſſe tormenta crederetur; quaſi eius vrbis ſubactæ lætitiam Florentinis inuideret; inaniſſima quidem ſuſpicione, quum inde à probo auidoque veri decoris Duce perampla triumphi laus peteretur. Itaque à præpotente factione ciuium, vrgenteque Ranuccio, perfidiæ accuſatus, vir inſons captus, præcipitique iudicio in curia ſecuri percuſſus eſt; quanquam vel inuſitati generis tormenta adhibita, in acerbiſſima quæſtione nihil quod integritatis famam læderet, elicere potuiſſent. Eo enim ſupremo malignitatis decreto concidit, quod viri ſuſpicaces, & Reipublicæ cauſa maximè ſæui factioſique, immeritò tortum nequaquam ex tuto dimitti poſſe iudicarent. Sed eius immanis iniuriæ vltor poſtea extitit Alexander filius, quem hodie patris æquantem laudes, & Hungarico & Germanico bello clarum Italia inter paucos Duces adnumerat.

ANTONII FRANCISCI
RAINERII.

Vrbis vt ingratæ ſcelus, & victricia Pauli
Audijt immiti colla reſecta manu
Scipiadum maior; Tua quid benefacta Vitelli
Quid valuêre mea? ah dixit, & ingemuit.

Vitellocius Vitellius.

AT Vitellocium immanior vis atque sæuitia Cæsaris Borgiæ sustulit, quum is cruentissimo homini, perfidioso astu ex recenti defectione in gratiam receptus apud Senogalliam se credidisset. Ibi enim simulatione colloquij militaris perductus in domum cum Paulo Vrsino socero, Franciscoq; Vrsino Grauinæ Regulo, & Liberotto Firmano, ad eandem necē destinatis, strangulatus interiit; meritas certò iure pœnas pendens, quòd se à sanguinario, nefarioque tyranno syncerè in fidem receptum imprudentissimè putârit; quanquam ea reditus leuitas exitio cunctis futura, ab ingenio Pauli soceri largitione promissisq; corrupti, Vitellocio improbante emanasse credatur. Vitellocius primus in Italia Germanicæ disciplinæ phalangem peditum ex Tiphernatibus suis instituit, quibus & hastas, & secures, ferreaque pectoralia, & galeas, externorum imitatione tradiderat; ordinauitque vt densata acie procurrere, consistere, regredique, & decurrere in cochleam, nihil perturbatis ordinibus condiscerent; cuius phalangis inuicto robore fretus, paulò antè Vgonem Moncatam Borgiæ Cæsaris ducem in Vmbria profligârat; & capto ad Bassianum Guidone Feltrio Vrbinatium principe, Pontificias copias insigni edita pugna deleuerat.

PAVLI IOVII Iunioris.

Eheu qd faciāt, cuiq homines curue habeāt fidē?
Tene sic negligis? atq ipse tui nil memor, impij
Temprudens potuisti manibus credere Borgiæ,
Infaustis manibus, sacrilegis, atq nefariis?
Quid si non tibi notissimus vsq & satis & sup
Cunctis ille fuisset rabidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicies, atq hominum lues.
At nō te latuit, quid fugiens Cæsaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mæonij senis
Pompeius, Pharij quum peteret littora perfida
Regis naue cita. Non equidem vita ferocibus
Committenda tyrānis, iter haud tutū ad eos satis
Dixit; sed mala sors omne animi consiliū rapit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Non me diua potens atque volubilis
Motu quæ rotat hæc omnia præpeti
Deprensum Ionio mersit improbo,
Nec Mars belligero dum feror agmine
Hinnitu alipedum cum litui sono
Lætantem, rapido sustulit impetu,
Nec me æuo & spoliis tot grauidum nouis
Hæres, nobilium patria principum
Linquentem gelido marmora funere
Victorem, tumulo condidit aureo.
Sed me perfidior Borgius æquore
Martis fulmineo sæuior agmine,
Parcarum Lachesi surdior vltima,
Et fatum, atque fides credula, perdidit.

EIVSDEM.

Non mare me, nō Mars, sæua aut mors pdidit; at me
Perdidit, omnibus his Borgius asperior.

Petrus Medices.

PETRVS Medices, quem Laurentius pater authoritate atque opibus florentem in Republica principem reliquerat, hac militari specie thoracatus & prolixè comatus pingi voluit. Nam tum viros radi solitos non decebat barba, contrarioq; more nostro, capita prælongi crines adornabant. Multo enim iuuentæ feruore alacer, robustos, gestandisq; armis habiles artus equestribus spectaculis ad bellicam imaginem ostentare, aduersis sæpe hastis in ludo concurrere, variaq; pugnæ simulacra edere erat solitus: quòd ita ad popularem gratiā expediret, sicuti patrem & patruum cum præclara laude fecisse meminerat. Verùm hæc studia quanquam digna essent eo iuuene, quem palmæ decus accenderet, eum tamen aliquantò longiùs quàm oporteret, à ciuilibus officiis abstrahebant, à quibus secus ac pater iusserat, ita abhorrere videbatur, vt sæpe venationi falconumque aucupiis, ac amatoriis vanitatibus occupatus, actiones Magistratuum inspicere negligeret; alloquia ciuium fastidiret, & contemptu quodam rarò intraret curiam. Quibus moribus fiebat, vt paternę modestiæ, & Etruscæ frugalitatis obliuisceretur, obiterque superbiæ & luxui, atque item libidinibus quibus offendi ciuile decus posset, propalam se dederet, quum honestas quasdam familias assiduo atque licentiore matronarum cultu probrosas effici nonnulli suspicarentur. Sed hæc grauior cæteris labes, quæ proterui atque intemperantis famam premebat, cito deferbuit ex nuptiis lectissimæ vxoris Alfonsinæ, quam ex Vrsina gente duxerat; conciliante id coniugium Clarice matre vt ex eadem orta familia. Erat Petrus ingenio patri dissimilis, vti sæpe feroci, & tum maximè quum forte meracius biberet, acriter ad iracundiam parato; sed quòd amœnitate Musarū & Musicis concentibus cito molliretur,

& quò luberet, facile flecteretur. Nam à Politiano præceptore institutum erat domi certamen Etruscorum Poëtarum, quo nō obscura laus, summa iocunditate quærebatur; quando alternis dicerent, & ad pares numeros responderent, qui extēporaneæ facultatis plausum à circumfusa audientium corona petebant. Latinarum namq; & Græcarum literarum studia, ea tempestate Florentiæ vigebant, ita vt arguti iuuenes Etruscos rithmos peramœnis floribus adornarent. Hos mores opima pax ferebat, atque his pacata ciuitas honestissimè lætabatur; sed vbi è Gallia terribile classicum concrepuit, non temerè conceptus pauor totum inexperti iuuenis animum occupauit: sic vt facile in consilio longe omnium grauissimo fœdè fatisceret, & ciues antiquæ memores libertatis, ad pristinum odium, & in spem excutiendæ seruitutis erigerentur. Erant tum Florentini Aragoniis regibus fœdere cōiuncti, & cum Alexandro Pontifice sentiebant. Ingruentibus autem Gallis, socius aderat Ludouicus Sfortia, diu antea per legatos Petrum ab Aragoniis diuellere conatus. Sed Petrus ita comprobante Ciuitate, censuit ius fœderis nō esse violandum. Quo decreto Sfortiam vehementer offendit, quoniam astuta eius consilia ab ancipiti, maleq; fido ingenio, sibi detecta ad Gallos detulisset. Amicè enim Sfortiæ legatus in colloquio dixerat, non ideò euocari Galliæ regem, vt Italiam externis gentibus subigendam & proculcandam daret; verùm vt superbi & comminantis sibi Alfonsi ferocia, infensissimi regis metu frenaret. Itaq; Petrus repentina per Lunensem agrum Gallorum irruptione perterritus, seræ pœnitentiæ consilium sumpsit; ob id quòd Ferdinandus Alfonsi regis filius, in Æmilia alterā Gallorum & Sfortianorum manum minimè sustineret, & classis Aragonia Liguriam improsperè tentasset, Florentiâ profectus, ad Sergianū descendenti Carolo obuiam iuit, vt honesta conditione proposita pacem impetraret. Sequebantur eo tempore regem planè victorē Laurentius & Ioannes Medicei,

Petro

Petro infensissimi hostes, quòd ab eo ex leuissimis offensionibus in exilium acti fuissent. Horum desperatione proceres Gallos ab se alienatos Petrus reperiebat; neq; aliter ab rege in amicitiam recipi poterat, quàm si arces custodiendas regiis præfectis traderet, quæ erant quatuor, Pisana, Labronensis, Sergiana, & infra lucum Feroniæ Petrasanctensis. His obsignatis impetrati fœderis tabulis, Florentini ciues qui in ea legatione ad regem, Petro collegæ aderant, vsque adeò animis exacerbati sunt, vt à Petro Rempublicam priuati commodi causâ prodi dictitarent, & in eum concordibus consiliis conspirarent. Nec multùm inde Petrus confecto eo negocio, quũ ad exornandas ædes, quibus regem exciperet, Florentinam rediisset, & ad Decuriones ascendere vellet, à Iacobo Nerlio Curiæ ianua est prohibitus. Qua insolentis facti acerbitate perculsum, redeuntemq; domum, populus sublato clamore, & coniectis lapidibus vsque adeò contumeliosè insecutus est, vt vix mentis compos euadendi fugiendique tumultus consilium expediret, & sancti Galli porta, principatu, patria atque penatibus vnius horæ momento excidens, sese eiiceret, Bononiamq; perfugeret, tanta trepidatione, vt vix Iohanni Cardinali fratri, qui cucullati habitum desumpserat, vt sese occultaret, elabendi spatium daretur. Errauit in exilio integros decem annos, sæpius contumacis fortunæ suæ fallacissimos nutus expertus: vnde ei reliquæ opes absumptæ, & multum æs alienũ contractum est, oppigneratis scilicet Alfonsinæ vxoris dotalibus bonis. Nam ab initio Virginius Vrsinus, quum acceptâ in stipendium pecuniâ eum reducturus, ad Rapolanas aquas vsq; peruenisset, commutato repentè consilio, in Apuliam se conuertens, spes eius infregerat: bienni oq; post Liuiani audacis beniuoliq; ducis consilium secutus, ad Romanam portam ita copias signaq; promouerat, vt obseratis repentè valuis exclusus, irrito conatu regredi cogeretur, eo quidem grauiore detrimento, quòd propinqui aliquot ciues, Mediceiq; nominis studiosi, tanquam hostilis eius accessus conscij, capite plecterentur. Promissis demum Borgiæ Cæsaris ad repetendam patriam perductus, quum ille exercitum ipsis propè Florentiæ mœnibus admouisset, non modò conceptam spem, votaq; eius fefellit, sed existimationem exulis & salutem in summum periculum coniecit. Quòd Borgia malè fidus, rebus clandestinè compositis, inter conditiones, Petrum tanquam hostem iudicatum Florentinis expetentibus traditurus esse diceretur. Nec multo pòst Vitellocio etiã adhæsit, ex nece fratris Florentinis inimicissimo, quum is occupato Aretio bellum intulisset. Sed eum terrorem valida Gallorum auxilia ab rege Florentinis sociis missa ita sustulerunt, vt Petrus eandem aduersi conatus sui sortem tulerit, vsq; ad Gallicum bellum, quòd Magni Consalui virtute ad Formias parta victoria confectum est. Erat tum in partibus Gallorum Petrus, qui prostratis fœdeq; deletis partium copiis, vt se ad Caietam periculo eriperet, quum onerariũ lintrem conscendisset, & secundo Lyri amne deueheretur, in ostio fluminis summersus interiit: nauigiũ tormentis cumulatè onustum, facilè absorbente irato mari, quum impetu tumentis amnis allidentes, decumani fluctus contrario repercussu pulsarentur. Hoc ignobile mortis genus ei meritò accidisse pleriq; existimauerunt, quòd in morte Laurentij patris, Leonium illustrem medicum, indignum prorsus ea immanitate, vt de infelici curatione pœnam exigeret, in puteum præcipitasse crederetur. Reliquit auspicacioris fortunæ hæredem Laurentium filium, quem à Leone Pontifice patruo, eiectus Feltriis, Vrbini principem constitutum, sed non diu eo munere lætatum vidimus: ex quo genita est hæc Catherina, quam hodie eruditis moribus excultam, & lætæ prolis fœcunditate perbeatam, in thoro Henrici optimi regis Galliæ conspicimus.

ANDREAE ANGVLII.

Quisquis es armatã effigiem longámque ferocis
Medici iuuenis suspice cæsariem;
Huius enim Lyris tantum se funere tollit
Gallorum, quantum clade fluit tumidus.
Et magni virtute patris Laurentis, Etruscum
Arnus pacatas in mare voluit aquas.
Huc gemini decorãt fratres, queis Tybris amœnus
Pontificum titulos, sacráque sceptra dedit:
Summisitque Vmber nato fera colla Metaurus,
Nunc neptim Rhodanus, Mosa, Ligerq; colunt.

Christophorus Columbus.

QVis non miretur hac honestissima fronte hominem, qui inusitata animi magnitudine portentosoq; immensi ingenij vigore valuerit, aspero ignobiliq; Arbizolo Liguriæ vico iuxta Sauonam nasci potuisse? Hic enim ille est Christophorus Columbus, stupendi alterius & nullis antè seculis cogniti terrarum orbis repertor: quem profectò benigna salutarium syderum conspiratione natum fuisse existimare fas est, vt incomparabilis Liguribus honos, eximium Italię decus, & præfulgidum iubar seculo nostro nasceretur, quod priscorũ Heroum, Herculis, & Liberi patris famam obscuraret. Quorum memoriam grata olim mortalitas æternis literarum monumẽtis cœlo consecrârit. Columbus à prima adolescentia diuersis nauigationibus

patrio more deditus, cuncta emporia, insulas, littoraque mediterranei maris peragrauit: & vti erat Geographiæ apprimè studiosus, curiosi ingenij neruos omnes contulit ad contemplationem earum naturæ rerum & regionum, quæ terræ globo continentur, adeò pertinaci spiritu laboreque, vt ex astronomia tropicorum, æquatorisque & climatum mensuras, totiusque item nauigatoriæ membranæ, & Magnetis vsum exactissimè perciperet, inflammatusque studio atque admirabili cupiditate explorandi Oceani raperetur, vt positos columnis Herculeis terrarum limites irrideret. Nec inanibus coniecturis alias omnino terras ad occidentem Solem excipiendi prædicaret, quarum Plato ipse, & Seneca, & pleriq; alij Græcorum & Latinorum nonnulla expendenda Cosmographis argumenta reliquissent. Ea quoque spe Columbus magis ac magis implebatur, quòd paulò antè patrum nostrorum memoriâ, à viro Gallo, cui nomen fuit Bethandicor, Insulas Fortunatas, & à Lusitanis Hesperides, vltra Viride promontorium repertas esse didicerat: superatumq; demum esset Henrici Lusitani regis classe, extremum Æthiopiæ promontorium, quod Bonæ spei nomen tulit, vltra Capricorni circulum Antarcticu polo subiectum. Inuidebat profectò hanc gloriam externis gentibus homo Ligur, elato pertinaciq; ingenio, iniquè ferens Ligures, qui inueterata naualis disciplinæ authoritate, & laude cunctas nationes anteirent, præoccupato ab aliis ausu, occasione ingentis parandi nominis spoliari. Hæc eius vota aliquandiu delata ad reges, & semper reiecta, ad extremum Hispaniæ rex Ferdinandus sic impleuit, vt adductus perseuerantia peritissimi hominis, quinq; naues ab se impetrari pateretur. Quanquam id concedendæ expeditionis munus, plerique non periculosum modò, sed planè insanum & impium esse prædicarent, vastissimis Oceani fluctibus naues & Hispanos homines committi ad libidinem vani Liguris & decoctoris, qui vitæ suæ iacturam parui duceret, si in eadem pericula

pericula multi ipso peritiores nautæ, fortioresq; homines perducerentur. Itaq; Columbus cum paulò minus ducentis hominibus Hispanici generis è Gadibus soluens, inter occidentem atq; meridiem cursum tenuit, aquatusq; apud Fortunatas Octobri mense, in dextrum vela flexit, & sulcato per multos dies Oceano, nusquam apparentibus terris, conspiratione nautarũ penè oppressus est: cùm peregrini vnius amentię vniuersam omniũ salutem, desperato nauigationis exitum minimè credendum arbitrarentur: quando infinitus pateret Oceanus, nec suffectura essent alimenta, si serò pœnitentibus redeundum in Hispaniam esse decernerent. Sed eos vel atrocissimè consternatos sacramenti militaris sæuerè admonuit, quo regi fidem dedissent, se nusquam ab authoritate imperioq; ipsius esse discessuros: multisq; rationibus ostendit, certam eos proditionis pœnam in Hispania subituros, si temerè summi commodi, summæq; gloriæ cœpta, & feliciter ad finem penè perducta, timiditate inani, aut importuno incertæ mortis horrore perturbarent. Vixdum sociis naualibus pacatis, & ad officium redeuntibus, Columbus volantes aues conspexit, prædixitq; non longè abesse terras, è quibus illæ euolassent. Nec eum fefellit opinio: breui enim peruentum est ad Insulas ferè innumerabiles, maximamq; earum adeuntes, valde nemorosam, & lusciniis, & psitacis refertissimam, sed humano carentem vestigio, Guadalupeam vocarũt. Inde perpetuis prouectus Euris, atque his vno tenore perflantibus, secundissimo cursu, quòd nusquam fluctus inter se refringantur, ad insulam ingentem, nomine Hispaniolam peruenit. Ea distat à Gadibus rudi supputatione, miliarium Italicorum circiter quinq; milibus, Cancriq; Tropico supposita, in longitudinem tota proscinditur: refertq; castaneæ folij formam, magnitudineq; Britanniam excedere perhibetur. Eius insulæ gentes Columbus blandis nutibus atq; munusculis ad se facilè pertraxit, didicitq; ex mulierum inauribus, & quibusdam armillis, auri copiam in ea reperiri, quum omnium rerum segetisq; præsertim sint inopes, captuq; ingenij adeò simplices, vt literarum prorsus mediocriumque artium sint ignari, vtpote qui nocturnos lemures adorent; quos nunquam viderint, sed inerrare domiciliis eorum noctu persuasum habeant, qui arbitri vitæ simul & fortunæ cuncta bona pariter & mala mortalibus dispensare soliti sint. Horum lignea simulacra, incisorio pyrite lapide vsi ruditer effingunt, religioseque venerantur, Zeminos appellantes vtriusque humanæ sortis largitores. Hos populos tormentorum portento, aspectuque velificantium nauium territos & stupefactos, facilè ad venerationem Christianæ crucis induxit, fœdereq; icto cum aliquot præpotentibus insulæ regulis, cognouit manare aureas harenas ex amnibus, qui ex præaltis montium iugis in Oceanum deferantur. Itaque contentus hoc bene auspicato nauigationis initio, relinquere apud regulos ex suis Hispanos homines, totidemque ab his indigenas mutuæ fidei obsides accipere, reuertique in Hispaniam ad regem constituit. A' quo demum perfuso tantæ felicitatis gaudio, quadruplo maiorem classem impetrauit, vt reliqua scrutarentur, aggregantibus se ei certatim Hispanis, tanquam ad certam prædam ex aurea gleba ire properantibus. Hac secunda nauigatione Columbus, Amirantis regijque præfecti nomen promeritus, eas quas innumerabiles diximus insulas, partim desertas, partim ab immani & truculenta Canibalum gente incoli, Piraticisque eorum latrociniis cuncta infesta esse didicit. Ij mortalium cruentissimi atque efferatissimi humanis vescuntur carnibus: nullum numen adorant; nullum æquitatis ac humanitatis ius colunt; constuprant fœdè mares; & venenatis instructi sagittis, remigantes in alueis vniligneis longissimè prædantur. Cæterùm Columbus recto cursu ab Hispaniola ad occidentem pertendens, insulam Hispaniola duplo maiorem apprehendit: quam propter longitudinem, ab initio continentem esse crediderat; sed anfractibus eius enormi flexu superatis integrè circuiuit, & Cubam appellauit: pari auri copia & simplicitate incolentium Hispaniolæ persimilem; atque inde demum in aduersam ingentium terrarum & regionum continentem ad Austrum sitam, Boreæ flatibus appulsus tenuit. Hunc terrarum incogniti antea orbis tractum æqua fronte Septentriones spectantem, & introrsus sub æquatore situm, alij Sanctæ crucis terram, alij Pariam, alij Darienem vario in loco vocauêre. Columbus ostium immmensi fluminis subiit, quod ideo os Draconis appellatum est, quoniam tortuosis vorticibus nauigia absorbere posse crederetur. Eius terræ gentes Antropophagos esse, nec vllis donis mansuefieri posse compertum est; vestiri eos versicoloribus psitacorum pennis; arcubus & ligneis clauis præliari: nostrorum acies periculo facto reformidare, atque refugere in nemorosas latebras consuesse, constabat. Tot aditis exploratisque gentibus Columbus, factus mortalium celeberrimus; non vno in loco constitutis legendi auri officinis, multisque castellis ad præsidium ædificatis, atrocis inuidiæ ictus effugere non potuit: Accusatus enim ab Hispanis innatæ crudelitatis & auaritiæ, causam pro se dicere coactus est, felici quidem euentu, confutata æmulorũ malignitate, quum ab Rege gratissimo atq; iustissimo præfecturam Hispaniolæ fratri impetrârit; ipseque non multo pòst auctus opibus, & sua fama felix, quum tranquillè senesceret, in Hispania obiit, relinquens aurifera regna, audentium Hispanorum virtute proferenda, vti mox euenit ad summã Hispaniæ felicitatem. Sicvt Columbus dignus omninò videri possit, qui à Liguribus præsentia potius quàm vetera hodie mirantibus, luculentissima statua Genuæ decoretur:

IANI VITALIS.

Tu maris & terræ trãs cognita claustra Colũbe,
Vectus naue cita penetrasti
Ignotos populos, atq; abdita maxima regna
Antipodumq; orbem extremorum.
Hic aliæ ventorum animæ tua lintea leni
Implerunt Aquilone, nec alto
Fulserunt Helices clarissima lumina cælo,
Nec vertit mare tristis Orion,
Hic legem accipiunt mitem Zephyriq; Notiq;
Aequora nec tolluntur in altum.
Tu gentem incultam quarũ vel pomifera arbos
Numen erat, vel purpureus flos,
Vel fons irriguus liquidis manantibus vndis.
Formas vera religione.
Tu vitam humanã instituis, tu mœnia & vrbes
Stare doces opulentas,
Et parere grauidam non vno è semine terram,
Et connubia iungere certa.
Vnde etiam extremi lætis cum vocibus Indi
Te memorant, patremq; salutant.
Salue non Ligurũ modò, sed decus orbis, honorq;
Nostri secli magne Columbe,
Cui meritò Iouius Heroas dedicat inter
Nominis æterni monumentum.

Ascanius Sfortia Cardinalis.

SCANIVS Sfortia, senatoriæ dignitatis supremum decus, quanto nunquam antea vel postea sit visum, ornatissimo familiæ delectu cultuque, officiosissimi nominis authoritate, & rerum omnium apparatu opulentissimo, ita expressit & impleuit, vt multorum iudicio sacrati viri existimationem atque amplitudinem supergressus esse censeretur. Nam post eius mortem obsolescente sensim Pontificiæ aulæ maiestate, conspirationeque inusitata quarundam gentium eneruatis Romanis viribus, vsque adeò iactata despectaque est religio, qua sacræ opes nitebantur, vt neminem postea vel maximum Cardinalem ei æquari posse fateamur. Nam si vnis diuitiis, vnisque tantùm fortunæ muneribus potius, quàm animi virtute & dignitate morum illustrium sacratos viros omnino æstimandos & suspiciendos existimemus, nemo ferè Ascanio veniet comparandus. Lectus fuerat in senatum à Xysto Pontifice commendatione Ludouici fratris, qui Catharinam Galeacij germani fratris filiam Hieronymo Riario Pontificis propinquo nuptui dederat. Inde Ascanius opimis sacerdotiorum redditibus, ipsoque patrimonij censu ditissimus euadens, cum in Vrbe tenorem vitæ instituit, vt domo maximè hospitali, egenisque perbenigna, & erga omnes insigni præditos virtute apprimè liberali, summa beneficentiæ fama potiretur, essetque aliquanto principi propior, quàm sacrato sacerdoti, quòd ante omnia venatoriæ voluptatis & nobilioris aucupij exercitationes regio sumptu studioque perpetuo tueretur. Hoc tanto nomine prouectus, diu facilè principem inter senatores se gessit. Sed authoritate atque opibus, & noua denique gratia auctior euasit, quum ab excessu Innocentij octaui Pontificis comitia rexisset. Circumductis namque suffragiis, ad Borgiam totum se conuertit, emptusque proculdubiò profusissima largitione, vt ille omnium deterrimus pro optimo Pontifex renunciaretur, adhortator & author præclarus extitit: quum nonnulli eius ordinis candidati, Borgia potiores repulsam tulissent, qui Hispanum occultæ malignitatis summæque simulationis hominem exitio cunctis futurum, stultissimè Pontificem creatum nequaquam falsi vates denunciabant. Cæterùm Ascanius, qui domum Borgianam peramplaque munera ex ea suffragatione fuerat consecutus, aliquot pòst annos exitialis amentiæ suæ pœnas dedit. Nam Alexander, vt filium Cæsarem Borgiam ad summas opes proueheret, cum Galliæ rege Ludouico in perniciem Sfortianæ & Aragoniæ domus conspirauit, tanta immoderati animi acerbitate, vt cunctos Italici sanguinis regulos expellendos auitis imperiis, & scelesta manu pernecandos susciperet. Itaque Ascanius cum fratre Ludouico Gallicis impar armis, eo euentu in Germaniam profugit, vt cùm mox Heluetiis fretus armis Mediolanum repetisset, Ludouico fratre ad Nouariam ab hisdem Heluetiis fœdè prodito, ipse coniectus in fugam prodente eum pari perfidia Conrado Lando Placentino, ad Ripaltam Castellum supra Trebiam, Venetis equitibus traderetur. Exinde perducto iam in Galliam fratre, quum aliquandiu Venetiis prealto in carcere custoditus esset, repetente eum Ludouico rege in Galliam pertrahitur: sed triennio pòst, quòd mortuus esset Alexander Pontifex, Romam à Georgio Ambosio Cardinale perductus est: quoniam maximè idoneus putaretur in toto comitiorum negotio conciliandis suffragiis. Nam Georgius non obscuro ambitu ad Pontificatum aspirabat: sed fata Pio tertio Pontificatum detulerunt, simul & celeriter eripuerunt: paucissimis namque diebus excessit è vita, instauratisque comitiis, Iulius secundus Pontifex ei suffectus est. Hic Ascanium, Ambosio frustra contendente in Galliam abduci vetuit, quòd indignum esset sacerdotem nihil tale meritum, paternique imperij fortuna expoliatum in carcere custodiri. Per hunc modum Iulij beneficio liber factus, & pristinæ restitutus dignitati, quum ad repetendum Mediolanense imperium, ingenti solertique ingenio consilia contulisset, conscioque Consaluo magno, & Liuiano adiutore Gallis bellum moliretur, veneno sublatus triduo interiit, eò minus infelix, quòd diri Pontificis teterrimam necem epoto temerè veneno, quod conuiuis erat destinatum, vidisset. Eum aduersus tot fortunæ contumelias infracti animi laudem meritum, Iulius marmoreo sepulchro honestauit, quod ad Flumentanam portam in templo Deiparæ virginis conspicitur.

PAVLI AMANII Cremensis.

Hæc est quam mira depictam conspicis arte
Augusta Ascanij effigies, magni illius inquam
Sfortiadæ, cui non vultu fortuna minaci
Vnquam animi effregit vires: est Gallia testis,
Hadriacique maris domini, qua mente superbū
Quàm forti tulit imperiū, captiuus & hostem,
Quàm se prudenti sæua à ditione redemit
Consilio, ac tandem Italiam vacuasq́ reuisit
Summi Pontificis sedes, & Tibridis oram,
Ipse vbi erat sacri dec⁹ & pars magna senat⁹.
Quòd si non atris peperissent pocula succis
Dirum illi exitiū extremos tetigisset honores:
Ast illum huc virtus, illuc sua fata trahebant.

Ludouicus Sfortia Mediolanensium Princeps.

LVDOVICVM Sfortiam Mediolanensium principem, cui Moro cognomen fuit, nequaquã à fuscedine oris, quòd esset æquo pallidior ita vocatum ferunt, verùm ab argumento, quòd pro insigni gestabat Mori arboris: quæ idcirco sapientissima arborum censeatur, quoniam tardè & non prius germinet & florescat, quàm hyemis iniuriam effugerit, statimque tuto partu ocyssimè fruticet, quasi hoc ingenio suo esse insitum indicare vellet, in omni actione nunquam properè, sed grauiter consilia inire, atq; ea sicuti oporteret, maturè & celeriter explicare. Verùm id postea gestamen comprobante euentu longè vanissimũ extitisse videmus: quandoquidem à tanta opinione prudentiæ, nihil demum sibi sapere sit visus, quũ exutus principatu, miserrimus omnium mortalium clathrato in carcere perierit. Erat eo ingenij instinctu Ludouicus, vt omnem ingenitæ prudentiæ vim, subtili astu, & multo simulationis artificio muniendam arbitraretur: propriaque item vota contegere, dissimulanter mentiri, fallere ex commodo, atque traducere simpliciores homines, ex disciplina officioque non insulsi principis esse putaret: quoniam adaperti & liberè sentientis persona, inexpectatis sæpe iniuriis nimis exposita crederetur. Cæterùm in eo vigebat facundia illustris, nonnullis liberalis doctrinæ præceptis temperata, & grauis, quam oris & corporis habitus apprimè generosus & excellens magnoperè commendarent: quibus dotibus coniuncta erat congressus & alloquij nunquam fucata facilitas, vt perhumaniter responsa daret plena prauitatis & æquitatis: in nemine iratus aut asper:

vtpote

vtpote qui ſubamara & ingrata his qui peterent, quodam ſobriæ iocunditatis lepôre mitigare conſueſſet. His moribus per multos annos aut fratris filij tutor, aut eo demum ſublato princeps appellatus, imperium cum inſigni glória dignitateque Sfortiani nóminis rexit, conſilió potius ſemper vſus, quàm expeditis armis, quòd ex incommoda valetudine vir natura nec bellicoſus, nec acer, ab armorum exercitatione ſtudioque facilè diſceſſiſſet, dicereque ſoleret ſcriptorij calami, quàm ferri aciem plerunq; efficaciòrem habere vim in gerendis adminiſtrandisq; bellis, quæ ad præliorum aleam vel multa cum ratione deducta, inopinatas ſæpe calamitates dimicantibus importarent. Quibus inſtitutis atque conſiliis, quum arridente fortuna ſingularem non inanis gloriæ ſuæ fructum perciperet, & foris prudentiæ nomine magnus & clarus haberetur, mirè ſibi placere poterat, quòd ab initio tutela fratris filij depulſus, & Piſas relegatus, ea authoritate rediiſſet, vt inimicos, Ciccumq; præſertim Simonetam authorem exilij capite damnaret, eiectoq; dolis Euſtachio verere fideliq; cuſtode, Mediolani arce potiretur, ac Heluetios & Sedunos arroganter ad Domoſſulam irrumpentes, cruenta illata clade reprimeret, & egregia demum cum laude ex Gallico bello poſt ſæua pericula honeſtiſſimam pacem ſibi atq; Italiæ peperiſſet: ſupra id quod maximè decorum videbatur, principatus ornamenta & titulos à Maximiliano Cæſare fuiſſet conſecutus. Verùm vbi Carolum regem immaturà & repentina morte ſurreptum, quo cum tuta pax vigebat, illi autem Ludouicum Aurelianum veterè hoſtem ſuum ſucceſſiſſe didicit, ingenti metu præſagientis animi ita correptus eſt, vt pauor qui ei fatalis erat, ægrè diſſimularetur, ſed nihil tamē in eo mentis rationem eliderer. Omni ſiquidem ingenio atq; ope celeriter contendit, vt ea imminens ab Alpibus clades auerteretur. Verùm Diis inuitis præſidia paranti omnia fruſtra fuerũt. Nam Gallus deſumptis ſtatim regiis inſignibus, auido atq; antepato animo ad Italiæ totius imperium aſpirans, cum Alexandro Pontifice, Venetoq; Senatu exitiale toti Italiæ & Galliæ maximè funeſtum fœdus percuſſit. Nec Veneti cæca proferendi imperij libidine inducti, à ſupplice exorari potuerunt, quin accerſerent ab Alpibus Gallos, ipſis demum certam perniciem allaturos, quòd apud Senatum recentis offenſionis dolor, qua ereptum ſibi Piſanum imperium querebantur, plus valuiſſet, quàm Balneolanæ pacis memoriâ, qua Sfortiæ induſtria, grauiſſimi belli metu atque periculo liberati fuiſſent. Quamobrem Ludouicus impio certè, ſed neceſſario conſilio Baiazetem Turcarum imperatorem contra Venetos concitare coactus eſt, quum à Maximiliano Cæſare auxilia deſperaret, qui tum Gallorum opera Heluetio bello premebatur, & Federici Aragonij auxilia æquo remotiora, & languidiora fore perſpiceret. Conatus demum eſt cum rege hoſte grauis tributi pactione pacem redimere, vt ſibi tantùm liberisq; ſuis paterni dominatus poſſeſſio, iuraque relinquerentur. Sed has conditiones, quæ dubij belli pericula tollerent, & antiqua Aurelianæ domus iura confirmarent, àb initio auribus libenter admiſſas, rex poſtea inſolenter reiecit, quòd vndique vim ac inſidiatores in Sfortiam comparaſſet, quos ille procul dubio non diu ſuſtinere poſſe iudicaret: in eius rei negocium enixè satagente Triuultio, qui peculiari incenſus odio, Sfortiani nominis capitalis erat hoſtis. Is manebat in præfectura apud Aſtam Aureliani vrbem, & cũcta quæ opus erant ad bellum impigrè callideq; parabat. Nec multò pòſt Obegninus atq; Ligninius clariſſimi duces cũ iuſto exercitu magnoq; tormentorũ apparatu in Italiam miſſi, Sfortianos vrbe Alexandria depulerunt, fœdè profugiente Galeacio Sanſeuerino, qui adulterinis Calatini fratris literis, Mediolanum in medio ardore belli perfidioſè fuerat reuocatus: ſic vt inopinata profectione omnes ferè copias deſereret, Galliſque fœdè relinqueret, & ſerò de fratris perfidia conquereretur. Eò nuncio & defectione Calatini ad Gallos, importunè terrefactus Sfortia, ideoque conſilij factus inops, properè in fugam ſe coniecit, quòd vndique perfidiam timeret: & tum fortè Simon Horrigonus Inſuber æquè perfidioſus & ſceleſtus ad interficiendum principem fruſtra ſummiſſus, Landrianum ærarij præfectum trucidaſſet, in quo expediendæ pecuniæ ratio omnis ſita erat. Fugientem cum liberis Aſcanioque fratre Comenſes receperunt, apud quos concionantem admirabili conſtantia, & de conſiliis ſuis multorumque perfidia differentem, ego tum puer maximè ſum admiratus. Atque inde miſer, & à multis deſertus Lario emenſo, & ſuperato Abdua monte, quem montem Graium hodie vocant, vnde Abdua profluit, in Germaniam eſt profectus, pauciſque inde diebus quum eſſet ad Bolzanum in Rhetia, Mediolanenſem arcem nefaria proditione Bernardini Curtij clientis ſui Gallo traditam cognouit, ſimulque occupatam à Venetis Cremonam, pari perfidia tradente arcem auariſſimo cuſtode, cui Baraleoni nomen fuit. Dum in Rhetia Cæſarem conueniſſet, & de reditu conſultaret, inter multas belli deliberationes, grauem ſibi pecuniæ iacturam imminere proſpexit, quòd ea à Cæſare auidius expeti, neque auxilia maturè expediri viderentur. Itaque comprobante Aſcanio, priuſquam auri inopiam ſentiret, conandum ſibi aliquid exiſtimans, Heluetiis & Griſonibus inter ſe fœderatis, & mercenariis gentibus ſe commiſit. Hi namque expeditas legiones, quibus eum reducerent, pollicebantur, quòd iam inuiſum Inſubribus Gallicum nomen eſſe cœpiſſet. Nec mora, adiuncto etiam ſibi Sequanico equitatu, ab Alpibus Rheticis deſcendens, à Comenſibus, Mediolanenſibuſque lætiſſimè receptus eſt, Ligninio nihil obſiſtente, & cum Gallicis præſidiis vltra Ticinum profecto. Sed quum Ludouicus in ex-

pugnanda Nouaria aliquot dies absumpsisset, noua Gallorum auxilia Tramulio duce superuēnerunt, & cum his multò plures & fideliores Heluetiorum cohortes, quàm essent apud Sfortiam. Ab his vsque adeò grandi Gallica largitione deprauati sunt cuncti ferè Duces, qui Sfortiæ militabant, vt nullo pudore contra sacramenti militaris fidem, eum ante receptæ Nouariæ mœnia Tramulio traderent. Commonstrarunt eum Heluetio habitu inter phalangis ordines gregarij militis specie traductum, Rodulphus Longus Griso, & Gaspar Silenus Heluetius. Pari quoque perfidia Sfortiam deseruere Sequani & Burgundi equites, quos mercede coniunctos adduxerat, Aloisio scilicet Valdreio Bastardoq; Rossio ducibus, Ligninij opera atque pecunia corruptis. Perductum in Galliam rex Gallus accuratis precibus expetentem, vt victorem regem venerari sibi liceret, ad se perduci vetuit, quanquam eum postea ex itinere prætoriani equitis insignia, atq; arma mentitus, intentis oculis spectarit extra clementiæ pudorem, quum regię humanitatis in captiuum penitus obliuiscendum putaret. Natura enim prædurus, & recenti suo effeLatus carcere in Locensem turrem, erepto scribendi solatio miserum inexorabili sæuitia coniecit, ita vt quinto tandem anno vexatus, ictericiæ morbo diuturnā miseriam morte effuderit. Audiui ego postea à Petrofrancisco Pontremulo, qui in eadem custodia fidus comes, perpetuo seruitio Sfortiæ fuerat concessus, eum totius infortunij sui miserias virili pioque animo pertulisse, sæpeque dixisse, hanc sibi pro veteribus delictis extremæ calamitatis pœnam à magno Deo fuisse impositam; postquam consilia sua humanæ plena prudentiæ, nihil aliud quàm occulta vis fati præuertisset: ita vt in ea vnam diræ necessitatis causam referret, quòd amici & socij penè omnes vel summis obstricti beneficiis, fidem impudentissimè fefellissent, præter vnum omnino barbarum Baiazetem, qui ex condicto Venetis terra marique arma inferens, sibi promissa, quanquam sera auxilia, in ipsam vsque Venetiam transmisisset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quantam ruinam præcipiti dabit
Lapsu, tonantis tacta Iouis manu
Turris, quæ ab excelsa minetur
Mole, Deis, medioq; cælo,
Sic concitatus, quos rapuit furor
Regni parandi atq; ambitio mala
Euexit ad summum cacumen,
Sæpe ruunt grauiore casu.
Nam te quid olim consilium iuuit?
Quid cum dolosi pectoris artibus
Astus iuuere, atq; in periclis
Ingenij experientis vsus?

Felix cruento SFORTIA *prælio*
Si concidisses, nec miserabilis
Fœdum exitum vitæ vidisses;
Quum patria, solioq; auito
Expulsus, altè in carcere Gallico
Pœnas dedisti, quòd nimis improbus
Non tutor, at crudelis hostis
Præripis imperium nepoti.
Ergo insolentem pone superbiam,
Qui fidis alti viribus ingenij
Fortuna sic gaudet vocari,
Vertere quum cupit ima summis.

Cæsar Borgia Valentin. dux.

ÆSAREM Borgiam, qui sanguinario ingenio, immanique sæuitia veteres tyrannos æquasse censeri potest, viroso sanguine, execrabilique semine progenitum ferunt; quòd faciem atro rubore suffusam tuberculis, qui saniem leuiter expuerent redundantem, oculosque introrsus recedentes, & atroci vipereoque obtutu scintillantes ac igneos ostenderet; quos nec amici quidem & familiares contuendo ferre possent, quanquā eos inter fœminas iocabundus, mira commutatione ad lenitatem conuertere consuesset. Cæterùm artus reliqui ad decorem egregiè respondebant, quum ei esset habile corpus, valida neruorū compage firmissimum, quod tam aptè quàm impotenter ad cunctas pedestris & equestris armaturæ, ludorumque omnium exercitationes afferebat; vtpote qui longissimè & peritissimè iaculari, in palæstra vel robustissimum quenq; prosternere, currentem in arena taurum vno macheræ ictu decollare didicisset. Susceperat eum in minori fortuna Rodericus pater, ex Vannotia Romana, quam à formæ venustate, & morum illecebris, miraque demum fœcunditate legitimæ propè vxoris loco habuisse constat. Vigebat adolescente in Cæsare peracutum & erectum ingenium, proptereaq; missus fuerat Pisas, vt in Gymnasio iuri ciuili operam daret. Sed vbi pater Pontifex est renūciatus, in Vrbem properè rediit, galerique purpurei dignitate collata in Senatum cooptatus est: quem honorem postea fastidiuit atque reiecit, quum ad firmiores opes magnaque imperia effreni libidine raperetur. Primum omnium permutati ingenij & fluxæ fidei documentum præbuit, quum à Carolo Gallorum rege Neapolim contendente, cui à patre Pontifice legati specie, comes & obses datus fuerat, è Velitris Romam profugisset. Exinde armorum studio teneri, contemnere galeri decus. & Candiano fratri, qui ductaret exercitum, inuidere cœpit, eo quidem insanæ

æmulatio-

æmulationis exitu, vt ipso fratre Candiano, quo cùm hilariter apud matrem cœnarat, iugulato, proiectoq; in Tyberim, se totum à senatorio ordine, abdicata purpura, & desumpto militari sago ad arma transferret, & Pontificiis copiis præficeretur; conniuente prorsus ad immane parricidij scelus patre Pontifice; qui & ipse vim sibi afferri ab efferato filio proculdubiò metuebat. Itaque sublato principatus æmulo, quod ita ad explendas cupiditates expediret, Gallis se coniunxit, fecitq; sponsalia cum Carlota Alibretæ familiæ regij sanguinis puella, apud Aquitanos pernobili. Tum enim Pontifex totus in eam incubuerat curam, vt ingentes filio opes, peramplią; imperij facultates, vel summa cum iniuria pararet: eiectis primò Vrbe Latioq; Columniæ familiæ proceribus, Vrsinisq; demum insigni dolo pernecatis, & excisa propè Gaietanorum familia, quum eius proceres, occupato eorum dominatu, veneno aut ferro sustulisset. Verterat quoque eandem sæuitiæ atq; perfidiæ rabiē in reliquos Pontificiæ ditionis regulos, quatuorq; simul Camertium proceres Varaniæ antiquissimæ stirpis strangulârat: Guidonem Feltrium Vrbino pepulerat: Ioannē Sfortiam Pisauro adempto, paratā cædem effugere coëgerat; expulsis etiam Arimino Malatestis. Et quum Galliæ togatæ imperium affectaret, Catherinam Sfortiam Hieronymi Riarij quondam vxorem, Gallicis fretus auxiliis, Foroliuio & Forocornelio deiecerat, captamque constantissimi animi fœminam, magno probro, & parum virili superbia in triumphum Romam perduxit. His tantis belli sumptibus, quum sacrosancti ærarij pecunia minimè sufficeret, opulentissimum quenque ex aula sacerdotem, & in his aliquot Cardinales veneno tollendos curabat, vt eorum diuitiis in Fiscum redactis potitus, profusissimè largiretur. Vna enim liberalitate qua milites sibi obnoxios & fidos redderet, famam quærebat, ita vt quum asciuisset sibi in stipendium multos vndique manu promptos, & ex secunda classe Romanorum ciuium censu atq;

audacia præpotentes,affectare Romanæ ciuitatis imperium, Vrbem Hiſpanis inquilinis replere,& per eos nobiliſſimi ſanguinis proceres,quos eieciſſet,diu arcere è patria ſperaret. Hæc cum impio patre cogitans,attonita in Vrbe noctu vagabatur,quum nuſquam interdiu viſeretur,quoniam lucẽ libenter effugeret,ne deformis & truculenta facies ſpectaretur. Nouiſſimè tot cędium cruore nondum ſatiatus, Aſtorem Manfredum,quem Fauentia expulerat,quòd eſſet decorus adoleſcens,ſceleſtè & immaniter prius conſtupratum,& mox fracta ceruice necatum, Tyberi merſit. Hanc infamis ſeculi peſtem quũ neq; Dij, neq; homines ferre poſſent, fatalis Pincernæ error ad præclaram magni numinis prouidentiam vtrunq; ſuſtulit, quum in Vaticana villa cœnantes, ex medicata Falerni vini lagæna, parataq́; ad exitium nonnullis Cardinalibus conuiuis, venenum bibiſſent. Pater ſenex non diu veneni vim ferre potuit; at ipſe qui dilutius bibiſſet, atrociſſimo, ſed nõ lethali morbo correptus eſt; ſic vt magnis conſeptus copiis dux acer, ſibi vſui eſſe nequiuerit, dilabenteſq́; copias, & duos veteres hoſtes pauciſſimis diebus Pontifices creatos viderit. Sed Iulius hominem vel mille neces meritum, quem in mole Hadriani cuſtodiri iuſſerat, ea pactione dimiſit, vt togatæ Galliæ arces reciperet. Elapſus itaq; Cæſar ab Oſtia nauigio Neapolim peruenit, vbi à Magno Conſaluo iuſſu regis comprehenſus eſt, atque in Hiſpaniam deuectus; ne vir bellicoſus, quum ad eum magnus militum cõcurſus fieret, recentis in Italia partæ pacis tranquillitatem turbaret. Ad extremum Cæſar poſt tertium annũ deceptis cuſtodibus è Medinæ arce funibus ſe deiecit, beneficioq́; Beneuentani reguli nactus equum, ad Ioannem Cantabriæ regem confugit. Apud hunc, armis cum Alarino regulo contendentem, militans, quodam tumultuario prælio ad Mendauiam victor, glande traiectus concidit; ſic vt non agnitus, & exutus armis qui triumphum meruerat, ad regem nudus ſarcinę modo vili iumento impoſitus, pendentibus brachiis & cruribus referretur. quo exitu ferox animus corpore excedens lætari potuit, quum ea victima nõ hoſti ignoto, ſed manibus tot inſignium procerum, quos crudeliſſimè pernecaſſet, acerbiſſimis tormentis dilaniata omnino mactari debuerit. Sepultus eſt Pompelonæ, arguto Hiſpani poëtæ carmine honeſtatum, quod Latinè poſtea Antonius Vacca ad eandem ſententiam ſic vertit:

ANTONII VACCÆ.

Terræ qui modò terror vniuerſæ
Valentinus erat, ſepultus hic eſt.
Tantillo hoc ſpacio quieſcit, orbem
Bello qui potuit mouere totum.
Hoſpes qui freta longa, quiq; terras
Curris, res auidus notare dignas,
Siſte hic adueniens gradum, neq; vltra
Iam quoquàm properes; videre maius
Toto nil potes orbe digniusq́;,
Quàm quo tantus homo iacet ſepulchrum.

ANDREÆ ANGVLII.

Heu quantum fuerat ſatius, dux maximè Cæſar
Borgia, tam claris Romæ natalibus ortus
Hiſpano patre, magnarum puer indole fulgens
Virtutum, & iuuenis donatus honore Galeri
Purpurei, nunquam tam fœde inſignia tanta
Tu deſpexiſſes; regnandi dira cupido
Inuaſit, quum te rorantem ſanguine fratris,
Vel ſaltẽ eſt animũ aggreſſus quũ bellicus ardor
Ille tuum, priſcos quo æquaſti Marte Quirites,
Totq; duces, validaſq; acies, totq; oppida et vrbes
Viciſti, indutus mentemq; animumq; tyranni
Aut nihil, aut Cæſar demens iactare ſolebas,
Debueras pro fama æterna, pro laude perenni
Prælia tractare, vt Romæ celeberrimus olim
Mos fuit; at nõ illa inhians & ſanguine & auro
Exercere, domo dominoſq; expellere auita,
Totq; horrenda animo comittere funera ſæuo,
Quæ pudor Hiſpano me ortũ genitore, Quirini
Inq; vrbe, & tectis hiſdem tam fœda referre
Nunc prohibet; ſacri quũ ſpreti iniuria honoris
Magna olim edocuit mortales ſatq; ſuperq;,
Cantabriæ miſer vt cecidiſti inglorius agris.

Nicolaus Vrſinus Petiliani Comes.

Oc honeſto caluitio deraſaq́; barba,& vetere leuis armaturæ cultu, Petilianus maximè vigilantis, & verè ſtatuarij ducis ſpecimen præbebat, quum Venetis militaret & Vrſinæ familiæ decus, poſt enectum Neapolitano in carcere Virginium, illuſtri armorum ſtudio tueretur. Is plura ſtipendia vario militiæ munere Pontificibus, Florentinis, atq; Aragoniis fecit; cautiq́; ſemper & egregiè conſtantis famam eſt conſecutus. Bis aliena potius perfidia, quàm ſua culpa in poteſtatem hoſtium deuenit; ſemel ad Ceſenam Ferdinando Aragonio militans, quum fortè ad vrbis Decuriones pro expediendis commeatibus aſcendiſſet; eum nanque inermem & nihil tale ſuſpicantem Guido Guerra vir factioſus & inſolens comprehendit, fruſtra reclamante Ceſenatium ſenatu; ſed ab ea vi temerè illata, Guido qui Gallis adhæſerat, eum habuit euentum,

euentum, vt ab Aragoniis in vrbem irrumpentibus continuò pelleretur. Iterum verò ad Nolam quò ipse & Virginius cum Aragoniis copiis, ingruente ad Capuam Carolo sese contulerant. Ibi enim dedentibus vrbem Nolanis, ea conditione vt duces copiæque regiæ incolumes forent, Arsius Gallus contra fidem pactionis ipsos duces manu cepit, & copias hostiliter diripuit. Eo modo captiuus quum in Galliam à Carolo perduceretur, è medio Tarrensis pugnæ tumultu ad Venetam aciem profugit; sic vt seuero vehementique suo hortatu, nutantes copias, & fœdam proclinatas in fugam opportunè retentaret, restitutisque animis ad conseruandos ordines egregiè confirmaret. Qua cohortatione summa procul dubio clades auersa est, & grauioris ignominiæ dedecus Italo militi ademptum tanta cum laude, vt mox à Legatis Venetis & Sfortianis seruati exercitus gratiæ certatim agerētur. Exinde Veneto conductus stipendio, in obsidione oppugnationeque Nouariæ strenuam nauans operam, Gallici tormenti pila iuxta renes ad dubiæ salutis euentum vulneratus est. Post id verò bellum prosperè confectū, Veneti collecta authoritate florentem, in Francisci principis Mantuani discedentis locum, Imperatorem creârunt: qui honos perpetua cum dignitate nominis, vsque ad vitæ exitum ei permansit. Eius ductu Germanorum copiæ iussu Cæsaris per Athesis vallem irrumpentes, quum Gallorum auxilia Triuultio duce, & Hispanorum cohortes contra Germanos Venetis accessissent, post expugnatū Petræ Castellum repressæ sunt. Nec multo pòst diræ coniurationis bellum in Venetos est exortum, conspirantibus in vnum cunctis Europæ regibus ad excidium Veneti nominis. Cuius atrocissimi turbinis procellam Venetus diu ferre nequiuit, amisso scilicet ad Abduā exercitu, quo die aduersus Gallum regem Petilianus vllo vsui vel eximiè cautus & fortis imperator esse non potuit, quum in id malè exploratū pugnæ discrimen ab inconsulto præproperoq; collega Liuiano, vel renitens &

nolens raperetur. Ab ea clade Venetus cunctis propè copiis & vrbibus exutus est. Nam singulæ ciuitates aduentantis cum terrore victoris regis, nec impetum, nec ipsam vrgentem famam sustinentes, extemplò rebellabant. Solus Petilianus è suorum strage se recipiens, vt iterum operam præstaret, animũ non despondit; suasitq; patritiis Venetis, vt de Republica non desperarent: positis nanq; castris ad Mestrium oppidum, & collectis profligati exercitus copiis, constanti animo substitit; amissoq; Patauio, vt Taruisium in potestate retineretur, immisso præsidio curauit. Neque diu pòst, non semper immitis Fortuna, inflictarum pertæsa cladium, ita commutata est, vt præ pudore Veneris viam aperiret, qua Patauium reciperent. Excubante siquidem in eam curam Petiliano, Andreas Grittus Venetus legatus, è Taruisio cum expeditis copiis noctu mouens, eius portæ, quæ Cauda longa vocatur, pontem, fœni plaustro de industria obsessum occupauit; oppressisque præsidij Germanis, vrbe atque arce potitus est. Qua contumelia singularīq; iactura accensus Cæsar, intra paucos dies è Germania descendit; castrametatusq; ad Fanum beatæ Helenę, Patauium ingentibus tormentis expugnare adortus est: cessissetq; ea vrbs amplitudine & vetustate pernobilis, proculdubio Cæsari non suis modò è Germania magni roboris copiis; verùm etiam Gallorum & Hispanorum auxiliis confirmato, nisi Petilianus supremo Romanæ virtutis opere edito, murum perruptum hostilibus tormentis, iamq; ad ingressum audaciæ hostium patentem, memorabili fortitudine defendisset. Cæsar enim alioqui bellicosus, & in dubiis ausibus plerunque pertinax, vbi militare decus emineret, postquam Hispanos fortiter repulsos, & fœda missilium ignium, omniumq; telorum clade obrutos vidit, ab vltimi certaminis alea temperandum multis de causis iudicans, irrito conatu elusus & inglorius in Germaniam rediit. Neq; fata Petilianum partæ gloriæ suæ diu superstitem esse voluerunt; nam septuagenario maiorē diuturnæ vigiliæ, immoderatusq; labor, administrandis regendisq; præsidiis susceptus, facilè confecerunt; sic vt eum lenta febris, & concitata aluus ad Leonicum Vicentini agri oppidum non multis diebus extinguerent. Senatus tanquam summæ fidei atque prudentiæ ducem non temerè luxisse visus est, quando ei postea parem frustra desiderârit; ob idque ei honoris causa è ligno equestrem statuam erigi iussisset; eò tamen decreto, vt ei tranquilliore Reipublicæ tempore, ænea inaurata poneretur; vel ob id perenne decus merito, quòd pro externis regibus (vti Romanū decebat) nusquā arma ferens, pro gloria tantùm aut salute Italici nominis omni tēpore dimicârit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Vrsini venerare ducis picta ora manúsque
Erydanũ quicũq; bibis, Tyberimue, Athesimue,
Tyrrheno quicunque mari, Hadriacóue potenti
Allueris; celsi aut iuga suspicis Appennini.
Ille etenim Ausonios cùm se effudisset in agros
Horrida tempestas, totámque inuoluier armis
Cerneret Italiam; & trepidantes pectore partes
Italiæ Venetos decus, & cùm maximus hostis
Fulminibus claram Pataui contunderet vrbem
Exitium in magnum; stetit imperterritus ille
Huc illuc aciem voluens, vrbémque pererrans,
Romulidûm prisca fractus qua Barbarus arte
Vi; animi inuicta, Ausoniis excessit ab oris.
Salue ô bellipotens, tot qui vnus millia contra
Sublapsam nobis vigilando restituis rem,
Qui fera Gallorum, & Germanæ robora pubis,
Innumeras acies qui comprimis Hispanorum,
Et coniuratos Itala in præcordia reges.

Franciscus Alidosius Cardinalis Papiensis.

ON ineptum fore putauerim, ad instituendam rectæ atque honestæ vitæ disciplinam in sacratis viris, si ad exemplum posteritatis Francisci Alidosij Cardinalis vita improba, & non serò subsecutus peruersos mores inusitatus interitus exprimatur. Sic vt eius nobis hæc imago ex viuo vultu ducta magnæ sit admirationi, quòd tantam in se decori & liberalis aspectus dignitatem pręse ferre videatur; vt hinc coniectari liceat deprauati animi labem illustris formæ specie aliquandiu posse contegi, abscondiq; facilè vel peritissimis physiognomiæ artis magistris. Ortus erat ex nobili Alidosiorum familia, quæ in Æmilia via Forocornelij principatu olim potita est; educatusq; liberaliter, sed aliquanto licentius, quàm exuenti pueritiam ad tuendum pudorem expediret. Adolescens nanque roseo ingenuoque ore conspicuus, Iuliano Rouereo adhæsit, qui postea pontifex Iulius Secundus appellatus est. Apud hunc multis & arcanis expediti ingenij & parati corporis obsequiis, quantam nemo alius inter æquales, gratiam promeruit; quanquam eam aduersus prostratæ pudicitiæ rumor vehementer eleuaret, quòd inuerecunda consuetudine, aulæ principes sibi conciliasse crederetur; vnde illi purpurei galeri honos maturè collatus est, permagnæque illi ex sacerdotiis diuitiæ, nunquam frustra petenti, affluenter obuenerint; sed quibus coniunctæ (vti mox apparuit) insitæq; essent familiares superbo eius ingenio pestes, cùm libidinis & gulæ, tum procacitatis & aleæ, maligniq; liuoris; quæ hominem

natura irrisorem, & ab æquo & bono dissidentem, ad sermones contumeliosos & impuros, impudentibusque mendaciis refertos impellebant; vt ex commodo proferendæ ambitionis & voluptatis instrumenta pararentur. Mirè enim sibi placebat, quum plerosque eius ordinis splendoris & munificentiæ gratiæque nomine prorsus anteiret; postquam ei literarum & veræ virtutis ornamenta deessent, & non obscurè Forocornelij dominatum optimo iure se petere à nō ingrato Pontifice profiteretur, quòd eam vrbem olim Alidosij maiores obtinuissent. Cæterùm in ea rē Iulium spe sua duriorem inueniebat; occupatum scilicet Gallico bello, & concilij à Gallo rege indicti offensionibus circumuentum, nec quicquam aliud coquentem, quàm vt Pontificij imperij opes augeret, studio religionis, amoreq; patrię communis, quam in libertatem asserere aduersus externas gentes magnopere contendebat. Verùm Fortuna generosis atq; sanctissimis consiliis aduersa, ita Iulij cœpta perturbauit, vt vndiq; victor Gallus, impotentibus fretus armis maximè vrgeret. Quo rerum successu Alidosium peruersè potius lætatum, quàm malo publico consternatum ferunt; vtpote qui pristinę innixus cupiditati, Forocornelij vrbem beneficio Galli victoris, quàm Iulij munere adipisci mallet; proptereaq; perfidiosis artibus, importuna ad sustinendum gerendumq; bellum impedimenta, Francisco Mariæ Feltrio, qui Pontificiis præerat copiis, afferre diceretur, vt Gallis incumbentibus victoriam aperiret. Erat enim Bononiæ in munere legationis expediendis castrensibus rebus atq; pecuniis, obscuro quodam astu semper aduersus, & vsque adeò auaritia, libidine atq; sæuitia infamis, vt à Bononiensibus Verre Tulliano rapacior & sæuior vocaretur; ob id præsertim quum insontes nec vllo iudicio cōuictos, simplicissimo tantùm liberoque ore locutos patritios quatuor, ad inanem ciuitatis terrorem strangulasset; eoq; acerbiùs, quòd nulla Pontificij iussus in eorum necem documēta extarent. Fuêre ij Albertus Ca-

stellius, Innocentius Aringherius, Sellustius Guidottus, & Bartholomæus Magnanius, qui nunquam de prodenda vrbe somniassent. Itaque alienato populo, & Gallis appropinquantibus, Triuultio summo duce, Feltrianæ copiæ, & Veneta item auxilia his sub vrbe coniuncta, primò repentinoque impetu fœdè profligata sunt; ita vt irrumpentes Bentiuoli veteres tyranni in vrbem reciperentur, aperiente Galeriam portam Laurentio Ariosto, quem Alidosius Bentiuolæ factionis studiosum cohortibus conscriptis portarum custodiæ, perfidiosè aut imperitè præfecerat. Erat tum Rhauennæ Iulius Pontifex, ad quem Feltrius amissis copiis peruenerat, quum eo etiam Alidosius vrbe atque arce desertis, se in fugam eiiciens, conuolasset; vt scelesti admissi erroris veniam incusata fortuna deprecaretur. Verùm hoc meditanti surda fata & superi scelerum vindices non arriserunt, eum (siquidem mula vectum, indutumque atri coloris penula, Hispanicoque pileo, depositis purpuræ senatoriæ insignibus, Feltrius pedes ad Pontificem ire pergentem, iuxta Vitalis ædem adeptus, mucrone per ilia grauiter adacto) è mula deturbauit. Quum cadenti Mondulphus equitum præfectus latiore sica malam cum auricula discidisset, Philippus demum Auria repetente ictus Feltrio, iacentem impresso ad præcordia gladio humi confixit; nihil se commouentibus prætorianis aliquot equitibus, qui stupente atque attonito Guidone Vaino, ipsorum duce prætoriique præfecto, neque animos, neque arma ad ferendam cadenti opem expedire potuerunt. Iulius ad nuncium tanti patrati facinoris exclamans, neuter inquit eorum me fefellit; quod ominabar enim, non serò euenturum sciebam; sed me fratris filij dispudet, quòd dextram sacrato sanguine polluerit, quum priuato indulgere odio, quàm publicæ saluti, immitis patrui desertor maluisse videri possit. Sed Triuultius hostis egregiè pius & prudens, Iulium Rhauennam tumultuosè excedentem persequi noluit, recepta scilicet Bononia contentus, quam Gallicis adiutus armis Pontifex ante quinque annos acquisisset. Eius patratæ cædis nomen diuersi iudicij famam tulit, quum alij ad sacrosancti ordinis immaniter violati contumeliam, execrabilis inusitatæque cædis facinus detestarentur, quo Feltrius scelesto exemplo aditum ad Cardinalium cædem patefecisse videtur; Alij porrò extra aulæ adulationem positi, hominem impensè celebrarent, qui æquissimo iure, sacrati senatus probrum & purpuræ dedecus, tanquam planè monstrum, generosa & verè Herculea manu sustulisset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Improbior Caco, Lernæą; immanior hydra,
Geryone asperior;
Ille est, Ausoniæ non enarrabilis aulæ
Pestis & opprobrium
Iam tum vulgatum cunctis Alidosius oris;
Quem tamen impauidus
Sustulit Herculeo confossum Feltrius ictu,
Scilicet vt meritò
Sublatus terris Stygias inuiseret vmbras
Tergeminúmque canem,
Perpetuas illic pœnas, & sæua daturus
Supplicia, heu miserum,
Te pudor & pietas, & religionis honores
Deseruêre simul,
Pro quibus inuidiam & rabiē exercere solebas,
Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te victoria Galli
Erigit, atque putas
Illius auspiciis cuncta exoptata referre:
Sed vetuêre Dei.
At vos iam dudum cæso gaudete Tyranno
Patritiorum animæ:
Et tu cum placido lætare Bononia Rheno.
Nam quis erit scelerum
Tantorum inuentor, qui tristes improbus iras
Effugiat superûm?

Baiazetes II. Turcar. Imp.

AIAZETEM, qui Othomannorum principum octauus fuit, Græcorum senum potius quàm Turcarum more prolixa barba vsum fuisse constat, cùm ex hac imagine verissima, tùm etiam ex grauis nec infaceti scommatis Selymi filij dicto. Hic enim, quum fortè Hismaelis Persarum regis legato familiariter causam quærenti; cur subtonsa ad mentum barba vteretur, quando promissa potius magnos reges deceret, sicuti Vsumcassanes, & Sulthanus Campson, paterq; ipsius Baiazetes nutrire consueuissent? illico respondit, se nolle ab ea inutili atq; importuna densæ barbę ansa expositum videri, vt corripi & circumduci posset à purpuratis suis, quorum improbam vim pater inde correptus & pertractus vnquam effugere nequiuisset. Erat enim Baiazetes non pertinacis interdum, sed valde obsequentis ingenij; sic vt è media purpuratorum consultatione nonnunquam inuitus ad ea quæ nollet actionum consilia sæpissimè raperetur; quanquam in eo non deesset bellicus vigor, constantiæ laudem affectans, & iudicium in expendendis rebus æquo & temperato principe dignum; vtpote qui Scythicę stirpis insolentiam atq; duritiem, & natura insitam genti violentiam, multa præcellentium studiorum grauitate, & ex historiis sacris aptissima exemplorũ vbertate temperaret. Natura siquidem tranquillitati

quilitati & ſapientiæ deditus, Peripatetici Auerrois opinionibus oblectabatur, placitaque Mahometanæ legis, diligentiùs quàm regem bellicæ gloriæ auidum deceret, rimari credebatur. His cogitationibus occupatus, quum pater Mahometes mortuus eſſe nũciaretur, atq; ipſe tum eſſet in Cappadocia, ab ipſo ſperati imperij limine, à Prætorianis purpuratorum malignitate concitatis, penè excluſus eſt, Corcutho nepote in Regiam ſedem ſublato. Sed non multo pòſt, cùm ipſa pueri imbecillitas, tum obortus inde iuſtus pudor, imperium auo debitum & ereptum, prætorianis largitione pacatis facilè reddiderunt, eoq; faciliùs quòd Gemes Baiazeris frater ad imperium aſpirans, comparatis copiis aduentaret. Verùm Fortuna Gemem tribus victum præliis ita perculit, vt Rhodum confugere cogeretur, captuſq; ibi Romano Pontifici cuſtodiendus Romam duceretur. Exinde Baiazetes inteſtino bello liberatus, more maiorum in Chriſtianos arma conuertit: quorum impetu ferè perpetuo Valachos ad Iſtri oſtia adempto Moncaſtra multis incommodis afflixit, ingentiq; pugna edita, Illyriorum Pannoniorumq; & Croatorum copias pro communi ſalute in vnum coeuntes, apertiſq; in campis contendere auſas, per Cadum baſſam eunuchum non longè à Sauo trucidauit: neq; vſquam præterquam ad Tarſum vincentibus egregiè Mamaluchis, aduerſam belli fortunam expertus eſt. Exorto demum Veneto bello non terreſtri modò, ſed nauali apparatu patre validior, ita irrupit, vt Schenderbaſſa luctuoſa incurſione, vltra Tiliauentum in Euganeos penetraret, & Deuthes præfectus claſſem Venetam Grimano duce ad Sporadas inſulas in fugam conijceret, Venetaſq; opes exoleſcente eorum diſciplina ſibi in poſterum mari contemnendas oſtenderet: quum anno ſequenti Barbarus ipſe audacior factus, Peloponneſum intrans, expugnata fortiter Methone, & ad eundem victoriæ terrorem, Corone, Pileo, Criſſeo Naupactoq; in deditionẽ acceptis, & paulò antè occupato Dyrrhachio, terra mariq;

victor euasisset. Sed Hispaniæ Galliæq; regibus in publica religionis causa Veneto opem ferentibus, ea conditione pax à Baiazete impetrata est, vt recepta dudum Cephalænia, Venetę (vti antea fuerat) esset ditionis: & Leucas, Nerythusq; insula, quam Pisaurus Venetus nauiter expugnârat, Turcis redderetur. Eius autem conciliandę pacis Grittus author eo Barbarum facilius persuasit, quoniā in Perside Hysmaël Sophus ex progenie Vssumcassanis sese regem effecerat, inuecta nouæ religionis opinione, quam ingenti fama superstitiosissimi quique, earum gentiū credulitate nouæ legis persuasi, ardentissimè sequerētur; vsque adeò supra religionis causam felicibus armis formidolosus, vt Othomānico imperio hostis immineret. Nam eius clientes sectatoresq; in Cappadociæ fines, trahendorum in causam populorum nomine penetrârant; binosq; iam Bassas Caragium & Halim, geminosq; exercitus duobus oppressis ducibus occidione deleuerant. Huius belli timor eò Baiazetem senem perpulit, vt de successore deligendo cogitaret, purpuratorumq; perfidiā Selymus filiorum natu postremus, quem paulò antè prælio superatum parricidam appellârat, fraude & dolis patre eiecto Constantinopolitano imperio potiretur, & senem patrem, vir sæuus atque impius, exutum regno veneno tolli iuberet. Per hunc modum Baiazetes ad Dimotocum vicum, hortorum amœnitate nobilem, iuxta Ponticum littus ire pergens, quum regnasset annos triginta duos, ærumnosam vitam exoptata morte commutauit; eo quidem seipso minus miser, quòd Acomatis & Corcuthi filiorum Nepotumque aliquot regia indole iuuenum, atrocissimam necem nō viderit, quum vixisset annos septuaginta tres, sub id fermè tempus, quo Iulius Pontifex, pro salute dignitateque Pontificij nominis aduersus Gallos concilium excitantes, controuersiam armis finiendam susceperat.

IANI VITALIS.

Dum rerū exquiris causas, & dum pcul Hunnos
Carmannos, Cilices, Sauromatasq; domas,
Baiazete, domi proles tua te petit armis,
Et te per fraudes amouet imperio;
Adijcit inde nouum sceleri scelus, & tibi miscet
Pocula lethiferis illita graminibus.
Intempestiuos crudelis vipera fœtus
Per sua sic tandem funera, rupta parit.
Quid tutum est cui sint ingentia regna tyranno,
Si timeat natos, progeniemq; suam?

Gasto Foisseius.

Vis vel imperitus ex humano vultu interni moris coniector in hac decora imberbis iuuenis facie, diuersas inter se pugnantes partes non admiretur? Quando hinc diffusus per genas argenteus fulgor, ac maturæ frugis pallorem sensim euadens, vsqueadeò generosum os comēnder, vt vehementer spectantes alliciat. Illinc verò radiantes, cauiq; oculi, præferocis animi indices, contuentes absterreant. Hac enim specie spirantem bellicam vim Gastonem Foisseium sæpe vidimus, quum feruido ingenio arma quatiēs, insignes victorias & triumphos agitaret. Is ab auunculo rege Ludouico, quem oris atq; animi indole referebat, in Italiam cum imperio missus, tanta vi celeritateque, sua atque aliena arma exercuit, vt prius Dux quàm miles; antè triumphator quàm acclamatus Imperator extiterit, summis profectò nobilioris seculi ducibus præferendus; nisi in ipso victoriarum cursu adolescens plenus gloria cecidisset. Incredibili nanq; celeritate ad parandam ei inusitatam laudem & immaturum vitę exitum properantibus fatis, irrumpentes in Insubrum agros hostes Heluetios acerrimè sustinuit, & in patriam repressit. Bononiam per lutulenta itinera præduræq; hyemis glaciem raptato exercitu, formidolosa Hispanorum obsidione atq; oppugnatione liberauit: igneq; rapidior inde digressus, Venetas copias ad Athesim fuso Baleono duce protriuit: atq; eodem cursu per arcem Brixiam aggressus, præsidij Veneti, Brixianiq; populi cruentissima strage edita, rebellantem vrbem recepit atq; diripuit; sic vt mox tanta subnixus victoria, rursus ad Hispanos verteretur, vt Rhauennatium campos, insigni certè victoria, sed fatali suo interitu nobilitaret. Inflammatus nanq; immoderato ardore delendi hostis, quum iam planè victor, stratis aduersariorū alis & legionibus incitato equo cum paucis, recipientes sese hostes, persequeretur, sub aggere profluentis amniculi confossus interijt; eo quidem euentu, vt morte sua seruasse reliquos hostes, & rem Romanā in summū adductā discrimen, metu atq; periculo liberasse iudicetur. Verùm ab ea mox cruenta exitialique victoria Galli, execrante eos damnateq; impietatis Iulio Pontifice, prementibusq; iterum Heluetiis, Italiæ possessione deiecti sunt. Ob eas res gestas Matthæus Sedunensis cardinalis, Heluetiis legionibus præpositus, vt irato Pontifici obtemperare videretur, Gastonem Mediolani aurata in arce magnificentissimè tumulatum ab excelsa testudine templi maximi detrahi iussit, quòd ossa infensissimi & sacris interdicti hostis, indigna eo superbæ pompæ spectaculo iudicaret; Quando ad exornandum impiæ victoriæ trophæum sacrosancti Pontificis vexilla ad ignominiam tholo suspensa spectarentur.

ANTONII

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Funera quis memorāda canat, cladéq́; Rhauennæ,
Et tua summe ducum facta, obitumq́; simul?
Ingentes cùm tu incedens per corporum aceruos,
Iam victor strage concidis in media:

Gallica sensêre Hesperij, quàm viuida virtus
Sensêre, vltrici cùm cecidère manu.
Sic obitu iuuenis Decios imitaris, & armis
Sic geminos belli fulmina Scipiadas.

Ludouicus Galliæ Rex.

IN LVDOVICO Galliæ rege, eius nominis duodecimo; flagrantissimum armorum studium enituit, quo in vtranque fortunam diuerso euentu longè clarissimus extitisse videtur; sed qui in omni vita proferendi imperij, quàm præclari nominis auidior à plerisque sit existimatus, quòd contra insitum generosis Gallorum regibus morem parum pius, & sæuus, pecuniæq; tenax haberetur; quanquam ipse eo nomine quòd Romanum Pontificem impugnaret, impius Cæsarum exēplo dici nollet, & sæuitiem plerunq; tuendo regno necessariam esse diceret, nimiaq; auri profusione regni vires à sano rege minimè eneruādas arbitraretur. Eum nanq; nulli sumptus à suscepto semel bello nunquā deterrebant, quum parsimonia potius, quàm populorū expilatione gauderet. Proinde viri militares eum tanquā illiberalem, minimeq; largitorem ex animo non amarent, & ex aduerso populi eum tanquā innoxium, & licentiā militarem edictis & pœnis coercere solitum impensè venerarentur. Cæterùm ei vel minus benigno

quàm aulæ luxus expeteret, recti atq; æqui erga omnes mortalium claſſes præclarum ius inerat,
quando nihil debere, potius quàm multa largiri ſapientẽ regem oportere prædicaret. Neq; enim
quiſquam vel infimi ordinis creditor diu cunctantẽ quæſtorem expectauit: nam regij huiuſmo-
di expediendæ pecuniæ miniſtri, vſque adeò exigentibus prompti aderant ad abolenda mala nō
mina, vt militi præſertim ſtipendiorum ſuorũ ſtatis temporibus certiſſimus eſſet prouentus: qui
tamen donatiui extraordinariæq; munificentiæ auidi, tanquã impunitis ſuperioris ſeculi rapi-
nis aſſueti, noui lucri ſpem ſibi ereptam, regia, eaq; planè ignobili moderatione quærebãtur. Vi-
ſus quoq; eſt natura ſæuior, aut certè æquo ſeuerior, quũ vlciſci quàm parcere mallet, & penè to-
tam, magnis expetitã regibus clementiæ laudem, tanquã ſæpe noxiam aut inanem repudiaret.
Tum enim aut ineptè aut parum generoſè ſeſe inexorabilem & immitẽ oſtendit, quum Ludoui-
cum Sfortiam pulſum dominatu, infamiq; proditione captũ, & cõiectum in carcerẽ, erepto ſcri-
bendi ſolatio, miſerũ mori coëgiſſet, tantiq; modò nominis principem conſpectu ſuo indignum
arbitraretur. Ab eadem etiam belli felicitate Federicum regem Neapoli eiectum, & ad ſe cum in-
uidia Hiſpani regis in Galliam confugientẽ, ad pedeſq; proiectũ, nullo vel mediocris vrbis prin-
cipatu collato, in ſpem honeſtioris vitę erigendũ putauit; quũ nō multo pòſt Federicus & exul &
miſer, ex dolore irritæ ſpei fato conceſſerit; ſæpe dolens & in luctu gemens, quòd opinione ſuã
eſſet deceptus, quum infidelis propinqui regis malignitatem optima ratione deteſtatus, apud
verum hoſtem clementiam omnino quærendam iudicaſſet. Implacabilis quoque ſæuitiæ non
multo pòſt damnatus eſt, quum Auogarium, teneræ adhuc ætatis adoleſcentem, regia in aula ali-
quandiu nutritum, eius Aloiſij filium, qui Brixiam Gallis ademerat, propptereaque à victore
Foiſſeio diſſectus in fruſta, admiſſi ſceleris pœnas dederat, tanquam obſidem paternæ fidei,
eadem

eadem securi percuti iussisset. Verùm hæc exempla inhumanitatis atque sæuitiæ confirmando imperio opportuna putabantur, in Italicas præsertim gentes, quæ metu potius quàm vllis lenitatis officiis, tanquam subactæ armis in fide contineri posse crederentur. Qua in re Gallos posteà deceptos fuisse compertum est, ipsa ad euentum belli docente Fortuna. Nam Ludouicus, qui sine vulnere Sfortiano potitus imperio, Aragonij nominis leges sustulerat, & Genuenses populari defectione antiquam repetentes libertatem, terra mariq; domuerat, formidandamque liberis populis arcem eorum humeris imposuerat, & Venetos vna acie cruentissima ad Abduam debellârat, Iuliumque Pontificem summis illatis cladibus, & erepta Bononia, ipsa propè vrbe Romà depulerat, in exitu victoriarum suarum hæsit, viditq; se Neapolitano deiectum regno, & expulsum Mediolanensi imperio; Gallos præsides Genua eiectos, receptamq; Bononiã, ac obiter Venetos in bonam spem veteris instaurandi imperij perductos; quum Britannicis pariter, ac Heluetiis Hispanicisq; armis in Gallia circumuentus, qui externis terrori fuerat, sese ægerrimè patria in terra tueretur. Cuncti nanque veteres eius hostes pro causa religionis, dignitateque exagitati Pontificis, aduersus Gallos ex censura Christiana impietatis damnatos, arma desumpserant tanto impetu, vt ea vis publica ad ipsos etiam veteres Gallorum socios, vti eodem impietatis scelere contaminatos, recideret. Ioannes siquidem rex Nauarræ, oppugnantibus Hispanis, regno excidit: & Iacobus Scotiæ rex, egressus fines, vt Henricum è continenti in Britanniam retrahere conaretur, conserta improsperè ad Tuedum pugna, victus interfectusque est: & Florentini in Gallorum gratiam concilio Pisis sedem concedere præbereque ausi, reductis à Iulio in patriam Mediceis veteribus dominis, amissa libertate stultæ temeritatis pœnas dederunt. Sed Ludouicus demum se propè à Fortuna mulctatum cernens, ad sanitatem ita rediit, vt ab infestis hostibus vel iniqua conditione pacem redimeret, & ei à rege Henrico soror, amabilis puella venustatis, in matrimonium traderetur. Verùm ab his nuptiis rex iam senex, & diu pertinaci & sæuo vexatus morbo, ex nuptiali face sibi rogum succendit, quum regnasset annos quindecim, vixisset propè sexaginta: dignus profectò ex cumulatis toties victoriis supra cunctos ætatis suæ reges, præalto atque ornatissimo trophæo, nisi vetus Christianissimi cognomentum ab inconsulta superbaque dissensione, quum Romani Pontificis dignitatem impotentibus armis conuellendam susciperet, declaratus sacer & impius amisisset.

IOANNIS BELLAY Cardinalis Parisiensis.

Prostratis Venetis, victo Ligure, Insubre capto,
Et Romæ afflictis, Hesperiæq; opibus:
Palma tibi Ludouice ingens accreuerat, hæc sors
Abstulit, at non sic abstulit illa animum;
Nec fecit (neq; enim sunt hæc sua) Gallia ne non
Vtraque, te patriæ diceret esse patrem.

Consaluus Ferdinandus Magnus dux.

Ac præclara planeque heroica, & verè maximo duce dignissima facie sese Neapolitanis ostentabat Consaluus Ferdinandus, quum plures victorias cõtinenter adeptus, Gallicum bellum secundissimè confecisset; triumphalique laureã (nisi eam singulari modestia reiiceret) militari iudicio acclamationeque populi exornandus censeretur. Cui ideo breuius atque perstrictius Elogium optimo iure supponendum arbitramur, quòd eius vitam & res gestas peculiari libro edito scripserimus. Neq; enim angusta papyro satis honestè capi potest hic Imperator, meritò cognomine consensuq; omnium ferè gentium Magnus appellatus, qui nostræ tempestatis vniuersos ferè Duces magnitudine animi, bellica virtute, totiusque ciuilis humanitatis atque prudentiæ præconio sine controuersia superauit. Sic vt eum tanquã summi nominis existimatione clarissimum ducem, Ludouicus Galliæ rex, vel in hoste veræ virtutis admirator, Ferdinando Hispaniæ regi inuidere testatus sit; quum duobus his regibus apud Sauonam vnà cœnantibus, Consaluus ipse honoris causâ conuiua tertius accessisset, & à Gallo demum rege post accumulatas laudes, aurea torque è collo regio in eius ceruicem iniecta donaretur.

PETRI GRAVINAE Neap.

Te prius accepit, quàm fecerit inclyta Magnum
Sors tua, te virtus vindicat vna sibi:
Fortuna tuæ tribuit cognomina laudi,
Te duce sed potius sors bona nomen habet,
Cui tantum hoc debes, quòd te comitata priorem
Non dux, sed Magnum est fida secuta ducem;
Abs te quicquid habes, tibi prouenit; omnia tecum
Magne tenes, ante hæc maxima, magnus eras.
Felix ipse tuo, non sortis nomine felix,
Qui geris æternum non aliunde decus.

Bartholomeus Liuianus.

IN BARTHOLOMEO Liuiano, ſicuti nos vidimus, & ex hac vera imagine coniectari licet, quanquã ab humili corporis ſtatura, ac ignobili ſubagreſtis acerbique oris ductu nullum ipſo dignum perſonæ decus emineret; viuidi tamen & peracres oculi, innatæ virtutis indices, quantum excelſo efficaciq; ingenio valeret, facilè oſtendebant. Neq; enim illuſtri ſanguine, neq; opulentis parentibus, vti apud Albianum tenue Tuſciæ oppidum natus erat; ſed aſcitus à Virginio Vrſino tanquã impiger, & maximè fidus cliens adoptiua nobilitate præſtantiq; militiæ ſtudio clarus, ad ſummos honores aſcenderat. Nactus ſiquidem valde opulentũ, ingentiſq; famæ auidum Romanæ militiæ magiſtrum, pertinaci induſtria, ſingulariq; labore, & incredibili vigilantia, aditum ſibi ad militaris imperij nomen patefecit. Nam poſt Gallos ad Atellam Apulam, Ferdinandi Aragonij & Conſalui Magni virtute debellatos, poſtquã Virginium captum vidit, è cuſtodia per feneſtram euadens, variis demum ſeſe bellis immiſcuit, quum Braccianum Virginij oppidum aduerſus Pontificias copias conſtantiſſimè defendiſſet; exortoq; bello inter Columnios proceres & Vrſinos, Carolo Virginij filio ſtrenuã nauaſſet operam, vel multum aduerſante Fortuna, in eo præſertim prælio, quo ad montem Cælium Vrſini intercepto ab hoſte Carolo ſuperati ſunt. Adhæſit demum Magno Conſaluo cum reliquis Vrſinis proceribus, quum eius factionis copiæ ſpernerentur à Gallis, impenſè tum Cæſari Borgiæ fauentibus: hunc quippe Vrſini omnes vno conſenſu ad vlciſcendam iniuriam parati atque intenti quæritabant, qui tot familiæ proceres immaniter enecaſſet. Itaque Conſaluus præcellenti atque præcipua

Liuiani

Liuiani virtute vsus, post deletos ad Lyrim Gallos eum Sancti Marci vrbe in Prutiis donauit: famaq; est eum non multo pòst ipsius Consalui & Ascanij Sfortiæ consilio atque pecunia instructum, Pisas coacto exercitu penetrare; atq; inde Gallis, vt eos Mediolano depelleret, arma inferre cupiuisse. Sed progredientem ad Campiliam, non procul à Volaterranis vadis, Florentinorum copiæ, M. Antonio Columnio Iacoboque Sabello in prima acie acerrimè dimicantibus, eum fuderunt. Contulit se inde ad Venetos, trucidatisque ad Cadubrium tumultuario in prælio Germanis, & aliquot eorum oppidis, Tergestoque antiqua vrbe Maximiliano Cæsari ademptis tantùm inclaruit, vt Petiliano imperatori, æquato propè honore ex decreto senatus iungeretur. Verùm ea bellici honoris incrementa, cùm ipsi, tum Reipublicæ inauspicata fuêre, quum ingruente Ludouico rege Galliæ, Liuianus vel reluctante Petiliano, manus conserere properasset. Ab ea siquidem infelici pugna ad Abduam vsque adeò funesta clades cõtracta est, vt inde Venetorum imperium amissis vrbibus penè totum sit euersum; ipse verò vulneratus & captus in Gallicum carcerem sit coniectus, in quo memorabili astu, rerum suarum commentarios perscripsit, quos legimus, in scabra vilique papyro, & latrinis tantùm dicata, diligenter exaratos. Nam postquam à custodibus scribendi facultatem impetrare non poterat, ex surculis scoparum calamos fabrefecit, intritoque carbone, & superinsperso vino, atramentum parauit. In his legere fuit, se cæso matris vtero in lucem editum fuisse, quum Martis astrum directum cœli verticẽ obtineret; vnde sibi ab Astrologis prædictos militaris imperij honores, & certa capitis & frontis vulnera, quæ vitare nequisset, denunciata fuisse asseuerat. Exacto triennio carcere emissus, & à Venetis Gallo conciliatis, in demortui Petiliani locũ suffectus est, moxq; iterum improsperè cum Cæsarianis ad Vicentiam conflixit; vsque adeò tristi fœdoq; euentu, vt funestissima clades acciperetur; ipseq; tranato

flumine, in quo nonnulli Duces ex fuga perierant, Patauium ægrè perfugeret. Quod dedecus atque incommodum acceptum, aliquot postea opportunis expeditionibus contra Germanos & Hispanos ad Portonum atq; Rhodigium susceptis, egregia cum laude resarciuit. Nouissimum eius operum fuit Abduæ traiectus, præstitumque Francisco regi insigne studium & auxilium, ea in pugna qua Heluetij iuxta Mediolanum superati sunt. In eos enim cōtinuato per noctem prælio fatigatos & perturbatos, sed adhuc acerrimè resistentes, quum recentem equitatum suum induxisset; rusticanamque domum, qua hostes mira constantia se tuebantur, incendi iussisset, aduentaretque peditatus, tandem hostis ferocia victa protritaque est. Sed ea victoria minus læta Liuiano obuenit, quòd Cepinius Periliani filius in eo tumultu cecidisset; ipse verò iam senex & thoracatus, cùm pugnæ feruore, tum ardore Solis vehementer succensus, lethalis morbi initia concepisset. Nam non multos post dies oborta febre, atq; intestinis in herniā defluentibus, sexagenario maior ad Vicum Ghedas supra Ollium amnem ereptus est. Post mortem autem, in qua omnis decedit inuidia, maximè acer & pugnax, vigilantiaq; item & integra fide præclarus Dux existimatus est: sed qui, teste Gritto, Reipublicæ Venetæ parum esset opportunus, quæ cautum potius & cunctatorem Ducem expostulet, quàm feruidum bellatorem: vtpote cui minimè grauis sit vllus trahendo bello sumptus, quando liberæ ciuitatis is omnino mos sit, non insalubriter institutus, vt incertos & ancipites præliorum casus non ineptè reformidet.

PAVLI IOVII Iunioris.

Cæsar eras quondam exectus iam matre perēpta,
Infans vitales blandi dum luminis auras
Haurires, cœlum medium Mauorte tenente.
Mox quia te cunctis clarū tua maxima virtus
Fecit, & æterna vexit super æthera fama,
Quòd te magnanimū, ꝗ forte pectore, & armis
Contra mille acies, atq; agmina milia contra
Hadriaci sensere patres, Venetumq; Senatus;
Certè non aliud tibi, quàm de Cæsare nomen
Sumere debueras; quis enim te dignior illo?
Quum toties validum bello deieceris hostem,
Et toties referas Veneto victore triumphum.
Testis erit Germana suo cum Cæsare pubes
Fulminea disiecta manu, longéque fugati
Finibus Insubrum Heluetij, gens effera, testes.
Improbus at si aliquis tibi fortè obiecerit illud,
Vt te pugnandi cupidum nimis impiger olim
Vicerit, iniquè suo seruârit carcere Gallus;
Nesciet heu demens quantum sibi vendicat ipsa
Fortuna omnipotens; nō hoc obiecerit vnquam
Qui sapiens, rerum dominam cognouerit illam.

Campso Gaurus, Aegypti Syriæqúe Sulthanus.

N Neminem, vt videri potest, vel ab initio blandiùs, vel in exitu acerbiùs & petulantiùs Fortuna iocata est, vti impudens & lubrica spectatę probitatis obtrectatrix, quàm in ipso CAMPSONE Gauro Memphitico rege. Is enim è Scythicis pruinis puer eductus, & manceps educatus in ergastulo apud Memphim, Mamaluchorum disciplinā, & cuncta per ætatem militiæ munera nequaquam segniter apprehendit; tanto bonæ famæ successu, vt nullo correptus ambitu, & aureæ mediocritatis fructu contentus, mediis in classibus consenescere, honestiq; nominis potius quàm præclari primatis dignitatē tueri velle videretur. Sed defuncto Caitbeio, occisoq; subinde Mahomete eius filio, quum per intestina bella proceres de Imperij hæreditate ad interitum propè totius ordinis dimicarent, nec ij vllum cruentæ controuersiæ exitum viderent, qui primæ classis decus sustentabant (vt plerunque fit) regem elegerunt, quem nemo timeret, nec quisquam haberet odio, aut innoxiæ tantum probitatis fama cognitum impensiùs adamaret, & coleret. Itaq; Campson hoc innocentiæ suæ titulo extra inuidiam omnemq; ambitus suspicionem positus, cogentibus proceribus vltrò delatum, inuito similis Imperiū excepit; eaq; illud moderatione dignitateq; tutatus est, vt Mamaluchi simultates deponerent, augerentur vectigalia; partaq; rerum tranquillitate, ab Othomannis regibus suspiceretur; & ab Hismaëlo Persarum rege coleretur, tanquam intermedius maximarum opum, summaq; nominis authoritate rex amplissimus. Hoc enim instituto Campson non imprudenter vtebatur, quo effrenatas vtrinq; & nunquam satis perdomitas duorum præpotentum regum voluntates & vires, deterrendo & coërcendo in dubio colendæ pacis officio contineret. Sed ab hoc non semper salubri consilio, quam parabant immitia fata, ad res perturbandas viam inuenerunt. Deuouerat se bello Persico Selymus, vt Hismaëlem in Calderanis nuper campis superatum, funditùs euerteret. Obstabat Selymi audaciæ æquissimus belli arbiter & spectator Campson, ab ea æquitatis ratione prorsus infelix. Nam vti periculo proximus, permotusq; recenti adhuc exemplo Tarsensis pugnæ, & superiore Vssumcassanis audacia, qui nunquam flumen ipsum Euphratem imperij sui limitem

mitem esse pati voluisset, in neutram inclinabat partẽ, & se vtrinq; totius belli disceptatorem & iudicem exoptari & deligi cupiebat. Verùm Selymus superbo ingenio interdicentis arma vanissimi senis minas & vires contemnens, easq; ferro retundendas esse existimans, postposito Persa, magnæ sibi gloriæ futurũ duxit, si superato Amano monte in Syriam inexpectatus interrumperet. Ab eo nuncio percitus ira Campson, & suorum perfidię ignarus, permotis à Damasco castris, in Comagene ad Singam amnẽ Selymo obuius fuit, & extemplò cum hoste collatis signis conflixit; eo victoriæ euentu, vt Cayerbeio Alepiano Præfecto insigni perfidia Campsonem non deserente modò, sed infestis persequente armis, Mamaluchi, quanquã eximiè fortes, amissis Ducibus funderentur; & Campson ipse fugientiũ suorũ incursu (vti erat ætate multoq; abdomine grãuis, ingentiq; præpeditus hernia) in multo puluere, nemine agnoscẽte, cadenteq; equo proculcatus interiret. Repertum cadauer, triduoq; ostentatum Syris, subitam rerũ commutationẽ admirantibus non Syriæ modò, sed Iudææ atq; Ægypti occupandi Selymo victori ianuam aperuit.

IANI VITALIS.

Fortuna cæca & surda verè diceris,
Et mente vana prædita,
Ad alta tollis scamna in imo conditos,
Vt mox cadant profundius,
Morosa tu mortalium appetentium
Votum omne fulmine ocyus
Fugas, deinde te nihil petentibus
Benignitate prodigis.
Campson vt ille Gaurius nil ambiens,
Nil te proterua flagitans,
Inuitus imperator oræ Aegyptiæ
Tumultuosa militum,
Ex fece plebis factus, insolantia
Supra volabat nubila,

Inter receptus altiora ſydera,
Mox excidens altiſsimus
Abſumptus armis hinc & hinc rebellibus
Grauis ſenectæ pondere,

Fit ludus atrox impotentis aleæ,
Tuæq́; peruicaciæ;
Amiſit & cum vitâ opes, quas maximè
Cum regno habebat maximas.

Tomumbeius vltimus Aegypti Syriæque Sulthanus.

DAMNATIS herclè auſpiciis, & iam fatali ruina concidente Mamaluchorum imperio, Tomumbeius imperium excepit, vt labantibus & ferè perditis rebus ſuccurreret: ita verò attollentibus cunctis procerum ordinibus annuit, vt ſe tanquam indignum excuſaret, parumq; paratum ad periculoſiſſimi belli vim ſuſtinendam; ſic vt amore patriæ potius, publicæque ſalutis & dignitatis cauſâ, quàm vllo ābitu diadema ſuſcipere videretur. Eum namq; longè optimum atq; fortiſſimum credebant, qui reparando bello cæteris omnibus aptior, & ad defendendam communem iniuriam, magnitudine animi, militariq; auſu promptior cenſeretur. In hunc præcellenti virtute ſua, militumq; omniũ ſtudio nixum, & Diis inuitis arma expedientem, Fortuna admirabili excitato ludo, infeſta iacula contorſit, vſque adeò atrociter, vt peculiari decreto præſtantiſſimi hominis virtutem ſibi omnino excindendam ſuſciperet: qua cadente, ipſum vnà concideret Sulthanorum imperium, propter elatæ gentis ſuperbiam ſæuamq; tyrannidem cunctis hominibus, præſertimque Ægyptiis intolerandum & inuiſum. Itaque

Tomumbeius

Tomumbeius explicatis consiliis aduentanti Selymo, ad Matarea[m] sua castra opposuit, frustra tormentis, cæcisq; fossarũ insidiis permunita: magnoq; statim ardore & pari spe victoriæ vtrinq; classica recinerunt. Sed admirandæ pugnacissimi regis fortitudini, ne Selymus deleretur, obstitit illa eadem perfidia, quæ Campsonem oppresserat. Nam transfugæ cuncta ea quæ Mamaluchi insidiosè parassent, ita Turcis indicârant, vt longè omnium iniquissimo & cruentissimo prælio certaretur, & Tomumbeius munimentorum suorum spe deiectus, numerosi hostis tormenta non diu sustineret. Amissis enim illustribus præfectis, & flore equitum multa cæde perturbato, intra vrbẽ Memphim eo animo se recipit, vt per obseptas magnis trabibus regiones, de imperio, & de liberis ac vxoribus egregio conatu decertaret. Verum Selymus, cui fida comes & nusquam abscedens Fortuna aderat, fortiter aggressus vrbem, cuncta perrupit; & continuata per triduum dimicatione, magnam partem Mamaluchorũ vel pertinacissimè repugnantiũ trucidauit, frustraq; reliquos, ad Deorum inanium templa confugientes, & sub fide deditos interfici iussit. Nec tanta accepta clade Tomumbeium vltra Nilum se recipientem, & nouas comparantẽ copias Fortuna persequi desiit, vti nondum tot illatis iniuriis exaturata, scilicet vt in regem ab ingenti inuictaq; virtute constantissimum, impotentis suæ libidinis totam iracundiam effunderet. Ipsa namq; inuita reparatis copiis, & ad Nili ripam pontemq; supremo audacię conatu edito confligentẽ perculit; quærentemq; latebras per paludem calamis obsitam, prodentibus incolis, Selymo victori captum vinctumq; tradidit; vt de rege summæ, sed infaustę virtutis clarissimo, spectaculũ verè deforme, Scythicumq; prorsus ederetur. In eũ siquidem Selymus abdicata omni vel regię clementiæ, vel iustę humanitatis laude, quę singularis fero eius ingenio proponebatur, crudelissimè statuit, quum diu in quæstione de thesauris acerbissimè tortum, impositumq; vili camelo, & per vrbem circumductum, ad Basuelam Syriæ portã laqueo necari, vncoq; ferreo suspendi iusserit; vt Ægyptij se victorem esse faterẽtur, qui sublatis duobus supremis regibus, Sulthanorum imperio finem attulisset.

AONII PALEARII Verulani.

Non fuit in toto Rex æquè oriente beatus,
Nec magis in toto Rex oriente miser,
Quàm dolor Aegyptũ, olim Tomumbeius, auro
Ingenti, atq; armis, & ditione potens;
Captus ab hoste fero, miserum simul atq; beatum
Exemplo potis est commonuisse suo;
Quid rides temerè? Quid fles? vis te cohibere?
Et natum post hac te meminisse hominem;
Mî trabeam induto, gemmis, auroq; corona
Cingebat fulgens, & diadema caput:
Mî quondam ornabant pretiosa monilia collum;
Nunc fractam vili respice fune gulam.

Iacobus Triuultius.

NATVRAM non sæpe cuiquam sua dona cumulatè largiri solitam, præclaro Iacobi Triuultij exemplo intueri licet; quippe quæ ei parũ liberalis & decori oris rictum, eumq; à simo naso in obtusam cuspidẽ prominente, prorsus ignobilem dederit; atq; itẽ iusto humiliore (quanquam quadrata) & ferendis armis habili statura esse voluerit; ita vt ingẽtis spiritus vigorẽ qui plenissimè inerat, nequaquã generosa vultus specie, personęq; dignitate subleuaret. Natus est Mediolani, patre nõ admodum opulento, sed maioribus claris; diuersa tamẽ fama. Nam Aconcius Triuultius inter percussores Iohannis Mariæ Mediolani Principis annumeratus, eius Parricidij nomine damnatus est. Ex aduerso autem Erasmus apud Philippum interfecti fratrem & successorem forti fideliq; studio non præclaros modò militiæ honores, sed ipsius etiam Principis consanguineam cũ dote opulenta in matrimonio habere promeruit. Post hunc Erasmum, Antonius & Ambrosius, Francisco Sfortiæ, Philippi soceri imperium & hæreditatem adeunti, semper aduersati sunt. Ipse verò Iacobus tanquam acer, & ex Guelpha factione validus hostis, secus ac Renatus frater, à Ludouico semper dissensit; & quòd dominatum fratris filio ereptum ferre non posset, foris sese grauiter variis bellis exercuit: in Etruria primò, & demùm contra Auximates, atq; inde ad Aragonios reges se contulit, quos Ludouico infensissimos esse cognouerat. Ab hac noua amicitia conciliante Ferdinando rege, Alfonsi Dauali, regiâ gratiâ præpotentis sororem in matrimoniũ duxit. Verùm ingruente in Italiam Carolo Galliæ rege, profectus in Galliam togatam cũ Ferdinando iuniore nulla re memorabili aduersus Gallos gesta, cum ipso Ferdinando Romam atq; inde Neapolim se recepit: visusq; est parũ opportuno tempore missionem impetrasse, & ad victorẽ Gallum illicò certa militiæ conditione concessisse; propterea quòd audisset, Ludouicum Sfortiam cum cæteris regibus nimia Caroli felicitate perculsis, noua fœdera aduersus Gallos percussisse: summo namq; voto, vt his se applicaret, Sfortiani nominis hostes quęrebat. Itaq; redeunti Carolo, Tarrensi in pugna ante primã aciem, operam tam fortem quàm felicem præstitit, & famam strenui peritissimiq; Ducis consecutus est. Defuncto autem Carolo, Ludouicus Aurelianus successor, eum Astæ vrbi cum ala equitum præfecit. Itaque mox subscri-

bente votis Fortuna, maximum eius operum fuit, Ludouicum Sfortiam Mediolanensi imperio depulisse; nec multo pòst eum etiam captiuum in Galliam perduxisse; vnde ei liberalitate regis magnas opes vel graui cum inuidia obuenisse constat, quãdo ab his meritis Marescalchus (quod est apud Gallos Equitum magister) sit appellatus, & ab hoc insignis dignitatis munere, memorabiles sæpe victorias Gallico nomini pepererit. Quarum omnium nobilissima proculdubiò fuit ea, qua Feltrium Baleonumq;, ad Bononiæ mœnia castrametatos, sine suorũ vulnere profligauit, Bononiamq; Bentiuolis restituit. Quæ victoria prudẽtiæ & felicitatis nomine eo plenior & clarior extitisse visa est, quòd non multo pòst Gasto Foisseius ad ingẽtem aspirans laudem, cũ summa Gallorum clade iacturaque totius Italici principatus, ad Rhauennam in ipsa funesta victoria concidisset. Sed qui nusquam prælio fuerat superatus, ad Nouariam insitatæ Heluetiorum audaciæ ita cessit, vt vindicasse iniuriam biennio pòst ad Mediolanum censeatur, quum Heluetiorum legiones, ipso apud Franciscum regem depugnante, perdomitæ superatæq; sint, & Mediolanum vix toto vertente anno aduersus Maximiliani Cæsaris impetum peculiari ipsius consilio constantissimè fuerit defensum. Cæterùm non multo pòst Triuultium sua illustri laude, & ciuili parsimonia gaudentem, & (vti erat elegantiũ literarum appetentissimus) publica Gymnasia admirante iuuentute frequentãtem, vehemẽter exagitauit inuidia, inhiante scilicet eius oppidis Lotrechio, qui summa regis gratia subnixus, Mediolani erat in præfectura. Qua de re, vti indigna suis meritis exacerbatus, noua fœdera cum Grisonibus Heluetiorum sociis, sibiq; ad Mesochium castellum antiquæ suæ ditionis finitimis renouauit, vt dignitatẽ suam tueretur aduersus immodicas Lotrechij cupiditates, quæ ad eripiẽdum Viglebanum voluptarij secessus vrbem extendebantur. Hanc nouam renouati fœderis pactionẽ, obtrectatores vsque adeò Regi suspectam fecerunt, vt senex septuagenario maior vocatus in Galliam, tanquam ad dicendam causam media

dia hyeme per Alpium niues contēdere cogeretur; qua in re vel ob id minus benignū quàm sperasset Franciscum regem inuenit, eo quidem acriore animi cum dolore, quòd ab ipso patre Camillum filium spurium perfidiosè atque impiè defecisse reperiebat. His conflictatus curis, indignabundus senex apud Carnutes exorta stranguria facilè interiit: vir profectò Italorū ducum celeberrimus & optimus, nisi grauissimam & propè perennem inuidiam, quum externæ gentis iugum patriæ primus imponeret, cū execrabili seruientium ciuium detestatione subiisset. Tumulatus est Mediolani apud ædem Nazariam, suæ tribus sumptuosissimo sepulchro ab se condito, quod postea Iacobus nepos eius & hæres, accumulatis ornamentis luculentius fecisse vidimus.

PARTHENII PARAVICINI.

Non violam, aut Paphium florē, mollémue Hyacinthum
Spargite, non magni poscunt hæc munera manes;
Sed galeas, clypeosq;, ensesq;, & Martia dona
Ferte, & honorato feretrum præcingite lauro,
Hoc ducis egregij funus, sacræq; Triuulti
Inferiæ, quo fama Italûm, Mauórsque Latinus
Extulerat caput, & priscū affectabat honorem.
Armorum proceres celebrē longo ordine pōpam
Ducant, & tanto persoluant iusta sepulchro,
Concussisq; frequens exercitus assonet armis.
Tum vos Scipiadæ manes, vmbræq; Camilli,
Vos Decij, Fabijq; duces, & clara Quirini
Progenies, vbi nox furuas extenderit alas
Ferte pedē, & cineres venerati & nobile bustum
Magnanimi excipite Herois, faustoq; sequentes
Agmine, ad Elysios vmbram deducite campos;
Hos Mauors illi, Pallasq; indicit honores.

RAINERII.

Insubrum columen Triuultius hæc tulit ora,
Quem ad magnū Bellona edidit Erydanum,
Mauorti permixta Deo; treis pectore vultus
Treisq; animos habuit, tergeminasq; manus;
Ter letho sternendus erat; sed dente maligno
Vna ducem inuictum sustulit inuidia.

HIERONYMI VVLPII.

Sunt tumuli Iacobe tui certamina, captæ
Vrbes, captiui, regna, trophæa, duces.
Hos tumulos tibi tu propria virtute parasti,
Nos tibi pro titulis carmina bina damus.
Vicerat hic hostes animis; at nomine mortem
Vicit; & inuictus vixit, & interijt.

Tristanus Acunius Lusitanus.

AC honesta canitie viridis adhuc senectæ, cultuq; nobilibus margaritis picto, ac internitente passim insignium gemmarū fulgore, supra quàm dici posset ornatissimo, Tristanum Acunium, Emanuelis Lusitaniæ Regis legatum vidimus, quum Flumentana porta præeunte Elephāto in Vrbem inueheretur. Indicæ victoriæ suæ trophæa ostentans, donaq; afferens Leoni Pontifici, vt supremæ fortunæ decus præclara magni numinis prouidētia ad felicitatem seculi collatum gratularetur, quando eum etiam tanquam sacrorum principem ritè creatum, religiosè atque suppliciter venerari iubebatur. Munera fuêre planetæ, & pluuiales Dalmaticæq; vestes, vnis solennibus sacris dicatæ, quas innumerabiles, margaritæ Phrygiis operibus intertextæ mirabiliter adornabant. Prorex siquidem in India Tristanus multas sibi pretiosiores diuitias congesserat, præclaris rebus cùm grauitate prętantis ingenij, tū bellicosa manu gestis; adapertis scilicet, aut institutis Indicæ negotiationis emporiis vltra Calecuthū vsq; ad opulētissima Cambaiæ, Narsingæ, & Bengalæ regna; passimq; per orā amicitias iunxerat, tributaq; aromatum imponens, vltra Gangem Lusitani nominis famā propagârat. His rebus gestis redeuntē ad triumphum, superantemq; extremum Æthiopiæ promontorium, quod nautæ Bonæ spei vocant, rapidissimi Aquilones vltra circulum Antarcticū tanta vi propulerūt, vt in vasto pelago longissimi tractus terras adierit, quas non ingentis insulæ, verùm eius continentis immensæ regionis, quæ ad Peruana & Cuscana regna connectitur, esse crederet; quā nemo tamen præter eum hactenus inuenerit; non secus ac Magalano accidisse videmus; qui per āgustas quasdā fauces in occidentalem Oceanum, circuito toto terrarum orbe, stupēda nauigatione penetrauit. Sed Elephantus aurea instratus stragula, & turrito ephippio Indos homines gestans in se admirātis populi ora conuertit, quum extenta proboscide, eaq; nemini noxia, & passu ad modulos tibiarum temperato iocundissimè lasciuiret. Obstupuêre in tantę molis bellua Romanus in primis populus, & suburbanæ gentes, tam docile ingenium, humanisq; adeò sensibus propinquum; quòd magistri sceptro ferreo imperantis vocibus parêret; venerariq; principem, & augustiore habitu homines certo gestu videretur, circumfusæq; puerorum turbæ adulari didicisset. Cæterùm Elephas publicæ hilaritatis oblectamentū, vix toto biennio Romani cœli lucem vel diuersę pastionis intemperiem

perterre potuit; quum fluente aluo pauciſſimis diebus interiret. Eius mortem plebs tota non ſecus ac incomparabilis ciuis diu luxit, quòd communis omniũ voluptas quæ ad famam dignitatemq; Vrbis pertineret, immaturo alioquin viuaciſſimæ beſtiæ interitu, erepta videretur. Ob id Leo Pontifex non obſcurè præproperis extincti fatis ſubiratus, vt populi deſideriũ, quanquam inani picturæ ſolatio deliniret, Elephantum ſimillima effigie, menſuraq; membrorum iuxta turrem Vaticanæ portæ pingi iuſſit, cui & hoc quoque Epigramma inſcriptum eſt.

BEROALDI Iunioris.

Monte ſub hoc Elephas ingenti contegor ingens
Quem Rex Emanuel deuicto oriente, Leoni
Captiuum miſit decimo; quem Romula pubes
Mirata eſt, animal non longo tempore viſum
Vidit & humanos in bruto pectore ſenſus.
Inuidit Latij ſedem mihi Parca beati,
Nec paſſa eſt ternos domino famularier annos.
At quæ fors rapuit naturæ debita noſtræ,
Tempora, vos ſuperi magno accumulate Leoni.

At Rex Emanuel ad extendendam ſubactæ ab ſe Indiæ laudem, dignũ fama ſua ratus, ſi recentis muneris gratiam nouo munificentiæ officio cumularet, Rhinocerotem etiam miſit, qui exitinere longiſſimæ nauigationis, in littus prouinciæ Narbonenſis expoſitus, inſigni Galliæ ſpectaculo fuit. Erat hæc bellua paulò humilior elephãto, ſi altitudinẽ ſpectes, ſed longitudine propè par, noſtratis bubali formam referens: nam vngulas habet biſulcas, verùm tergore buxei coloris, eoq; ab impenetrabili duritie duplicato, tanquã perpetuo thorace protegitur; armaturq; pedali oſſeo cornu ſupra nares eminẽte, quo ferire ſub vtero, atque trãsfodere elephantem peculiarem ſuum & interneciuũ hoſtem ſolet, ſi tamen iniectæ ad collũ & ocyſſimè ſtrangulãtis probofcidis

boscidis vim effugiat; nam in congressu perpetuæ simultati, aut parta victoria, aut certè decora morte satisfacit. Sed hanc inusitatæ feritatis belluam, quæ in arena Amphitheatri elephanto ad stupendum certamen committi debuerat, Neptunus Italiæ inuidit, & rapuit, quum nauigium, quo aduehebatur, Ligusticis scopulis illisum, impotentis tempestatis turbine mersum periisset; eo grauiore omnium dolore, quòd bellua Gangem & Indum altissimos terræ patriæ fluuios tranare solita, in ipsum littus supra portum Veneris, vel arduis saxis asperrimum enatare potuisse crederetur, nisi compeditus catenis ingentibus, nihil proficiente euadendi conatu superbo, maris Deo cessisset. Ferunt hunc Rhinocerotem quum ab Oceano Vlyxponensi in portu exponeretur, aspectu atq; odore suo elephantum Romano grandiorem, qui tum erat in Regia, vsqueadeò truculenter terruisse, vt elephas ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incredibili pauore, septum caueæ ferreis ingentibus clatris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulsu perruperit, & in longam se proripiens fugam, terribilique barritu edito, stridens & furens cuncta obuia prostrauerit. Vtriusque belluæ imagines ex vera naturaliq; magnitudine picturis expressæ, in ipso Musæi nostri atrio spectantur, cum hac inscriptione singulis versiculis animantium naturam demonstrante.

Humanos Elephas retinet sub pectore sensus, | *Rhinoceros nunquam victus ab hoste redit.*

ANTONII SANFELICII de Rhinocerote.

Rhinoceros ego sum fusco deuectus ab Indo
Huc, vbi vestibulum lucis portaq; diei,
Hesperiæ classem ascendi temeraria vela
Ausa nouas terras, aliumq; inuisere Solem.
Spectarat quondã vrbs nostros in munere circi
Congressus, hostemq; elephantum obiecit arena.
Hic patrias iras, æternaq; prælia mecum
Exercet fidens immani corpore moles.
At loricamur triplici nos tergore, & arma
Praeualidus mucro, atq; inuicta cuspide cornu.
Ipse cadit Barrus, dum telum figitur aluo
Expugnat vires stultas prudentia solers.

FINIS LIBRI QVARTI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN QVINTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

HEroum, quos inclyta virtus nostro seculo clarißimos fecit, quintus hic liber Elogia continebit, eritq;, vti reor, superioribus multò iocundior: quoniam illorũ laudes ardentißimæ virtutis auspicijs partas exprimat, quorũ ex rebus præclarè gestis recentißimam hodie memoriam retinemus. Mirificè siquidem iuuat eos ex veris imaginibus repræsentatos, rursus vti adhuc superstites oculis intueri, & benigna cogitatione suspicere, tanquã defunctos, atq; omni prorsus inuidia carentes, quos ipsi de facie nouerimus, gerentesq; bella varijs periculis atq; victorijs inclaruisse viderimus. Habet enim in se hoc illustris & excellens virtus, vt ea præditos & cæteris præstantes, vel apud ipsos hostes ac inimicos, in admiratione redtuiua cũ laude perducat, iniiciatq; elegantioribus ingenijs, quendam honestæ cupiditatis aculeum, agnoscendi scilicet eorum formis & vultibus, qui res literarũ memoria dignas, forti consilio & pugnaci dextra confecerint. Quandoquidem res magnæ & memorabiles plerunq; ex varia tot casuum reputatione, à legentibus scripta, aut picta ora spectantibus voluptatẽ & dolorem; proq; habitu præduri vel mollioris animi, interdum ex indignitate improbè atrocifactorum, miserationem & lacrymas eliciant. Tu verò, magnanime Cosme, pro natura ingenij tui, quod nihil nisi perillustre atq; honestißimum respicit, rectè studioseq; feceris, si quæ legendo ex moribus tot insignium Ducũ exempla accuratè notabis, ea felici delectu imitanda suscipies, & quod proprium ingenuæ verecundæq; tuæ probitatis esse videmus, singula vitia, quæ temperati moris modum excesserint, repudianda penitus, vitandaque censebis. Vale.

ELOGIORVM LIBER QVINTVS.

Franciſcus Gonzaga Mantuanus Princeps.

HIC eſt ille Franciſcus Gonzaga Mantuanus Princeps, qui ab illuſtri inuſitataque animi magnitudine, & immenſo ardore pugnacis ingenij à Venetis delectus Imperator, primus noſtro ſeculo cruenta Tarrenſi acie Italicæ atq; externæ virtutis glorioſo congreſſu, quanquam infauſto, periculum fecit. Conſtat enim eo prælio plus ſanguinis fuſum, quàm duobus antea ſeculis; ab eoq; incommodo didiciſſe Italos, nequaquam feruidis animis, ſed ſtabili conſilio, & certa arte diſciplinæ militaris exercenda eſſe arma; cum his præſertim gentibus, quæ ordines ſeruare, diuerſas repentè acies efficere, nihil vulnera & mortem, aut denique ænea tormenta reformidare conſueſſent. His enim documentis, qui tum prælio victus videri potuit, gemino demum bello victor extitit cum inſigni gloria, recepta ſcilicet Nouaria, & Gallis omnibus Neapolitano Regno pulſis. Non arriſit ei demum fortuna, quum pro Gallis conuerſo ſtudio militaret. Eius ſiquidem impigrę virtutis vim & conatum omnem, contumelioſi quidam Gallorum Duces, adeò importunè atque impudenter præpedi-

præpediuerunt, vt mox cùm superbiæ, tum imperitiæ suæ ad Lyrim amnem pœnas darent. Aliquanto autem pòst, quum Veneto bello sese immiscuisset, & cum ala Gallorum in Patauinum agrum ad Cæsaris castra contenderet, noctu apud Insulam Scaligeram Veronensis agri pagum, Græcorum equitum multitudine circumuentus, in potestatem Lucij Maluetij deuenit, diuque seruatus Venetis in custodia, tandem Iulij Pontificis beneficio liberatus est, quum Federicum filium fidei obsidem Romam misisset. Fuit Franciscus ingenio liberali, aperto, nusquam fallaci, & denique nusquam maligno, sed qui sermone iocoso fœminarum pudori intemperanter illuderet. Verùm qui vaga Venere oblectabatur, fœdum atque lethalem morbum, vt tùm ea sæua tempora produxerant, facilè tulit, quo miser ante diem inter varios cruciatus expiraret. Per omnem autem vitam, quod vix ex censu credi poterat, cùm Regia hospitalitate ac eximio totius aulæ cultu, tum rerum omnium ornamentis, & magnificentia operum, splendidorum etiam Regum æquabat decus. Sed supra omnes eius ætatis Regulos, equorum copia, delectu, varietate, nemine æmulari auso, summam proculdubiò gloriam promeruit: quandoquidem equarum greges aleret ad sobolem propagandam, accitis vsque ab vltima Hispania atque Numidia, Hiberniaque item, equabus, & admissariis. Eo namque tempore quotannis per Italiam liberis in vrbibus instituta erant, more veterum Græcorum certamina, equorum pernicitate & cursu contendentium; vnde celeberrima laus cum opimo præmio expetita multis; vnis verò semper Gonzagæ equis promerita pararetur. Generosos autem & ad arma natos sonipedes, neque plures quisquam, neque nobiliores habuit, aut eos accuratiore disciplina perdomuit. Quorum armentorum instituta animaduersis disparis coniugij variæq; fœturę prouentibus, aliqua ex parte Federicum filium postea emendaturum vidimus; nisi insatiabili ædificandi studio allectus, aliò sumptum transtulisset. Cæterùm Franciscus his lectissimis equis, qui variè permutato semine nouæ atque pulcherrimæ sobolis videri poterant, indefesso munificentiæ studio, externarum gentium Principes sibi conciliauit, vnaq; præsertim Othomannorum amicitia clarus excelluit, quum inde Thracum & Cilicum lectissimos, ad progeniem & bellicos vsus impetràrit. Sobole filiorum omnino felix excessit è vita, quum ex Isabella Alfonsi Atestini sorore tres liberos reliquisset, Federicum primo editum partu, matura iam paternę virtutis indole ad summos militiæ honores vadentem, & Herculem lectissimis moribus & literis institutum, paratamque sibi & familiæ debitam sacrati cultus purpuram promerentem, & denique Ferdinandum militare decus in Gonzaga domo, clarioribus superadditis victoriarũ trophæis ad summam gloriam euecturũ.

LAELII CAPILVPI Mantuani Cento ex Virgilio.

O decus Italiæ, quondam dum vita manebat
Sceptra tenens, tardis ingens vbi flexibus errat
Mincius, & tenera prætexit arundine ripas,
Semper honore meo semper celebrabere donis
Dum memor ipse mei, dũ spiritus hos reget artus.
Salue vera Iouis proles, tu maximus ille es
Vnus qui nobis magno turbante tumultu
Ante annos animumq; gerens curamq; virilem,
Vltrò animos tollis dictis & pectore firmo,
Arduus arma tenens, fulgenteis ære cateruas
More furens torrentis aquæ, Gallumq; rebellem
Sternis humi, campiq; ingentes ossibus albent.
Parthenope meriti tanti non immemor vnquam
(Dextera causa tua est) solio consedit auito.
Quid memorem spolia illa tuis pendentia tectis
Tam vulgata? quibus cœlo te laudibus æquem
Flos veterũ, virtusq; virûm? cui cura nitenteis
Pascere equos, meritæ expectent qui præmia palmæ
Europa atq; Asia, tantæ est victoria curæ.
Tu decus omne tuis tu seruantissimus æqui
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
Vrbe domo socias, tua terris didita fama.
Munera præterea ex auro solidoq; elephanto
Coniunxère tibi (cuncti se scire fatentur)
Regnatorem Asiæ, genus insuperabile bello,
Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
Salue sancte parens, Italûm fortissime ductor
Felix prole virûm, si quid mea carmina possunt,
Semper honos, nomenq; tuũ, laudesq; manebunt.

IOAN. BAPTISTAE POSSEVINI Mantuani.

Inuicti effigiem Gonzagæ nobilis arte
Eximia expressit spirantem pictor; at illi
Non potuit duris partum decus addere bellis,
Non præsens animi robur, Populisue regendis
Iustitiam, & largæ præstantia munera dextræ.
Ceu quondam radijs exutum ardentibus ora
Mortali vultu, gradientem montibus Idæ
Phœbe manus te docta sacros effingit in vsus.
Ast Iouius clara splendorem reddidit arte,
Aeternamq; dedit Gonzagæ ducere vitam
Ductores inter primos, quos nulla tacebunt
Secula, nec veteris lædent obliuia famæ.

Maximilianus Cæſar.

MAXIMILIANVM Cæſarem Friderico tertio Imperatore genitum, quem eruditiores Germani pro Maximiano, quod nomen eſt antiqui Cæſaris, cui Iouij cognomen obtigerit, Maximum Æmilianum appellant, hæc tabula ab effigie ſimillimum reddit. Ferunt Auſtriacæ domus nobilitatem Romani ſanguinis ſtirpem reſpicere, perducto ſcilicet ſtemmate à Perleonum familia, ex qua fuerunt celeberrimi olim Comites ex Tribu montis Auentini. Hos enim ad Abſpurgum conſediſſe conſtat, inter Rhetos, Noricos, & Vindelicos, non longè ab Heluetiis, coaleſcenteque ſenſim potentia, Auſtriaci Principatus (vti ipſe Cæſar ſuæ originis religioſus indagator aſſeuerabat) iura & titulos condidiſſe; eiuſque dominatus claritudinem bellica quæſitam virtute, & longa vetuſtate conſtitutam propagaſſe. Hinc euenit, vt facilè credamus, Auguſtam hanc Romani Imperij dignitatem, ad Auſtriacos Principes, quòd Romani ſint generis, fatali quodam iure perueniſſe. Quando iampridem abolita ſit militaris acclamationis conſuetudo, qua Imperatores olim apud exercitum in caſtris fiebant, & ipſa etiam ſeptem Germaniæ Procerum ſuffragatio penitus obſoleſcat, toto ſcilicet hoc honore per manus præpotentium Cæſarum legitimè tradito, confirmatoque, qui iam altas iecerit radices, vt in vna familia non dubiæ hæreditatis nihil interciſa ſerie, decentius atque ſtabilius refloreſcat. Cæterùm hoc Cæſare nullus ſuæ ætatis Regum luculentiorem militaris habitus dignitatẽ, vel certius ac illuſtrius probi, vereq; auguſtioris decus ad Imperium attulit.

attulit. Per omnes siquidem cùm bellicæ, tum ciuilis virtutis numeros, generosi spiritus inuictique animi magnitudinem, quam in aduersis pariter & secundis casibus homines mirarentur, ita præferebat, vt contemnere Fortunam videretur, eamque seuera fronte tanquam insolenter improbeque semper iniustam & instabilem, damnati fallacissimique numinis antiquorum infamem Deam appellaret, propterea non multum vel eius benignè arridentis gratia, vel acerbissimè sæuientis odio supra æquum angeretur. Inerat enim Maximiliano animus pecuniæ contemptor, opulentiore Cæsare dignus. Eam siquidem vbi possideret, vel non integrè exactam, diuidere statim atque elargiri amicis & hospitibus, quàm in ærarium ex ignobili parsimonia inuidiæ plenum congerere malebat. Existimabat enim nihil vnquam ab suo felici sydere, & arcanis cuiusdam sanctioris oraculi promissis, sibi & posteris opulentissimorum Regnorum ditionem esse defuturam, quæ bella gesturo in perpetuos liberalitatis vsus sese effundenti peramplas atque inexhaustas signati auri facultates suppeditaret. Qua superba & sæpe inani opinione imbutum, & neruos sibi immodicè præcidentem, necesse erat sentire improuisam egestatem, & in medio bellorum cursu ita hærere atque fatiscere, vt non aliunde quàm ab ipso stipendiorum defectu, semipartæ iam victoriæ interpellari, & è manibus eripi dicerentur. Arriserat namque ei Fortuna ab initio, quum imberbis adhuc, interfecto ab Heluetiis Carolo socero, Belgici eius Regni hæreditatem adiuisset: Quippe qui alacriter, beneuolentissimeque susceptus, commutatis demum seditiosissimis gētis studiis apud Brugenses cùm vxore custodiæ traditus, diuersam impotentis Deæ vim, sed moderatè & fortiter tulerit. Exinde eum pristinæ dignitati atque Imperio restitutū diuersa exercuerunt arma, quibus insigne decus, vel adhuc iuuenis adeptus est, fusis ingentibus Gallorum copiis apud Ghingatam, & perdomitis Menapiis atque Sicambris. Sed non multo minor ei laus cessit peritiæ atque ausus militaris, quùm Bohemos non procul à Ratispona, vel sese castraque sua perpetua scutorum ingentium munitione defendentes, cruento edito prælio superasset, & Pannonios ex semioccupato Norico inuadentes Austriam, non semel repressisset. Nec demum eadē felicitate Heluetia arma lacessiuit. Ab his enim non longe à Rauracorum finibus, fuso ipsius exercitu, graue vulnus accepit: frustraq; Italiam aspexit vetantibus Fatis, quam proculdubiò Caroli nepotis Imperio reseruabant. Improsperè siquidem expeditio in Etruriam pro Pisanis aduersus Florentinos suscepta, & bellum longè grauissimum Venetis illatum, vexillaq; amplissimi exercitus in conspectum Mediolanensium promota, terribiles quidem primò impetus, sed mox inanes atque irritos conatus habuerunt. Erat Cæsar pace & bello supra quàm dici possit credulus, & suspicax; sic vt qui acie vinci non poterat, bello per moras facilè vinceretur. In vniuersum integrę pietatis atque incomparabilis munificentiæ, castrensisque disciplinæ laudem promeruit. Excessit è vita sexagenario minor apud Velsium oppidum, quum leui tentatus morbo intempestiuam acrioris pharmaci potionem bibisset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vatum Musa decus Pierium, quæ laticem colis,
Tolle, ô magnanimum, tolle precor laudibus inclytis
Iam pridem superûm consilio ad sydera Cæsarem
Euectum. Cythara, dulciloqua, seu fidibus Lyræ
Hunc cantare iuuat. Quàm iuuenem gloria maximis
Factis extulerit, Danubius nouit, & impiger
Qui lambit veterū mœnia circumfluus vrbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum vorticibus petit.
Hunc olim trepidis extimuit Sequana fluctibus;
Regem namque suum, proh pudor, illa inclyta Gallia
Spectauit fugientē, Austriacis viribus imparem,
Spectauit fugientem iuuenis Cæsarei impetum,
Fundentis gladio perdomitis hostibus agmina.
Qualis quum tumidus profluit è vertice Vesuli
Vastans arua Padus, ceu Boreas quum fremit infidus
Nautas attonitos æquoreis fluctibus obruens
Vel quum irata Poli porta furens intonat aere
Sternens Templa Deûm fulminibus celsa cacumina.
Verùm Barbaricis assuetum nil nisi prælijs
Tentare Italiam quippe iuuat, miles ab Alpibus
Ductu Cæsareo dira fremens Theutonus euolat.
Nouêre inde Patres Hadriaci quàm celeri manu
Moles cōtuderit flammiuomas, & propugnacula:
Quum Verona sui scuta virûm, & corpora fortium
Deplorans Athesis sanguineo voluier alueo
Spectauit facibus fulmineis spargier omnia:
Tormentoq; strepenti indoluit mœnia concuti.
At qui Tusca colunt littora, qua pulcher Etruriæ
Arnus rura rigat, veliuoli olim domini maris
Pisani eximia laude canunt illius inclytum
Nomen, iustitia percelebre, & munificentia.
Salue Auguste diu; teq; simul magnanimus nepos
Inuictus Carolus, perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Libyes perdomitor. Nam tua gloria
E splendore suo nobilior fulget, vt aureis
Ex Phœbi radijs, pulchra micat cornua Cynthiæ.

DVCES TRES BALEONEAE *familiæ, qui vna in tabula expreßi continentur.*

Ioan. Paulus Baleonus.

BALEONOS qui ſupra ſeculum vnum inter ciues Peruſiæ authoritatis Prin-
cipatum tenuerunt, quòd militiæ dediti ſpectata ſemper virtute arma tracta-
rent, Baioarici ſanguinis fuiſſe tradunt. Summam autem familiæ dignitatem
attuliſſe fertur Malateſta, qui auorum noſtrorum memoriâ ſub Braccio Mon-
tonio Imperatore, militiæ diſciplinam hauſit, & per gentiles ſuos propagauit.
Huius pronepos fuit hic Paulus, qui in tabula cum duobus liberis Malateſta
atque Horatio pictus ſpectatur, haud dubiè familiæ clariſſimus euaſurus, niſi
propinquorum inuidiâ Leoni Pontifici criminoſiſſimè delatus, deceptusque ſua ſpe, in agnoſ-
cendis alioqui benigni, ſed tum ambigui Principis ſenſibus, ceruices vltrò ſecuri præbuiſſet. Pe-
truccianæ namque coniurationis gnarus fuiſſe ex damnatorum confeſſionibus putabatur. Sed
id in eius necem Leonis animũ maximè perpulit, quòd hominẽ ingenio acrem, & manu prom-
ptum, Imperatorijq; muneris ſecundas partes apud Venetos promeritum, proptereaq; Peruſinis
ad imaginẽ inuidioſę Tyrannidis dominantem, tollere cupiebat, ſatagentibus in eius necem af-
finibus atq; propinquis, qui non aliter quàm morte potentiam eius conuelli poſſe exiſtimabant.
ſiquidem Baleonis omnibus hoc ſemper fatali æmulatione fuit inſitũ, vt ſimultatem nunquam
ferè

ferè intermissam, inter se cruentissimè exercerent: & quum pulsa Oddorum familia, præpotentes atque æmuli ciues deessent, sese ipsos gentilitio sanguine defœdarent. Enituit in Paulo oris & corporis eximia dignitas, eloquentia, militari studio requisita excellẽs; mores bello & in castris nemo carperet, pace multi laudarent; nisi nusquàm oblitus factionis, vetera etiam odia vindicare, & incestis amoribus suam alienasq; familias dedecorare consuesset.

Malatesta Baleonus.

MALATESTA filius paternæ sæuitiæ atque libidinis vitia detestatus, quum foris sub Liuiano Imperatore, cui nupta erat ipsius amita, præclara cũ laude militaret, egregium sibi præfecturæ locum apud Venetos parauit, exulque à Leone factus, Perusiam patriam pulsis inde Vitellio, & Gentile Baleono, fortiter recuperauit, quum antea in expugnanda Cremona, pellendisque Laude Pompeia Cæsarianis, plurimùm inclaruisset. Ad extremum Florentinis constantissimè libertatem suam defendentibus, quũ annum propè integrum pertinacià Clementis Pontificis & inuicti Cæsaris arma obsessus sustinuisset, desperatis auxiliis, obortaq; fame aspera, maluit florentissimam vrbem seruare ab immanitate atq; sæuitia externarum gentium, quæ opulentissimæ prædæ inhiarent, quàm parere imperitis & obstinatis aliquot ciuibus, qui desperatâ veniâ vnà secum ciues extrema supplicia perpeti, interireque patriam, & incendio absumi potius quàm sese dedere, & subactos confiteri cupiebant. Nec ob id factum fidei suæ famam læsit apud æquissimos ciues, à quibus iure optimo auream seruatæ vrbis statuam meruis-

Horatius Baleonus.

ſe potius quàm maligna obtrectatione lacerari, communi bonorum hominum iudicio, & ſacroſancti Pontificis teſtimonio videri potuit. Non vixit inde integrum biennium atroci & diuturno morbo ſuccumbens, Rodulpho filio hærede relicto, quem hodie ſingulari cum laude belliçoſæ familiæ dignitatem tueri videmus: Quum Horatius patruus multis fortibus factis, Salernoq; præſertim expugnato clarus, verùm Malateſta factioſior & ſæuior Floretinis copiis præpoſitus, in obſidione Neapolitana Lotrechio Gallorum Duci operam nauans, non in acie, ſed fortuito glandis ictu ſine liberis perierit.

PAVLI IOVII Iunioris.

Tres ſimul Heroas pictor, tria fulmina belli
Pinxit in hac tabula.
Hoſpes ſummiſsis genibus ter lumine luſtra:
Ter venerare Duces.
Gaudeat vt geminis pater inclyt⁹, aſpice, natis;
Et pariter gemini
Vt patre lætentur nati mauortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies centũ dominata per annos
Te mea Muſa canet.
Nam patrem inſigni clarum virtute, maligna
Perculit inuidia,
Credulus heu nimium ſummiſit colla ſecuri
Præſidis Auſonij.
At vos Etruſci, meruit nam ſculpier auro,
Carmine perpetuo
Ductorem veſtrum Baleonum tollite ad aſtra,
Ob patriam, atq; domos

Hoſtibus

Hostibus ereptas seruatáque templa Deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe.

Viuite in Elysio
Fœlices animæ, quorum tenet æthera virtus
Sydere nobilior.

Selymus Turcarum Imperator.

SELYMVS Othomannæ familiæ nonus Imperator, hoc ore truci ferocibusq; oculis, insitam animo suo vim, diramque sæuitiem ostendebat, quum in sanguinem gentilium suorum & reliquorum, qui ad eius imperiosi genij nutus parum expeditè responderent (hos enim præcipuè oderat) immaniter desæuiret. Hic prorsus ingens, si vel æqui, vel iniqui ausus gloria certius expendatur, Mahometem auum crudelitate simul atq; animi magnitudine superasse videri potest. Stratis namque Persis in Calderanis campis, ipsoq; Hysmaële Sopho iusta acie deuicto, & Regia eius, quæ vocatur Taurisium, occupata, atq; vastata, tantum inclyti nominis promeruit, quantum satis esset satiandæ ambitiosissimæ eius gentis Regum cupiditati, nisi ad longè maximum gloriæ cumulum accessissent duo, geminata victoria Syriæ atq; Ægypti Reges, armis deuicti atque interfecti, Campson scilicet infelix senex ab equitatu suo in fuga protritus, & fortissimus Tomumbeius, qui extremum cùm vitæ suæ, tum Sulthanico Imperio finem miserabili supplicio affectus, attulerit, quum vniuersum propè terrarum orbem, rerum ab se fulminea celeritate gestarum, admiratione atque terrore suspendisset. Verùm magni numinis prouidentiâ factum fuisse fas est credere, vt illa vis indomita & insuperabilis sese in Orientem effun-

deret, vt Europæ inteſtinis bellis laboranti, nihil herclè merentibus Chriſtianis Regibus parceretur. Regnauit annos octo, vixit quadraginta ſex, & quum maius aduerſus nos bellum eſſet luſcepturus, canceroſo renum vlcere verè peſtilenti, apud Chiurlum Thraciæ pagum, morte ſolutus eſt, Pyrrho Baſſæ, in cuius ſinu atrocẽ animam exhalabat, Solymanum filium commendans, ſeuereq; præcipiens, vt in Chriſtianos, tanquam veros hoſtes, arma verterentur, neglectis Perſis, quorum inanem ſuperbiam ſatis ipſe contudiſſet. Euenit autẽ vt eo fatali ſibi loco, in quo Baiazetem patrem circumfuſa acie adortus opprimere cogitârat, meritas immanis parricidij pœnas daret, ſed nequaquam flagitiis pares, vtpotè quæ omnem immanitatis notam excedant; poſtquam Acomathem & Corcuthum germanos fratres, & tot fratrum filios Regiæ indolis ad vnum omnes ſuſtulerit, vt Solymano filio omni æmulatione vacuum Othomannici Imperij ſolium pararet. Quanquam & huic ſucceſſionis atque hæreditatis ius ipſum aliquando inuiderit. Ferunt enim eum, veſte veneno intus atrociſſimo delibuta, filium extinguere cogitaſſe; vt quædam eius verba immodicè pungentia vindicaret: ſed eius exitioſæ veſtis donum aſtuta matris miſericordia repudiatũ, pro Solymano Cubiculario datum, ocyſſimè perniciem attuliſſe. Sic vt hoc exemplo, immanitate feras anteiſſe videatur, monſtro quàm homini ſimilior, qui ex animo pluſquam Tartarico, nemini ſuorum pepercerit. Sed non defuêre qui in eo abominabilem carnificinam, tanquam ei neceſſariam, qui ſine æmulo metuq; regnare decreuiſſet, verbis excuſare contenderent: quòd regnaturo omnis diuini atque humani iuris penitùs obliuiſcendum cenſeant. Vſque adeò enim Imperij dira ſitis eſt, vt vel flagitioſiſſimis artibus apud quoſdam, Regna tueri fas eſſe videatur.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

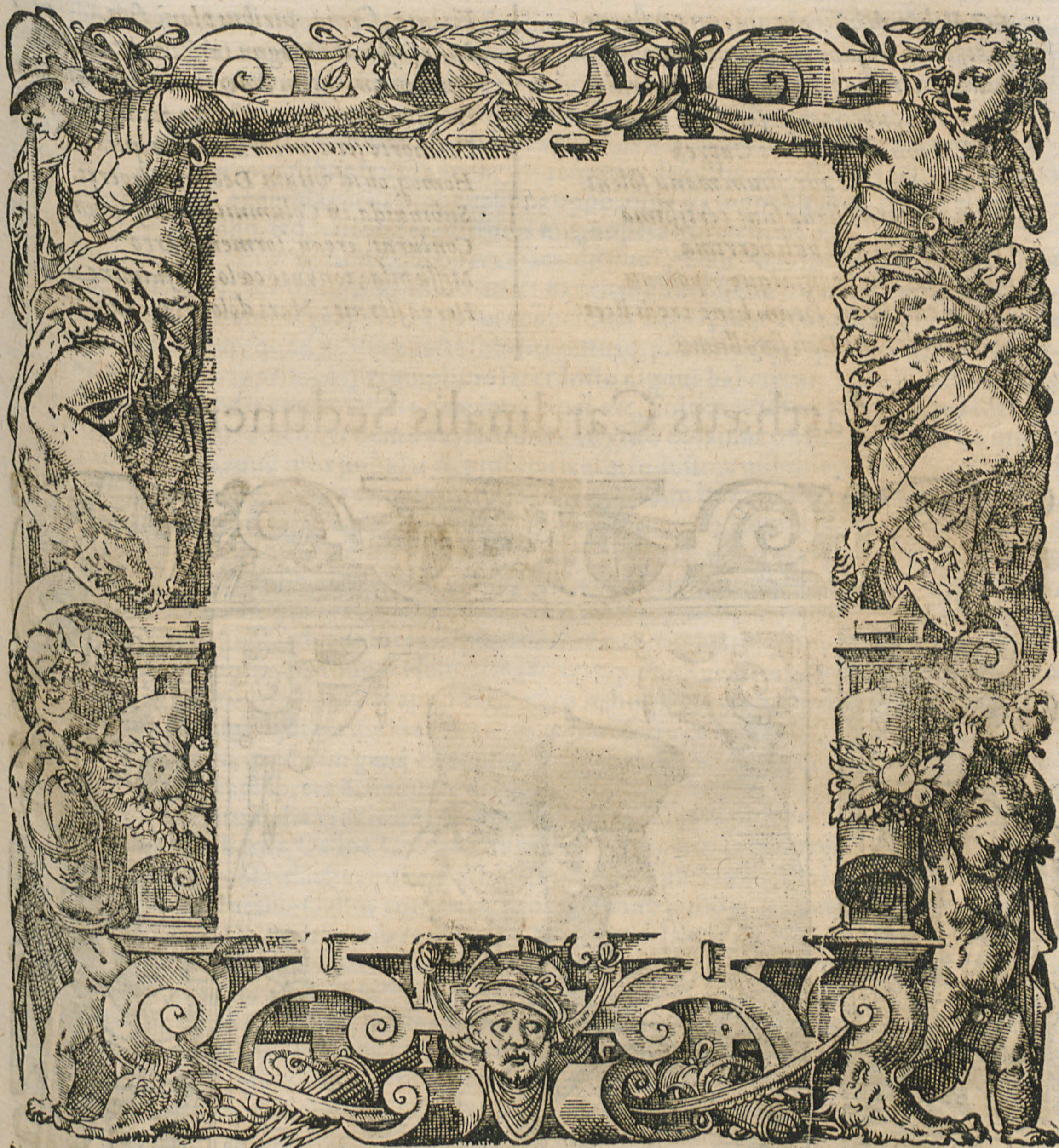
Hæc Selymi effigies Scythico quæ pallida vultu
Mortalibus minatur, & magnis Dijs,
Trux illa eſt, inhiant Lyciæ ſub tegmine telæ
Impexæ atroces vndecunque viperæ.
Eumenidum decus, & Vulcania lumina, lethum
Spirant, & ora vim, nefas, & impium.
Miſcuit in cano dira hic Aconita parenti
Fratreſq́; letho extinxit omnes horrido;
Ipſe ſuo (ni vana ferunt) fata vltima nato
Parauerat, ſuperba quæ ſors diſtulit.
Huic tamen horribiles peperit victoria laudes
Et inſolenti adaucta ſceptra dextera.
Nam quà Sol agili circum rotat ardua curru
Hyrcaniam, trucemq́; Perſicum ſinum,
Quaq́; coloratis longè deuexus ab Indis
Deſerta Nilus arua lambit Aethiopos.
Gens Eoa omnis, varia armis, diſſona linguis
Flexêre Regi colla barbara effero.
Sulthani euerſum Imperiũ, atq; Aegyptia Regna
Quum totus vndique orbis expaueſceret.
Nec dubitamus adhuc priſcis picta illius ora
Miſcere noſtris (ah nefas) Heroibus.
Othomannorum quin ora perempta potentum
Vrbs hæc ſuperbis illinit coloribus.
Fallimur, & Roma hæc nõ extulit ora, ſed hæc tu
Nobis Ioui diuine ſpectanda erigis,
Itala imaginibus vafer, hiſce vt pectora tentes;
Exurgat vltor ſi quis inde ſpiritus,
Noſtra illis adimat qui ſigna, viceſq́; rependat,
Replens cruore cuncta, cæſiſq́; artubus.
Macte hac arte Pater, ſtimulis qui corda Nepotũ
Ad veræ auitum gloriæ excitas decus.

M. Antonius Columna.

EMINI vti nos ſumma cum admiratione viderimus, rariora ſpectatioraque vel cœleſtis gratiæ, vel arridentis naturæ dona contigerunt, quàm M. Antonio Columnę. Hic enim nobiliſſima Romani ſanguinis ſtirpe progenitus, ante omnia ſtaturæ proceritate, firmitate, atq; amplitudine ſingulorum artuum, decore frontis, & ſplendido quodam æneæ barbæ nitore, maieſtateque toroſi pectoris, veteres æquabat Heroes, ob idq; pręſertim, quòd pręclaro inſignium virtutum concurſu, multipliciq; optimarum artium eruditione ad eximium decus ornaretur; vſqueadeò conſtanti vel ciuium vel externorum ſtudio adamatus & cultus, vt quum coleretur à ſingulis, cuncti eum in vniuerſum, vel diuerſæ factionis obſeruarent, atque ſuſpicerent, eumq; vnum Iulius Pontifex, tanquam Romanorum Procerum lectiſſimum, collocata ei in matrimonium Lucretia conſobrinę filia, generum ſibi aſciſceret, quum graui iudicio Rouereæ familiæ nomen, ſicuti antea Felicem filiam Iordano Vrſino collocârat, clariſſimis Romani ſanguinis ſtirpibus inſerẽdum exiſtimaſſet. M. Antonius patre orbatus, quòd is Etruſco bello apud Alfonſum Aragoniũ militans periiſſet, Proſpero patruo, & Fabritio huius patrueli celeberrimis Ducibus adhæſit, ab hiſq; certiſſimis militiæ præceptis imbutus, ita exactam hauſit diſciplinam, vt Proſperi naturâ cunctatoris cautũ & inuictum robur; præferuidam verò in expediẽdis armis Fabritij vim, nobili ſalubriq; temperamento moderari didicerit; tanto illuſtris famæ prouentu, vt quũ in Apulia, Latio, Etruria, Galliaq; Ciſalpina variis prælijs interfuiſſet, vtroque pa-

truo

truo decerptis eorum virtutibus, honore auctior & maior euasurus crederetur; nisi immitia fata eius paratis honoribus properè nimium inuidissent. Is namque quum defensa nouissimo virtutis opere fortiter Verona aduersus immensam vim oppugnantium Gallorum & Venetorum, aliquod se nauatæ operæ præmium nancisci putasset, & à Ceurio Belga Caroli adolescentis nutritio, per moras supinè se contemni, fastu Romano succensus, non diu pateretur, ad Franciscum Galliæ Regem è Belgis contendit, à quo vti is naturâ Rex erat, omnis verę virtutis liberalissimus æstimator, præfectura alæ equitum, & consacrati Regis ordinis torque honestatus est. Sed ea militia demum infausto omine suscepta, quòd tum Leonis & Cæsaris armis Lotrechius Gallorum Dux Mediolano pelleretur, M. Antonio bellici laboris & vitæ immaturum finem attulit. Nam dum instaurarent Galli bellum, & Mediolano copias admouissent, vt circumuallatæ arcis obsidio solueretur, M. Antonius nondum quinquagesimum ætatis annum attingens, ingentis Colubrinæ pila ictus occubuit, eadem etiam pila discerpto & ad latus cadente Camillo, Triuultij clarissimi Imperatoris filio, quũ obequitantes in aggere hostium munitiones inspicerent. Corpus eius Prospero hostium Duci à Lotrechio concessum est, vt mœstissimus patruus, fratris filio tantæ spei, & tum fortè Veneti exercitus Imperatori designato, iustis exequiis parentaret. Luxêre eum atrocissima morte surreptum socij atque hostes paribus propè lacrymis, ideoque vberioribus, quòd masculum prolem, quæ paternæ virtutis esset hæres, nullam reliquisset.

AVGVSTI COCCEIANI.

Hac in tabella pictus est Columnius
Heroas inter iure primas obtinens,
Quos Roma genuit omnium fortissimus;
Quos Roma vidit omnium pulcherrimus;
Virtutis est Verona testis optima,
Seruata quondam ab vi & furore barbaro;

Et pulcher Athesis mœnia eius perfluens
Atro cruore sæpe tinctus hostium.
Est vafra testis gens libera, est horrida
Germana pubes, terga sæpe quæ dedit
Illius armis, ceu fugaces Capreæ
Multa premente agrestium manu solent.
Formæ paternæ signa sunt certissima
Præsentis æui filiæ pulcherrimæ
Iouis Deorum Regis, atque Apollinis
Dignæ cubilibus. Deum hinc credi licet
Illum fuisse, qui Deis simillimus
Virtute, forma, viribus planè fuit.
Hinc suspicata magna turba cælitum,
Humana ne quem lædere, aut sors, aut manus
Nequiret hunc nec ipsa fata attingere,
Vel morte sera, vel cruenta vi queant,
Homoq; ob id vitam Deorum degeret,
Subinuida, in Columnium potissimùm
Coniurat, æreaq;, tormento æreo
Missa pila; tonante cœlo, vt fulmine
Heroa sternit; Mars dolore lachrumat.

Matthæus Cardinalis Sedunensis.

MATTHAEVS cui Lango cognomen fuit, & honorem postea purpuræ adeptus est, apud Sedunum vrbem fœderatamq; Heluetiis & Rhetis, natale solum habuit, humili quidem patre genitus, sed eo pro captu Alpinæ gentis nihil à literis ab horrente. Quamobrem ab eo vt primùm adoleuit, in Italiam est missus, eo cõsilio, vt Italicam perdisceret linguam, & Latinis pariter literis operã daret, demumq; (vti euenit) sacris initiaretur. Itaq; Matthæus post prima literarum rudimenta, quæ in patria perceperat,

Ecmi

Comi sub Theodoro Lucino nobili (vti illa ferebant tempora) Grãmattico, Poetaq́; , tãtos processus fecit in studiis, vt nihil earum rerum quæ vel audiret, vel legeret, robusti auidiq́; ingenij memoriam subterfugeret; vtpote qui sæpe ægri præceptoris munia, docendo felici æmulatione obire esset solitus, magnamq́; partem Maronis Aeneidos, & Heroidum Nasonis quãquàm sub-agresti vocis sono recitaret, amplecteretur q́; supra cunctos authores librũ de Consolatione Boetij Seuerini, qui liber moralibus multis exemplis refertus, delectos quotidianis actionũ suarum sermonibus flores & exempla cũctis prope casibus opportuna ita suppeditabat, vt eius eloquentiã non Germani modò, sed Itali etiã eruditiores magnopere mirarentur: conciliaretur inde Sedunensi populo ad promerendum Episcopatus sacerdotium, quem Populus spectatum moribus per suffragia deligere, & Pontifici maximo mitra exornandum offerre cõsuesset. Vbi verò stolatus & infulatus de more in tẽplo sacras habere conciones cœpit, tanto concursu omnis generis hominum audiebatur (quòd mores exactè sobrios castosq́; præferret, qui ipsam eloquentiæ laudem sine cõtrouersia superarent) vt ampliore sacerdotio dignus haberetur. Nam multus erat, & efficax in componendis controuersiis, quæ inter ciues atq; finitimos intercederẽt, vsqueadeò recto atq; incorrupto iudicio, vt nemo vel factiosus, eũ vltrò oblatum arbitrũ reiiceret. Eo modò collecta authoritate apud suos populares, probitatis atq; industriæ nomine potens & validus, in id incidit tempus, quo exortum est bellũ inter Gallos & Iulium Pontificem, quũ Ludouicus Rex, infausti damnatiq; nominis causam suscepisset, excitãdi concilij, cuius sanctionibus atq; armis impotenter dignitas Pontificis conuelli posse putabatur. Iamq; eò res erat perducta, vt Iulius ex Rhauennate cruento prælio victus spoliatusq; Bononia, & nefariis vndiq; armis circumuentus, ab externis gentibus Hispanis atque Britannis, Heluetiisq; præsertim, opem implorare cogeretur. In ea controuersia Matthæus integræ pietatis studium, egregiamq; operam sic præstitit, vt à Iulio supplente Senatum, in honorẽ Heluetiæ gẽtis, purpuræ dignitate honestaretur. Nec multò pòst Matthæus multis concionibus apud Heluetios habitis egregiè persuasit, vt pia arma susciperent aduersus Gallos, qui res diuinas profanis commiscere conarentur. Quod ob id non magnopere difficile fuit, quoniam gens Heluetia paulo antè sese ab amicitia Ludouici Regis alienârat, tanquam ingratè spreta & fraudata donatiuis atque stipendiis, auari aut certè nimis parci Regis acceptam contumeliã vindicare percuperet, eoq; grauius & properãtius, quòd pro Heluetiis legionibus auxiliariis, Gallus Germanorum cohortes mercede cõducere cœpisset: cuius iniuriæ is fuit exitus, vt Matthæus cùm suo astrictus officio, tũ purpurei galeri beneficio obligatus, vniuersam gẽtem aduersus Gallos concitaret, eósq; Ticino pulsos, & ad alpes & in Galliam fugientes, Cisalpinæ Galliæ imperio expelleret. Nec in ea celebri victoria, qua haud dubiè Pontifici sua dignitas est restituta, Matthæus aut studium suum erga Pontificium decus aut odium in Gallos intermisit. Nam mortuo Iulio, Leonem Decimũ pro recipiẽda Parma atq; Placentia bellum mouentem mirificè adiuuit, Gallosq; Duce Lotrechio iterum Mediolano depulit, instauratoq; sæpe bello, quũ Leo Pontifex fato esset ereptus, atque ei suffectus Hadrianus Sextus, cuius comitiis interfuerat, nũquam ab authoritate Pontificij nominis discescerat. Mortuus est Romæ non planè senex primo Hadriani põtificatus anno, vir inter exactæ virtutis Imperatores, potius quàm inter Senatores numerandus, si corporis ac ingenij robur & rerũ strenuè gestarũ cumulum spectes. Maximè verò ei gloriosum fuit Francisci Regis iudicium, quũ asseueraret, me audiente, aliquanto plus sibi sumptus atque periculi Sedunensis facundiæ indomitã vim, quàm tot legionum eius gentis cuspides attulisse.

PLACIDII Placentini.

En tua purpureus decorat Matthæe galerus
Tempora digna sacro triplicis splendore coronæ.
Scilicet exultans telis ferus accola Rheni,
Pondus arenosum rapidis qui flexibus vrget
Oceani in gremium, demens, hostilibus armis
Imperia, & leges diuum lacerare profanus
Irruerat; miseræq; nouus tremor ossa tenebat
Italiæ, validis quum te Duce castra maniplis
Heluetia aduentant, bisq; acres cuspide Gallos
Fundunt, Pontificemq; armis victricibus vlta
Tandem nubiferas alpes transcendere cogunt.

AVGVSTI COCCEIANI.

Helueti, gens vna Ioui carissima summo,
Et cara Martis pignora.
Inuicti bello populi, certissima Regum
Bellantium spes, ac metus:
Nullóne Heroas vestros celebratis honore?
Nullo ære? nullo marmore?
Certè etiam externos, claræ virtutis amicæ,
Artes fouebunt Itali.
Ipse pater Iouius quàm mira expresserit arte
Illustrium formas Ducum
Cernitis, & vestri Ductoris imagine vera, vt
Dotes & ora effinxerit.

Qui latè Italiam fama compleuerat omnem
Virtutis ergò fulgidæ.
Quare purpureo corpus velabat amictu,
Sacro coruscus ordine:
Certabantq; virum sublimem tollere ad astra
Bellona Pitho, Sanctitas.

Prosper Columna.

SÆPE hac specie prolixè comatum fereq; cincinnatum, & priscæ probitatis os subagreste, sed tamē oculis ingenuum, & quidem militare præferentem, Prosperum Columnam vidimus, atq; item his armatum insignibus. In eo Romanorum Procerum nobilissimo, apprimè grauis, & considerati Imperatoris decus enituit, quod proculdubiò ad antiquæ Romanæ virtutis specimen referri posse pleriq; existimârunt. Quandoquidem in eo multa militaris consilij vis, egregiaq; constantis animi probitas, & recti honestique appetens, moderatus animus conspiceretur. Nemo enim eo temperantiùs vel inter factiosos arma exercuit: nemo humaniùs à sanguine militum temperauit: nemo denique abstinentiùs innocentium hominum agricolarumq; præsertim fortunas à licentia militari conseruauit. Has propter virtutes, quæ in huius duræ ætatis Ducibus desiderari facilius poterant, quàm reperiri, non semel præclara voce apud Insubres, Cœnomanos, & Venetos, Paganorū defensor, & Italicæ gentis Pater appellatus. Fuit Prospero dissimili morū genere, & pari propè gloria militari præconio celebratus Fabritius patruelis; quo collega, diuersas vtriusque virtutes in mutuum consensum, parandis victoriis opportunum, ita miscuisse constat, vt vterq; ab eo temperamento se ipso maior & clarior euaderet.

Sed Prosper, qui diu aduersus Gallos inuicta arma tulerat, improuiso superuentu Gallorum equitum fœdè apud Villafrancam Subalpinæ gentis oppidum oppressus, captusq; est, Obegnino atq; Palicia eius expeditionis Ducibus, quos antea Neapolitano bello ipsius maximè insigni opera captiuos vidisset. Sed nō multò pòst clementia Francisci Regis, quū se dimidia pecunia redemisset, eam cladem acceptam nouo victoriæ prouentu resarciuit, quū Lotrechium & Gallos ex longa contentione Cisalpinæ Galliæ imperio depulisset. Ab his rebus gestis Sfortiano dominatu Mediolani constituto, summos militaris imperij titulos à Carolo Cæsare promeruit. Verùm inde leuem ab initio, sed mox euentu lethalem contraxit morbum, quum iam sexagenario maior, affectę ætatis oblitus, illustrium matronarum amoribus intemperāter indulsisse crederetur. Luxerunt eum totius Cisalpinæ regionis ciuitates, hominumque ordines, tanquam patriæ parentem, incredibili hercle cum mœrore, præsagientes vtique verissimis lachrymis imminentem durissimorum temporum conditionem, qua cunctas ab Hispanis atque Germanis præsidiariis acerbitates perpessi, omnino crudeliùs atque funestiùs à socio, quàm ab hoste, concasuras ipsorum fortunas diuinarent.

PETRI GRAVINAE.

Nil obstat, Dux magne tuis, nil ampliùs ausis
Fortunæ obsequium, signa sequentis habes.
Vidimus indomiti superata pericula belli.
Vidimus hostiles succubuisse manus.
Oppida vi capta, & validis traiecta maniplis
Flumina, & oppositos terga dedisse Duces.
Restabant arces tormentaq; bellica, tandem
Cesserunt arces, flumina, saxa, minæ.

ANTONII CASANOVAE.

Tres modò fama Duces circa tria munera belli
Ante alios primum iussit habere locum,
Castra locare fuit Pyrrhi, Fabijq; morari,
Marcelli proprium conseruisse manus.
Tu castris, hostemq; mora, & certamine Prosper
Vicisti, atque trium quod fuit, vnus habes.

Hysmael Sophus Persarum Rex.

AB hac illustri, & supra mortale decus radiante, imperiosaque facie apud Persas suos se ipso admirabilior fuit & augustior Sophus Hysmäel, qui nostrâ memoriâ totum terrarum orbem nominis sui fama compleuit. Is namque magni Vsumcassani Regis ex filia nepos, Haidare, cui Hardueli cognomē fuit, genitus, ac in obscuro nutritus adolescens, specie formosissimi oris cunctos æquales antecessit. Vir integræ ætatis, milites omnes dignitate firmissimi habitus & equitandi sagittandiq; peritia superauit. Seniores verò, vt primùm sese ætas inflexit, aptissimarum rerum scientia, & castrensis prudentiæ laude ita excelluit, vt per omnem ætatem, quæ ei supra æquum augustior contigit certo numini propior, quàm mortali, vti augustissimus coleretur. Erant enim res eius bello gestæ, cùm victoriarum pondere, tum magnitudine euentuum, & quadam perpetua atque felici cursus celeritate mirabiles; vtpotè qui persuasione commutatæ religionis excitatis in eius sectam Orientis gentibus, Iacuppi Regis auunculi filios, Regni hæreditate depulerit, iisdemque armis, quibus mortem patris vindicabat, & nouæ religionis nomen tuebatur, extinxerit. Nulla siquidem armata manus vim sustinere poterat Sophianorum, qui à purpureis capitum integumentis Persica lingua Cuselbassæ vocabantur. His enim non vno in loco in aciem eductis, & passim victor per Armeniam, Mediam, Persidem, Parthiam, Mesopotamiam, & Assyriam, eius nouæ religionis sectam, eademque capitum insignia propagauit. Inde quoque aucto numero, ea insana & credulæ multitudinis turba, tumultuariis, ideoque prægrauibus, quòd sacra dicerentur, armis, in Othomannicos fines peruaserat. Verùm is Sophianorum incursus talem habuit exitum, vt per Baiazetis acerrimos Duces, Galatia & Cappadocia, mutuis cum cladibus pellerentur. Secundum Baiazetem fato suo functum, Selymus filius Persicum suscepit bellum, Hysmaëlis offensus gloriâ; superatoque Eufrate, ad Artaxatam Calderanis in campis cum Hysmaële conflixit; eoque acie pulso, & retrocedente, Taurisio Regia vrbe potitus est. Sed reparantem copias Hysmaëlem, & iam aduentantem veritus, continuò in Cappadociam se recepit; magnæ hercle & memorabilis victoriæ, nisi ea multo Turcarum sanguine constitisset, trophæū erecturus. Exinde Sophus Hyrcanorum iniuriis lacessitus, in eos arma cōuertit, diuq; ea plerunque victor exercuit, quum interim Selymus immensa gloriæ cupiditate incensus, ad excidiū Sulthanici Imperij arma conuertisset. Cæterùm Hysmael plenus gloriâ, perdomitis & pacatis vndique finitimis, quartū & quadragesimum agens annum, in magna spe longioris vitæ, contracto ex asperrima venatione fatali morbo, paucis diebus absumptus est. Edixerat inusitati generis venationē, qua Regio apparatu syluestrium equorū greges petebantur, in aspera nemorosaq; regione, quā Seruanam vocāt. Ea est Medorum & Albanorum in finibus, non longè à Caspij maris conspectu ad Caucasi montis radices posita. Id regionis

ſpatium,venatorum ingens multitudo iuſti propè inſtar exercitus,exploratis earum ferarum ſedibus & paſcuis complectitur; perpetuaque corona ſenſim coërcendo præcingit; atque indices tanquam indagine clauſas vndique territando & iaculando pulſas, in magnũ campum compellit,in quo Rex primus defertur, atque ita circumuentę feræ voluptarium de ſe ſpectaculum adeò violentis conatibus ad effugium editis,præbẽt,vt magno periculo,ac niſi procul iniectis laqueis capiantur, multiplicatisq; reſtibus diuerſo venatorum nixu contineantur. Ea ſiquidem feritas illorũ eſt,vt niſi defeſſæ curſu & ſiti,inediaq; confectę & perdomitę fuſtibus manſuefieri queant, vixq; per aliquot menſes multa periculoſaq; domitorum induſtria,ſtragulam & ſeſſorem admittunt,quum dentibus & calcibus libertatẽ defendant. Hi aſpectu ſunt truces, prælongis atq; horrentibus comis, rigida ceruice, & arietino capite deformes:nam ſtrigoſiores habent clunes; ſed crura cum toto femorũ & ſuffraginum nexu adeò valida,vt bidui curſu minimè fatiſcãt; nec vngulæ latæ admodum atq; præduræ ferreis ſoleis indigeant,quandoquidẽ nec in aſperis rupibus lapidoſisq; locis atterãtur.Sed domitis graui lupato opus eſt,& valido capiſtro,quod ſubter crura ventre tenus deductum, vim eleuantium frontes, & ſeſſorum capita pulſantium coërceat. Id itaq; ferorum equorum genus laborioſum capi,perdomariq; difficile,vſu verò longiſſimi curſus ſuprà quàm exiſtimari poſſit,mirificum,ob id vnis tantũ dicatum eſt Regibus.Is equus colore cinereo,nigris ad poplites internitentibus virgis Onagros refert. Tradunt autẽ Perſę(vt ab Armenio Patriarcha,qui Hyſmaëlis familiaris fuit,audiuimus,niſi ea fabuloſę ſuperſtitionis putetur) horum equorũ greges in tutela quorundam agreſtium numinum eſſe conſtitutos,proptereaque eos nefas eſſe per ſacros lucos, & teſqua Diis inanibus Syluanis & Faunis dicata, cõſectari, capereve;quando violantes ſacrum gregẽ,& lucos conſecratas Diis ſedes,repentinus ſequatur interitus;vt nõ impunè accidiſſe Hyſmaëli prędicabãt,q̃ ſiue defatigatione & labore nimio difficilimę venationis

venationis conuulsus, siue fatali percussus iniuria syluestrium numinum, immatura certè morte, & fortasse non immerita perierit. Quum prædicentium admonentiumque seniorum Sacerdotum præscita, atque oracula neglexisset; eo quidem præclarius, quòd Sumachiæ Regulum in eandem venationis voluptatem accersitum, eadem fatalis ausus causa sustulisset.

PARTHENII PARAVICINI.

Hanc tibi Apellea referentem ex arte colores
Effigiem, famæ, laudumq; appendimus ergò
Persarum decus, ô Heros, quem Gangis ab oris
Extremoq; Oriente, ingenti gloria plausu
Littus ad Hesperium, Solisq; cubilia vexit,
Clarum opibus, facie insignem, & præstantibus ausis
Egregium, dum pro sacris cultuq; Deorum
Pollutaq; tui pro relligione Tonantis
Insurgis, piaq; arma moues, totq; oppida victor
Tot populos & regna tuis tot finibus addis.
Atq; Asiæ magno fundis certamine Regem.
Quin etiam (rarū Ducibus) studiumq; Mineruæ
Excolis, Aonidumq; artes; nil denique inausum,
Nil intentatum, ingenióue manúue relinquis.
Macte, ô iustitia Princeps, & pacis honore,
Præclare & bello, Ducibusq; æquande Latinis,
Te curuo in Lari fulgentia littore tecta
Pieridum, sacræq; domus, quibus Altus Apollo,
Præsidet, & spretis Cyrrhæ nunc incolis antris,
Accipient; vbi conspicuū in primisq; micantem
Magnanimos inter Reges Martísque coronam
Suspicient, Populi, nec auari temporis vltra
Debentem inuidiæ quicquam mirabitur omnis
Posteritas, Iouiúsque tuos celebrabit honores
Qui nunc æternis mandat tua nomina factis.

Antonij Grimani Veneti Principis.

IN attollendo premendoque Antonio Grimano alternantibus diuersæ sortis impulsibus, Fortuna mirabiles edidit ludos. Nam quatuor annorum puer Marino patre mortuo, sub tutela patrui maritimæ negotiationi à prima statim adolescentia adscriptus, summos labores, summaque tempestatum pericula alacriter subiit, vtpotè qui cuncta propè Syriæ, Ægypti, Africæque emporia adiit, tanta asperrimarum rerum tolerantia, singularique parendi obsequio, vt satis honestos ex diligenti mercatura quæstus faceret, vsque ad legitimam petendis honoribus ætatem. Reuersus siquidem Venetias, per omnes Magistratus in ciuitate decucurrit, sic vt nusquam repulsam ferret propter spectatam fidem cū summa gerendarum rerum prudentia coniunctam, maiora semper atq; ampliora, quàm peteret consensu suffragantium ciuium promeritus. Quū verò ad splendidissimæ legationis munus vocaretur ad Federicum Cæsarem in Germania agentem, id cum pudore recusauit, quod plerique Senatores eius viri grauissimarum rerum experientis personam, domi quàm foris Reipublicæ vtiliorē iudicarent. Impetratum idcircò est, vt Dominicus filius, optimis instructus literis, qui postea Cardinalis fuit, pro patre in eam legationē mitteretur. Exinde suas partes in Republica eximia cum moderatione semper implens, perpetuo tenore gratiosus apud populum, maximeque probatus apud Proceres Senatus fuit; eo præsertim tempore, quo ad maris præfecturam euectus est. Nam tum Veneti cum Carolo Gallorum Rege bellum susceperant, & Aragonios Reges ex fœdere sociis armis defendendos existimabant. Itaque Grimanus cum valida classe in Apuliam profectus, complura eius oræ oppida occupata à Gallis, manu cepit. Monopolimque vrbem, admotis tormentis, fortiter expugnauit; quo terrore Polygnanum, Molam, Brundusium & Hydruntem in Salentinis, in potestatem Veneti nominis redegit, authorque extitit & suasor apud Senatum, vt Veneta pecunia Aragonius subleuaretur, iisque oppida tanquam oppignerata Venetis tuenda relinqueret. Quo consilio & fractæ Gallorum res, & aduersariorum, quæ erant difficiles, in melius restitutæ sunt. His rebus gestis, fidem spemque totam apud ciues de sua virtute conceptam, cumulatè impleuit; meritoque factus Procurator Diui Marci, in id tempus incidit, quo Senatus Venetus commutato studio, & reiecta Sfortiæ amicitia, cum Ludouico Gallorum Rege fœdus percussit, quo Cremona nouæ amicitiæ præmium petebatur. Tanta enim incitatione Senatus in odium exitiumque Sfortiæ, tantaque amplificandi Imperij cupiditate descensum erat, vt sanioribus consiliis nullus omnino locus relinqueretur. Reclamabat libero ore Grimanus, vti verus Vates, sicuti nos ab ipso successoreque etiam Gritto accepimus; inuidiam inde grauioraque pericula veritus, moderationisque Senatus primores admonebat, vt infirmum Regulum potius quàm potentissimum externæ gentis Regem accolam mallent. Sed iuniorum suffragia aduersus bene consultos senes, fatali quodam impetu valuerunt. Veneti enim in vniuersum à Sfortia se transuersis artibus impeditos, quo minus Pisis potirentur, ægerrimè ferebāt. Itaq; Ludouicus reiectus à Veneto, atq; hostis declaratus, deceptusq; item ab Alexandro Pontifice, nec adiutus alacriter à Cæsare, postremam à Baiazete Turcarum

Rege opem implorauit. Visa est Barbaro digna occasio inferendi belli. Id enim vnum Sfortia postulabat, vt terra marique Veneti, ne cum Gallis vires coniungerent, suarum rerum periculo distinerentur. Itaque Baiazetes misero & malignè circumuento Sfortiæ opem ferendam ratus; Schenderbassam Illyrici præfectum, in Venetiam vsque luctuosa incursione prouehere sese iussit, & Deuthem amplissimæ classis præfectum, in Græciam misit. Quo in rerum periculo Grimanus omnium suffragiis iterum delectus Imperator, exornata pulcherrima classe aduersus hostes nauigauit. Sed id nauale bellum eũ malignitate Fortunæ exitum tulit, vt quum apud Sporadas insulas congressuris classibus non dubio euentu superari Turcas posse appareret, commutatis ventis, nec opportunè parẽtibus quibusdã Trierarchis, Grimanus tota spe victoriæ deiiceretur; Barbariq; hostes incensis duabus onerariis, in quibus Andreas Lauredanus, & Albanus Armerius patritij fortes periêre, in Naupacteum sinum euaderent, dedenteq; ibi arcẽ Mozenico præfecto aut auarè, aut timidè, Turcæ Naupacto potirentur, Grimano frustra se à Trierarchis per summam malignitatem atque ignauiam proditum conquerente, nec tamen in eos, quòd essent nobilissimi ordinis, Imperij seueritatem exercente. Eius fœdæ potius quàm malæ gestæ rei nuncius, Grimanum summæ inuidiæ exposuit, vt comminutâ repentè eius gratiâ, atque authoritate, successorẽ ei Senatus decerneret Melchiorem Triuisanum, veterẽ inimicum, qui Grimano compedes iniiceret, captumq; ad dicendã causam Venetias continuò deuehi iuberet. Quo nuncio Grimanus, vti insons, & egregiè animo constans, Senatui omnino parendũ existimans, non expectato successore, cõpedes sibi vltrò iniecit, & peculiari myoparone Venetias deuectus est, pacis tribus sese compeditum, & iudicij pœnam subire paratum ostendens. Nunquam antea Venetiis frequentius atque celebrius vllius rei spectaculum fuit, quum eo habitu senex Imperator, & nihil tale ex æquo meritus, à rerum capitalium ministris in carcerẽ duceretur, & plerisque manarent

lachrymæ

lachrymæ ex memoria anteactæ vitæ, fortunæque: atq; eo etiam vberiùs, quòd filius in ipsa purpura Cardinalis, mœstissimi patris compedum pondera, dum scalas ascenderet, sacratis manibus sustineret. Eum postea duro in carcere diu custoditum, atq; acerbissimè à Nicolao Michaele accusatore exagitatum, optimi quique ciues indoluerűt: eius verò iudicij causa non in rogatorum, vt aiunt, Senatorum modò, sed in publico ciuium consilio actitata est, eo euentu, vt incomparabili gratia, tum sua tum Senatus omnibus propè suffragiis absolueretur: ad minuendam tamen inuidiam, quòd eo bello Venetus non Naupactum modò, sed Pilum, Chrissæum, Coronem, & ipsam à Baiazete expugnatam Methonem amisisset, in Ossarum alteram Absyrtidum insulam relegaretur. Sed pertæsus damnatæ insulæ nomen, Romam migrauit, vt cum Senatore filio, maiora præsidia turbatis rebus suis pararet, & Patriæ commodis integra fide consulendo, propensissimè studeret. Vixit in luce Populi Romani charus Pontifici, & à cunctis ordinibus crebrò salutatus, quum luculentissimam villam sub Quirinali ædificasset. Tandem Venetiis extincta inuidia, Patrum iudicio reuocatus est, integritatis atque virtutis ergò. Hæc enim verba fuere publici decreti, quòd nusquam præclaram iusti officij pietatem vlla in re erga patriæ decus int[illegible]set. In id decretum mille trecenti & sexaginta quinque Patritij in suffragium ierunt, nec aduersa supra centum tulit. Quo exemplo videri potuit veræ virtutis nomen insolentis Fortunæ fluctibus iactari quidem, sed nunquam mergi atque opprimi posse; sic vt iam ciuitas vniuersa constanti iudicio ei principem locum (vti euenit) studiosissimè destinaret, summoq; plausu tanquam postliminio redditus compleceretur; eoque maiore Grimani cum laude, quòd Nicolao accusatori, omnis eius acerbitatis oblitus, capitalem iniuriam remisisset. Secundo loco creatus sancti Marci Procurator, splendidissimam atque grauissimam legationem suscepit ad Franciscum Regem, cui summæ claritudinis adiuncti collegæ sunt Dominicus Triuisanus, Georgius Cornelius, & Andreas Grittus, qui Senatus nomine ei victoriam de Heluetiis partam prolixè gratularentur. Exinde magni semper Consiliarij nomen continuato honore vsq; ad Lauredani Principis mortem promeruit: cui post longam candidatorum contentionem, successor Princeps creatus est, pridie nonas Iulias, eodem anno, quo Leo Pontifex vita functus est. Fuit in Grimano habitus corporis gracilis, sed procera statura, viuidum vsque ad extremam senectam ingenium, atque oculi viuaces. Fuit vir frugalitatis eximiæ per omnem ætatem, indomitique laboris atque animi; ad omnes Fortunæ casus firmissimè compositi. Vixit annos Nonaginta, præfuit Reipublicæ tribus. Exornauit Prætorium luculento ædificio, cui nomen eius decreto publico est inscriptum; quod paucissimis contigit.

LVDOVICI DOMINICI PLACENTINI.

Principis effigies hæc est reuerenda Grimani,
Quem pater æterno superum dignatus honore,
Intrepidi monumentum animi superaddidit astris;
Scilicet ante obitum supremaq; funera, sese
Instabilis diuæ spoliis fulgentibus ornans,
Inuictus potuit varios eludere casus.
Hic primum explorans fato Neptunia Regna,
Cæruleis finibus iuueniles credidit annos,
Vt vir postremo spectato Marte triumphos
Ad patrium littus certos ex hoste referret.
Deniq; naturæ leges ac bella triumphans,
Sponte sua vinctumq; manu, se pectore firmo
Præripit ad patres, vinctus ciuilia vicit
Prælia, famamq; æterno iam terminat axe.

Franciscus Ferdinandus Piscarius.

NVnc quem spectas elata ceruice galeatum, & decora excepta vultu vulnera intrepidi & summè fortis animi argumenta præferentem, ille est Ferdinandus Daualus, cognomento Piscarius, qui antè meritum & acceptum militaris Imperij munus, ex ipsa tantùm peditatus præfectura maiorum Ducum bello Dux, admirabiliumq; militiæ operum magister atq; author, incomparabiles victorias Carolo Cæsari parauit; non obscuro quidem cum pudore veterum huius seculi Ducum, quum iuuenis vix dum integræ ætatis, eos omnes expediti consilij grauitate, & quosque manu promptissimos singulorum ordinum præfectos, in obeundis periculis, præclaro impauidi animi ausu, æquè mirus & felix superare didicisset. Neq; propterea fas esse putauerim, eius vsque adeò præstantis atque inuicti viri immensum decus, breui angustæ tabellæ elogio circumscribi, si vim potius atq; ipsum pondus inclytæ virtutis, quàm inanes honoris titulos, qui sæpè libidine Regum obueniunt, æstimare velimus: quandoquidem gloria rerum gestarum latè propagata, modicis rectè scribentium terminis includi nequeat. Quanquam ego præcipuus (dum ille viueret, & bello plenus laude versaretur) Piscarij sedulus admirator, peculiari volumine edito, nomen eius præsenti & venturæ famæ commendarim. Nunc verò liquidissimè constet ex eius viri recordatione collationeque, satis multos militiæ Duces eminentibus titulis claros conspici, quum rari appareant, qui parem susceptis honoribus, non absolutæ quidem vir-

tutis (quæ hodie Imperatorum nemini ferè contigit) sed nec mediocrem, sine alicuius insignis maculæ probro operam præstare videatur.

INCERTI AVTHORIS.

Quid sceptra ad tumulũ, vincti qd cõpede Reges? | Quid viret æternis Laurus opaca comis? (est
Quid've tot inuicta signa relata manu? | Nũ Mars, nũ Daualus, tumulo iacet? hic sit⁹ hic
Quid galea, qd scuta nitẽt, quid gæsa, quid enses? | Heu Daualus, quin Mars cũ Daualo ipse iacet.

Ioannes Bentiuolus Bononiensium Tyrannus.

Æ tres, quæ vna ferè in tabula sibi cohærent imagines, trium seculo nostro præpotentium potius quàm illustrium Principum figuras ad veram similitudinem exprimũt, Ioannem scilicet Bentiuolum, Pandulphum Petruccium, & Petrum Soderinum, oris quidem ductu, cultu togati amictus, & conditione ingenij dispares; sed qui finibus ditionum, & consiliorum sensibus inter se coniunctissimi, eandem propè dominatus Fortunam tulerint, quum quisque eorum sua in patria pari consilio, sed diuersissimis artibus nominis dignitatem tueri niteretur. Bentiuolus Bononiæ primum locum maiorum suorum, qui nobilitatis erant Principes, virtute partum, ita adeptus fuerat, vt Tyranno quàm Principi ciuitatis propior haberetur. Huius

auum

auum eiusdem nominis seditiosiùs atque ferociùs suas tuentem partes, Eugenius Pontifex capite damnatum iusserat. Patrem verò Annibalem Canetuli factiosæ familię ciues, coniuratione facta, vsque adeò crudeliter & temerè trucidârunt, vt in ipso cædis vestigio admissi facinoris pœnas darent. Ex hoc Annibale Ioannem puerum Sanctius, qui se in Bentiuolam familiam adoptârat, educandum; magnoq; ciuium studio paternę auitæq; amplitudinis in ciuitatē Principem instituendū suscepit; acciditq; vt Sanctius per aliquot annos prudentissimè administrata Republica, & ciuibus alumno conciliatis, vita excederet, eiq; Genebrām vxorē ad futuras nuptias reliquerit. Hæc erat Sfortiani sanguinis Constantio Pisaurense Principe genita, virilis animi mulier, & vsque adeò imperij auida, vt maritum mitem naturâ potius quàm vlla in re violentum, ad cædes damnationesq; æmulantium ciuium edendas impelleret, & ad clauum totius consilij superba & insolens sederet, & tum pręsertim detecta Maluetiorum conspiratione, in ipsos atrocissimè sæuiendum esse censuisset. Punitis & euersis per hunc modum Maluetiis, integra ciuitatis possessio, summaq; non obscuri dominatus potestas, Bentiuolo cessit. Creuerat is numerosa liberorum sobole, variisq; connubiis opportunas propinquitates parauerat, acceptis nuribus ex splendidissimis Italiæ familiis, & filiabus ditissimo cuiq; Regulo nuptui datis, sic vt exaggeratus vndique, & verè vsq; ad posteritatem confirmatus dominatus esse videretur. Ædificârat insuper magno sumptu luculentissimæ structuræ turritam domum instar arcis, quæ pulchritudine & laxitate Cosmianam Florentiæ & Feltrianam Vrbini, quanquam lateritia, superare videbatur. Ad hæc liberi eius, patris magnificentia atq; opibus inuitati, singulas & ipsi minores domos extruxerant, quas ciuium copiis in sua horrea, suumq; penum impudenter traductis, & replere, & variis ornamentis instruere erant soliti. Incidit autem in id tempus Cæsaris Borgiæ immensa cupiditas augendæ potentiæ, suspecta Bentiuolis, quòd is ad vrbem vsq; castra promouisset. Cuius aduentus Marescotti, è prima nobilitate ciues, authores & rei facti ab Hermete, filiorū supra omnes sanguinario, iugalati sunt. Ea cædes vniuersam ciuitatē conterruit: patrata siquidem fuerat in prætorio apud Magistratus, nemoq; propinquorum hiscere audebat, quòd tot liberi multo famulatu, multisq; sicariis circumsepti, minaces foro inambularent, nec iam dubia & atrox tyrannis inuecta cerneretur. Successerat Alexandro Pontifici Iulius Secundus, Bentiuolo ex vetere simultate infensus: Is opulentissimæ ciuitatis, cui ipse in minori fortuna præfuisset, conditionem miseratus, bellum inferre, totq; tyrannos omnino tollere constituit; profectusq; Roma, & auctus Gallorum auxiliis ad vrbem Bononiā castra promouit. Eo autem successu bellum est confectum, vt tyrānus, qui castra Gallorum, auersis eò corriuatisq; fluminibus inundârat, & propè oppresserat, animum despondens, infensiq; populi tumultum veritus, ea conditione vrbe excederet, vt præsidio Gallico, quod pecunia coëmerat, tutus cum vxore egrederetur, exulatumq; ad Buxetū, Parmensis agri oppidum, Pallauicinorum hospitio susceptus abiret. Nec multo pòst Bentiuolus, quum in assidua reditus cogitatione versaretur, Genebram vxorē amisit, repētino dolore exanimatam, quòd ei improuisus nuncius superuenisset, quo audierat liberos suos tumultuariis collectis copiis reditum ad patriā intempestiuè præparantes, Hippolyti Cardinalis Atestini, & Ludouici Mirandulani superuentu, qui Pontifici fauerēt, fusos in itinere, & fœdè profligatos fuisse; qua iniuria exacerbatus Iulius, Bentiuolorū clientes, vel tum captos, vel inde conquisitos, damnatosq; laqueo suspendi iussisset, & Tyranni domū vel Bononię totiusq; Italiæ ornamēto à conditore destinatā, plenus ignobili ob idq; pudenda iracundia, excindendā furenti populo obiecerit. Nec diu pòst ipse tyrannus senex, desperata Gallorū ope, quum in eam spem elusus, veteres thesauros exhausisset, sacris interdictus & planè miser interiit, quum amplius triginta annos dominatum exercuisset, vixisset annos supra septuaginta; dignus herclè eo patrię dominatu, nisi ingenium eius impotentes liberi, auaritia, libidine & crudeli fastu cuncta perturbantes, ad exitialem insolentiam propulissent.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Bentiuole, illa olim vestra ingens gloria, summis
Nixa opibus, patriæ titulis & fascibus auctis
Vndantum Imperio populorū, & prole virenti,
Marmoreaq; domo & regali diuite luxu,
Quod rapida reuoluta manu, ceu turbine torto
Corruerit, sonitu per inania nubila facto;
Ne mirêre, animo inuicte & præstātibus ausis,
Elysiis néue hæc te cura lacessat in aruis.
Scis tu etenim, scis tu subiti quàm plena pericli
Fortunæ alea sit, volucri vertigine quantum
Heroumq; hominūq; trahat, quāq; ardua pulset
Vel iuga, vel tumidas eadē superintonet vndas,
Exactos quum tu Reges, domitosq; tyrannos
Enumeras, pfracta arma euersosq; triūphos (ritū:
Troiugenū, et Danaū, et Parthorū, et sceptra Qui
Te tamē indignantē animo, & fera fata gemētē,
Hoc solâre, humili quòd nō tua pondere pressa est
Gloria, sed summi concussa est numinis ira;
Roboribus Iouis in terris, & fulmine querno,
Scilicet à magno quaterentur vt ardua Iulo
Primorum capita, & neutri foret aucta potestas,
Quo Latium, & tota plaudit Iulo Ausonis ora;
Barbara sanguineas horrescunt pectora clades,
Famaq; purpureis liquidum secat Itala pennis.

Pandulphus Petruccius Senenſium Tyrannus.

QVANTVM Bentiuolus ad Principis nomen magnificentia operum, & filiorum faſtu acceſſiſſe videri potuit, tantũ Pandulphus Petruccius apud Senenſes è ciuili ordine ſe extuliſſe exiſtimatus eſt, ſed qui eſſet occultior, neq; tamẽ animo melior; quippe qui nunquàm veſtem Senenſibus conſuetam (id erat palliũ atri coloris) mutârit, niſi ſolennibus Ludis: nunquã modeſti frugiq; ciuis in conuictu diſciplinam vllo epularum luxu corruperit; ædificârit modicè, & commodè quidem potius quàm ſumptuoſè aut elegãter; humanitatis porrò & temperantiæ laude humiliores ciues in tota vita ſuperârit; nec externa connubia ambitioſe, ſed paria fortunis atque nobilitate, ad auertendam inuidiam quæſierit. Quæ omnia ex aduerſo in Bentiuolo vſque adeò modum excesſerant, vt cudendæ etiam monetæ munus impetraret à Cæſare, non obſcurè in contumeliam Pontificij imperij, ſic vt in aureo numiſmate ipſius Tyranni comata effigies cum ſerrato ſcuto complectente id Cæſaris Aquila, ſpectaretur. At Pandulphus nihil vnquam vſurpabat quod apud ciues inuidiam conflaret, vt qui modico comitatu, multoque diſſimulationis artificio gratiam atque potentiam ſenſim parandam arbitraretur, ingentique aſtu, & occultiore ſolertia ſibi agendum eſſe ſtatueret in ciuitate, quę quadrifariam diuiſa, inſanis factionibus ſeruiebat; quibus ciuitatis ſtatus commutari conuelliq; poſſe, vt ſæpius antea accidiſſet, manifeſtò

manifestò prospiceret, si diuersa ciuium studia negligerentur. Parem enim authoritatem alternantibus partium studiis in Republica obtinebant quatuor honestissimarum familiarum ordines, quorum summus erat vetustæ nobilitatis; isque propterea Nobilium vocabatur. Secundus pari propè dignitate Popularium. Tertius ex vtroque ordine commixtis familiis constitutus Nonarius appellabatur, quòd is ordo à nouem delectis ciuibus, qui æquissimi viderentur, antea fuisset erectus. Huius ordinis aliquot erant Patritiorum familiæ, inter quas eminebat Petruccia, cuius facile princeps habebatur ipse Pandulphus, Iacobo maiore fratre qui excesserat è vita sibi locum relinquente. Nonario autem ordini succedebat vltimus, qui Reformatorum appellatus est, quòd hi tanquam exactæ prudentiæ ciues, malè consentientis ciuitatis vitia emendare formareq; in melius Rempublicam superiore tempore voluissent. Cæterùm Pandulphus, & ab his aliorumq; ordinum conspiratione cum Nonariis vrbe pulsus aliquandiu in exilio sic vixit, vt nihil virilis consilij efficacisque industriæ remittens, non diu pòst in patriam victor rediret; coactis scilicet in vnum non amplius quàm trecentis suæ factionis hominibus, vrbem noctu scalis adortus transcensis illicò mœnibus, refractaq; demum porta, vrbe & curia potiretur, & aduersarios vrbe expelleret; eo euentu, vt qui modò extorres fuerant, eiectis aduersariis Rempublicam administrarent & cuncti ciues in omni senatoria deliberatione, Pandulpho obseruatis eius nutibus atq; suffragiis assentirentur; ipseq; vnus in toto suo ordine authoritate atq; opibus potens, plebisq; etiam studio subnixus emineret. Hanc eius potentiã ægre ferebat Nicolaus Borghesius inter ciues maximè honoratus, quanquã filiam Pandulpho collocasset. Verùm tanta erat Borghesij ambitio, eaq; liuidi animi acerbitas, vt facilè cognationis obliuisceretur, & generi authoritatem conuellendam arbitraretur, & quòd aliter maturè fieri non posse videretur, consilium eius quoquo modo tollendi susciperet. Sed insolentia soceri, eiusque diram obtrectationem, impotentis generi sæuitia præoccupauit. Borghesius namq; quum iret in forum, trucidatus est. Huius cæde conterritis ciuibus, summa potentia Petruciis, Pandulphoq; in primis adstructa est. Ab hoc patrato scelere, damnatoq; apud ciues, Pandulphus offensus infamia, vsque adeò religiose in posterum à sanguine ciuium temperauit, vt quum aliquanto pòst in ipsius cædem Bellantios, authore principeq; numerosæ eius familiæ Leonardo deprehendisset, quos iure optimo occidere poterat, syncera fide oblata clementia conseruaret. Exinde mira calliditate apud decuriones egit, vt Triumuiralis in Republica Magistratus crearetur; cuius muneris esset Reipublicæ curam suscipere, prætoriæque præsertim cohortis, quæ in foro apud curiam stationem habebat. iura stipendiorum tueri. Id verò facilè impetratum est, resque ita cessit, vt ipse vnus è tribus crearetur, duobusque mox collegis altero magnis muneribus corrupto, altero autem quòd esset ingenij pinguioris facilè contempto, solus ea magistratus munia obiret, militares animos, indulgendo, vberrimeque stipendia persoluendo sibi conciliaret. Noui demum consilij rem difficilem, & specie parum æquam, sed omnibus propè ciuium ordinibus vtilissimam aggressus perfecit. Abscindere enim opulentioribus Senensis Imperij oppidis certas agrorum partes, atque eas per familias certis portionibus diuidere & adiudicare constituit. Quo munere insigniq; beneficio cũctæ vel aduersorũ ordinum familię sibi astringerentur. Eam legem à Pandulpho suasam latamq;, decuriones atq; amplior Senatus facilè promulgârunt, frustra reclamantibus oppidanis, qui iniquè eripi sibi sua alimenta querebantur, lætis ex aduerso promiscuè ciuibus, qui ex aliena iniuria extra ordinum inuidiam augeri suas opes viderent, cuius decreti munificentia ad vnius Pandulphi gratiam, atq; potentiam amplificandam sine controuersia rediret. Eo facto Pandulphus opes suas confirmauit, & ciuium amicorum adauxit, & propè totam reliquorum ordinum æmulationem ita extinxit, vt ordo Nonarius supra cæteros summũ authoritatis & gratiæ locum teneret. Hæc erant optimè prouisa parataq; aduersus vim intestinam; sed quæ externa auerterent arma; ciuitati valida deerant præsidia, vt tum accidit, quum Cæsar Borgia ad perturbandam Italiam natus ad Pientiam vsque vrbem copias promouit, eo animo vt Pandulphum Senis extruderet, atq; ea vrbe, vti erat immodicus, potiretur. Agnouit Pandulphus ambitiosi crudelisq; viri insidias, generosoq; consilio effugere eam tempestatem, & Senenses ciues periculo liberare constituit, concionatusq; apud Ciues nihil sibi incolumi patriâ esse carius ostendit; propterea se cessurum malignitati atq; audaciæ externi sæuissimiq; Tyranni, vt maturè demum rediret. Atq; ita interdiu mœrentibus plerisque, atq; lugentibus cum honesto potius quàm valido comitatu vrbe excessit, commentaria ciuibus relinquẽs, quibus ad confirmandam tuendamq; patriam summæ prudentiæ præcepta perscripserat. Huius facti mira celebritate detersit non modo inuidiam, sed ampliore etiam gratiam apud cunctos ordines adeptus est. Neq; eum fefellit opinio. Decedente siquidem Senensi agro Borgia, decreto publico ad tutelam patrię, qui sponte se fecerat exulem reuocatus est. Eo Borgię periculoso aduentu admonitus, communiendum se nouis amicitiis atque fœderibus existimauit, imprimisq; conciliandos sibi Florentinos ratus, prorogari sibi veteres inducias quæ iam tum planè effluxerant, postulauit, Petro Soderino, qui tum præerat Reipublicæ, ea conditione longiores concedente, vt Montis Politiani oppidũ, de quo ex antiqua controuersia nimis fuerat decertatum, possessumq; tum à Senensibus, Florentinis in præmium ad-

missæ societatis concederetur. transactio Senenses ciues amariores fecit, & Pandulphi gratiam in vniuersum vehementer imminuit, quòd vt priuatis rebus consuleret, publicis singulare detrimentum attulisset. Nec multo pòst aduersus eum excitata est eadem Borgiæ rabies ex aduentu Gallorum, qui Neapolim armis repetebant; concitantibusque nonnullis, eò res deducta est, vt Pandulphus procellam in se immanium armorum effundi cernens, ad pristinum deserendæ vrbis consilium rediret. Iamq; erat in itinere, quum exoptatus de morte Alexandri Pontificis nuncius ei superuenit; liberatusque periculo ad consueta administrandæ Reipublicæ munia reuersus est. Pio autem tertio Senensi in demortui locum suffecto, non magnopere lætatus est, quòd ille esset diuersi ordinis, & tanquam verè pius in libera patria vnum præ cæteris ciuem dominari indignè pateretur. Cæterùm immatura Pij mors intra paucissimos dies erepti, Pandulphum eo metu ita liberauit, vt sibi gaudio esset Iulius secundus Ligur ei suffectus, cuius gratiam certis officiis atq; muneribus facilè promeruit, studiique sui eum tulit fructum, vt Alfonsus eius filius, coëmpto non dubiè purpuræ honore in Senatum legeretur. Destinabat enim sibi Dominatus successorem Borghesium, è filiis natu maximum, eumque fraternis sacris opibus fauoreq; Pontificio confirmandum iudicabat. Sed ea consilia Superi multis de causis improbârunt. Nam ipse non multo pòst, angustia pectoris laborans, quum ad Philippeas aquas isset, apud sancti Cyriaci oppidum fato concessit, clymacterico ætatis anno. Liberi verò eius in seipsos insana arma conuertẽtes, à Leone eo euentu Senis sunt depulsi, vt Borghesius, atra vexatus bile, miser interierit; Alfonsus verò Cardinalis temerè inita in Leonis perniciem coniuratione in mole Hadriani, non purpuratorum modò, sed infimorum etiam hominum miserrimus à carnifice strangularetur.

PAVLI IOVII Iunioris.

Occulti ne iuuêre tibi sub pectore sensus
Petrucci, tacitæ ne artes, secretaq; rerum
Consilia, atq; astus veteris prudentia solers?
An contecta dolis mendax tibi credita virtus:
Atq; humeris pullata diu circundata vestis,
Nullaq; celsa dom⁹, comitũ tibi nulla caterua?
Dum tu dissimulans pro libertate tuorum,
Artibus his blandis incautam decipis vrbem;
Et patrias leges renouans, soceroq; perempto
Arripis Imperiũ, atq; in te iura omnia trãsfers
Laude equidẽ dignũ facinus, si numine dextro
Di foueant; aut sors non auersata secundet.
Sed qui te casus, quæ te Fortuna sequatur
Aspice; bis exul nunquam tranquilla vidisti
Tempora turbatæ per mille pericula vitæ.
Adde quòd & nati, quib. impia Regna parasti,
Conuulsi inter se fœde, pars cæsa securi,
Haud vixêre diu regnandi ehu dira libido;
Discite mortales contenti viuere paruo.

Petrus Soderinus Florentinorum Vexillifer.

DIVERSISSIMA ratione, honestioreq; titulo Petrus Soderinus apud Florentiam Reipublicę præfuit, prudentię & moderationis cõmendatione ad Vexilliferatum prouectus; qui honos nequaquam, vti aliâs bimestris, sed perpetuus esset ad imaginem Romanæ Dictaturæ. Nam sicuti Decuriones supremæ potestatis, qui bimestres erant, breui spatio magistratus vim inueterata cõsuetudine finiebant, nec suspectæ potestatis esse poterãt: ita Vexillifero, qui eis præesse soleret, aliquanto angustiora quàm flagitarent grauissimarũ rerum consilia, terminãdis sententiis spatia obueniebant. Propterea expedire Reipublicæ rebantur, vt vnus perpetua authoritate ad clauum sederet, superiorumq; consiliorũ atq; actionum gnarus, certum perennis nec intercisæ prudentiæ præsidium, toties mutatis Decurionibus afferret, dignitateq; augustior populo videretur; in hoc imitati Venetos, qui Senatus Ducem creant, cuius potestate admirabili specie amplissimam, sed nihil plus cęteris quàm altero suffragio valentem, certisq; legibus ideo circumscribũnt, ne ad tyrannidem aspirare queat, personam tamen Principis ad Veneti Imperij dignitatẽ decoris insignibus tueatur. Soderinus hoc honore illustris factus, in Curiam cum familia vxorem traduxit, vt in omni negocio assiduus Octouiris supremæ potestatis adesset; sensim per hunc modum popularis effectus est, nouis hominibus in Senatum accersitis; quum antea Patritiis in vniuersum, honoratisq; ciuibus patuisset. Fauit autem ei præsertim ciuium ordini qui Sauonarolæ damnati crematiq; in foro, memoriam pertinacissimè colerent, & Medicei nominis studia semper odissent, quanquam ipse omnis expers odij, nequaquã se factiosum ostenderet, & tanquam æquissimus libertatis defensor, in nullam inclinaret partem, eoque populari inuecto statu, patriam diu tranquillam, opibusq; florentem futurã arbitraretur, ac optimi inde præsidis & patriæ parentis laudem, quę nemini post Cosmum contigisset multorũ iudicio promereri crederetur. Sed non mediocriter offenderat Patritiorum animos studiosorumq; Mediceæ

Mediceæ factionis, à quibus mirifico studio erat subleuatus, quòd ingratè oblitus beneficij, secus ac anteà promiserat, eos propè in ordinem redegisset, nec vigente popularium factione, illos eminentiore vllo honore dignos arbitraretur; quo neglectu ex perpetua popularitate eos sibi nō obscurè inimicos parârat, quorum postea Saluiatis Principibus, ipsoq; præsertim Iacobo variis artificiis & machinationibus ipsius authoritas cōuulsa sit, & ipse tandem Dictaturæ honore spoliatus, dominatu & patria eiectus, in exiliū abierit. Sed tum existimatio ei erat incolumis & florens, quòd eius auspiciis perdomitæ receptæque Pisæ fuerant, post sextumdecimum continuati ferè belli annum, quo haud dubiè Florentini nunquam remissa spe victoriæ, nunquam remissis sumptibus atq; laboribus, vel sæpius repulsi, Pisanorum constantiam asperrimis diuturni belli periculis efferatam & indomitam superassent. Adiecerat etiam Florentino Imperio Montis Politiani oppidum, certa induciarum pactione vltrò à Senensibus concessum. Curârat quoq; diligentissimè rem frumentariam, læto semper atq; exultante populo ad vbertatis & copiæ nomen. Verùm quum medias ciuium classes foueret, hisq; aditum ad Rempublicam præberet, angebantur Patritij, vtpote qui offenderentur numero nouorum imperitorumq; sæpe hominum, qui Reipublicæ munia nobilioribus debita insolenter vsurparent, curiamq; indigna vrbis fece repleuissent; ipsi verò neglecti, sæpeq; superantibus ignobilium suffragiis, reiecti, honorum repulsas ferrent, frustraq; popularis status inclementiam damnarent. Sed Soderino semper integra mansit authoritas populari studio, & sua insigni virtute confirmata, donec enatum est bellum, quo nullum Italiæ perniciosius fuit, quo eiusdem dignitas continenti veluti ruina in præceps traheretur; initio ad Concilij nomen exorto. Id enim victor vndiq; Ludouicus Gallorum Rex indicendum celebrandumq; susceperat, vt Iulius Pontifex ex publica censura tanquam indignus sacro-

ſancta poteſtate gradu pelleretur. Is enim impotentia Gallorum timens arma, atq; idcirco ſeruituræ mox Italiæ cauendum exiſtimans, à conſpirantium Regum fœdere diſceſſerat. Quamobrem diuinis atque humanis rebus fœdè perturbatis, Rex Gallus à Soderino magnopere fauente Senatuque Florentino impetrauit, vt vrbs Piſæ tanquam celebrando concilio opportuna concederetur. Ea res Patritios excitauit qui contradicerent, atque exclamarent propediem Piſas in poteſtate Gallorum futuras, qui iam frequentes aduenissent Lotrechio Duce; quorum aduentu Piſani ad repetendam libertatem parati, atque de induſtria inuitati viderentur. Ea res non temerè credita eum tulit exitum, vt Cardinales, cæteriq; Sacerdotes qui Piſis cõuenerant, cum Lotrechio præſidij præfecto vrbe pellerentur, Mediolanumque profugerent. Eius Concilij Piſis conſtituendi oborta inuidia, Soderinum non ſponte, ſed impulſu Cardinalis fratris authorem inuiſum ciuibus, atque odioſum irato Pontifici fecit, vſque adeò vt vir ille naturâ contumeliæ inſolens & implacabilis, eum Dictatura deiiciendum, Mediceoſque in Patriam reducendos decerneret. Medicei nanq; in eam excubantes occaſionem, Raimundum Cardonium à Rhauennatis prælij detrimento Hiſpanicas reparantem copias, adiuuante Pontifice ſibi coniunxerant, expugnatoq; Prato oppido priùs quàm Florentiæ pręſidia parari poſſent, à beneuolis propinquis, patritioq; ordine in vrbem recepti, ſuperioris Fortunæ Principatu potiti ſunt. Soderinus ipſe mira inſontis animi tranquillitate, quòd nemini nocuiſſet, & cuſtoditos in Curia tanquam ſuſpectos ciues numero ſupra viginti, ſupplicio affici vetuiſſet, extra omnem contumeliam detractus ſolio, & ad Pauli Victorij domum deductus eſt, indeq; egreſſus vrbe in Vmbriam, Picenumque profectus, non multo pòſt ab Ancona Epidaurum, quod Raguſium vocant, vt tranquillè ibi degeret, traiecit. Medicei verò ad arbitrium Rempublicam conſtituerunt, nec quenquam ex antiquis inimicis pœna dignum cenſuerunt: quartoque menſe receptâ patriâ Ioannes Medices Cardinalis, qui ad Rhauennam captus è Gallorum manibus effugerat, Pontifex eſt renunciatus. Is generoſo animo Soderinum humaniſſimis literis euocandum complectendumque ſibi, & augendum honoribus accerſiuit. Ea verò oris tranquillitate dignitateque Soderinus Vrbem ingreſſus, Pontificem inuiſit, vt cunctis eſſet venerabilis, adeuntibuſque & dextram appetentibus amabilis, & perhumanus. Libenter enim rerum ſuarum actiones enarrabat, mihique præſertim ſyncere & diſertè tanquam annales perſcribenti. Cupiebat ſiquidem ea cum integritate laudis poſteris tradi qua Rempublicam Florentiæ per decem annos adminiſtraſſet, ſic vt Romæ nõ ſecus ac Florentię Vexillifer ab omnibus appellaretur. Repudiauit autem omnes honores quos propenſiſſima voluntate Leo Pontifex offerret, tanquã eo quòd geſſerat minores. Vixit in ſumma tranquillitate mentis, cùm grauiſſimis virtutibus cõfirmatus, tum ſua conſcientia pręclarè beatus, quanquam amiſſi dominatus caſum duorum fratrum culpâ ſibi importatũ, ſine vllo doloris veſtigio fateretur. Alter enim Cardinalis ambitioſè corruptus, ſpe conſequendi Pontificatus, Piſas Gallis obtulerat, ratus fore vt quum neq; in Pontificem neq; in Gallos vehemẽs ſtudium oſtenderet, tanquam medius poſt neutram partium offenſam, Iulio Concilij voce damnato ſubrogaretur. Alter nomine Victorius Mantuã legatus miſſus, vbi fœderati Gallorũ hoſtes conuenerant, quum non multa pecunia cum Cardonio tranſigere poſſet, vt Hiſpani auerterentur, vti natura parcus, atq; ineptè frugi, & pecuniæ tenax adduci non potuit, vt pecuniam repræſentaret: atque ita magno fratris commodo fœdere excluderetur. Natus annos ſexaginta duos in Vrbe regnante Hadriano febre ſublatus eſt. Ei exequias fecerunt iuſtis collatis honoribus Florentinorum collegia. Propinqui autem eius marmoreo ſepulchro aliquanto pòſt honeſtârunt.

IVLII FEROLDI.

Effigiem hic hoſpes Soderini conſpice, cuius
Eſt nomen aſtro clarius.
Hic eſt qui Patriæ labentem reſtituit rem
Bene conſulendo ciuibus.
Idem vrbi pacem peperit, populoq; volente
Princeps fuit Florentiæ.
Ac tunc illa quidem hoc ſaluo, clauumq; regente
Vixit beata ciuitas:
At caro capite hoc eiecto, protinus vnà
Et concidit Reſpublica.
Ergo animam illuſtrem æternum ſaluere iubeto
Qua Patriæ ſtetit ſalus.

Eliſabella Aragonia.

NVNC pallidi oris, & atrati cultus habitum ferebat Eliſabella Aragonia Ioanne Galeacio Sforzia coniuge orbata. Hæc enim vnà inter viros celebres ideo ſedem meretur, quòd contra ſexus imbecillitatem aſperis in rebus virilem animum præferens, arſuræ bello Italiæ primas faces intulerit, quo famoſo vereque funeſto facinore, cum diuinarum ſimul ac humanarũ rerum perturbatione amiſſa ferè libertate periimus, fruſtra Aragonij, Sfortianique nominis memoriam exercentes. Fuit hæc generoſi & planè virilis animi mulier, vti Regia ſtirpe progenitam decebat, digna prorſus elogio valde luculento, ſi in

Franciſcus Iſabellæ Filius.

ſi in ea animum maximarum calamitatum concurſu inuſitatæque mentis fortitudine nunquam ſuperatum, non ſine admiratione reputemus. Quandoquidem feralis eius Tragœdiæ initium dederit, quo opulentiſſima Aragonię & Sfortianæ domus imperia conciderunt. Ludouici namque Sfortiæ circumuenta inſidiis, ac indignè ſpoliata Regni poſſeſſione, quum à propinquis opem imploraret, & Galli in Italiam ingruiſſent, florentis ætate coniuge Ioanne Galeaçio orbata eſt, eò quidem luctuoſiùs atque miſeriùs, quòd is veneficio ſublatus crederetur. Exinde quoque nunquam ſiccatis lachrymis, Ferdinandum auum non dubio mœrore enectum, Alfonſumque patrem eiectum Regno, & in Sicilia deformi habitu exulantem, fratremque obiter Ferdinandum in limine recepti fortiter Regni immiti fato ereptos Reges continenter luxit, nuſquam ſibi ad exiguum calamitatis ſolatium arridente Fortuna, niſi quum Ludouici Sfortiæ hoſtis ſui calamitoſo vitæ exitu lætaretur. Quando ille à ſuis militibus proditus, perductuſque in Galliam, tetro in carcere moriturus, exitioſi ambitus & ſcelerum pœnas daret. Verum in hoc luctu ægrè vitales trahentem ſpiritus nouo ictu Fortuna perculit, quum Federicum Regem patruum ſæua externorum regum coniuratione Regno exutum, & in Gallia ſingulos miſeriæ ſuæ caſus fruſtra deplorantem fatoque functum audiſſet. Tum enim clariſſima eius domus ingentis ruinæ mole conuulſa, atque oppreſſa; à ſtirpe penitus interiit; accumulato etiam dolore, quòd ſub id tempus Franciſcus filius, qui in eadem tabula cum matre pictus conſpicitur, in venatione currentis equi lapſu in Heduis exanimatus eſſe nunciaretur. Hunc enim vel inuita depoſcentibus

Gallis tradiderat, à quibus cucullati sacerdotis habitu in opulenti sacerdotij cœnobium idcirco coniectus fuerat, ne Sforțiani Regni legitimæ prolis hæres superesset. Nec his tantis funeribus egregiè constans & infractus fœminæ animus cessit, recepitque sese in Barium dotale oppidum, vbi Regij splendoris disciplinam ita exercuit, vt eius nomen cùm gentilitiæ munificentiæ, tum Christianæ benignitatis præclaram laudem, & in Italia, & in prouinciis ferret. Qua illustri fama ductus Sigismundus Rex Sarmatarum, Bonam eius filiam in matrimonium duxit, eam honoris causâ deducente Prospero Columna Romanorum Ducum longè clarissimo. Nuptiæ apud Cracouiam ingenti procerum concursu celebratæ sunt, lætis quidem auspiciis, postquàm noua nupta seni iam planè Regi Augustum hodie regnantem pepererit, secundoque partu edita sit puella auiti nominis, quæ Ioanni postea Pannoniæ Regi nupsit, in spemque paterni Regni hunc edidit Stephanum puerum, qui hodie in Dacia vetere, quæ Transyluania est, dominatur, educante Georgio Varadinensi Episcopo, viro pace belloque inter Hungaros facilè principi; ipso scilicet Solymano Turcarũ Imperatore eum ex paterna amicitia in clientelam fidemq; receptũ egregiè ab omni finitimorum iniuria defendente. Verùm hanc orientem felicitatem Elisabella ex perpetuo ferè infortunio degustare non potuit, quũ morbo aquæ intercute obiisset. Eo hercle pietatis nomine patientiùs atq; trãquilliùs, quòd paulo antè sacrosancta Romana templa ad expiandum religiose animum inuisisset, eam Leone Pontifice perbenignè & liberaliter excipiente, matronis etiam Romanis primæ classis officij causâ adeuntibus. Id spectaculum longè omnium ornatissimum atq; pulcherrimum fuit, quum circumfusa vndiq; iuuentute prodeuntes in nuptiali veste, vt tum moris erat, supra aurum & purpuram margaritis & gemmis perpicta, longo pompę ordine in Vaticanum pedibus perrexissent. Cæterùm in hac eximię virtutis fœmina improbæ plebis rumor, non mediocriter pudoris decus perstrinxit, ob id grauior quòd quum florente ætate impenetrabilem pudicitiam prætulisset, in ipso demum ætatis flexu Prosperũ Columnam sibi cultum & officium assiduè tribuentem, sæpeq; procacem ad vrbaniores iocos admitteret.

ANTONII VVLPII.

Hæc quæ spectantem ora tenet suspensa, rapitque
Sensus atq; animã, & propè spirat picta tabella,
Docta animata manu speciem infelicis Elisæ,
Fortunãq; habitumq; referret, animosq; viriles:
Aspice vt in vultu maiestas Regia auorum
Et patris, & patrui, fratrisque reluceat: isto
Vultu iura dabat populis, quum sceptra teneret
Cõiugis, & nati Insubriæ, & tractaret habenas.
Hoc etiam infensis superis, aduersa suorum
Fata tulit, morientis aui quum lumina claudi
Vidit, & expulsum Regno patruumq; patremq;
Et fratrem ereptum, quum iam cœpisset auitis
Sedibus, & sceptro summa virtute potiri.
Quid memorẽ Regno spoliatum fraude maritũ,
Sublatúmque dolis? aut chari funera nati?
Quis valet hæc siccis oculis audire? Sed illa
Non lachrymis vrsit cineres, non questibus; altum
Sed tulit infracta & pressit virtute dolorem.
Cernis vt affectus viuos animata tabella
Exprimat in vultu? vt summo certamine pugnet
Cum virtute dolor? sexus cum ingentibus ausis,
Atq; animis? pulsi vt cedent sexúsque dolórque?
Fortuna insignes aliquot fortasse vetustas
Iactabit Regum matres, & Regibus ortas?
Sed quæ agitata diu per tot discrimina rerum
Per varios casus, rapidis iactata periclis
Aequo animo infensæ Fortunæ exceperit ictus
Nulla erit, antiqua aut veniẽs quàm cõferat ætas
Fortunæ, fatis, animo infelicis Elisæ.

Ludouicus Panoniæ atque Bohemiæ Rex.

HOc obesi oris gestu, & Germanico potius quàm Hungarico cultu conspicuus erat Ludouicus Pannoniæ atque Bohemiæ Rex, Sarmatico atque Aquitanico sanguine genitus. Nam Vladislaus pater genere Polonus fuit, cui Candalia Vasconum nobilissima stirpe edita nupserat. Ferunt Ludouicum, quum vtero matris excluderetur, informem propè, & sine certis oris lineamentis vrsini fœtus speciem prætulisse, creuisse tamen ad iusto maiorem hominis staturam; ita vt patris inertiam & multum aruinę succum æmulaturus crederetur, nec eius molis artus decenter viuidus, & illustris spiritus regeret. Quanquam à nutritiis diligenter excitaretur, qui eum literarum pariter atque armorum disciplina exercendum contenderent. Meruit tamen mansueti & obsequentis ingenij bonitate, qua egregiè iustus & pius Princeps euasurus videri poterat, vt Mariæ Cæsaris sorori connubio iungeretur, conciliante scilicet eas nuptias Maximiliano auo, qui Annam etiam Ludouici sororem, corroborandæ cognationis causa Ferdinando nepoti collocârat, in eadem celebritate Viennensis conuentus, in quo tres summi septentrio-

ſeptentrionalis plagæ Reges, Cæſar, Vladislaus & Sigiſmundus inſigni multarum gentium ſpectaculo coiuiſſent. Cæterùm Ludouicus decennio ferè pòſt eas nuptias perpetua ſterilitate damnatas, quum turbulentiſſimorum Procerum atroci vexatione, & viuo adhuc patre, & defuncto, quaſi precariò regnauiſſet, in id bellum incidit, quo impotentibus Turcarum armis oppreſſus cecidit. In peruerſa ſiquidem malignitate procerum ſuorum iuſtis deſtitutus viribus deſertuſque à propinquis ſuis finitimis Regibus, Mugacciana acie miſerabili caſu Regnum cum vita amiſit. Carolus nanque Cæſar, & Ferdinandus frater, quibus cordi erant Italici Imperij opes, eius pericula tanto inuadente hoſte neglexerant. Sigiſmundum porrò patruum Sarmatiæ Regem facilè tum auerterant Moſcouitarum bella, & funeſtæ Podoliis Scytharum incurſiones, quibus vrebatur Sarmatiacus ager, & Clemens ipſe Pontifex domeſtico occupatus bello, vix Germanorum legionem & Vſſaronum equitum alam, è ſacra pecunia ad Pannoniæ præſidium conduxerat; Hungarique proceres auaritiæ atque rapinis aſſueti oblitique penitus Hunnicæ virtutis & diſciplinæ, peſſimis artibus tractantes arma, inter ſe fœdiſſimè diſſentiebant, nec externa præſidia ſuperbo contemptu & ſtulta arrogantia admiſſuri videbantur. Tanta ſiquidem animorum vanitate atque ferocia ad bellum ferebantur, vt vel innumerabiles Turcarum copias facilè deſpicerent, & ſe ipſos ad tuendum gentis decus conſeruandamque patriæ ſalutem, ſi non iniqui prælij facultas daretur ſatis fore iactarent. Horum autem Princeps erat Paulus Tomoreus Colocenſis Archiepiſcopus pietatis inſtinctu, & vetere præſulum more, cum Turcis non iuſta quidem acie, ſed minutis præliis pugnare ſolitus. Is proceres non temerè timentes, hoſtem ignauiæ increpitans, & ad conſerendas manus militum multitudinem ſacris concionibus

accendens, eò Ludouicum consilij inopem iuuenem nec vllum vitæ discrimen veritum perduxit, vt aduentanti hosti castra obuiam promouenda decerneret. Imperitus enim rerum adolescens, ingenioque præsertim imbecillo atque hebeti, tanquam bellici periculi ignarus, qui nunquam castra vidisset, facilè eò perduci potuit, quo Tomoreus fatalis eo die Hungaris dux impositus educebat, vel cunctis ferè Proceribus pugnæ casum omni arte vitandum esse censentibus. Itaque Ludouicus, aliena vecordia atque superbia miser, & proculdubiò exitialis consilij manceps factus, Solymano ad Mugaccium occurrit, quum nihil tale ausuros Hungaros Turcæ Duces putarent, nec Solymanus ipse adduci posset, vt Regem hostem tam paucis instructum copiis in castris esse, & congredi prælio velle crederet. Vix enim Christiana acies triginta millium peditum, simul & equitum numerum implebat, quum in aduersa ducenta equitum millia spectarentur. Eum itaque Tomorei audacia Hungarorumque temeritas exitum tulit, vt cùm ingenti corona hostium circundatis & obsessis castris, Rex infelix, & (quod miserrimum fuit) in ipso margine Danubij aquatione prohibitus, dirigere aciem & collatis signis confligere cogeretur. Non tulêre diu Hungari primi agminis vim, quanquam admirabili ferocia resistentes, nec inulti cadentes, quando meritas insaniæ suæ pœnas darent. Cecidit antè alios vecordi impetu pugnans Tomoreus, & vnà fere reliqui Duces & Antistites conciso proculcatoque toto nostrorum exercitu perierunt. Rex ipse quum in fugam desperatis rebus se proriperet, in paludem incidit præaltæ crepidinis, quam exeundo apprehendere conatus, equum ardua ceruice erectum in se reflexit, atque ita resupinatus in ipso equi & armorum oppressus pondere, in aqua bipalmis gurgitis suffocatus interiit, spectante armigero suo, atque eum mox arena sepeliente, ne corpore atque armis Regiis potiretur hostis. At Solymanus eum euasisse existimans, generosa voce pronunciauit, se hostem Regem tot cognationibus clarum, in gratiam Sigismundi patrui, si reperiretur, Pannoniæ Regem repositurum, modò Othomannici Imperij decus, & suæ liberalitatis beneficium certo tributo, & id quidem exiguo, gratè atque fideliter agnosceret. Sed cadauer post multos dies, indicante eodem scutifero repertum, eo quo potuit tumultuarij funeris honore tumulatum est, quum Solymanus iam Buda atque Pannonia victor decessisset, ad ornandum Hungaricæ victoriæ trophæum, æneas præstantissimi operis statuas quæ Matthiæ splendidissimi Regis fuissent, Byzantium aduehens; quibus Hippodromum erectis basibus exornauit.

PETRI ANGELII Bargæi.

Te quoq; Sarmatico Lodouice è sanguine natum,
Et nulla clarum virtute, antiqua tuorum
Relligio immeritò regnis præfecit auitis:
Vt foret vnde animos ingentes incola Ponti
Sumeret, & raptis regnaret Turca trophæis,
Nostrorum multa tumefactus cæde parentum.
Scilicet is fueras opibus qui fretus, & alto
Consilio, inuictas virtute animoq; phalanges
Fūdere, & innumeras euertere milite turmas
Exiguo posses, atq; omni arcere furentem
Pannonia, insigni confectum clade Tyrānum.
Nam si corpus eras sine pectore, si tibi nullam
Dij dederant mentē, Rex amentissime, qua te
Regibus æquaret sors indignissima magnis:
Vitasses dubij saltem discrimina Martis.
Aut cùm præclaras animas per vulnera mille
Vidisti Heroas fundentes pectore ab imo,
Te quoq; præcipitem Turcarū in tela dedisses.
Iure igitur tanta fugientem è cæde tuorum,
Vt turpi ablatus letho, & contectus harenæ
Informi cumulo, lachrymis & honore careres;
Obruit immersum cœnoq; vndaq; lacuna.

FINIS QVINTI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN SEXTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

PRAEFATIO

Ad Cosmvm Medicem Florent. Ducem.

DECET profectò hunc ſextum Elogiorum librum, qui fato functorum Heroum erit vltimus, bene auſpicari ab ipſa inuictiſsimi viri Ioannis Medices, effigie, quem tu, Magnanime Coſme, ab æmula virtute certiſsimum agnoſcis patrem. Italia verò omnis etiam nunc luget, quòd tum immaturo fato fuerit ereptus, quum in ipſo defendendæ communis libertatis glorioſo conatu ceciderit. Hic vir ſæculo noſtro tantùm monſtratus, quoniam virtutis modum exceſſurus crederetur, ſicuti grauiſsimum indomiti vigoris & perpetuæ conſtantiæ ſuæ deſiderium nobis reliquit; ita hos Heroes, qui fatali accerſente hora eum ſubſecuti ſunt, tanquam bello Dux Italorum omnium longè fortiſsimus, in oſtentationem comparationemq́ue rerum geſtarum non iniqua ratione perducit. Hos omnes, quod eſt exactæ prudentiæ tuæ, præcellentisq́; iudicij peculiare munus, inter ſe comparabis, & qui cunctas huius ſæculi parum fœlicis res geſtas immenſi ingenij tui captu comprehendis, recta æſtimatione perpendes, quantum tibi iniuſti propè oneris glorioſus pater imponat: Nam ſi tibi generoſa æmulatione ſit enitendum, vt non æques modò familiæ tuæ decora, ſed ea etiam magno interuallo ſuperes, tantò magis contendere debes, qui imperij amplitudine atque opibus patre maior es, atque felicior, vt non fruſtra Dij ſuperi tibi arriſiſſe videantur; ſi amplitudinem tuam certiſsimis (vti probè facis) virtutibus adaugendam cenſes. Vale.

ELOGIORVM LIBER SEXTVS.

Ioannes Medice fortiſsimus Dux.

QVONAM condigno adoreæ laudis præconio te ornauerim, Magnanime Heros, armipotentis dextræ, & fulminei ſpiritus gloria inclyte? Inuſitata ſiquidem atque admirabilis virtus tua, omnem vel ingentis facundiæ vim exuperat, & excludit, ſi multa atque illuſtria bello edita facinora collatione æqualium Ducum expendantur: quandoquidem illorum fortia facta cùm numero, tum varietate, atque ipſo pondere victoriarum prorſus antecedant. A præalto namque ſemine ingenita virtus, tanta ſtirpis luxurie coaleſcere cœperat, vt altitudine culminis ad ſydera ferri videretur, niſi immitia fata valdè inſigni huius ſeculi infortunio, pro Italiæ libertate pugnantem, in ipſo curſu ſperatæ victoriæ proſtrauiſſent. Paternum etenim genus, directo ſtemmate ſuperiorem Laurentium Medicem, qui Magni Coſmi germanus frater fuit, reſpiciebat; quũ maternum repeteret ab inuictiſſimo Franciſco Sfortia proauo, qui inſigni bellicæ virtutis felicitate, Mediolanenſis imperij principatum poſteris eius familiæ peperit. Huius erat neptis Catherina, eo Galeacio Principe genita, cui coniurantium ciuium dira malignitas dominatum & vitam inuiderat. Hæc Ioannis mater fuit, antea Hieronymo Riario, Xyſti Pontificis propinquo ſplendidiſſimè nupta, quę interfecti coniugis mortem, virili animo tutata arcem, ſeuerè vindicauit; numeroſamq́ue ex Riario prolem relinquens, pertæſa cœlibatus, & conſcia ſuæ fœcunditatis, Iohanni Medici Gallicas ſequenti partes, tanquam præclara nobilitate moribusq́ue lectiſſimo nupſit, vt hic Ioannes ex Chriſtiano fonte Ludouicus appellatus, paternum ferens nomen, primo eoq́; ſupremo eius coniugij partu ederetur, qui bellicum

materni generis vigorem certo Mediceæ magnificentię splendore cumularet. Cæterùm triennis puer patrem amisit, captaq; demum atque exuta Principatu Borgianis & Gallicis armis Catherina matre, magnis aduersæ Fortunæ fluctibus iactatus est. Sed à matre demũ quæ beneficio Alegriæ Galli ducis, mole Hadriani educta fuerat, Florentiæ educatus est, eo ætatis incremento, vt eius tutelam benignè susciperet Iacobus Saluiatus illustris ciuis, qui postea Ioannis socer fuit. Verùm ea indole puer Martij spiritus habitum gerebat, vt prælia, & sæpe cruenta inter æquales sereret; vulnereq; inflicto, quod videri poterat mortiferum, reclamante saucij pueri patre, exilio mulctaretur. Sed exacto demum vrbe Soderino, atque introductis Mediceis in veterem dominatum, non multo pòst adhæsit Leoni Decimo familiæ Principi, & ad Pontificatum euecto. Nec diu pòst Ioannes inter initia Vmbrici belli, imberbis adhuc ita militię posuit tyrocinium, vt turmam equitum ex delectis familiaribus suo ære perornatam, vti nouę laudis cupidus, in aciem produceret, multisq; obiter exercitus periculis, ad eam disciplinæ frugem, ad idq; inuicti nominis decus, nunquam ferè intermissa militia perueniret, quò præclara & passim spectata vis eius, magno partibus adiumento, & longe maximo hostibus esset terrori. Hinc fit vt ardens & viuida virtus diffuso latè lumine, breui elogio neque includi, neque exprimi facilè possit, quum nullis propè gloriæ finibus terminetur, & iustis annalium monumentis posteritati tradita, certam æternitatis spem concipiat & expectet. Quis enim nisi prælto volumine, res eius incredibili fortitudine inuicti semper animi gestas comprehendet? Quis innumera secundè inita prælia, atque oppida fortiter expugnata, & ereptum è manibus Venetorum hostium peculiaris alæ suæ legatum, expresso instaurati prælij turbine narrauerit? Quis tranatum in cõspectu Galli hostis vorticosum Abduam, eoque ausu, territas, & in fugam datas Gallorum turmas, legentibus ostendet? Quis denique Rethorum agmina in Bergomate agro, retrò auersa & profligata,

& Hel-

& Heluetios demum ad Corsum pagum, qui strenuos suæ alæ equites crudeliùs interfecissent, multa cæde vindicatos; & Hispanorum audaciam Ticini primùm, & mox sæpius ad Mediolani portas acerrimè repressam atque mulctatam, iusta atque integra eloquentiæ laude extollet? Nemo siquidem eo celeriùs expedire arma, nemo intériùs & vigilantiùs hostium motus obseruare, nemo violentiùs hostes inuadere, nemo pertinaciùs victoriam captare didicerat. Erat profectò natus ad Italiam pulsis externis, in libertatē asserendam, si id cordi superis fuisset. Insistens nanque Germanorum legionibus, nec vsquam vestigiis abscedens, dum ituros ad delendam vrbem Romam perpetuis minutis præliis demorari conaretur, multisq; hostium secundum Padi aggeres trucidatis, se in castra reciperet, tormento ab vlteriore Mincij ripa in incertum emisso, ipse vnus genu ictus, est interfectus; pereuntis hercle Italiæ fato potius quàm suo, quum viginti septem natus annos, iam planè mitigata ardentis animi ferocia, vti sedatiora secutus consilia præter egregij bellatoris nomen, etiam ad maturi iam, & compositi Imperatoris famam contendere censeretur.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Quæ tulit Eumenidū immane hoc imitabile ful-
Vnde inuictorū funera mille Ducum. (men?
Hoc cecidit Medicū flos, hoc noua gloria Martis,
Quo feriente feræ tot cecidêre manus,
Roma gemit crus dum fractum secat ille, siletquě;
Ausonia euentu statq; caditq; suo.
Ast obit. Inq; atram reuoluto hoc sydere noctem
Arnus & in nigris Albula fluxit aquis.
Illum etiam num acri minitātem vulnera vultū
Aurato Iouius condidit in tumulo,
Et laudes cecinit, picta & circumtulit ora,
Ora Ioui æternum viuere digna manu.
Ille autem, quòd te in superas ante edidit auras
Dux Cosme, Etrusci luxq; salusq; soli:
Sic fertur, patriæ pater vt cum prospicit almæ
Ante obitum, Ausoniæ consuluisse suæ.

IVLII IOVII.

Principis Etrusci genitor fortissimus Heros,
Qui noua belligeri gloria Martis eras.
Barbara gens vidit quantum pollebat in armis
Vis tua, quæ semper terror in hoste fuit.
At Te equidem constat percussum fulmine, fato
Italiæ potius quàm cecidisse tuo.
Attamen es felix Italum fortissime ductor,
Non quia perpetuos det tibi fama dies,
Sed postquā Imperiū, tibi quod virtute parabas,
Magnanimæ proli fata dedêre tuæ.

Carolus Borbonius.

VIS nam, qui Carolum Borbonium viderit, ex hac verissima effigie non agnoscet: ac item supercilio atq; oculis inconstantis eius animi leuitatem, atq; perfidiam eum spirare non iudicet? Quis non obiter diri, impijq; hominis sæuitiam non execretur, qui aduersus Regem suum, patriamque suam nefaria arma intulerit? & sacrosanctam vrbem gentium omnium liberale domicilium profanârit, & euerterit? & denique scelesta cogitatione renouata, conuersaq; perfidia in Cæsarem, Neapolitanum Regnum occupare voluisse non credat? Licet enim & hoc de contemptore humani atq; diuini iuris nō absurdè suspicari, quum in limine portentosæ temeritatis suæ perierit; vltore quidem magno Deo, ne abominabili victoria, & truculentissima tot insontium hominum cæde lætaretur. Gilberto Mompenserio patre genitus erat, qui Gallici exercitus imperator, Neapolitano victus bello, ex dolore rei malè gestæ apud Baias interiit. Reliquerat is præter hunc Carolum, filios Ludouicum scilicet quinto post patris mortem anno ad Capuam pestilenti febre ereptum; & Franciscum Heluetio prælio in conspectu fratris interfectum. At ipse opulentæ hæreditatis compos, & Comestabilis à Rege appellatus, qui honos militaris in Gallia summus habetur, proculdubiò procerum omnium longè clarissimus euaserat; vtpote qui perpetuo tenore vitæ, domi & foris splēdidus, erga milites liberalis, in hospites vel inconsultè munificus, authoritate, gratia, opibus, reliquos regij sanguinis Regulos anteiret. Sed quantum sibi bellicæ laudis Abduana præsertim acie, quum extraordinariis Gallicæ nobilitatis equitibus euocatisq; præesset; & apud Mediolanum, quum eā vrbem aduersus terribilem Maximiliani Cæsaris aduentū constantissimè defendisset, non obscurè pepererat, tantundem amisit ad Melenianum Heluetiorum prælio, quum circumuento, & præeunti fratri, opem reformidato periculo ferre noluisset, & ad Valentianum in Belgis serò cū auxiliis aduentans, Regio agmini obscura in nocte errabundo se coniungere recusasset. Verùm quum hæc vel aduersus ipsius Regis testimonium dilui & excusari possent, se demum magna onerauit inuidia, fœdeq; sese & Borboniæ familię nomen dedecorauit, inexpiabili facinore edito, quum à Rege deficiens, in patriam externa Cæsaris arma perfidiosè conuerterit, scilicet vt leuem iniuriam vlcisceretur,

quòd Ludouica Regis mater, ei grauem & improuisam litem intenderet, ereptura haud dubiè aliquot castella, malignitate senatorum in ea causa periniqueius dicentium. eo autem acrius vrgebat atq; incumbebat Ludouica, quòd se spretam à Carolo crederet, cui se ad connubium frustra obtulisset, vt ætate adhuc florẽs vidua, florentissimæ ætatis nobilissimæque stirpis viri coniugio potiretur. Hæc contumelia, muliebri in animo præaltas iecerat sæui odij radices, nec Rex ipse procliuis in obsequia matris, vt litem dirimeret exorari potuerat, quoniam nisi post diiudicatam litem, eius controuersiæ arbitrum fore profiteretur. Quæ conditio grauissima ideò visa est Borbonio, quòd nihil sibi ad æquitatem vel iura causæ, vel iudicum studia responsura crederet, si damnatus à properato iudicio, ex clementia tantum Regia commodum expectaret. Itaque indignabundus coniurauit cum quibusdam illustribus viris, Cæsariq; implacabili Gallorum hosti adhærere constituit. Sed Franciscus Rex incomparabili benignitate iam planè detecta coniuratione, Borbonio ad genua prouoluto ita pepercit, vt se vllis vel certissimis indiciis adduci non posse, vt crederet, quenquam Regiæ stirpis perfidiæ scelus concipere posse, testaretur. Sed non multo pòst Borbonius simulato morbo, quum Regia castra subsequi iuberetur, diuerso itinere & mutato habitu cum paucis in Sequanos perfugit, atque ea conditione Cæsarianis partibus sese addixit, vt ei Cæsar Leonoram sororem, quæ Emanuelis Lusitaniæ Regis vxor fuerat, desponderet, superis proculdubiò nuptias vetantibus, ne summæ nobilitatis Regina homini perfidiæ labe notato iungeretur. Transiuit demum in Italiam, atque inde cum valido exercitu in Prouinciam irrupit; conspectaq; & vix tẽtata Massilia repulsus est: quum nemo reperiretur qui insaniam perfidiosi hominis imitari, quàm patrium solũ defendere mallet. Exinde transeunte in Italiam Rege, cum copiis, quas pro salute patriæ coëgerat, Ticinensi prælio interfuit, quo Rex ipse deleto ab hostibus exercitu captus est; atq; ita Borbonius nefarij odij voto potitus, victor,

victor, temerè sperauit, Cæsarem Mediolanensis imperij dominatum sibi, tanquam sororis dotalem, eiecto Sfortia esse concessurum. Verùm Carolus Lanoius Belga, qui vices Cæsaris gerens, intimi illius consilij erat gnarus, decepto Borbonio, Regem captiuum in spem promerendæ libertatis astutis persuasionibus inductum, in Hispaniam abduxit. Qua inopinati facti nouitate Borbonius vsqueadeò cõmotus est, vt statim & ipse in Hispaniam enauigârit, & apud Cæsarem se, qui victoriæ socius extitisset, ingratè contemptum quereretur, Lanoiumque malignitatis & impudentiæ probro compellatum, ad singulare certamen prouocaret. Verùm Cæsar ita rixantes diremit, vt quæ Lanoius fecisset, publico commodo, suoq; iussu fecisse testaretur. Nec diu pòst, cum Rege de eo dimittendo Cæsar pecunia transegit; ad confirmandasq; noui fœderis pactiones, sororem antea dubiis verbis Borbonio promissam, Regi tum celebri connubio iunxit, quo nihil amarulentius Borbonio accidere potuit. Ea Cæsaris cum Rege conciliatio suspecta Italicis Principibus fuit, quasi coniurassent, & cunctis iugum imponere cogitarent. Sed eam suspicionem non temerè conceptam Rex opportunissimè detexit; persoluto namque auro, & liberis obsidibus datis, his quas perscripsisset conditionibus tanquam iniquissimis, & impotenter extortis, se minimè staturũ professus est, quasi optimo iure liberatus videri posset, qui aureæ monetæ ducentas myriades Cæsarianis custodibus, quũ liberos etiam daret obsides, adnumerasset. Itaque Itali Principes, liberæq; ciuitates, seruitutis metu ad arma consternatæ, in Cæsarem Cisalpinæ Galliæ Imperio Sfortiam excludere conantẽ, authore Clemente Pontifice, eò fidentius arma verterunt, quòd ipsi affuturum Regem intelligerent. Eius verò belli is exitus fuit, vt frustra obsesso à fœderatis Mediolano, Cæsariani victores arce potirentur, & ex aduerso Laudem Pompeiam & Cremonam ab hostibus fortiter expugnatam amitterent. Cæterùm aucti quatuor Germanorum legionibus Borbonio Duce, ingẽti cursu superato ad Aretinas alpes Apennino, ad Vrbem Romam inuadendam conuolârunt, Pontificeq; per inducias decepto imparatoq;, primo appulsu per Vaticanum Vrbem cõtra Obeliscum, vbi mœnia humilia & vetustate collapsa facilè præbebant aditum, facillimè irruperunt; miserabiliq; cæde edita, summæ venerationis tẽplum toto orbe maximum & venerabile, miserorum ad aras cõfugientium cruore profanatum est. Id verò perfidiose oppressis & pereuntibus solatio fuit, quòd Dux ipse Borbonius, dum ad casam muro coniunctam scalas apponi iuberet, crassiore glande traiectus in limine execrabilis victoriæ suæ occubuerit; sic vt postea alioqui hominũ miserrimi incolæ, summas omnis acerbitatis perpessi calamitates, tolerantiùs ferrẽt, quòd Diis tutelaribus nostro errore nihil suas aras defendentibus, eorum numina, ad tormentum in inguen damnati cœlo hostis, direxisse piè crederent.

IOANNIS BAPTISTAE GABII.

Dedecus Aruernæ gentis, patriæ improba labes,
Transfuga qui leuis & perfidus hostis erat;
Ictu vno stratus temeratæ in limine Romæ,
Ne se victorem cerneret, occubuit.
Debuit haud alias superis persoluere pœnas
Perfidus ante homines, impius ante Deos.

Georgius Fraispergius.

HOC ipso armorũ pedestrium cultu, atq; hac rubenti, & propè temulenta facie exprimitur Georgius Fraispergius, Mindlauo Sueuorũ oppido, iuxta Memingam liberam ciuitatem natus, educatusque militiæ ab ineunte ætate sub disciplina Maximiliani Cæsaris; Menapiorum & Sicambrorum Phrysiorumque bellis, multa potius egregiæ laudis quàm bellici quæstus decora domum retulit. Verùm sub Carolo Cæsare multo luculentiora spectatæ virtutis & fidelis operę præmia promeruisse visus est, prælio præsertim ad Bicoccam facto, quum proruentis Heluetiæ phalangis impetum ex fortuito rusticanæ viæ aggere propugnans, singulari constantia sustinuisset, & Ticinensi demum acie Germanicas Gallicarum partium cohortes quadam hiantis forcipis indagine circumuentas, ad non dubium summæ victoriæ prouentum trucidâsset. Deletis nanque Germanorum auxiliis, quibus Longamantes præfuerat, res extemplò per sclopettarios aptè prospereque gesta est, fuso scilicet, stratoque hostium equitatu, profligatis Heluetiis, ac ipso demum Francisco Rege capto. Sed qui tantum sibi nominis variis bellis quæsierat, vtpote qui iusto prælio quindecies, extraordinaria verò acie supra vicies dimicâsse ferebatur; suprema demum induit arma aduersus Clementem Pontificem summæ potentiæ, quum fata destinabant felicitatem inauspicato inuidentem. Itaque ad eam conflati belli famam Georgius, oppignerato etiam patrimonio, cum quatuor legionibus, eo diri voti impetu concitatus in Italiam descendit, vt se Clementem tanquam Cæsaris hostem, laqueo suspensurum truculenta voce profiteretur; laqueum auratum, quẽ sinu gestabat, crebrò depromens & ostentans, quo in sacrosancti viri teterrimo supplicio homo nefarius atque impius vteretur. Verùm diram eius vocem, & totum efferatæ mentis conatum Diui diuæq; omnes in irritum per nubes extule-

runt; atque ita ſenem abdomine turgido grauem, & vaſto ingentium artuum pondere fatiſcentem, immmiſſa paralyſi, ſiderârunt, vt abominabilis voti damnatus, ex itinere Ferrariam, atque inde in Germaniam lectica referretur; ſcilicet vt intra penates Lutherana ſuperſtitione contaminatus, ſuopte peruerſo ingenio à maiorum religione diſcedens, inexpiatus interiret. Fuit Georgius membrorum robore vſqueadeò validus, vt extento tantùm medio dextræ manus digito, validiſſimum quemque firmo innixum veſtigio facilè dimoueret: prætercurrentem equum arrepto fræno ſiſteret; tormentumque murale ſolus innitens humero, quò vellet, propelleret: in itinere faciundo libenter abdicaret equum, vt pedibus gregariorum militum & iuuenum iuſtos paſſus anteiret. E' tribus liberis maiorem natu Gaſparem militaris diſciplinæ hæredem reliquit, ſed qui ſeptimum poſt annum, eo bello quo Cæſar Narbonenſis Prouinciæ Galliam inuaſit, morboſa tabe præeuntibus legionibus ſit ereptus: quum Melchior natus ſecundus in Vrbe euaſtata lethargo periiſſet: Balthaſar verò vltimus neque ad frugem peruenit, neque ad propagandam ſobolem diu patri ſuperſtes fuit.

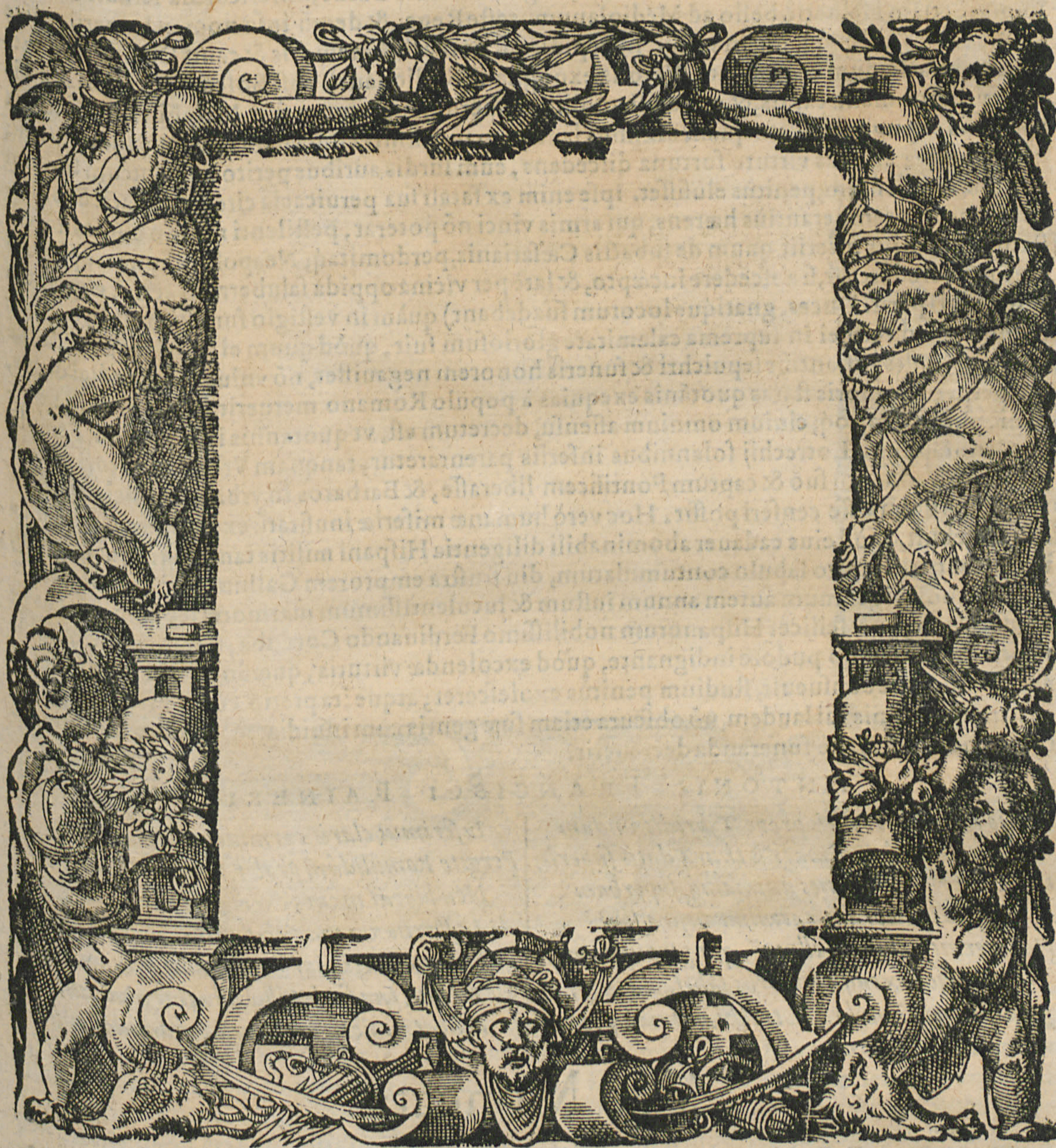
ANTONII VVLPII.

Quis te Georgi, magne ductor agminum,
Quæ mittit altrix militum Germania,
Vexauit olim furor, atque inſania,
Vt Capitolio Deorum ſedibus
Auſus ſis ignem, & laqueos, & vincula
Collo parare, proh ſcelus, Pontificis?
Ecce vt repentè ſtratus occidis leui
Morbo, priùs quàm mœnibus Quiritium
Caſtra admoueres; placitum ſic eſt Deis,
Titanas olim qui ſuperbos, & polo

Arma

Arma inferentes, contunderunt fulmine.
Conatus iſte nomini notam tuo
Quamuis inurat; Ducibus claris tamen,
Quos priſca iactant ſecla, vel præſentia
Aequâris auſibus, manu, & conſilio.

Odettus Fuſius Lotrechius.

HIC Odettus Fuſius, qui Lotrechius ab oppidi nomine in vltima ad Pyrenæos ſaltus poſiti, vocatus eſt, ſtrenui & intrepidi, ſed maximè ſuperbi vigoris inter Gallos Duces nomen tulit: vtpotè quem nulla terrerent pericula, neq; vllæ rerum aut locorum difficultates ab incœpto vnquam retardarent. Verùm in conſiliis capiundis vſqueadeò aliena iudicia contemnebat, quum plus æquo ſolus ſapere videri vellet, vt prudentiæ militaris exiſtimationem ſola & ſæpe fallaci conſtantia, quæ inſanæ peruicaciæ proxima eſſet, tuendam arbitraretur. Huius autem obſtinati moris vitia perpetuę liberalitatis & iuſtitiæ laude contegebat, nuſquã venalis, aut rapax, & extra æquitatis ſepta ſemper ita ſeuerus & inexorabilis, vt in edendis damnatorum ſuppliciis inhumanus & cruētus haberetur: qua crudelitatis acerbitate perſtricti Inſubres, ab eo facilè, quũ oportuit, defecerint: damnarintq; itidem Thomæ Leſcuti ſæuitiam, qui Lotrechium fratrem aliquando ad lenitatẽ paratum, feruidis impulſionibus efferaſſet. Cæterùm Lotrechius & hoc Leſcuto, atque item Aſparoto germanis fratribus, qui pugnaciſſimi Duces fuêre, in omni imperij militaris munere implendo potior exiſtimatus eſt; hiſque vel ætate maior ſuperſtes fuit;

quum Lescutus Ticinensi prælio, glande femur traiectus, intra nonum vulneris diem perierit: Asparotus verò in Hispania ad Grunnium acie victus, contusa clauarum ictibus galea, multóque inde delapso glaucomate, totum penitùs oculorum lumen ita amiserit, vt militiæ vsui esse desierit. Hæc verò in toto militari negotio peculiaris laus Lotrechio cessit, quòd vrbium expugnator, vti olim Demetrio Macedoniæ Regi obtigit, appellatus est. Nam qui iuxta Gastonem Foisseium, inclyti nominis Imperatorem, Rhauēnate prælio occisum, multis vulneribus cruentus prostratusque Hispani Centurionis, cui cognomen fuit Guido, misericordia seruatus fuerat, impigrè etiam Heluetio bello ad Mediolanum, teste Rege, & demū ipso nomen Imperij tenēte ad Bicoccam, vel nequaquam victor, intrepidi, sed non valdè memoris & cauti Ducis decus meruit. Brixia demum recepta, atq; Verona expugnata, & aliquantò pôst Bosco, Alexandria & Ticino vrbibus manu captis, & quòd illi nobilium operum supremum fuit, Melphi vrbe in Apulia tormētis expugnata, illam quam diximus laudem paucissimis concessam Ducibus, adeptus est; quum postea ab eius virtute fortuna discedens, eum surdis auribus peritorum Ducum suorum consilia respuentem, penitùs elusisset. Ipse enim ex fatali sua peruicacia circumuallatæ & obsessæ Neapoli intemperantiùs hærens, qui armis vinci nō poterat, pestilenti morbo eius castra vastante, superatus interiit, quum de subactis Cæsarianis, perdomitaq; Neapoli insigne trophæum erecturus crederetur, si abscedere incœpto, & latè per vicina oppida saluberrimi aëris, copias diuidere (vti periti Duces, gnarique locorum suadebant) quàm in vestigio funesti consilij perstare maluisset. Id verò ei in suprema calamitate gloriosum fuit, quòd quum ei, voti atque victoriæ compos hostis Aurantius sepulchri & funeris honorem negauisset, nō vnius tantùm diei decus, sed perpetui honoris statas quotānis exequias à populo Romano meruerit. In Capitolio siquidem, publico miroq; ciuium omnium assensu, decretum est, vt quotannis in Laterano Templo ad Cenotaphium Lotrechij solennibus inferiis parentaretur, tanquam Vrbis liberatori: quandoquidem aduentu suo & captum Pontificem liberasse, & Barbaros in vrbana ædificia grassantes Roma detraxisse censeri possit. Hoc verò humanæ miseriæ inusitatū exemplum Lotrechius de se præbuit, quòd eius cadauer abominabili diligentia Hispani militis tam auari, quàm impij, in cella vinaria multo sabulo contumulatum, diu frustra emptorem Gallum, qui redimeret, expectârit; post vigesimum autem annum iustum & luculentissimum marmorei sepulchri decus sit consecutum; vno scilicet Hispanorum nobilissimo Ferdinando Corduba, qui Magni Consalui nepos fuit, ingenuo pudore indignante, quòd excolendæ virtutis, quæ in hoste etiam grata & admirabilis esse consueuit, studium penitùs exolesceret; atque ita pretio coëmente ossa, ad peculiarem nominis sui laudem, nō obscura etiam suæ gentis cum inuidia, marmoreo monumento recondenda, & ritè funeranda decreuerit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

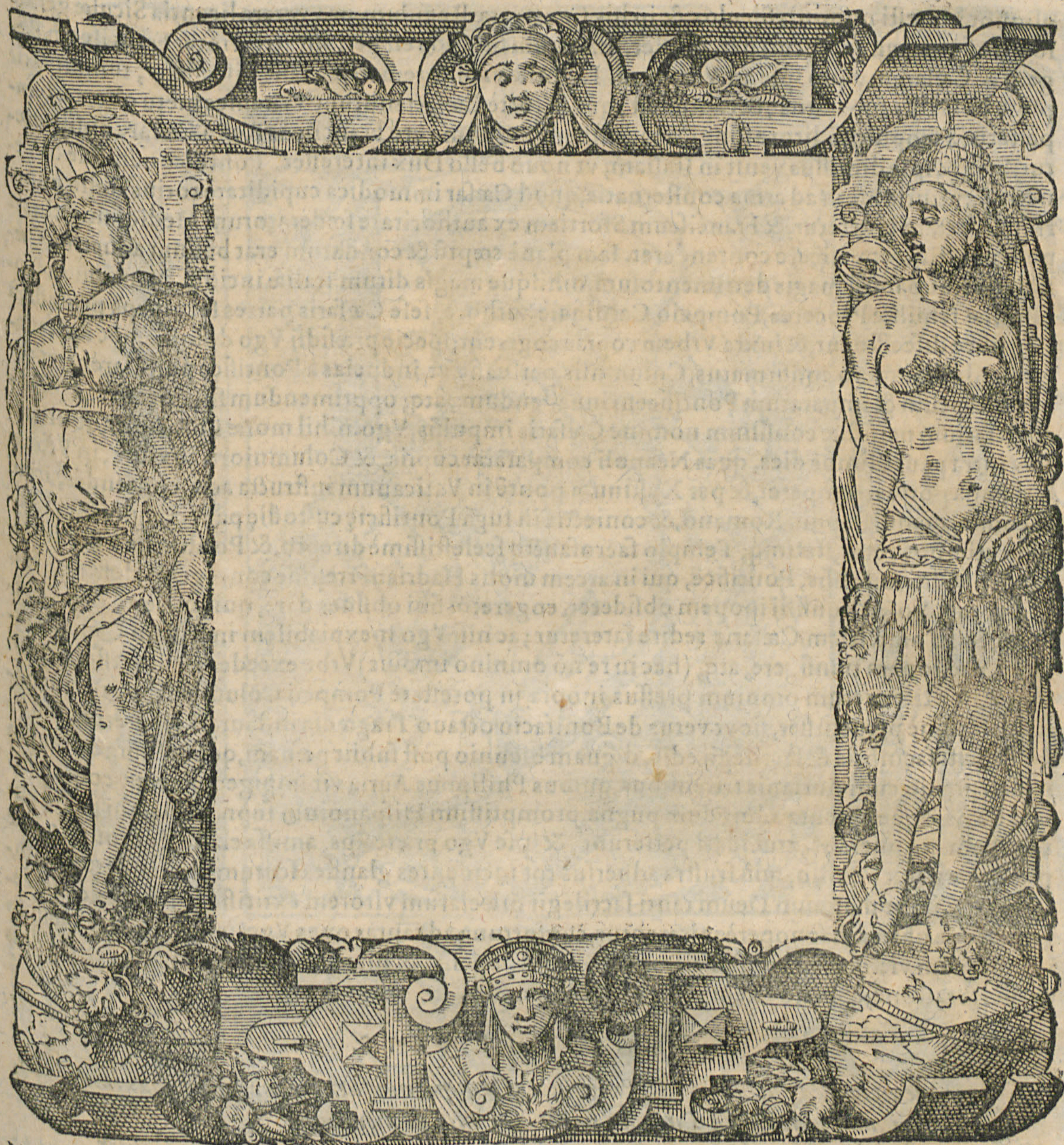
Dicite qui Tusci colitis prope Tybridis vndam
Templa Deûm, et magnis thura datis superis;
Dicite, cur Galli manes animamq; superbam
Lugubri celebrant carmina vestra sono?
Hæc meruit rabidam illuuiē, qui perpulit, vnde
Barbarico excussa est vrbs labefacta iugo,
Quare ingentē vmbrā Lotrechi, animāq; potentē
Inserimus claris carmine cælitibus.
Pergite Romulidûm proles, neu dicere laudes,
Neu pigeat manes excoluisse pios.
At tu sperne virum excisa, alto è marmore, facta
Summe Ducū, auratisue addita imaginibus;
Sic melius, tua sic se tollit ad æthera virtus,
Vincat vt aërias culmine Pyramidas.

Vgo Moncata.

VGO Moncata, qui primus inuiolatum antea, ab ipsisque Gothorum temporibus Templum Romæ in Vaticano, Petro & Paulo diuis Romanæ vrbis tutelaribus dicatum, & à cunctis Christiani nominis gentibus religiosissimè cultum, profanauit, hanc effigiem ferebat. Ortus est pernobili familia Regiæ stirpis citerioris Hispaniæ. Iuuenis cum Carolo octauo Gallorum Rege in Italiam venit, sicuti & plerique alij Hispani, qui post receptūm ex conditione noui fœderis Perpenianum, studio militandi Gallica castra sequebantur. Verùm Vgo discedente à Gallorum amicitia Ferdinando Hispaniæ Rege, Cæsari Borgiæ sese applicuit, duxitq; ordines, quum ille abdicata purpura, repentè Pontificij exercitus Dux extitisset. Cæterùm Vgoni, qui astuti & diligentis, strenuique item Ducis famam tulerat, primæ pugnæ fortuna illusit, quum in Vmbria à Vitellianis cohortibus Iacobo Rossetto phalangis magistro, & Paulo Vrsino Ducibus, qui à Borgia defecerant, ad casam, quam vocant Mazzeam, cum Michaletto Corellia suo collega, profligatus fuisset. Exinde Borgia reparatis copiis, atque insigni dolo dissimulata iniuria, Vrsinos Proceres & Vitelloccium necauit, expulitque nobilissimos Italiæ Regulos auita ditione, quibus peragendis rebus, Vgo perpetuam manu & consilio operam præstitit.

Mortuo

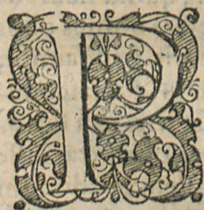
Mortuo autem Alexandro Pontifice, & Borgia Gallicis fauente partibus; Vgo & cæteri Hispani Duces ad magnum Consaluum transiuerunt, Vgone facilè principe. Sed confecto in Italia bello, Borgiaque in Hispaniam perducto, & ad Mendauiam demum tumultuaria in pugna à Cantabris occiso, nauali disciplinæ se addixit, clarusque aliquot expeditionibus aduersus Punicas gentes susceptis, ita inclaruit, vt opimum Rhodiæ militiæ sacerdotium, quod Euphemium vocant, in Brutiis promeruerit; semper auidus nouæ famæ, & inquieto ingenio oram Africæ vexabundus percurrens, quod erat honestissimi laboris munus, sed non semper felicis audaciæ. Nam eas Hispanorum copias, quæ Pontifici Leoni, auspiciis Feltrij acre bellum intulerant, quum nauibus impositas ad Cæsaream, quæ hodie vocatur Algeriũ, expugnandam adduxisset, ferè omnes oborta tempestate, & totam penè classem, paratis scilicet ad cædem & prædam Barbaris, fœdè amisit, & aliquantò pòst nocturno prælio à Turcis prædonibus iuxta Sardiniam ad Diui Petri scopulos, ita magnum accepit detrimentum, vt amissis duabus Triremibus, & facie sagittæ ictu sub oculo deformata, victus discederet. Promeruit exinde Siciliæ præfecturam, atque inde aucta classe ad Mœnicem insulam traiecit, vt Girapolis vrbis Regulum expugnaret, apud quem prædonum omnium tutissimus erat receptus. Sed id bellum eo successu cœptum confectumque est, vt Vgo repentino Barbarorum superuentu, Christiana acie perturbata, summæ cladis & vitæ periculum adierit. Vulneratus namque ipse, humerum infesta incumbentis Mauri lancea, vix instaurare, ordinareque aciem poterat, nisi Germanica phalanx vel in præalta arena defixis vestigiis, turbulenti prælij procellam sustinuisset. Barbarus tamen nostrorum vim atque constantiam non obscurè timens, his legibus fœdus percussit, vt Cæsari annuum tributum se daturum polliceretur, & legationem in Germaniam vsque ad Cæsarem mitteret. Explicatus eo periculo Moncata, ita demum Siciliæ præfuit, vt ibi multa auaritiæ & crudelitatis monumenta relinqueret, quum

aliquot honesti nominis Siculos,& in his Cameratæ Regulum,pro vetere licentia Siculæ gentis seditiosiùs agentem,securi percussisset. Exortum subinde est bellum atrox inter Franciscum Regem & Cæsarem, quo ipse ad Varagium Liguriæ vicum temerè è classe discedens, tumultuaria pugna à Gallis superatus, & captus est, quum fortè Cæsarianorum Triremes metu obortæ tempestatis, à scopuloso litore longiùs recessissent. Quum verò Franciscus Rex à Cæsare dimitteretur, Vgo & ipse dimissus venit in Italiam, vt nouo bello Dux interesset. Pontifice namque & Venetis seruitutis metu ad arma consternatis,quòd Cæsar immodica cupiditate totius Italiæ imperium affectare videretur,& Franciscum Sfortiam ex authoritate fœderatorum Mediolani Principem constitutum eiicere contenderet. Iam planè cœptũ & conflatum erat bellum aduersus Cæsarianos,quo nihil magis detrimentosum,nihilque magis dirum Italiæ incidit. Nam quum Columniæ familiæ Proceres,Pompeio Cardinale authore, sese Cæsaris partes secuturos professi, à Pontifice discessissent,& iuxta Vrbem copias cogerent,specie præsidij Vgo dolosus,nec satis magno militũ numero confirmatus,Columniis persuasit,vt inducias à Pontifice postularent,vt per eas deceptum & imparatum Pontificem inuadendum, atq; opprimendum susciperent. Quibus ad nefarium perfidiæ consilium nomine Cæsaris impulsis,Vgo nihil moræ sibi attulit,quin cum suis intra paucissimos dies, quas Neapoli comparârat copiis, & Columniorũ auxiliis, in Vrbem Laterana porta irrumperet,& per Xystinum pontẽ in Vaticanum instructa acie contendẽs, nihil se commouente Populo Romano,& coniectis in fugã Pontificię custodię paucis equitibus,Leonina vrbe potiretur,statimq; Templo sacrosancto scelestissimè direpto,& Pontificiis ædibus,militum prædæ concessis, Pontificẽ, qui in arcem molis Hadriani trepidè confugerat,destituto militari præsidio, & consilij inopem obsideret, cogeretq; sibi obsides dare,quibus certò bello abstere, & ad amicitiam Cæsaris redire fateretur; ac nisi Vgo inexpiabilem inuidiam Cæsari conflaret,pactionem transigere, atq; (hac in re nõ omnino impius)Vrbe excedere maturasset,procul dubiò Pontifex rerum omnium pressus inopia,in potestatẽ Pompeij Columnæ internecinihostis celerrimè peruenisset, sic vt vetus de Bonifacio octauo Tragœdia instaurari videretur. Sed Vgo scelesti facinoris & sacrilegij editi dignam biennio pòst subiit pœnam,quum supra Salernum nauali prælio cum Aurianis triremibus,quibus Philippus Auria vir impiger præerat, contendisset. Ea namque cruenta admodum pugna,promptissimi Hispanorum supra mille,qui paulò ante Vrbem diripuerant, trucidati perierunt, & ipse Vgo præfectus, amissa classe, & prostrato suæ prætoriæ nauis vexillo, quũ frustra aduersus tot incidentes glandes scutum prætenderet, est interfectus; ita vt magnum Deum tanti sacrilegij præclarum vltorem extitisse pij mortales crederent: atque obiter magnoperè mirarentur,cur fortuna ad tantas opes Vgonem euexisset,quando is nunquam victor, sed vbique victus præmium ingens, & planè odiosum ex malè gestis rebus peruersa ratione, & malo exemplo retulisse videretur.

IANI VITALIS.

Disce meo exemplo Mezenthi, Rhulle, Procustes,
Quæq; alia immanis monstra Tyrannis habet.
Esse Deum vltorẽ; qui iam Moncata Triquetræ,
Sordidior Verre, publica pestis eram,
Diripui Mundi Reginam proditor Vrbem,
Sed fuit haud votis par ea præda meis.
Denique qui fueram terrarum maxima clades,
Inueni meritis funera digna meis.
Ictu obij glandis, calones inter, & inter
Lixas, in Pelago Parthenopæa tuo.
Si laudare licet sese, mea plurima laus est,
Quòd potui inuitos semper habere deos.

Petrus Nauarrus.

ETRVS Nauarrus,qui admirabilium operum machinator & artifex excindendis ab imo arcibus, toto orbe famam est consecutus, hoc subagresti cultus atq; oris habitu fuit. Familiariter autem nobis cognitus,(vt ipse dicebat) nauali disciplinæ, vt in Cantabria moris est, sese aliquandiu dedidit, sed mox fastidito mari, in Italiam ductante fortuna peruenit,ea spe & vitæ conditione, vt Ioanni Aragonio Cardinali à pedibus seruiret, transiretq; inde, mollioris aulæ otium detestatus, ad Lunense bellum, atq; ibi sub Petro Montano Florentinis copiis Præfecto,aliquot menstrua stipendia triginta Liliatis denariis fecit,sed qui mox duplici augeretur stipendio,quum supra gregarij militis captum,præcellentis ingenij operam præstaret, in excauandis præsertim cuniculis, per quos immensis tormentarij pulueris fomẽtis, adeò terribiles intus flammas excitare didicisset,vt obstructis spiramentis,violentia obluctantis intus flammæ, non mœnia modò,sed & suppositæ etiam rupes excinderẽtur. Verùm Sergiano oppido à Florentinis in potestatem redacto, iterum maritimæ exercitationis munera complexus, multa littoribus Africæ,Punicis prædonibus infestus,detrimẽta intulit. Cæterùm Gallico bello, vti decebat, ad

ad Neapolim magno Consaluo cohortis Præfectus militauit, eo bellicæ laudis incremẽto, vt maximè Gallis formidandus, & Consaluo Imperatori apprimè carus, ab efficacia inusitatæ virtutis euaderet. Itaque multis fortibus factis ad Canusium atq; Tarentum editis clarus, expugnata demum apud Neapolim Oui arce, stupendo suo artificio vsqueadeò mirus extitit, vt Galli eius portentosæ machinationis metu, reliquis præsidiis facilè excederent, quũ abripi in sublime propugnacula Megaris insulæ scopulis imposita, & furentibus flammis cuncta tremere, hiscereque & perfringi, cum ruina multorũ mortalium perspexissent. Tulit præmium spectatã virtute dignũ, iudicio magni Consalui: nam Alueti oppidi, quod est apud Lyrim nõ longè ab Aquinatibus, Comes specioso titulo appellatus est. Magno autẽ Consaluo Neapolitano Regni præfectura detracto, atq; aduecto in Hispaniam, quũ Franciscus Xymenes è sacra pecunia copias coëgisset, vt in Mauritaniam traiiceret, Nauarrus vnus omnium virtutis nomine delectus est, qui classi & copiis cum imperio præesset. Eo bello mira felicitate pulsis, atq; perterritis Mauris, & magno portu qui Mazalchibir dicitur, & Orano celebris emporij vrbe potitus est. Inde cursum extendit in Numidiam, illatusq; in Olcachithem sinũ, Bugeam vrbem Gymnasio nobilem atq; opulentam cepit, atq; eadem felicitate longa Punici littoris spatia præteruectus, Tripolim, quæ magna Leptis olim fuit, inter Syrtes terra, mariq; oppugnatam, magna Pœnorũ strage edita expugnauit. Quibus rebus feliciter gestis, elatus successu in Mœnicem insulam, quæ hodie Gerbis est, retroflexa classe descendit, vt Girapolim Barbari Reguli sedem expugnaret. Sed copias descendẽtes in terram, & cum Barbarorum equitatu, qui infestus lacessebat, præliantes, vti accidit in maximis Augusti mensis ardoribus, vsq; adeò vehemens sitis afflixit, vt neq; ordines seruare, quũ puteos quæritarent, neq; repugnando consistere possent, sed redire ad classem coactæ sunt; tanto tumultu, vt quum longè à vadoso littore naues abessent, nec scaphę sufficerent, maligna multitudo militum

in littore trucidata sit, inter quos Garzias Toletanus summæ nobilitatis & spei iuuenis, qui ad imperium classis ab Hispania mittebatur, interiit. Exinde nusquam ferè Nauarro Fortuna arridere visa est. Nam aliquantò pòst, quum transuectis in Italiam Africanis legionibus improsperè Bononiam tentasset, & funestissimè demum cum Gallis ad Rhauennam conflixisset, captus, duri carceris in Gallia biennium est perpessus. Sed quum vir fortis, atque insolens contumeliæ, ex tot & tantis virtutis atque industriæ suæ meritis, à Ferdinando Rege non redimeretur, abdicatis antiquis muneribus, Francisci Regis militiæ sese addixit, postquam auarè contemptus à suæ gentis Rege videretur. Præstitit inde fortem operam cùm Heluetio, tum Veneto bello aduersus Cæsarianos; verùm non eadem fortuna Ligustico bello sese implicuit. Nam quum seram opem ferens Genuam aduenisset, expugnata vrbe, atque direpta à Piscario & Hispanis, in eo tumultu captus est, seruatusque Neapoli circiter triennium in arce noua, quam ipse manu ceperat, vsque ad pacem in Hispaniam cum captiuo Rege constitutam. Nam tum vtrinque captiui omnes dimittebantur. Direpta autem vrbe Roma, captoq; Pontificio, quum Lotrechius ad liberandum Pontificem in Italiam transisset, expugnatisque aliquot vrbibus, Cæsarianos persecutus ad Neapolim vallata castra fecisset, obsessis diu hostibus, is exitus belli fuit, vt tredecim ferè post dies, quàm pestilens morbus Lotrechium Ducem, cum multo maxima exercitus sui parte absumpsisset, eadem tabe enectis ferè cunctis singularum nationum Ducibus, vix signa tantùm dimidiarum cohortium constarent; Nauarrus & Michael Salassus (quod ipsis & Lotrechio multum antea faciendum fuit) sese ad Auersam recipiendi serum consilium susciperent, & Cæsariani pariter erumpentes deserta castra & semienectis passim & miserè iacentibus hostibus indefensa inuaderent, persecutiq; demum abeuntes, & Nauarrum, & Salassum comprehenderent. Salassus ipse à Vastio humaniter susceptus, commendatusq; Medicis, quòd graue vulnus dextro genu acceperat, triduo pòst interiit: Nauarrus verò inter quorundam militũ contumelias, in antiquum nouæ arcis carcerem coniectus est, eo vitæ euentu, vt quum Aurantius victor Andegauensis factionis aliquot Proceres iussu Cæsaris securi percussisset, & eadẽ pœna Nauarro bis rebelli, bisq; capto immineret, eum lethali affectum morbo custos arcis Hicardus, tanquam Hispano homini, & rebus in Africa aduersus Barbaros gestis inclyto, hoc indulgeret, vt parua mora, tanquam propinqua iam morte, parati Carnificis manus elaberetur: quanquam nõ desint, qui eum extrema instantis fati suspiria trahentem, stragulæ vestis operimento suffocatum existiment.

FERDINANDI BALAMII Siculi.

Quid vicisse astu potiùs quàm viribus hostem,
Quid sit & aggeribus cingere castra nouis,
Quidue sub effossis ima tellure cauernis
Moliri vt tota mœnia mole ruant,
Ostendit belli Dux inclytus arte Nauarrus,
Ad Lybiæ cladem natus & exitium.
Vidi ego cũ Drepani ratibus consterneret æquor,
Et streperent curuis agmina littoribus,
Multorum clade vt Lybicas appulsus ad oras,
Protinus euersa est diues opum Tripolis.
Captorum spolijs classes onerantur Iberæ,
Et vehitur longo præda opulenta mari.
Quòd si tanto operi non fata infensa fuissent,
Rege sub Hispano Punica Regna forent.
Sed certè hanc laudẽ seruãt tibi Numina Cæsar,
Et tua captiuæ gloria gentis erit.
Quæ restant monumenta tui vir magne laboris,
Hæc Iouij, & vatum scripta diserta dabunt.

Maximilianus Sfortia.

I C est ille Maximilianus Sfortia, qui insigni beneficio Iulij Pontificis, & Heluetiis Venetisque armis paternum in Regnum restitutus, neque ore quicquam Sfortianæ stirpis generosis vultibus respondit, neque ingenij indole & moribus quicquam dignum ingenuo Principe ad paterni spiritus similitudinẽ exprimens, ad Principatum attulit. In omni namque actione sordidi animi & planè vecordis cogitationes absurdo sæpe sermone stolidoque afferre videbatur. Ex interuallis enim quædam modò peracris prudentiæ, sed fugacis; modò subtilissimæ suspicionis, & inconstantis sensus, modò labantis memoriæ, & nonnunquam conceptę & crescentis insaniæ argumenta præbebat; vtpotè qui interiorem tunicam & subligacula non permutaret; nec offenderetur odore sordium sponte enascentium, nec pediculorum aspectu, eos frequentes progignente densissima atque impexa coma. Ocreis etiam coriaceis, quibus pedes & tibias induebatur, frigidam aquam nonnunquam immittebat, vt pedes refrigeraret. A' qua rerum fœditate quandoque discedebat, quum hæc molliter reprehendentes summi viri, Prosper Columna, Raymundus Cardonius, ipseque etiam purpuræ habitu & armorum authoritate verendus, Sedunensis Cardinalis bene lotum & tersum esse iuberent, & ad elegantem vestis cultum deducerent. Quandoquidem in ea correctione vel Cubiculariorum monita, vel illustrium

lustrium fœminarum iocundæ suasiones nihil proficiebant; Medicisq; tantum curandus ita relinquebatur, vt cuncta remedia violenter repudiaret, nec vnquam vti imperiosus, se Principem esse obliuisceretur. Franciscum germanum fratrem ex arcano oderat, obtrectatione dominatus, quum ille sapientior & potior administrando imperio haberetur. Per hæc interualla multis artificiis depulsa atra bile, eo tenore gessit Principem, vt quod veræ conualescentiæ indicium erat, grauiores curas Senatoribus demandaret, ipse autem venationis & aucupij voluptate, aut iocunda familiaritate illustrium fœminarum oblectaretur, & iam non insanus ad bellica consilia & munia se conuerteret. Ingruentibus siquidem Gallis ad Nouariam obuiam profectus, adeò fortiter & alacriter se gessit, vt inusitata virtute deletis hostibus insigni victoria potiretur, quanquam eosdem hostium Duces Tramulium & Triuultium, atque eosdem sociorum pręfectos, qui supremam ex perfidia Ludouico patri calamitatem attulissent, hisdem in campis vti nomini suo fatales exhorresceret. Per hunc modum fide atque virtute Heluetiorum confirmatus, ambigua salutis spe, quum plerique veneficis potionibus & fascinatione quadam conuulsam ei mentem crederent, Principem gessit, vsque ad aduentum Francisci Galliæ Regis, qui capto ad radices Alpium Cottiarum Prospero Columna, cum Heluetiis demum memorabili acie iuxta Mediolanum conflixit; victorque inde Mediolano potitus, Maximilianum in arcem compulsum obsedit, mirisque machinationum artificiis, quę Nauarri ingenio parabantur, conterritum, atque intestinas suspicantem insidias ad deditionem compulit, ea conditione, vt in Gallia honestum traducendæ vitæ præmium ferret. Non defuit promissis Rex ingenio clemens, ac omnia quæ ei obseruato potius quàm custodito tribui poterant, liberaliter concessit. Sed ille amissi Principatus memor, & iam mentis propè compos, miseriæ suæ & dedecoris gnarus, quum sæpe ad veterem ingenitæ vesaniæ morbum recideret, post aliquot annos, dũ Franciscus frater qui in eius locum

à Leone Pontifice fuerat reductus, oppugnaretur à Cæsare, & à Clemente Pontifice enixè defenderetur, vagæ febris morbo oppressus interiit.

PLACIDII Placentini.

Hostibus expulsis regno præfectus auito,
Gestabat Princeps aurea sceptra manu.
Nec quæ sceptrigerum deceant coluisse, fatentur
Inculti mores, ingeniumq; rude.
Attamen hic fato fretus, felicibus armis
Nonnunquam victor mira Trophæa tulit,
Idq; breui gaudens inuitus Regna reliquit,
Hostiliq; miser concidit hospes humo.
Non huic insignes titulos celeberrima virtus:
Sors dederat ludens, vis inimica rapit.

Philibertus Aurantius Princeps.

LACTEO colore & subtonsa flauente coma, cæruleisq; oculis ciere prælia solitus erat Philibertus Aurantius, ab Arausio vetere Romanorum Colonia, cui progenitores imperabant, vocatus. Fuit is Salonia apud Burgundos illustri familia editus, propterea que Cæsari Carolo apprimè carus, quoniam eius genus non obscura propinquitate cōtingeret. Erat Philibertus Gallica alacritate belli cupidus, quamobrem tametsi erat tyro & planè iuuenis, non admodum difficilè fuit, vt in Italiam sicuti magnopere cupiebat, à Cæsare mitteretur, exorto tum fortè bello inter Cæsarem atque Pontificem. Verùm spes eius Fortuna elusit; nam ab Hispania solués, in medio nauigationis cursu, ab Aurianis triremibus, quę tum Regi Gallo operam nauabant,

nauabant, est interceptus; neque prius à Gallis custodia vlla conditione emitti potuit, quàm beneficio renouati fœderis, quo vtrinque captiui, & ante alios Vgo Moncata, & Petrus Nauarrus sine pretio dimittebantur. Exinde Borbonio adhæsit, à quo vti erat & strenuus & acer bellator, commendante Cæsare totius equitatus præfecturam promeruit; in idq; munus adeò ardenti feruidoq; ingenio incubuit, vt iuxta Placentiam à Pontificiis hostibus tumultuaria in pugna circumuentus, & equo penè detractus, amissis cristis ægerrimè sese periculo explicans, elaberetur. Quamobrem ab hostium ducibus sibi iterum pugnaturo comiter peteret, vt pecunia illico se redimi paterentur, si casus incidisset, vt in eorum potestatem deueniret; vtpote qui custodiæ iterum includi, & se bello à quo petebat laudem excludi nollet; & variis spectatæ virtutis operibus atque periculis famam omnino adipiscendam arbitraretur. Aduenit non multo pòst è Germania Georgius Fraispergius cũ quatuor legionibus, quibus postea Borbonius se Ducem præbuit, quum Georgius graui correptus morbo Ferrariam secessisset. His copiis sese adiunxêre veteranæ Hispanorum cohortes, concedente Antonio Leua, qui in præsidio Mediolani persistebat. Itaque cum hac mole copiarum in Bononiensem agrũ est descensum præeunte equitatu, qui obuia quęque ædificia barbara crudelitate succêderent; nec quisquam ferè Ducum qui Pontifici, aut Venetis & Gallis militarent, repertus est, qui obstare ferro & flammis cũcta vastantibus auderet; atq; ita superatis alpibus nemine iter eorum demorante, aut saltuosis Apennini in locis à fronte præpediente, ad vrbem Romam conuolârunt, magna sorte Aurantij, qui oppressis passim Pontificiæ ditionis incolis, ingentem fecit prædam, cadenteque Borbonio in limine captæ Vrbis, vniuersi exercitus Imperator est appellatus. Lætus itaque tanto imperio, cui supra quadraginta millia hominum parerent, à quibus vrbs Roma improuisò capta, immanissimè vastabatur; nihil antiquius habuit quàm perducta vndique fossa, arcem dispositis præsidiis circumuallare, vt Pontificem & magnam Senatorum partem, qui exterrefacti subita irruptione hostium in arcem confugerant, in potestatem cum pretiosiore eorum gaza redigeret; parumq; interea miserrimi Populi omnibus tormentis excrucitati, eiulatu & lachrymis permoueretur, quũ inter se Germani atq; Hispani, hisq; nihil mitiores Itali, auaritia, libidine, crudelitateq; contenderent. Cæterùm Aurantius quum interdiu obequitando circumuallatæ arcis munitiones & custodias inspiceret, ab emissa sclopetto accuratiùs glande, sinistra in mala paulò infra oculum graue suscepit vulnus; sic vt eo vulnere postea non planè scilicet obducta cicatrice, rubête mala deformis euaderet. Adhæserunt Aurantio cuncti ferè è Gallia exules Borbonij authoritatem secuti, quos pestilentia vsque adeò atrociter mox vexauit, vt ex his notior Lorsiuus ipsiq; maximè familiaris cũ sodalibus interiret; & Germanorum atque Hispanorum corpora pestilenti lue correpta omnibus in locis tumularentur. Dedito autem Pontifice, & perpetua statione custodito, piorum Regum animos generosus incessit pudor, quòd sacrorum Princeps, ad ludibrium totius terrarũ orbis gentium, vsq; adeò indignè atque nefariè summis iniuriis mulctaretur; atque ita Francisci Galliæ, & Henrici Britanniæ Regum auspiciis Lotrechius Alpes traiecit, vt Pontificem detractis Vrbe Barbaris carcere liberaret. Qua de causa periculo territus Cæsar, vt impietatis infamiam effugeret, Pontifici vt se auro redimeret concessit, quo militi ad tuendam Neapolim perrecturo stipendia soluerentur. Itaque Pontifex persoluta pecunia, arce post septimum mensem elapsus, ad Orbitum Tusci agri vrbem se contulit. Aurantius verò & Alfonsus Vastius copias Vrbe eduxerunt, vt Lotrechio longitudinem Italiæ iustis factis itineribus emetienti, & in Apuliam contendenti, apud Troiam opponerentur. Quo in loco Aurantius & Vastius Lotrechium, facta prælij potestate displosisq; tormentis, prouocantem refutantes substiterunt, ignobiliq; discessus properãtia Neapolim contenderunt, quum oppida cuncta Lotrechio aut expugnãti aut in deditionem recipienti Gallica Vexilla passim attollerent. Aurantius compulsus in vrbem Neapolim, & planè circumuallatus, vrbem à militibus sensim direptam ita à Gallo hoste seruauit, vt Lotrechius ducesq; omnes, cum multo maxima parte exercitus, ingruente pestilentia, & bello & obsidioni finem imponerent, & Aurantius non suæ virtutis, sed insperato Fortunæ commodo lætaretur. Ab hac victoria Aurantius capite atq; Fortunis Andegauensis factionis Regulos, qui præproperè rebellassent, acerbissimè mulctauit, ac inusitata atq; præcipiti liberalitate eorũ bona militibus suis diuisit, vsque adeò prodigè & inconsultè, vt Cæsar id grauiter ferret, quum Regnum non sibi sed Aurantio & militibus seruatum diceret. Sequenti autem anno Aurantius cum omnibus copiis in Etruriam euocatus est à Clemente Pontifice, qui patriam sibi omnino Cæsarianis armis recuperandã existimabat, postquam Florentini cum Gallis icto fœdere; & transmissis contra Cæsarem auxiliis consentirent. Ea autem Florentiæ vrbis cœpta atque instituta est obsidio, vt pertinacia obsessorum Ciuium constantiam hostium adæquârit; vrbsq; tantis opibus oppugnata est, vt nec vndecimo quidem mense multa perpessi incommoda, perdomiti, erumpendum potius, & prælij vel iniquissimi aleam pro libertate subeundam esse, quàm de deditione agendum decernerent: è Pisisq; auxilia accersenda arbitrarentur, vt validiùs cùm virtutis, tum & peruicaciæ suæ supremum ederent conatum. Tumverò accidit, vt Aurantius de aduentu auxiliorum edoctus, consilium caperet, tam necessarium quàm ipsi fatale atque hostibus, scilicet obuiam eundi atq; in itinere con-

fligendi. Igitur partitus copias cum Ferdinando Gonzaga, qui castra tueretur; ipse cum delecta parte exercitus contra hostes contendit; hisq; occurrit in Pistoriensiũ montibus apud oppidum Gabinianum, non procul ab eo loco, in quo Romanos Petreiò Duce, Catilinam fudisse, atque interfecisse incolæ memorant. Florentinorum copiæ quibus præerant in fronte Ferrucius ciuis Florentinus, ex mercatore repentè Dux factus, in tergo Paulus Rentij Ceritis filius, eo consilio circiter septem millia hominum per alta atque ardua loca iter habebant, vt vim hostilis equitatus vitarent, & non magno circuitu, quanquam salebroso, ad vrbem deferrentur. Iam Gabinianum oppidum intrabant, quum apparuêre Cæsarianorum signa, quibus conspectis properantiùs quàm decebat, Ferruciani in oppidum sese inferre cœperunt; vt loco munito, si hostis vrgeret, æquiùs se defenderent. In laxatam itaque & gressum intendentem hostium aciem Aurantius equitatum procurrere iussit; ipseq; pugnandi auidus paululum antè prouectus, dum per arduum atq; impeditum tramitem in hostem ire properat, glande traiectus primus ferè omnium cadit, quum à parte alia Alexander Vitellius hostes inuasisset. Nemo ferè vel suorum, vel hostium cadẽtis Aurantij casum animaduertit, sic vt non prius quàm à vagante eius equo qui erat spadix, & phaleris albicanteq; crista conspicuus cecidisse nosceretur: quo spatio Florentinæ cõpię fusæ deletæq; sunt, & Ferrucius intra oppidum interfectus, & Paulus captus. Cadauer Aurantij, vti erat laciniâ atque armis expoliatus, à lugente armigero ita sarcinario iumento impositum est, vt inuolutum vili gausapa, vtrinque pendentibus brachiis & cruribus, & capite luctato Pistorium deferretur, & tanquam victori solennes inferiæ dicerentur; non iam obscurè hominibus Dei magni vltoris vim agnoscentibus, postquàm nefarij belli præcipuos Duces Borbonium, Moncatam, & ipsum Aurantium, tribus fulminibus vindicatâ impietate sustulisset.

BENEDICTI VARCHII.

Aspice quàm toruo meditans fera prælia vultu
Spiret adhuc, gestetq; oculis ac pectore Martem
Auratis fulgens princeps Aurantius armis.
Quem tristi Italiæ fato, genitumq; ruinis
Tybri tuis, atque Arne tuis, non optima nostris
Gallia produxit, misit Germania damnis.
At tu (verum aliter neuerunt fila sorores)
Auranti Philiberte ingens Salonia proles,
Dum res immodicas, dũ regna Oenotria, magnæ
Dum sceptrũ Ausoniæ, dum totius orbis habenas
Mente agitas, voluisq; atros sub corde furores.
Quum propè bis senis iam mensibus oppugnares
Vndique deserta pulcherrima mœnia Floræ,
Dum properas multis cum millibus obuius ire
Ferrucio, prohibere parans ne transeat, ipse
Ipso in principio conflictus, protinus omnes
Antevolans, ictu glandis traiectus ahenæ,
(Quo Catilina loco pœnas dedit impius olim)
Infimus vt miles, primo cadis impete, & illa
Illa tua in tenues spes tecum euanuit auras.

Pompeius Columna Cardinalis.

AMBIGVAM equidem famosi nominis sui laudem reliquisse videri potest hic ipse Pompeius Cardinalis, quum miro ingenio diuersissimi muneris partes aptissimè impleret, & in sacra purpura mitratus, & militari in sago galeatus, non periti modò, sed affectati etiam sacerdotis ante aras, & in castris prouidentissimi & strenui Ducis officia exequeretur. Nam ad vtrunque munus, cùm peramplum excelsi corporis habitum, tum grauis pariter & periocũdi oris gestum & facundiam illustrem, quò oporteret, decentissimè transferebat. Sed factiosa in vrbe, aulaq; omnium maledicentissima, de se promiscuæ famæ materiam ingeniis præbuit, moribus suis impensè laudandis aut peracerbè lacerandis; vtpote qui modò temperatis atque illustribus vtriusque disciplinæ consiliis, modò turbulentis actionibus claresceret, quibus Clementem ab se præclaro studio ad Pontificatum prouectũ ita circumuenit & oppressit, vt Bonifacij octaui funesta memoria renouata videretur; vnde odium valde ingens apud multos, singularem verò gratiam apud Cæsarem promeruerit. Cæterùm quibus de causis ab amicitia Clementis discesserit, tuituræq; patriæ arma intulerit, diffusè à nobis perscriptũ est eo in libro, quo ipsius Pompeij vitam syncera fide ad posteros misimus, admirandam vtique potius quàm imitandam. Vir enim ingentis animi efficacissimæq; virtutis, & industrię (modò factionis odium facessat) non ipso tantùm Pompeij nomine, sed Magni item cognomento dignus existimari potuit; nisi infaustus Senator, & malus omnino ciuis, vastata Patria, & Senatui & populo Romano apparuisset. Ad extremum, qui exequiis intermortuæ Patriæ & capti Pontificis Tragœdiæ interfuerat, ciuitatis resurgentis, & restituti Pontificis simulachrum videre potuit. Verùm secus ac optabat, maturo fato cedens, Clementem biennio anteiuit, quum apud Neapolim Regno administrando Præfectus à Cęsare, post comestas ficus biferas, quas multa niue refrigerârat, in complexu Augustini Nyphi, clarissimi Philosophi, integris sensibus expirasset, anno ætatis quinquagesimo ter-

mo tertio, quum Carolus Cæsar comparatis ingentibus copiis Solymano in Pannoniam redeunti ad Viennam occurrisset.

IOVII IVNIORIS.

Virtutem mirata tuam, tuaq; inclyta facta
Lætata est tanto Roma superba viro;
Virtutem illa eadem indoluit, tuaq; inclyta facta
Ingenio ciuis Roma casura sui.
Sic patriæ carum virtus te fecerat; orbi
Illa eadem ingratum reddidit, & patriæ.

Aloisius Grittus.

EMORABILE profectò exemplum Fortuna edidit in Aloisio Gritto eleganti certè homine, sed supra æquum ambitioso, auidissimoq; dominatus. Eadem enim illa, vti leuis & insolens sæpe conuertitur, vt se humanarum rerum dominam ostendat, & arrogantiam nouorum hominum petulantissimè castiget. Grittus namque Barbarico cultu, cùm pictæ, talarisq; togæ, & inflexi ad aurem pilei, qui ex pretiosis Sibellinarum pellibus constaret, tum superbo incessu, & sermone prætumido, Proceres Turcas referebat. Is Andrea Gritto, qui postea Veneti Senatus Princeps extitit, ex Græca concubina Byzantij genitus atq; educatus, se totum in familiaritatem Othomannicæ aulæ Principum, & Turcici sermonis consuetudinem dedidit, tanta ingenij solertia, vt ex mediocri mercatore insignis publicanus euaderet; vno præsertim

mirificè fauente Habraymo purpurato, qui eum in vectigalium licitatione ſubleuabat, & ſupra competitores Turcas impotenter efferebat, vnde Gritto magnæ opes atque inſignis authoritas creuit, quam florentis patris dignitate, ſplendoreq; domus & conuiuiis, multaq; largitione rerum elegantium, in omnes profuſus atq; munificus tuebatur. His commerciis Habraymo quærendarum gemmarum cupiditatem iniecerat, quarũ flagrantiſſimo ſtudio Solymanus ipſe teneretur. Earum autem delectatione vſque ad inſaniam prouecta, Grittus ex frequenti indicatura certiſſimus erat æſtimator, & ſolertiſſimus etiam mango, cuius artificij ſecretiorem domi tabernam haberet. Diſſerebat verò ſæpiſſimè nihil omnino vel ad dignitatẽ totius ornatus, vel ad exprimendam ſummi atque auguſti Regis maieſtatem, in longè maximo Imperatore ſpecioſiùs & luculentiùs haberi, ipſa lectiſſimarum gemmarum multiplici copia atque apparatu. Itaque vſq; ad inſaniam Solymanus, toto terrarum orbe perquiſitas, & magno emptas pretio in vnum coegit, vt his cuncta inſtrumenta cubiculi, & equeſtris cultus, atque etiam podij parietes exornaret. Cellam enim argenteis atque aureis laminis circumſeptã erexerat in extremo hortorum ſuorum angulo, quo vtriuſque Boſphori pelagi ſpatia proſpectaret. Sed mirè ad Solymani ſpatium reſponderunt galea aurea & ſceptrum, & cryſtallinum operoſo incluſum auro ſpeculum, quæ ingenio Gritti adinuenta & fabrefacta Venetiis propter gemmarum admirabilium copiam, cælaturæq; præſtantiam, Octuaginta myriadum aureæ monetæ pretium excedebant. His inuentionibus, quæ ad faſtum ſuperbiſſimi Regis arriderent, ſummam Grittus gratiam adeptus eſt, ita vt ſpe adipiſcendi honoris inter Baſſas ſenſim ad Mahometis ſectam tranſiturus crederetur. Itaque ſecutus Solymani caſtra, quum ille oppugnatum Viennã in Noricum vſque proceſſiſſet, & Ioannem Zapolium Tranſyluaniæ Vayuodam inſigni liberalitate in Pannonia Regem conſtituiſſet, Grittus nouo Regi adhæſit, præſtititq; ei operã militarem aduerſus Germanos, & eos Hungaros, qui Fer-

qui Ferdinando Regi fauerent. Vbi verò Ioannes & authoritate Solymani, & Turcarum auxiliis in Regno confirmatus est, incessit Gritto, grauioris ambitus libido, vsqueadeò ingẽs, vt non obscurè ad Pannoniæ Regnum aspiraret. Ioannes namque, quòd pacisci cum Ferdinando, & pace frui percuperet, Solymano suspectus euaserat; quòd ingratè atque indignè facere videretur, qui aliunde fœda pactione firmandas opes suas arbitraretur, quàm à virtute fideq; inuictissimi Imperatoris, qui Regna dono dare, & ex priuatis homunculis Reges efficere cõsueffet. Propterea Grittus legationem sibi in Pannoniam impetrauit, vt Hungaricis inspectis rebus operam daret, ne alicunde Othomannico nomini contumelia pararetur. Hac spe Grittus cum amplissimis Solymani mandatis, magnoq; seruorum & Turcarum comitatu Byzantio profectus, per Moldauiam, vbi Petrus Vayuoda, Solymani incertũ hostis an socius, imperabat, in Daciam peruenit, quæ hodie Transyluania dicitur. Ibi quum constituto prætorio Prouinciæ conuentum habiturus crederetur, citarenturq; Proceres, Americum Cibachum, Varadinensem episcopum, & eundem cum militari præsidio vetere Hungarorum antistitum cõsuetudine prouinciæ prędidentem, quòd tardius ad edictum veniret, noctu ad Braxouium castra habentem, inuadi & per Ianũ Docciam Hungarum interfici iussit, vt sublato summæ potentiæ æmulo, passim cæteris formidatus ad Budam contenderet. Sed vir æquè ambitiosus & cruentus, in vestigio admissi sceleris pœnas dedit. Namque ad cædem sacrati & nobilissimi viri vindicandam, erexêre se Stephanus Maylatus & Gotardus genere Saxo, ipsi Americo propinquitate atque amicitia coniuncti. Atque ita supra quadraginta armatorum millia in vnum coegêre, adortiq; Grittum ad oppidum Meges, eo euentu obsedêre atque oppugnauêre, vt destitutus spe auxiliorum, quod neque præfecti Turcæ Nicopolitanus, & Samandrensis, transire Danubium veriti, non facilem operam laturi forent, & Ioannis Regis præsidia longè abessent, se hostibus dedere cogeretur; atq; eo modo ostentans Solymani diplomata ad prætorium Gotardi atque Maylati deductus, iussu eorum exorto Hungarorum vlulatu, tanquam hostia Americi manibus mactatur, trucidato eius comitatu, & direpta gaza. Duo eius liberi adolescentes, quorum natu maior Antonius ad Agriense sacerdotium erat destinatus, Moldauis traditi sunt, à quibus aliquanto pòst immaniter necantur. Doccia ipse comprehensus, qui author & suasor Americi cædis fuerat, magno ludibrio à sæuiente turba dilaniatus est. Atque ita qui Regnum affectabat, gazam omnem, quæ erat pretiosissima, vitamq; simul & liberos puncto temporis amisit.

FABII SEGNII Florentini.

Tegmine barbarico capitis, cui purpura & aurũ
Intextum gemmis radiat splendore corusco,
Insignem cernis iuuenem, & fulgentibus armis,
Byzanti genitum Graia de pellice Grittum.
Ante alios Regum Regi gratissimus omnes
Hic fuerat Solymo; tenebrisq; emersus ab atris
Prodierat superas paulatim in luminis oras.
Sed nimis ardentem rebus tumidumq; secundis,
Dum miserum torquet regnandi dira cupido,
Quæ solet, in præceps deiecit culmine ab alto,
Vertere funeribus claros Fortuna triumphos.

Alfonsus Ferrariæ Princeps.

N Alfonso Atestino Ferrariæ Principe, vt ex seuero & peracri oris ductu coniectari licet, & nos vidimus, ingenium egregiè firmum stabileque & præcellens, quocunque extra literas verteretur, enituit. Abdicârat enim planè vir cuncta iocũdæ adulationis & morosæ grauitatis lenocinia, ipsis plerunq; cognata Principibus. Quandoquidem singulas cogitationes, & singula propè exercitamenta corporis, ad bellicas rationes reuocaret, & nihil omnino molle aut remissum complecteretur, vel ipsa naturę consuetudine, vel necessitate tot incumbẽtium bellorum, quæ omnem inertiam vel desidiosis excuterent, & virum, vti oportuit, cùm salutis, tum dignitatis suæ memorem excitare, & ad insitam virtutem factis extendendam incitare posse viderentur. Itaque Alfonsus à nobis peculiari volumine celebratus, vti magnanimum bello Ducem atque optimum pace Principem decuit, subacto corroboratoque multis periculis ingenio, firmoque semper pectore cuncta aduersæ Fortunæ iacula tam fortiter excepit, quàm feliciter auertit. Trium namque maximorum Pontificum diuina atque humana arma, odiaque perpetui insidias tanta infracti animi constantia superauit, vt gloriosam triplicis triumphi lauream (si de sacrosancto hoste triumphare fas foret) meruisse dici possit. Obiit Alfonsus climacterico anno propinquus, quum liberos ad certissimam frugem contendere conspiceret, & nato iam sibi nepote in spem longæ successionis lætaretur. Hisdem autem diebus concepit febrem, quibus nunciata ei mors est Clementis Pontificis: ob idque excessit è vita seipso lætior, quòd primus comitiorum diebus Farnesium Cardinalem, Pontificem renunciatum fuisse didicisset,

quasi nihil sibi optatiùs & meliùs accidere potuerit, quàm quòd pro implacabili hoste, veterem amicum, à quo omnia facilè impetranda forent, quæ Atestinæ domus imperium stabilire atque augere possent, esset habiturus.

RAINERII.

Quàm bene bellipotens Alfonse ex aggere tundis
Barbara terrificis agmina fulminibus,
Sulphurea quū in nube atq; igne coruscus aheno,
Ceu superûm æthereo quum tonat axe pater;
Obuia prosternis generi monstra horrida nostro,
Sic eat, ô qui almam diripit Ausoniam.
Quā bene & æquoreas ineuntes fulmina puppes,
Et Venetum armatas in tua sceptra manus
Disiicis, atq; alto figis rostra ærea templo,
Martia virtutis signa secunda tuæ.
Suspensam vt cernāt classem, stupeantq; nepotes,
Vtq; eat Hadriaco celsior Erydanus.
Quin Iulij eludis robur, rictusq; leonis,
Atq; inclementes in tua fata dolos.
Macte animo: felix natu Hercule, & Hercule patre,
Quo cum alta inuicto nunc teris astra pede.

FAERNI.

Clemētem postquā Medicem, cui tempora nuper
Tiara cingebat triplex,
Extinctum Alfonsus Dux audijt, illicet acri
Correptus ægritudine,
Illius mortem est properata morte secutus
Funusq; iunxit funere.
Præ luctu perijsse, inquis, nimioq; dolore?
Immò id quidem præ gaudio.

Hippolytus

Hippolytus Medices Cardinalis.

HOC Hungarico militari cultu Hippolytus Medices Cardinalis, quum è Pannonia, vbi Legatus apud Cæsarem fuerat, abeunte Solymano rediſſet, à Titiano Pictore eximio Venetiis ſe pingi iuſſit. Hunc Iulianus, Leonis Pontificis frater, Vrbini exul ex nobili vidua ſuſceperat. Infans in ipſo vitæ ſimul & mortis limine, quum eum mater admiſſi ſtupri impio pudore necari iuſſiſſet, ancillæ miſericordiâ ſeruatus eſt. Creato Leone Pontifice triennis cũ nutrice Romam venit: tanta verò ſuauiſſimi oris indole, ſermonisq; feſtiui lepôre mirabili extitit, vt Pontifex eo ad pedes ludente, mirum in modum oblectaretur, & ea ſpecie in cœnaculo Vaticano à Raphaële (vti videmus) exactiſſimè pingi iuberet. Vbi adoleuit, literis liberaliter eſt inſtitutus: oſtendebat enim ingenium habile ad omnia perdiſcenda imitandaq;. Ei namque ſupra ætatis captum ante omnia mira vis inerat poëtici ſpiritus; ſic vt Virgilij ſecundum Æneidos librum in Etruſcum ſermonem lepidiſſimè verteret, & proloquia Hippocratis ab arte medica, in vſum bellicę diſciplinæ, æmulatione feſtiuiſſima transferrentur. Sed non multò pôſt à literis ad exactum totius Muſicæ ſtudium deflexit, peritiſſimo quoque artificum & phonaſcorum ſibi aſcito, pariq; ue flagrantis ingenij cupiditate, omnis ſymphoniacæ modulationis, organis vſqueadeò eruditè pertractatis, vt prædulcis Citharœdus, Lyriſtes numeroſus, Fiſtulator eximius, & incomparabilis Tibicen euaderet; œnochordaque item argutiſſimis percurreret digitis, quandò ærea etiam membraneaque tympana bellico crepitu militares animos excitantia, diuerſiſſimis

concentus numeris editis,cùm nostrorum,tum Barbarorum more stupenda imitatione propulsaret. Quum in his studiis iuuenili alacritate totus esset, Clemens eum legit in Senatum, ratus eum ad grauitatem animi componi posse. Ex arcano autem id Pontifex petebat, vt Hippolyto sacris initiato, Alexander eius patruelis iuniore Laurentio genitus, Etruriæ principatu solus potiretur, quòd tum propter ingenij firmitatem (quanquam esset literarum expers) in sustinendo tuendoque dominatu potiorem existimaret. Verùm Hippolytus purpuræ honorem ita contempsit, vt Clemens eum indignis sacro ordine studiis & voluptatibus deditum, grauiter increparet, dedecorantemq; nihilo secius senatoriæ amplitudinis dignitatem, importunæ insaniæ pœnas citò daturum diuinaret. Nam ad theatrales ludos, equestresque decursiones, edendaque simulacra præliorum, sumptuosi & varietate gaudentis ingenij libidinem detorserat: quanquam præter hæc incredibili magnarum venationum cupiditate incensus, numerosum insignium canum & nobilium equorum apparatum grauissima impensa tueretur: tanto etiam vitæ splendore, vt in mediis nemoribus apud fontes, totius aulæ Romanorumque iuuentuti frequentissimè epulum daret. Quæ omnia Clementem è tanta clade Vrbis carcerisque miseria nuper emersum, egentemque pecunia, & quòd augendo mœrori plurimùm intererat, naturâ parcissimum, mirabiliter vulnerabant. Nec diu pòst Pontificem lethalis inuasit morbus, & eripuit: cuius morte, quanquam in Hippolyto suscepta vitæ studia minimè refrixissent: is tamen in Comitiis opportunissimè se collegit, multosque secum ex veteribus amicis perducens, Farnesio Cardinali, vt Pontifex renunciaretur, præcipuus extitit suffragator; cuius studij eum mox pœnituit, præter spem Anconitana legatione, quæ sibi per interregnum promissa fuerat, indignissimè fraudatus. Qua ex re, animo vehementer perturbato, inuidere apertiùs fortunæ fratris, atque eius vitæ insidiari cœpit, deprauantibus eum atq; impellentibus Florentinis, veteribus Mediceæ familiæ inimicis, principe horum Philippo Strozza. Hos enim exilio pulsos, Hippolytus in amicitiam receperat, & arcanis consiliis vsqueadeò inconsultè adhibebat, vt fratri ex subitario tormentarij pulueris incendio, execrabile exitium machinaretur. Eo siquidem sublato, dominatum Florentiæ adipisci se posse per exules, vanissima cogitatione confidebat. Sed Dij immortales immane abominati facinus, certa indicia Alexandro detexerunt. Quæ omnia Alexander per Cæsaris Legatum Paulo Pontifici detulit, comprehensusque est eius scelesti consilij conscius Octauianus Zenga ex Hippolyti Satellitibus. Quâ perstrictus infamiâ, & non vano pauore correptus, quòd suas fortunas & sacerdotia à Pontifice cupidissimè peti crederet, in Tyburtem agrum profugit. Nec ita multò pòst conuerso ingenio, perspectaque exulum malignitate, cum fratre redire in gratiam, & conditiones pacis à Cæsare petere constituit, qui tum in Africa bellum gerebat. Sed quum nauigium nauigaturo Neapolim pararetur, ad oppidum nomine Iter Appiæ viæ impositum, non procul à Fundis subsistens, in mortiferam febrem incidit, paucissimisque diebus iuuenis, longè omnium eruditi ingenij nobilitate, decore vultus, & illustris vitæ splendore florentissimus, ex humanis est ereptus, magnâ herclè exulum lætitiâ, magnoque Pontificis commodo, quum hic eius spoliis nepotes suos ditaret: illi verò vno auulso, alterum tanquam fratris ope destitutum (vti mox euenit) facilè tolli posse diuinarent, & subinde inducta veneni suspicione, eius criminis notam Alexandro affigere conarentur: sed ea suspicio prorsus inanis euasit, quum præcipui eius comites Danthes & Bellingerius, ac Raynaldus, eadem autumnalis cœli maligna intemperie periissent. Relatum in Vrbem eius funus, vrbanæ multitudinis ordinumque omnium verissimæ lachrymæ (quod antea surda in Vrbe nemini contigerat) per triduum decorârunt, quum tumultuario apparatu lugentium Afrorum & Æthiopum humeris ædibus suis inferretur. Nam præter hos præstantissima eruditionis exquisitarum artium ingenia, patrono inexhaustæ liberalitatis ante diem erepto orbata destitutaque, de Fortunæ sæuitia conquerebantur. Eius namque domus, ex omnibus cogniti orbis gentibus virtute animi aut corporis proceritate conspicuos, liberaliter admittebat; videreque erat homines diuersissimo sub cœlo natos, eundem dolorem ex Heri morte, eandemque tristitiam, sed dispari vultu, garritúque dissono contundendo pectora, sulcandoque ora vnguibus, præferentes. Gaudebat siquidem ille mirum in modum, quòd Barbari viginti amplius linguarum in eius Cœnaculis recenserentur. In his fuêre Numidæ Regulorum sanguine progeniti, qui equitandi desultandique peritia spectantium oculos admiratione complerent. His accedebant Tartari Sagittarij incomparabiles & Æthiopes, qui in luctatione & palæstra quosque validissimos anteirent. Ex India porrò natandi, vrinandique peritos, quibus studiis iuuenili feruore impensè deditus, tanquam magistris ad æmulationem vtebatur. Turcas autem, tanquam ad expedienda arma promptissimos, in venationibus ita exercebat, vt interdiu noctuque corporis custodiæ præcipuos adhiberet; egregio certè exercitationum genere, nisi dignitatis oblitus, per vanitatem ostentandi militaris ingenij, salutis quoque aleam stultè periclitari, quàm familiæ atque ordinis decus tueri maluisset. Non inane autem prodigium imminenti morti suæ præstruxisse videtur, quum pro argumento insignium suorum, crinitum cometem iuuenili atque amatoria vanitate gestaret, qua specie diro olim fulgore in cœlo ardens C. Iulij Cæsaris necem portendisset.

ANTONII

ANTONII VACCAE.

Floruit Hippolyte, & tecum fato occidit vno,
Quo reliquum antiquæ laudis & artis erat.
Id tua claudebat totum augustissima quondam,
Orbis terræ instar quæ domus vna fuit;
Nec tibi magno animo quisquã se æquasset et au-
Grandibus, aut larga, munificaq; manu; (sis
Nec poterat Fortuna tuis multum addere rebus,
Quum iuueni iniecit mors violenta manum.
Tunc bis te vndenis de gentibus ora clientum
Fleuerunt, cineres condideruntq; tuos.
Tantus eras, tamen inuidiam vitare nequisti,
Liuoris cæcos nec superare dolos.
Scilicet obuia quæq; sibi domat ardua virtus;
Sed domuisse vnam non potis inuidiam est.

Franciscus Sfortia II. Mediolani Princeps.

INSIGNI herclè humanarũ rerũ exemplo Franciscus Sfortia II. inter maximè ærumnosos Principes, diuq; alternę fortunæ fluctibus iactatos censeri potest; vtpotè qui triennis cũ patre Regni sui penatibus eiectus, vnũ & vigesimũ annum in exilio vitam sæpe inopẽ, & inter spes & metus valdè solicitam transegerit, peccata aliena potiùs q̃ sua semper lugẽs, atq; inde pœnas expectãs: nec tamen vnquã animũ despondens, quod in eo fatalis propè fortitudinis & infractę constantię documentũ fuit. Post exactũ paterno imperio Maximilianũ fratrẽ, ipse quinquennio pòst, communibus Leoni, Pontificis, & Caroli Cæsaris armis reductus

grauissima instaurati toties belli à Gallis hostibus pericula subiit. Sæpe eum pœnituit bella suscepisse, quæ sibi nihil armis exercitato, egentissimoque pecuniæ semper nouas, & propè inextricabiles rerum difficultates importarent. Quibus malis, qui ab initio studiosissimè expetitus fuerat, Insubribus demùm odiosus & grauis, & notis propè omnium damnatus euaderet, vsqueadeò crescente inuidia propter innumeras, & nunquam desituras cogendæ pecuniæ acerbitates, vt nonnulli eum tollendum arbitrarentur, & inter alios Bonifacius Vicecomes ex familiaribus aulæ insigni eum perfidia equitantem, impresso pugione supra humerum ad ceruicem, sed leui ictu vulneraret, elapsusque tot circumstantium Prætorianorum diligentiam, pernici vectus equa, intactus effugeret. Tria bella tribus præliis Christianorum præsertim auspiciis confecerat, quum Lotrechium ad Bicoccam, Gofferium Amiràtem & Heluetios ad Sesithem amnem superasset, & demũ Prospero & Piscario Ducibus, Ligures Genua capta subegisset. Quarto autem bello, quod longè maximum Rex Franciscus ipso ductante, Galliç Cisalpinç intulerat, quum victus prælio Rex hostis ad Ticinum, captusq; fuisset, ita secundo euentu Sfortia lætatus est, vt totius victoriæ fructu excluderetur, accusareturq; proditionis à Piscario atque Antonio Leua, qui Cisalpinæ Galliæ imperium non Sfortiæ, sed Cæsari partum volebant, ita vt Sfortiam exitiali calumnia circumuentum in arce obsiderent, & totius ferè ditionis vrbibus spoliarent. Non tulêre indignitatem atque insolentiam iniuriæ Pontifex Clemens, Venetusq; Senatus, atque ipsi demum Galli ex hostibus socij & defensores facti, quòd omnium interesset ad salutis & libertatis tuendæ nomen, Sfortiam conseruare, nec externis rapacissimis Cæsaris militibus Italiam diripiendam præbere, patique vt vnus Cæsar tantis auctus opibus, cæteris ad arbitrium imperaret. Sed Fortuna sua pertinaci libidine Cęsari fauens, omnes qui aduersari infringereque potentiam eius ausi sunt, ita perculit, vt cum magna clade prosterneret. Verùm qui armis Sfortiam tueri frustra conati sunt, iusto demum consilio hoc à Cæsare precibus impetrârunt, vt Sfortiæ parceretur. Igitur Cæsar in Italiam venit, Bononiæq; suscepturus insignia Imperatoriæ maiestatis de manu Pontificis, euocatum eò Sfortiam sub fide publica benignè complexus, paterno imperio restituit; atque eo modo pace facta, aliquanto pòst Cæsar Sfortię cœlibi, Christierni Daniæ Regis filiam, ex eius matertera genitam, connubio iunxit. Quibus nuptiis, quòd confirmari authoritas Sfortiæ videbatur, ingenti, sed nequaquam diuturno gaudio Insubres lætati sunt, quòd pax inuecta, Prouinciam summis affectam detrimentis, ad pristinum opulentiæ otium deductura crederetur. At superis minimè visum est Insubrum miseriis finem imponere, atq; ita Sfortiam, quòd aliter fieri non poterat, nouæ nuptę delitiis indulgentem, ex leui lippitudinis initio sustulerunt, tum fortè, quũ Cæsar Tuneto capto ex Africa Neapolim rediens, ad triumphum Romam à Paulo Pontifice vocaretur. Tum enim defuncto Principe Insubres tantis lachrymis elatum luxerũt, vt eo prodigio imminẽtes calamitates, quibus postea acerbitate Cæsarianorum Præsidum Prouincię, conturbatę opes conuulsæque sunt, prænunciasse videantur.

FAERNI.

Franciscus hìc situs secundus Sfortia est
Insubrum Dux, cuius imperium atque opes
Nunc asperis, nunc prosperis euentibus
Fortuna forsq; multiplex exercuit.
Atque ille nunc ciuilibus, nunc exteris
Petitus armis, Gallicisq; & Beticis,
Mediusq; Reges inter aduersarios,
Suprema ad vsque Fata regnum patrium
Seruauit, & prudentia fretus sua,
Armis vim apertam fregit, atque astu dolos.
Nunc hìc quiescit paruus è tanto Duce
Puluis cinisq; & nudula vmbra mortui.

Basilius Moscouiæ Princeps.

ABSTRVSA penitùs ad Boream præter Hercynios saltus, Arctooque vertici subiecta Moscorum Regna, intacta olim Romanis legionibus, nec planè Gręcis scriptoribus nota, Sigismundus Sarmatarum Rex latissimè nobis aperuit, quũ armis cum Basilio eius gentis Principe ad Orsam iusta acie contendisset; qua innumerabilis eius gentis equitatus fœdè profligatus est. Tum enim primò Romę de victoria parta supplicationes decretæ sunt, quòd Moschi à Polonis & Lithuanis, modò Rutheni, modò Moscouitæ vocati, tanquã secuti Grecorum opiniones, à Romano Pontifice dissentirent. Sed Basilius, qui adoptari in Regem, sicuti ex Demetrio Legato accepimus, ex Principe honestiore scilicet speciosioreq; titulo cupiebat, pace facta cum Sarmatis, non semel cum Maximiliano Cæsare, Clementeq; Pontifice per Legatos suæ gentis, latè nobis Regnorum suorum fines & opes indicauit, quum ea tantùm Mercatorum sermonibus occiduis Europę populis innotuissent, & tum maximè quum Demetrius Legatus ad Vrbem missus, cuncta exactissimè, vti Latinæ peritus linguę retulisset; iubẽte Pontifice, vt memorabilia

morabilia quæque deſcriptis Regni finibus & gentium moribus, in peculiarem à nobis commentarium conferrentur. Qui liber non ſemel impreſſus extat, quo excuſari facilè poſſumus, ſi Baſilius breuiore quàm decet Elogio perornetur. Is, quẽ diximus, Demetrius legatus qui Regis imaginem hoc habitu nobis pictam detulit, percunctantibus referebat, latiſſimos eſſe Regni fines, qui ab Oriente Volgam amnem attingant, Tartarorum Regna à Moſcis dirimentem. Ad Aquilonem Suecorum & Liuonum extremis terminis cohæreant, & ad Occidẽtem ad Boriſthenem vſq; protendantur. A Meridie autem Tanaitis & Tauricæ Cherſoneſi ad Mæotidem paludẽ Tartaris Præcopitis, qui ſunt in Europa, proximi ſint. Regio in vniuerſum campeſtris eſt, ad ſegetem parum felix, cera, armentis & pellibus pretioſis ferax. Baſilius equitatu abundat, vtpote qui quum opus eſt, ducentorum millium equitum numerum efficere poſſit. Regiam habet Moſca in vrbe, quæ à præterlabente Moſco amne nomen accipit. Arcem habet in morem prope noſtrum ædificatam & tormentis permunitam. Paruo ſumptu alit exercitum, quum Regni iuuentus omnis edicto arma capere cogatur, nullo propè adiuta ſtipendio. Ipſe per legatos bella gerit; auariſſimè imperitat, nec largitione in quenquam vtendum putat, vſqueadeò illiberaliter, vt legatos ſuos à magnis Principibus redeuntes cunctis muneribus expoliet; atque ita accidit vt bello infelix exiſtimetur: quandoquidem inuiti populares edictis pareant, neque fortiſſimè propugnent. Sic ad Orſam victi pro victoria magnum luctum toti Moſcouiæ retulerunt. Nec ingruentibus in Moſcouiam duobus ſimul Tartarorum Regibus quiſquam repertus eſt Dux fortis vel ſtrenuus miles, qui pro ſalute patriæ propugnaret. Mahometes namque Gyræus qui in Taurica regnabat, & Abſa, qui ad Citracam Volgæ in Hyrcanum erumpentis Emporium imperabat, cũ ſingulis exercitibus Moſcouiam inuaſerunt, ferro & flammis cuncta excindentes, & id quidem impunè, quũ Baſilius tantæ moli hoſtium impar, & conſilij inops, vſqueadeò trepidè profugiſſet, vt fœni cumulo conderetur. Eo mo-

do Mahometes & Absa germani fratres iunctis ad Columnam exercitibus, ad vrbem Moscam castra fecerunt: haud dubiè vrbe atq; arce potituri, nisi Germani tormentorum libratores, magnam Tartaris cladem & trepidationem intulissent: quum Basilius absens per syngrapham Mahometi se perpetuò tributarium professus, quibusdam datis muneribus impetrârit, vt à Mosca discederent. Itaque Tartari onusti infinita prędа, incendiis euastata regione, infinitam propè captiuorum multitudinem abduxerunt; sic vt Mosci, & in Taurica Turcis, & apud Citracam diuersis Caspij maris incolis venundati sint: neq; Basilius postea tametsi quereretur se à Gyræis fratribus, qui bellum non indixissent, deceptum falsis induciis atque oppressum, quicquam memorabile aduersus perfidos hostes gessit. Exinde Basilius Salamoniam vxorem tanquam sterilem repudiauit, & in monasterium detrusit, superinducta Helena nequaquam primarij viri filia, & secundum Helenam, aliam minimè prioribus nobiliorem ducturus videri potuit: nisi fama increbuisset Salamoniam intra sacrata septa filium peperisse, qui in Principatus hæreditate succederet. Nec multo pòst Basilius bello semper infelix & semper sospes, graui oppressus pituita mortem obiit; his profectò repudiis infamis, & vti impotenter rapax, & nusquam liberalis aut benignus apud suos inglorius; hoc etiam ab turpi Ioannis patris æmulatione probro oneratus; quòd à fœminis abhorrere diceretur, aliò scilicet translata libidine, quoniam inueterata consuetudine apud Moscos, more Græcorum adolescentes amare fas esset; primores namque gentis, & cuncti equestris dignitatis ordines, honestorum ciuium liberos in famulatum sibi asciscere, militiæq; erudire consueuerunt.

IOVII IVNIORIS.

Et si te nullis insignem fama trophæis
Basili sine laude per orbem,
At semper victum referet, semperq́ subactum
Horribili in certamine Martis.
Sarmata quum toties te fuderit, atque Gelonus
Obruerit tua castra sagittis,
Et tua Regna ferox pubes populata Scytharum
Te patria solioq́ fugârit;
Non ingrata tamen tibi se debere fatetur
Haud meriti immemor Itala tellus:
Namque tuo nobis ignotos munere Moscos,
Et Scythici Borealia cœli
Regna aperis, Tanaimq́ trucē, penitusq́ repostam
Perpetuis sub nubibus Arcton.
Sed quid Hyperboreos veterum mendacia iactat,
Riphæo sub cardine montes?
Basili nobis cæcam tu discutis vmbram.
Nos ideò pro munere tanto
Ritè tuam effigiem Lari veneramur ad vndam;
Noménque immortale sacramus.

Antonius Leua.

NEMO ex his qui seculo nostro ab Hispania in Italiam venerint, & post Magnum Consaluum aliquid præclari nominis militiæ sint consecuti, ipso Antonio Leua vel ingenio acutior vel illustribus bello factis præstantior euasit. Huic namque Nauarrus miserabili vitæ exitu clarus, facile cedet. Ingenti hercle virtute Antonius nusquam ferè vestigiis eius abscedente Fortuna, quòd longè maximum in toto militari negocio semper existimatum est, frequentibus prælijs sæpissimè victor, & si sors iniquior victoriæ successum eriperet, nunquā victus videri potuit. Diuinè siquidem prouidendo, & grauiter enitendo, hostium consilia præuertere, & quæ iam apud eos parata essent atque instructa, præoccupare, aduersariorum immodicos conatus admirandis dolis eludere, & quum res posceret vehementi atque expedita manu infringere atque retundere didicerat. Quod enim mirum est nullo propè præeunte magistro, nullaque prorsus adiutus bellicæ educationis disciplina, & impiger miles & acer præfectus, improuisis & fortibus consiliis, celeritateque præsertim, Dux felix euaserat. Cæterùm Antonius planè adolescens, & vt ipse nobis narrabat, adhuc imberbis, Sanctij Martini patrui alæ equitum præpositus, anno secundo post secularem ea classe vectus in Italiam venit, qua Emanuel & Valentius Benauidij fratres, & duo Aluaradi pater & filius transuecti sunt, aduersus Gallos opem ferentes. Ipse genus ducebat è Cantabria, quæ vna omnium Hispaniæ Prouincia optimorum terra marique militum feracissima existimatur. Sed antea Antonius iusta in acie hostē non viderat, quàm egregiè & ad Gioiam aduerso, & ad Terranouam secundo prælio, illic constantis, hìc verò maximè ardentis & imperterriti bellatoris laudem est consecutus. Interfuit demum Rhauennæ Cardonij signa secutus, quo funesto prælio non ignominiæ, sed laudi fuit incolumen euasisse. Sic enim Cesennam ferè cepit, vt plerosque milites ex itinere conseruaret; atque ipse demum instaurata ala, eodem Cardonio & Prospero Columna Ducibus, ad Cisalpinæ Galliæ bellum proficisceretur. Post mortem verò Iulij Pontificis, Leoni, Carolo Cæsari coniuncto, in expellendis Gallis operam nauauit, vsq; adeò diligentem & strenuam, vt iam inter summos Duces cōsilio perspicax, & manu egregiè fortis haberetur. Ab hac fama iā planè clarum, ea quæ secuta sunt bella clarissimum fecerunt, quum obsessus

obſeſſus Ticini à Franciſco Galliæ Rege ſeſe pertinaciſſimè defendiſſet; cum excidio quidem nobiliſſimæ vrbis; quum alendo præſidio, neque fortunæ Ciuium, neque templorum donaria, neq; luculentæ domus exciſæ deformatæque ſuffeciſſent. Sed hæc Ticinenſium calamitatem, inexpiabilemque inuectæ egeſtatis dolorem, aliquà ex parte minuere viſus eſt Rex ipſe tanti nominis ingenti prælio victus & captus. Verùm ad eam victoriam, ad quam parandam Leua magnum eruptione ſua momentum tulit; nequaquam pax allata eſt; ſcilicet vt alia orirentur bella, quibus fertiliſſima Italiæ prouincia militari licentia vaſtaretur. Nam quũ Leua Cæſarianique Duces Sfortiam grauibus calumniis implicitum, apud Cęſarem maieſtatis accuſaſſent, & in arce obſediſſent, conſternati ad arma Italiæ Principes in vnum ſeruitutis metu conſenſiſſent, hoſtes ex ſociis facti, longe omnium luctuoſiſſimum bellum excitârunt; eo euentu vt Antonius Mediolani obſeſſus, multis ſecundis præliis longè clariſſimus ducum euaderet, exiſtimaretque, neque humanis neq; diuinis rebus eſſe parcendum, modo decus ſuum & Cæſaris dignitatem tueretur, & ſtipendij loco ſingulas vrbes, ſingulosq; earum ciues militibus immaniſſimè diripiendas concederet: ipſeque imperioſus, multis vndique partis victoriis terribilis atque opulentus, aduerſus tot hoſtes inuictus aduerſa arma ſuſtineret, & Sfortia per deditionem eiecto, tanti Principatus Imperio potiretur. Sed Cæſar ad clementiora conſilia conuerſus, poſt captum Pontificem, atque eum iam euaſtata Roma carcere liberatum, Sfortiam reſtituit ea conditione, vt Antonius, tuendæ Italiæ Dux copiarum, deductis, & in Græciam Hiſpanis militibus miſſis, Mediolani relinqueretur. Nemo enim eo potior gerendo bello Cæſari videbatur. & quanquam euaſtante cunctos artus podagra, non aliter quàm ſella ſuccollantibus ſeruis veheretur, nunquam Ducis munia, nunquam vllum militiæ laborem omiſit, aut intermiſit; vtpote qui lectica in aciem illatus, non ſemel cum hoſte conflixerit; ſemel apud Landrianum fuſo captoque ſancti Pauli Comite regiæ ſtirpis Gallorum

Ducè,& ad Caracam ad Lambrum flumen superato Iacobo Medice,qui cum Heluetiis auxiliis aduenerat. Ea Antonij authoritatis atque peritiæ opinione adductus Cæsar, ex Africa Tuneto expugnato victor rediens, ipso præsertim Leua authore, Galliæ bellum intulit. Qua in re nihil Antonio ægritudine affecto, & cunctis distorto articulis, pepercit, quin eum secum in Prouinciam adduceret. Id bellum propter rei frumentariæ difficultates, & cœli inclementiam, secus ac putârat Antonius tractu durius, atque exitu asperius fuit; sic vt ille languore animi & dolore corporis oppressus, ad aquas Sextias in castris fato cedens, cùm bellicis laboribus, tum ardenti gloriæ cupiditati suæ finem imponeret, natus annos quinquagintasex. Funus Mediolani adornatum insigni pompa celebratumq; est.

PARTHENII PARAVICINI.

Astus Annibalis, moræ sagacis
Maturæ Fabij, impigrumq; & acre
Marcelli ingenium, celerq; cursus,
Et velox via Claudij Neronis,
Hæc si singula singulis parârunt
Aeternum decus, & perenne nomen;
Quanto in me omnia quum simul Gradiuus
Vnum contulerit, mage ipse Lethes
Vndas despiciam, minasq; fati?

Quid quod mî attulit & nouos honores
Ac viuam effigiem meosq; vultus
Musæa Iouius domo dicauit?
Nec non & titulis referta nostris
Conscripsit monumenta docta, & omni
Aere & marmoribus perenniora.
Felicem effigiem, ô meos triumphos
Hoc præcone ter ampliusq; claros
Ecquem iam mihi conferat vetustas?

ANTONII VVLPII.

Quum semper vincas, totis licet artubus æger,
Consilio non vi, vincere Leua doces.

RAINERII.

Hic Leua est; Leua Hesperiæ laus maxima terræ,
Qua Bætis tumidas in mare fundit aquas,
Implicitus cunctis morbo artubus, horrida bella
Artibus, & ferro, gessit & explicuit.

Alexander Medices Florentiæ Princeps.

MAGNO hercle singularique, vti apparuit, aut insanè more suo, aut atrociter iocantis Fortunæ prodigio editus est hic,quem spectas thoracatum,transuersaque rubra fascia Cæsarianæ factionis studium ostentantem,Alexander Medices, ad Etrusci Imperij fastigium ideo prouectus, vt inde grauiore casu interrupta felicitate præceps daretur. Hunc Laurentius iunior, qui Vmbriæ Principatus titulos affectauit,ex materna ancilla furtiuo congressu susceperat:Alfonsina auia tenui cultu educârat,quum filius Laurentius fato ereptus ex vxore Bolonia Regiæ stirpis masculam prolem minimè suscepisset. Quibus de causis viuente Leone in subsidium pereuntis stirpis ita receptus est, vt Clemens demum Pontifex Etrusco dominatu dignum existimaret, quod Hippolytus patruelis ad tollendam æmulationem honori sacræ purpuræ destinaretur. Visus enim erat Alexander, corpore atque ingenio habili tractandis armis aptior, quum Hippolytus viuidæ mentis acumen ostenderet, ad literarum studia paratissimum. Sed oppresso demum Cæsarianis armis, captoque Clemente Pontifice, in eo statim insusitatæ calamitatis turbine Florentini defecerunt; atque ipsi Alexander & Hippolytus publico decreto Medicea domo exturbati, atque in exilium acti sunt, ea conditione vt deserti mox & inopes in subalpino agro ad Taurinum aliquandiu vitam degerent, donec conuersa Fortuna Pontificis, Hippolytus galero ornaretur, & Alexander iam pridem duobus, in Præcutinis oppidis donatus à Cæsare in clientelamq; receptus, gener asciscceretur, & Florentinis demum longa obsidione perdomitis, veterēq; exutis libertate, à Cæsare collato Principis titulo præficeretur. Verùm is dominatus Clemente iam mortuo breuem atque turpissimum exitum tulit. Nam Alexandrum sextum iam regnantem annum, & præclara iusti & constantis Principis argumenta præbētem, ita voluptates Venereæ sensim occupârunt, vt qui inuidioso Principatus nomine lætabatur, facilem sibi in necem aditum aperiret, tanta quidem socordia, vt post insidias, quas ei Hippolitus nefariè tetenderat, diligentissimè vitatas, in alterius propinqui, familiarissimiq; sodalis inusitatam perfidiam incideret. Is erat Laurentius Medices ætate æqualis, sanguine coniunctus, nulla lacessitus iniuria, & magnis affectus beneficiis, menstruaque stipendij obstrictus liberalitate, qua maximè eius perfidiæ fama prægrauari potuit. Eum namq; hic tam improbo quàm perfidioso promissi lenocinij nomine in domum suam

ſuam ſuumque cubiculum & lectum facilè perduxit, adamatæ mulieris aduentum mentitus, ſic vt incautus atq; miſerrimus Princeps, à cæteris omnibus accurratè cauere ſolitus quàm ab ipſo proditore, quem maximè diligeret, mactaretur. Intempeſta namque nocte altè ſtertentem, Laurentius gladio per coſtas adacto transfodit, propereque erectum, & acceptum vulnus acri morſu vindicantem, admouentibus manum duobus ſeruis quos induxerat, quinque vulneribus confecit, impetrataque facile à præfecto teſſera, publicis vectus equis Bononiam effugit, patriæ libertatis oblitus, occupante animum ſalutis cura, vt intactus euaderet. Nam qui liberatæ patriæ laudem appetiſſe videri volebat, nihil plus tanto admiſſo facinore effeciſſe iudicatus eſt, quàm vt Principe amiciſſimo nefariè atque ignobiliter interempto, Coſmum ex priuato odio capitalem hoſtem ſuum, ad Etruſci Imperij potentiam quàm veræ virtuti fata promittebant, proueheret, & ipſe demum publico Senatus iudicio damnatus, obiterque Venetiis anguſto in calle trucidatus, parricidij pœnas daret.

ANTONII VACCAE.

Poſt belli clades varias, & funera ſæuis
Motibus Etruſcæ ciuilibus edita terræ,
Quum populos placida compoſtos pace tenerem,
Per ſcelus agnati me perfida dextra nefandi
Suſtulit. & ſpes ille meas, ſpes ille meorum
Atque ſuas omnes, & publica commoda fregit.
Vſqueadeò penſi, & ſancti nihil improba ducit
Inuidia, atque atro mens dira agitata furore.
Ergo iterum infectum ciuili ſanguine ferrum
Mæſta parens aſſueto malo Florentia vidit,
Et luctu extenuata Ducem defleuit ademptum,
Aurea compoſitis meditantem ſecula rebus.

Franciſcus Maria Feltrius Vrbinatium Princeps.

Emo magnorum Ducum elegantiùs & certiùs in tabula ad veram imaginem expreſſus eſt, quàm hic ipſe Feltrius, qui his ſuis armis atque coloribus, hiſque triplicis imperij militaris inſignibus, Titiani ſummi pictoris manu delineatus conſpicitur. Is Ioanne Rouereo patre Senogalliæ domino & Vrbis præfecto, qui Iulij Secundi Pontificis germanus frater fuit, & Ioanna Federici Vrbinatiū Principis filia genitus, adoptari in Feltriam familiam à Guidone Vbaldo auunculo, cui fata prolem denegârunt, & Principatus hæres ſcribi meruit. Sic vt vim atq; expeditum robur paterni generis, & efficacem bello prudentiam, optimiſque conſtitutam legibus, bellicoſæ Feltriæ domus diſciplinam egregio temperamento miſcuiſſe credi poſſit, vt ſeſe ad præclariſſimum militiæ decus efferret. Adoleſcens namque ita tyrocinij arma induit & exuit, vt penè prius quàm miles, Dux ſummus patrui copiis præficeretur, eo bello quo Ceruia atque Rhauenna, & Ariminum, atque item Fauentia poſſeſſa Venetis, Pontificio Imperio ſunt reſtituta. Nec multò pòſt conuerſis Iulij ſtudiis, bellum Gallicum eſt exortum per cauſam indicti Concilij, quò Pontificis authoritate funditus conuellendam, impotens armis Rex Gallus ſuſceperat. Eo bello Feltrius impar viribus, à Triuultio ſummo Imperatore ſic fuſus eſt atq; exutus caſtris, vt ipſa Bononia malè ruente Alidoſio Cardinale, Bentiuolis veteribus tyrannis traderetur. Non tulit contumeliam Feltrius animo generoſus, atque inter deleti exercitus & amiſſæ vrbis dolorem Alido-

ſum

sium ipsum authorem tanti mali oblatum, apud Rhauennam trucidauit. Quod facinus in sacratum hominem, quanquam ex eius malignitate non immerito editum, vsqueadeò Pontificem alienauit, vt Feltrius Galli Regis auspicia sequi cogitaret. Verùm in Iulio aliquanto pòst illa exardens ira deferbuit, quum post aduersum Rhauennate prælium Gallis Italia pulsis, ingenti victoria potitus est, nec Feltrio veniam petenti studiosi suffragatores è Senatu defuerunt, quibus in gratiam Pontificis ita restitutus est, vt Pisauri dominatu, indulgentia & liberalitate morientis patrui donaretur. Sed Leone decimo ad Pontificatum euecto, contrà ac rebatur multis de causis sæuum hostem expertus est, quum ille Laurentium fratris filium vel impudenti cum iniuria, Vrbinatium Principatu honestandum arbitraretur, quod tamen vel ab ambitiosa importunaq; fœmina Alfonsina Laurentij auidi iuuenis matre, nisi post mortem Iuliani Leonis fratris, qui erat multis nominibus Feltriæ domui coniunctus, impetrari potuit. Itaque Leo profana & sacra arma expediens, imparatum immisso exercitu, cui præerat Rentius Ceres, tota Vmbria atque Pisauro expulit; non secus ac Borgia Cæsar Guidonem Vbaldum eiecerat. Verùm Feltrius non multo pòst coactis in vnum validissimarum gentium auxiliis, quæ confecto Veneto bello à Gallicis ducibus dimittebantur, vsqueadeò graui impetu quę amiserat recuperauit, vt Pontifici & Florentinis magnum terrorem incuteret. Feltrio namque aderant & studia militum & Populorum voluntates, & ingens animus cunctis militiæ laboribus atq; periculis par, quo Metauro amne pedibus superato, quum ipse Hispanorum ordines præiret, & propemodum armatus & pedes enataret, Pontificius exercitus triplo maior ad primum hostis conspectum reformidata pugna in diuersa se recepit. Exinde Pontificij nusquam ferè vti multis affecti incommodis Feltrianos sustinuerunt, ac nisi Leo magnis propositis præmiis, venales quosdam Hispanorum præfectos corrupisset, & Vgo Moncata Cæsaris nomine vniuersos vt Feltrium desererent induxisset, graue profectò vulnus Leo accipiēs, pudendi & parùm æqui belli pœnas subiisset. Eo modo proditus atq; desertus Feltrius, Fortunæ iniquitatem ea animi magnitudine tulit, vt vbique Leonis hostes quæreret, exortoque Gallico bello ad Lotrechium se conferret; apud quem alienæ virtutis pręcepta fastidientem sic egit, vt ille neque manu neque consilio ipsius Feltrij vsus, Mediolanensi Imperio à Cæsarianis & Pontificiis pelleretur. Cæterùm in ea victoria Leo mortem obiens inexpectatam, Feltrio recuperandi dominatus occasionem dedit, propensissimaq; hominum voluntate in Vmbria tanquam legitimus & exoptatus diu Princeps receptus est. Hæc tanta bellorum incommoda eum vsqueadeò nauiter erudierunt, vt aucta & confirmata virtutis opinione, ab ipsis Florentinis, qui dudum hostes fuerant, tum demum à Venetis summum militaris Imperij decus promeruerit. Veneti autem exercitus factus Imperator, vti tempora & prudentissimi Senatus mores flagitabant, veterem suum pugnacis ingenij ardorem salubri iustæ & cautæ grauitatis temperamento moderatus est, quum ei robustissimæ externarum gentium & inuictæ legiones sustinendæ potius cunctando, quàm præliis lacessendæ viderentur. Ita enim patres bina Liuiani temeritate cladeq; edocti, Q. Fabio parem, quàm M. Marcello ducem malebant. Existimabat propterea Feltrius, se satis fortem vereq; vtilem Reipublicæ operam laturum, si nihil amitteret, & nihil prælij aleæ, qua vinci posset, subiiceret. Ludificaretur hostis impetum, munitissima castrametandi ratione, & extraordinariis præliis; commeatu atq; pecunia indigos perpetuò fatigaret; quum vniuerso prælio vbi opus foret certaturus crederetur. His artibus, contrà ac aliqui existimabant, qui temerè externarum gentium vim contundi & superari posse putabant, summo ipsius præconio Italia omnis seruata est, partusque Sfortiæ, paternæ ditionis Principatus, inuecta etiam hac qua respiramus tranquilla pace, in qua Feltrius supremis cogitationibus nihil prius expetebat, quàm vt in Turcas consensu Christiani orbis Regum, iusta atque insuperabilia arma verterentur. Sed in hac honestissima cogitatione ereptus est, non fato quidem suo, sed malignitate quorundam, qui ei venenum misceri iussisse referuntur; vti ex certissimis quæstionis tabulis, & tanti admissi sceleris confessione constat, quum hunc quem virtutis merito colimus Guidonem Vbaldum, non Vmbriæ modò dominatus, sed militaris etiam apud Venetos Imperij hæredem reliquisset

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Mars ensem, clauam Alcides, dedit ægida Pallas,
Et tibi cœlestum tela trisulca pater,
Fulmina seu metuende manu, siue excutis ore,
Pars stupet vt celeri conijcis illa manu,
Pars stupet altiloq; domum immortale Minerua,
Vtq; cohortanti defluat ore sophos,
His tu, & robore a perfunctus munere claua,
Vnde tibi æternum ab robore nomen erit,
Monstra domas, acies perrumpis, concutis vrbes,
Et latè vndanti flumine sternis iter;
Quum patrias sedes, fusis tot millibus antè,
Inuicto & repetis regna superba pede.
Dijs genite & geniture Deos, qui cuncta nouorum
Et veterum æquiparas fortia facta Ducum.

Andreas Grittus Venetorum Princeps.

ON rarum modò, ſed prorſus admirabile intueri licuit in Andrea Gritto, qui nullo benigniore Fortunæ afflatu, ſed vnis tantùm inuictæ virtutis auſpiciis Principatum adeptus eſt. Nemo ſiquidem ciuium æqualium ſuorum in ipſo iuuentæ flore pulchrior: nemo quum vir eſſet & Senator, ſtaturæ proceritate, habituque oris, & membrorum amplitudine celſior atque formoſior fuit: nemo quum perpetuis ferè bellis legati functus munere periculoſa arma tractaret fortior, vigilantior atque conſtantior fuit; ſic vt poſtea mirum non ſit, quum vniuerſo bello victor de reſtituto patriæ imperio, non curru quidem laureato, ſed opinione ciuium & ſtudio grauiſſimi Populi triumphârit, ſi meritum decus ſupremumque in ciuitate titulum meruerit. Effectus verò Princeps, & ſuis inſignibus exornatus, eam oris & perſonæ dignitatem prætulit, vt omnes facilè faterentur, incomparabilem æqua magnitudine corporis & animi, atque omnium bellica, tum ciuili virtute extra inuidiam eminentiſſimum ciuem, ſupremo tanquam debito titulo fuiſſe honeſtatum. Cæterùm Grittus, qui vniuerſo bello victor extitit, multis aduerſis præliis infenſæ fortunæ ſuæ caſus vſqueadeò conſtanter tulit, vt rediuiua ſemper virtute, ſeipſo maior & clarior appareret. Abduana namque acie, qua nulla Veneto nomini funeſtior incidit, quanquam profligato cæſoq; exercitu effugiſſet, nihil tamen animum deſpondens, maximo

Reipublicæ

Reipublicæ commodo Taruisium conseruauit; amissumque fœdè Patauium, felici astu summáque virtute recuperauit, atque aduersus innumerabiles Cæsaris copias defendit. Brixiæ autem quum eam vrbem Diis inuitis tueri conaretur, ea capta atque direpta à Foisseio Gallorum Duce, in eius potestatem ita deuenit, vt in Galliam vlteriorem carcere seruandus mitteretur. Conuerso verò ciuitatis studio, quum Veneti Gallis propter Hispanorum & Germanorum offensiones fœdere se coniunxissent, Nouariensi prælio dum rediret è Gallia spectator fuit; sic vt vix ei elabendi spatium daretur, quum Heluetiis SforTiæ operam longè fortissimam nauantibus, Gallorum exercitus concisus & profligatus fuisset. Vicentina porrò acie, qua temeritate Liuiani graue vulnus Venetis est inflictum, ita victoris hostis manus effugit, vt Vicentiæ obseratâ portâ in murum funibus extraheretur. Nouissimè apud Mediolanum, quũ Piscarius cum Hispanis per suburbana tecta in Gallica & Veneta castra perrupisset, capto iam Theodoro Triuultio, qui Veneti exercitus erat imperator, Grittus paruo equi flexu è manibus hostium euolauit, deducentibus eum per obliquos tramites Græcis equitibus. Verùm qui toties à Fortuna male mulctatus fuerat, supremæ victoriæ, & Principatus compos extitit, Grimanoque succedens, præfuit Reipublicæ annos vndecim, octuagenarioque maior, quum Faseolorum scutellam appetisset, obortis torminibus vita excessit.

ADAMI FVMANI Veronensis.

Vt vigili doctoq; ratis simul aucta Magistro est,
Vndique vt aërij verrant freta cœrula venti,
Nec ventos, validásue timet secura procellas,
Credere sed pelago, ac magnis se fluctibus audet.
Sic Duce te vrbs prognata mari, sic Principe Gritto
Bellorum vt sciret magnos instare tumultus
Bellorum metuit nullos interrita casus,
Sed Martis dare se magnis cita motibus ausa est.
Vt ratis illa eadem docto si cassa Magistro est,
Vt nulli nusquam turbent freta cœrula venti,
Et ventos validasq; horret male firma procellas,
Credere nec pelago, aut vllis se fluctibus audet:
Sic Duce te vrbs bone Gritte, eadem sic Principe cassa
Bellorum vt videat nullos instare tumultus,
Bellorum metuit cunctos exterrita casus.
Nec dubijs dare se Martis cita motibus audet.
Vt gregibus Tauri, turres vt mœnibus altis
Sunt decori, vt pelago naues cingentibus vndis,
Sydera vti radijs internitet aurea Phœbe;
Sic tu, sic Venetum imperij dum sceptra gerebas,
Notus eras Proceres inter bone Gritte superbos,
Corporis eximia specie, virtute, animisq;
Nostratum, ô salue Heroum ter maxime, tu nunc
Et nostra posthac semper celebrabere Musa.

PETRI ALVARI Romani.

Magnanimi inuictiq; Andreæ picta tabella
Quam cernis Gritti continet effigiem.
Hic sæuam toties Fortunam expertus in armis
Fortunam intrepido pectore sustinuit;
Mox pia se ad pacis conuertens munia, summos
Pacatæ titulos promeruit patriæ,
Consilioq; graui labefactam restituit rem,
Et Veneti fines protulit imperij.

Iacobus V. Scotiæ Rex.

STVARDAE familiæ, quę Danicę erat stirpis, vsque à Saladini Syrię Regis temporibus, Scotię insertæ, quinque Reges, serie nihil intercisa, eodem nomine ad exemplum Aegypti Regum, solis discreti numeris, in Scotia regnauerunt. Constat enim Macolmum, qui Rex in Scotia animi virtute memorabilis fuit, Valterium nobilem pariter atque impigrum Ducem oriundum è Dania, virtutis causa ad Stuardi dignitatem euexisse. Quòd in Syria insigni fama aduersus Saracenos Christianis in castris militasset. Eorum siquidem lingua Regij conuiuij Magister Stuardus appellatur: quod nomen postea in familiam transierit; quod profectò inauspicatum quinque Regibus fuit. Nam primum huius nominis Iacobum Stuardum superbè regnantem coniurati familiares in cubiculo trucidârunt. Secundum autem hostile castellum incautiùs oppugnantem, diffracti ænei tormenti frustulum interemit. Porrò tertius à parricida filio ad Sterlingum iusta acie superatus atque interfectus cecidit. Quartus verò huius pater, quum absente Henrico Angliæ Rege, atque in Morinis aduersus Gallos bellum gerente, Angliæ fines inuasisset, à Surreio Britannorum Duce ad Floddon magna clade Scotis obrutis occisus est; superstite hoc Iacobo puero, atque in Regni spem educato. Erat is natus è sorore Henrici Regis, quæ cœlibis pertæsa thalami non diu in tutela filij permansit, quum Guliermo Angosio Equiti Scotorum formosissimo nupsisset. Cæterùm puer à nutriciis cum summa fide liberaliter educatus, vti erat forma insigni, Magdalenam Francisci Galliæ Regis filiam in matrimonium duxit;

Sed non multò pòst eam, nullâ susceptâ prole amisit, sic vt iustis funeri persolutis, suadente eodem Francisco Rege, nuptias faceret cum Maria Clauidij Lotharingiæ Principis fratris filia. Hæc erat ex Andegauensis Regiæ familiæ stirpe orta, quæ veterum Prouinciæ Regum propinquitatem, & Neapolitani Regni iura respicit. His nouis nuptiis non diu lætatus est Iacobus, quum suscepta filia, vsqueadeò leui morbo succubuisset, vt nonnulli veneno sublatum arbitrarentur, postquam deceptis Medicis, qui validissimis iuuentæ viribus polleret, per interualla morbi concidisset; vt vxori acria bella à finitimis Anglis sustinenda relinqueret, appetente filiolam sibi in nurum Henrico Rege, vt ea cognatione Odoardus filius ex Ioanna Semeria susceptus, Angliæ simul & Scotiæ Rex efficeretur. Quæ res quum multis artificiis & machinationibus Anglorum tentaretur, & Dauid Conerus Cardinalis Scotus perfidia Normandi & Ratunij Comitis esset interfectus, atrocissima adduxit bella, quorum is exitus fuit, vt puella cum matre vidua in Galliam classe transuecta, Anglis connubij spem præcideret, & ab Henrico Galliæ Rege eius stirpi inserenda seruaretur.

LVDOVICI DOMINICI.

Si Rex, si iuuenis miserandum funus obiui,
Quid doleo? minimè; quippe Iacobus eram.
Hæc pater, hæc atani subierunt, fata Iacobi,
Tam dira infelix omnia nomen habet,
Vt minus infelix hoc tantum exculto, Iacobus,
Hæres nullus erat tunc mihi dum caderem.

Vincentius Capellius Venetæ claſsis Præfectus.

HOC ſplendido thorace & purpurea trabea conſpicuus fuit Vincentius Capellius, quum apud Actiacum promontorium Ambracij ſinus, coniunctis cum Auria claſſibus, cum Barbaruſſa prælio certaturus crederetur. Is ab initio æquè grauis & fortis Senator, propter maritimarum rerum peritiam, acre & conſtans grauiſſimis in rebus iudicium cum ſingulari vigilantia coniunctum, facilè promeruit, vt ſummus claſſis præfectus crearetur, & tum maximè quum aduerſus Barbaruſſam Othomannicæ claſſis Ducem, abrupta vetere pace, foret dimicandum. Veneti ſiquidem Carolo Cæſari inauſpicato fœdere coniuncti conſociatis claſſibus, contra veros hoſtes arma vertenda cenſuerant, tanta ſpe victoriæ, vt Barbaros tota maris poſſeſſione ſe depulſuros crederent; quandoquidem ipſe Andreas Auria cum Cæſaris claſſe primas in committenda pugna partes depoſceret, ſeque oſtenſurum profiteretur, quantò validiores, & ad rem gerendam paratiores Chriſtianæ diſciplinæ triremes Barbaricis forent, quæ nouo rudique remige, & non magnoperè peritis gubernatoribus vterētur; præter quàm quòd numero etiam multò plures eſſent, & in quo victoriæ certa ſpes ſita videretur, ingentium etiam nauium præſidio confirmatæ, ad quæ ſcilicet præalta nauigia inſtructiſſimaq; tormentis, tanquam ad Caſtella ſeſe recipere poſſet, in omnem hoſtilis audaciæ, vel turbati maris caſum. Erant enim in vtraque claſſe Cæſariana

& Veneta triremes rostratæ centum trigintaquatuor; onerariæ autem naues septuagintatres, præter tres ingentes Galeones stupendo tormentorum apparatu instructos. In nauigiis porrò quæ Carchesia in malis ferrent, & velis tantùm agerentur, imposita erant circiter decem millia delectorum peditum, Hispanici præsertim & Italici generis. His Valerius Vrsinus, illis Ferdinandus Gonzaga præerant. Quibus classibus à Corcyra in Ionium eductis, tanta exorta est apud nostros alacritas pugnandi, tantusque iniectus Barbaris metus, vt Barbarussa conspecta classe nostra, Ambracio sinu inclusus nequaquam his arctis faucibus, quæ sunt ad Nicopolim, quam Preuesam vocant, egressurus crederetur; quòd non amplius quàm octuaginta Triremes rostratas, & sine rostris quadraginta biremes haberet, nec peritissimus senex suarum conscius virium, paruipendenda maiora nauigia tot instructa tormentis existimaret. Sed nostri, qui in conspectum Nicopolitanæ arcis prodierat, inexplicatis consiliis ita hæserunt, vt quum frustra elicere hostes procursatione conati essent, Ferdinandus Gonzaga exponendum esse peditatum, & Nicopolim, quam paucis ante diebus Grimanus Patriarcha fauces ingressus cum Pontificiis triremibus expugnare frustra adortus fuerat, omnino aggrediendam, atque expugnandam censeret; & è terrestri demum sinus supercilio Barbarorum classem tormentis inuadendam arbitraretur. Ea res apud quosdam probari non poterat, quòd dubium euentum habitura videri posset, si post expositos milites aliqua sæuior incideret procella, quæ seruandam classem, desertisque militibus in tutam stationem reducẽdam ostenderet. Quid enim incommodius & asperius pediti relicto accidere posset, quàm vt ab equitatu, qui Grimanianos in mare cum cæde propulisset, opprimeretur, simul & à classiariis Turcis inuaderetur; quum nullo desertus in terra classis subsidio protegi posset? Itaque Auria quum ad eum Capellius scapha vectus ad puppem proueheretur, peteretque quid sibi agendum foret, & se promptissimam operam vti iuberet præstiturum polliceretur: ei totius studij & alacritatis gratias egit, & vt suo ordine consequeretur admonuit, classemque ad Leucadis promontorium direxit; ratus aut Barbarussam faucibus egressurum, prælijque committendi occasionem præbiturum; aut si cessaret, & sinu se contineret, vti metu occupatus, vetere existimatione gloriæ naualis spoliaretur. Ipse verò superata Leucadis Insula, quæ Nerithos olim, hodie Sancta Maura dicitur, ad Naupactum descenderet, totumque sinum à dextra læuaque ferro & incendiis deuastaret. Sed magno miraculo portentoque, ventus qui ad cursum erat secundus, ita flare desiit, vt vela nauium dudum plenissimè inflata conciderent, tantaque oriretur malacia, vt si rostratæ nauigio vti vellent, necessariò onerariæ immobiles essent relinquendæ. Hac inopinata re, sicuti Auria & Capellius vehementer sunt perturbati, ita Barbarussa occasioni suæ non defuit, classemque faucibus mira celeritate eduxit; primumque omnium sinistrum littus apprehendit, obuersis ad terram puppibus, vt si quid durius ab hoste accideret, cùm è littore, tum ex nauibus decertaret, tanquam nullam omnino maiorem, quàm nauium, seruatis cum remige propugnatoribus, iacturam facturus. Verùm quum nostros nouitate obortæ tranquillitatis præditos, consiliique prorsus inopes, magnarum nauium fluctuantem classem circumire, nec se expedire ad pugnam conspiceret; in eos directa suæ classis acie inuectus est, quum ipse mediam teneret aciem, & hinc, Sinas cognomento Iudæus, & illinc, Saleccus Archipiratæ illustres præessent. Tanta autem perturbatione omnium, tantoque tormentorum strepitu res eo die nostris infausto acta est, vt nullo nobili congressu cœpto dissipati in fugam verterentur, & Barbarus obstupescens nostrorum ignobilem trepidationem, cum risu demum conuersas in fugam puppes contemplaretur, ipse duas interciperet triremes, & nauigia nostrorum maiora, circumducta corona triremium, diu tormentis verberaret; atque interim recentissimo oborti Euri flatu incomparabili Fortunæ beneficio è manibus Turcarum nostra classis eriperetur: quam ingruente nocte minimè persequendam Barbarussa iudicauit, quum singulari herclè suo, nostris verò parum felici spectaculo lætaretur, maximeq; rideret, quòd trium prætoriarum lumina ignobili exemplo abiecta esse conspiceret; tanquam ea ab extremo pauore vltrò extincta fuissent. Capellius atq; Auria continenti cursu Corcyram peruenerunt, quum nullus omnino præ pudore locus mutuæ consolationi esset relictus, & eos postridie ad Paxam vsque Insulam hostis esset persecutus. Tum enim non obscurè ad mutuam ignominiam obtrectantes, de inuadẽdo Dyrrachio frustra consultatum est; vt infamia quoquo modo sarciretur communi consilio Castrumnouum in Rizonico sinu expugnârunt; neq; quisquam eorum culpam pudendi euentus, nisi perplexè reiecit, vti ab vtroque opportuna Historiis nostris percunctatione didicimus. Cæterùm Capellius multis argumentis, vti erat apprimè facundus, nominis sui famam egregiè defendit; agensque quartum & septuagesimum ætatis annum, integra apud ciues dignitate fato concessit.

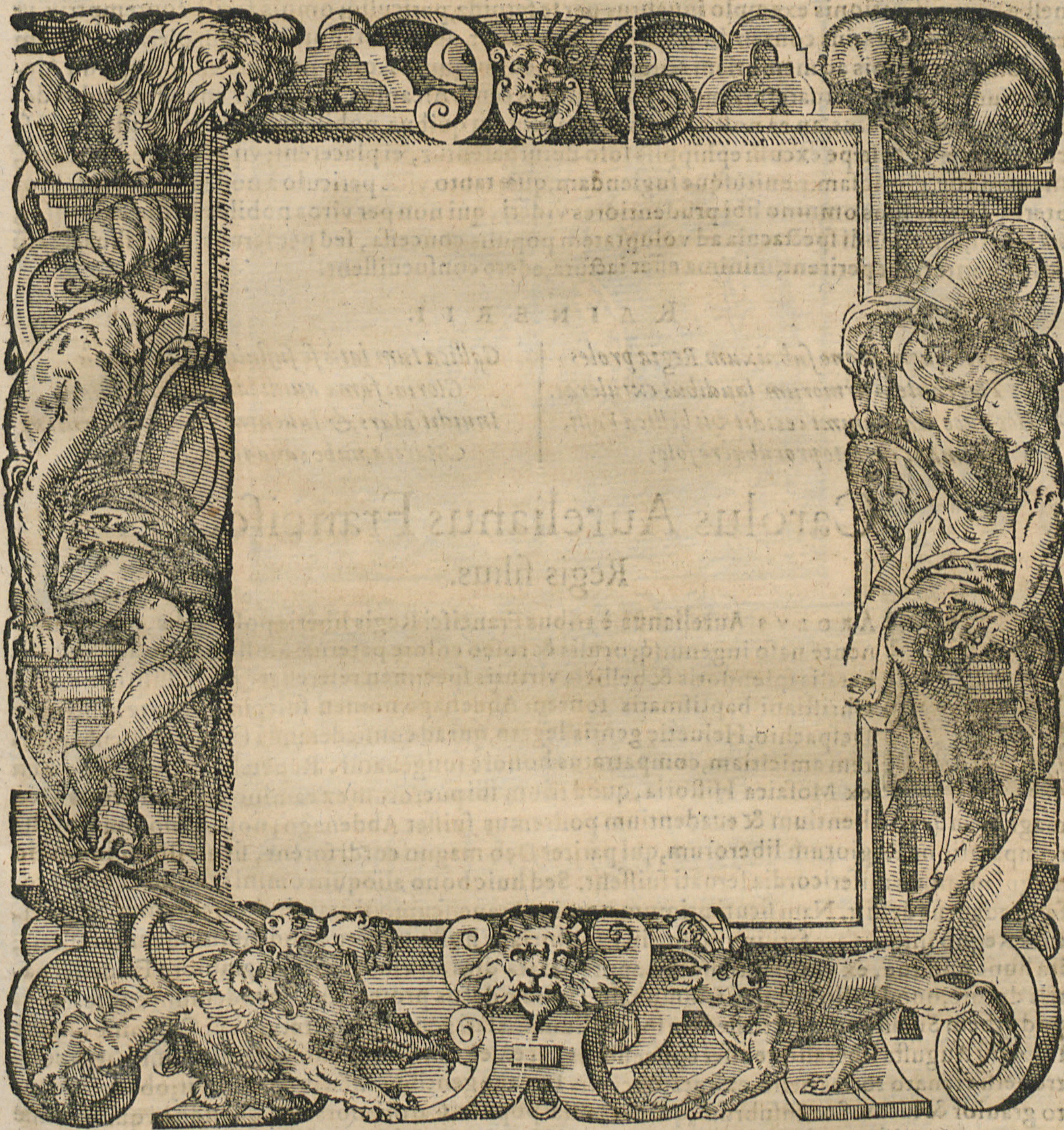
IOVII Iunioris.

Classem in Leucadij fluctibus æquoris
Instructam Veneto milite viderat
Lætam verrere Pontum
Nimborum pater Aeolus;

Ira quum veteris conscius aspera
Iunonis, miserum in Dardanidum genus
Leni murmure ventum
Spirantem, Aeolio in specu

Inclusum tenuit. Quæ celeri modò
Lapsu vix pelagus contigerat ratis
Auræ flatibus acta,
Et remo inuolitans leui;
Nunc immota iacet per freta languida;
Tum classem implicitam, lapsáq; carbasa
Risit Barbarus hostis
E fluctu Ambraciȷ sinus.
Contra sæua Deûm fata CAPELLIVS
Ibat. præda (nefas) militis impiȷ,
Ni classem inferat Eurus,
Seruatam ad patrium mare.

Franciscus Borbonius Anchianus
Gallorum Dux.

NEMINI huius seculi Procerum, natalibus ac honoribus insigni petulantiùs ac acerbiùs illusit Fortuna, vti lubrico suo vestigio semper incerta & insolés, quàm Francisco Borbonio, cognomine Anchiano. Hunc enim natura maximè decorum fecit; Regij sanguinis domus totius Galliæ nobilissimum edidit; gratia autem Regis vsque adeò extulit, vt penè prius Dux quàm miles in castris conspectus, imperatoriis insignibus ornaretur; eiq; demum Laureã triumphalem ætati eius intemperáter indulgens, & plena doli Fortuna tribueret, quum ad Cere-solam ipsius Dauali Vastij, tanti atq; inuicti nominis Ducis, profligato exercitu, trucidatisq; Germanorum legionibus, incomparabilem & planè nouam de Cæsarianis copiis victoriã retulisset;

subindeq; obsesso Cariniano iuxta Padum oppido, & ex longa pertinaciq; obsidione perdomitis fame Hispanis atq; Germanis victor extitisset. Sed Anchianus his rebus, quæ præclarę memorabilesq; fuerant, cum insigni gloriâ gestis, quum ad Franciscum Regem in Galliam rediisset, vt eius victoriæ gratulationibus apud suos frueretur, impetraretq; præmia militibus suis, qui maximè eo prælio strenuè dimicassent, fortè ex consuetudine gentis alacritateq; aulæ, ludicrum institutum est spectaculum, quo oppugnati defensiq; oppidi simulacrum edebatur. Ea contentio militaribus armis instructa prouectaque ardentius, vt maior illustribus fœminis voluptas pararetur, eum habuit exitum, vt ipse Anchianus, florentissimæ iuuentutis Princeps, dum scalam apponit, & per eam audacter subit, temerè prouoluto à defensoribus prægraui cophino ex scala deturbaretur, nec multo pòst luxata ceruice confractoq; cerebro, idem modò felicissimus & puncto temporis miserrimus lugente Populo conclamatus expiraret; ita vt quem nuper armatę Cæsaris phalanges, pugnantem superare nequiuerant, miserabili in ludo per iocum sterneretur. Hoc tam funestæ commiserationis exemplo iuuentus per se feruida, periculiq; omnis facilè contemptrix, vt cautiùs & temperatiùs contentiosis spectaculis vacaret, admoneri potuit; quum plerique dictum Othomanni Gemis ad memoriam reuocarent. Is enim, quum Romæ in libera custodia apud Alexandrum Pontificē seruaretur, eumq; humanitatis causa Ascanius Sfortia ad equestres ludos deduceret; interrogatus, an ea nostri moris spectacula, in quibus nobiles cataphracti hastis inter se concurrerent, & sæpe excussi ephippiis solo deturbarentur, ei placerent; vir grauis responderat, Inanem esse, gloriosam, penitusque fugiendam, quæ tanto vitæ periculo à nostris peteretur. Propterea Turcas suos omnino sibi prudentiores videri, qui non per viros nobiles & fortes milites, vti nostri, huiusmodi spectacula ad voluptatem populis concessa, sed per seruos, in quibus si casu affligarentur, aut perirent, minima esset iactura, edere consueuissent.

RAINERII.

Aspice quem Regno subnixum Regia proles
Flagrantem armorum laudibus extulerat.
Hoc duce magnanimi cecidit vis bellica Vasti,
Germani & toto procubuêre solo;
Gallica tum latis se sustulit aurea pennis
Gloria, famæ auidi laudibus Anchiani,
Inuidit Mars, & iuuenem simulacra cientem
Martia, nube caua texit, & eripuit.

Carolus Aurelianus Francisci Regis filius.

CAROLVS Aurelianus è tribus Francisci Regis liberis postremus, hoc prominente naso ingenuisq; oculis & roseo colore paternæ similitudinis, atq; item liberalis splendoris & bellicæ virtutis specimen referebat. Huic lustrico die ad Christiani baptismatis fontem Abdenago nomen fuit, imponente id Ioanne Despachio, Heluetię gentis legato, qui ad confœderandā sacro eo vinculo priorem amicitiam, compatratus honore fungebatur. Repetebat autem id nomen ex Mosaica Historia, quòd trium ibi puerorum ex camino ignis ardentis Deo magno laudes psallentium & euadentium postremus fuisset Abdenago; non admodum insulsa comparatione Regiorum liberorum, qui pariter Deo magno cordi forent, sicuti illi ab incendio magni numinis misericordia seruati fuissent. Sed huic bono alioquin omini religiose concepto, felix euentus defuit. Nam sicuti primum nomine Franciscum, vti erat titulo Delphinus, destinatum Regno iniqua sors fati, ingruente in Prouinciam hoste Cæsare apud Auinionem sustulerat; ita hunc quoque, ex pestilenti morbo approperata dies atra surripuit, eo grauiore Francisci patris dolore, quòd bello Belgico triumphalis Laureæ decus promeritus, pace demum confecta, apud vrbem Suessionum certo fœdere sponsalium Cæsari gener asciseeretur, cui Cisalpinę Galliæ Imperiū Augusta liberalitate esset concessurus, vt ex ea tandem Mediolanensis dominatus controuersia renato toties bello, exoptatus cūctis Europę gentibus finis imponeretur; ob id aliquanto grauior & luctuosior Insubrum, quàm Galliæ populis Caroli mors fuit, quando hi qui summæ spei iuuenē amiserant, superstite atq; incolumi Henrico Delphino, vel immaturi fati iniuriam æquius ferrent; illi verò grauissimis bellorū & tributorū incōmodis afflicti, & à Cæsarianis militibus inclementer expilati, tota spe pacis & speratæ tranquillitatis puncto temporis decidissent.

IVLII IOVII.

Te fera mors Carole eripuit florentibus annis,
Insubriæ Cæsar dum tibi regna parat;
Illa diu extinctum ingemuit, te sospite, nam se
Crediderat tantis posse carere malis.
Insubriæ, & Gallis raperis, maiora sed illi
Damna tulit mors tua, quàm patriæ.

Alfonsus

Alfonsus Daualus Vastius.

QVONAM honestissimo præcellentis & meritæ laudis præconio te ornauerim Alfonse Dauale, idem mortalium formosissime & fortissime Ducum, qui cunctos seculi nostri triumphales Duces magnitudine animi, & perpetuo immensæ liberalitatis splendore superasti? vnde hoc vnum tibi peculiare decus paucis concessum aut vsurpatum comparâris, scilicet vt post deuictos hostes humanitatis & pietatis iura tueri, totius elegantiæ studia prouehere, subleuare virtutem, ingenia fouere, & cleměntiæ laude potiri, nec obiter quenquam vel hostem diu miserum esse pati condisceres. Quòd si naturæ tuæ absolutæ virtutis amore deflagrāti, vt tantum posses, quantum velles, Fortuna tribuisset, iam plerique magni Reges infra gloriæ tuæ gradum positi conspicerentur. Hoc facilè nos singularum propè actionum tuarum vel bello vel pace præclari testes, existimare, & cæteris confirmare possumus, ex religiosa historiarum fide, quas, freti conscientia integri pudoris, cùm viuis ad oblectationē, tum posteris ad exemplum edidimus. Quo fit, vt huius seculi iocundissimū Etrusci carminis Vatem non omnino fabulosum existimari velim, qui te Dauale Heroem atq; alterū propè Herculem æternis fortasse carminibus fecit, quum ex lepidissima fabula monstrum horribile & truculentum, quod immanis auaritię nomen ferret, in Europa natum, dirisq; dentibus & pestilenti habitu obuia quæq; vastantē decantaret; ad quod opprimendum honestissimi quiq; atq; fortissimi, inusitatæ palmæ decus quærentes, vndiq; concurrerint. Sed pleriq; eorum vsque adeò feri monstri aspectum reformidantes, ita hæserunt, vt in id eminus tantùm iacula contorquerent, congressuq; pauentes abstinerent, donec superuenêre

tres inclytæ virtutis impauidi bellatores, Leo ſcilicet decimus, Maximilianus Cæſar, atq; ipſe magnanimus Galliæ Rex Franciſcus. Hi namq; vno tẽpore immanem belluã adorti, impotenter reluctantẽ præaltis vulneribus conſauciârunt; ſic tamẽ vt ea cruento rictu reſurgere poſſe videretur, niſi opportuno ſuperuentu Daualus auratis in armis conſpicuus Heros, adacto per vitalia vehementi mucrone confeciſſet. Quod herclè inſigne ſpoliũ de monſtro tanquã de ſubacta auaritię rabie fortiter relatum inter tot tua Alfonſe maiorumq; tuorũ domeſtica trophæa, quæ de victis captiſq; Regibus penates tuos exornãt, nobilius, & ad famã quoq; perẽnius erit. Sed Daualum tantis præditũ virtutibus, Fortuna auctæ felicitati, & creſcentibus honorib. ſemper infeſta vehementiſſimè perculit, quũ ad Cereſolam ei ſperatę victorię decus eripuiſſet, egregiè ex aduerſo vincentibus Gallis; vnde illi nõ toto vertente anno ex nõ dubio indignãtis animi dolore maturatus ſit vitæ exitus: quintũ ſiquidem & quadrageſimũ agens annũ, in ſeceſſu Viglebani oppidi podagra vexatus exceſſit è vita; nulla alia re prorſus felix, quàm vetere ſua gloria, & liberorũ ſummæ ſpei conſpectu, fidelibusq; Inſubrum lachrymis, quũ intempeſtiuè bono publico ereptus tumularetur; qui moderatè ac humaniter, quantũ ſæua tempora tulerant, auſpiciis Cæſaris imperaſſet.

FAERNI.

Deſtituti flete ciues magnum Vaſti Principem,
Deplorate raptum vobis præſidem iuſtiſſimum,
Luctuoſa triſte funus proſequentes nænia.
Ille veſtræ ſemper auxit ciuitatis commoda;
Ille ius & æquitatem conſeruauit publicam;
Inq; ſæuis ſæpe bellis ſoſpitem vrbem præſtitit.
Quare mæſti flete ciues magnũ Vaſti principẽ;
Deplorate raptum vobis præſidem iuſtiſſimum,
Luctuoſa triſte funus proſequentes nænia.

PARTHE-

PARTHENII PARAVICINI.

Siste gradum sacriq; hospes decora alta sepulchri,
Et molem ingentem, spoliisq; insigne trophaeum
Haud mortale opus, & manes venerare beatos
Ipse olim celebres Vasti dum solueret vmbris
Inferias, meritóque Ducem decoraret honore
Armipotens, Lybico, Gallóque ex hoste recepta
Hæc spolia, hanc magnis sacrauit manibus arã.
Tunc etiam perculsa graui Bellona dolore,
Turbataquẽ effusa comas Tritonia virgo
Funebrem ad pompã, exequiasq; ingentis alũni
Conueniunt, & Martis opus dignumq; laborem
Concelebrant, lustrantq; rogũ donisq; parentãt,
Tum lectos vrna cineres iam ritè peractis
Exequiis, pariter suprema voce salutant.
Inuicti, ô cineres, queis hactenus inclyta virtus
Ausoniæ enituit, longè victura superbas
Pyramidas fama, hæc vobis monumẽta dicamus.
Aeternamquẽ aram, vobis decora omnia belli
Cedimus, & nostros iam nũc largimur honores.
Hinc igitur cæco bellorum vrgente tumultu,
Ductores responsa petant, huc hoste fugato
Sacra ferant, prædas, atq; arma hostilia figant,
Vestraq; votiuis placent sibi numina donis.
Hic pulchra virtutis honos, hæc præmia sunto.
Hæc Mauors, comitesq; duæ, pullatus Apollo
Excipit, & mœsta Aonidum cingente corona
Flebilibus reperit numeris. mox numine dextro
Ferrea concordes voluerunt stamina Parcæ.

Henricus IIX. Angliæ Rex.

VLYXIS socios (vt Poëtæ fecerunt) Circæis illecebris in feras mutatos quisque facilè crederet, qui Henricum Octauum Angliæ Regem nouerit, & tragœdias eius aulæ, vastatique Britannici Regni incommoda perspexerit vel audierit. Nemo siquidem ætatis nostræ Regum aut forma corporis spectatior, aut altitudine eruditi ingenij nobilior, aut opum & virium magnitudine validior, aut denique (quod Virtutis atque Fortunæ munus est) amplissimis victoriis clarior atque celebrior fuit. In Gallia Gallicum nunquam ferè antea victum fuderat equitatum, & validissimas vrbes in Morinis & Neruiis ceperat. Scotos se absente, & in continenti transuectis copiis bellum gerenti, Angliam adoriri ausos per Surreium Ducem ad Floddum interfecto eorum Rege, ad internitionem totius propè nobilitatis profligârat, & cum magna gloria præclaræ pietatis Iulium Pontificem, Gallorum oppressum armis euexerat, Clementemque item nefario impetu Cæsarianorum militum post euastatam Vrbem captum, piis armis adiuuerat, sic vt inter Reges belli & pacis grauissimus disceptator & arbiter haberetur. Sed malo quodam fato inuasit demum tam nobile, tantisque naturæ atque fortunæ bonis cumulatum & illustre ingenium, pestilens Erynnis inferorum excita sedibus. Insano namque amore Rex ita percitus est, vt Catherinam vxorem, quæ Ferdinandi Hispaniæ Regis filia fuit, ipsiusque Cæsaris erat matertera, repudiaret, vt Bolenia adamata in maritalem thorum duceretur. Verùm hanc adulterij & incestui ream, mortua iam Catherina, carnificis manu decollari iussit: ac tertio loco lectissimæ pudicissimæque Semeræ Anglici sanguinis, regius thorus paratus est. Hac verò ex difficili puerperio enecta, Cleuensem Sicambrorum Reguli sororem quarto loco duxit. Postquam etiam repudiatam, quòd ad genium intentæ libidinis minimè respondisset, Hauardam Surreij victoria Scotica inclyti neptem duxit, quam postea quibusdam veteris impudicitiæ criminibus circumuentam, capitali affecit supplicio, vt Pariæ, quanquam viro orbatæ, sexto connubio iungeretur. Verùm hæc tanquam leuia Regiæ libidini & voluptati condonari posse credebantur, nisi tot repudiis, vxorumque cædibus Rex infamis à maiorum religione defecisset, Phiserio & Moro, summæ virtutis & sanctitatis proceribus, qui sacrorum antiqua iura ardentissimè tuebantur, crudelissimè trucidatis; quorum hic erat Epistolarum magister, ille verò à Pontifice in senatum lectus. Nec multum inde insania sua præceps, in inuidiam atque odium Romani Pontificis, qui primæ atque legitimæ vxoris repudium seuerè fuerat detestatus, in templa grassari cœpit; donaria, vasaque sacrata, antiquitùs altaribus dicata sustulit, & conflauit, Cœnobia euertit, sanctissimorumque martyrum ossa & cineres sepulchris eruta, in Thamesim amnem, aduehenda in Oceanum proiecit. Impotenter quoque sacrorum effectus Princeps, sacerdotiorum redditus & latifundia in fiscum redegit, promulgauitque leges, quibus cuncta vel diuini vel profani iuris ad arbitrium reuocaret. Nec satis erat multorum opes occupare, nisi inauditam cogendi auri atque argenti sitim humano cruore restingueret. Sustulerat namque nobilissimos equestris ordinis proceres, quum modò auaritia inexplebilis, modò feruidæ libidines, modò ex scelerum iniuriis parta odia perpetuam accusationum & damnationum materiam suppeditarent. Itaque paucissimis annis, secus ac antea fuerat, irritata tigride sæuior, efferato lupo rapacior, fœta leæna rabidior, & siti exusto dracone virosior euasit. Neque vllum omnino cœleste numen repertum est, quod hæc latè serpentia mala compesceret, aut vindicaret. Magno quidem humanorum votorum ludibrio, vel propterea quòd immanibus eius consiliis singuli rerum euentus secundissimè responderent. Supremo namque bello Gallico post Hyberniam Insulam rebellantem, armis perdomitam, Bononia vrbe ad Oceanum fortiter expugnata sit potitus; & hunc quem è Semeria susceperat Edoardum filium, Regni hæredem reliquerit, quem ex indole ingenij, specieque oris Regale decus præferentem spectas, eadem in tabula iuxta patrem scitè pictum. Hunc Dij Deæque omnes feruent, si paternæ virtutis potius quàm sæuitiæ atque impietatis æmulus esse velit. Cæterùm Henricus septimum & quinquagesimum agens annum, gangrenæ morbo, qui sinistrum crus atrociter exederat, postridie Calen. Februarias succubuit, puero auunculum Semerum relinquens.

LAELII CARANI.

Clara velut magnum cognouit Roma Neronem,
Asperitas cuius maxima in orbe fuit;
Secula sic Regem aspexerunt nostra Britannum,
Qui pietate magis splenduit atq; magis.
Attamen hoc fatear Nero, te superasse Britannum
Crimine, quòd diuos temnere non timuit.

PIRA-

PIRATÆ TRES TVRCARVM
Inclyti Nominis.

Horuccius.

TRIBVS his tabulis ad veram effigiem repræsentantur duo Mitylenæi fratres, Hariadenus & Horuccius, quibus idem Barbarussæ fuit cognomentum, qui magna vi corporis atque animi ex Lesbo insula piraticæ operam nauantes, & terra mariq; famam nominis fortiter atq; feliciter extendentes, ad magnas opes, atq; inde ad regale demum fastigium in Mauritania conscenderūt. Cæterùm Horuccius terrestribus potius copiis, & nobilioribus ausis inualuit, quàm nauali disciplina, quam penè totam Hariadeno fratri reliquerat, postquam ad Bugiam Numidiæ vrbem, dum arcem oppugnaret, tormenti ictu dextram amisisset. Non demisit tamen in ea calamitate animū, vt qui ferrea manu ad cubitum religata, cum Numidis & Mauris regulis continenti bello sese vehementer exercuerit. Verùm eius conatus, qui toti propè Mauritaniæ vsque ad Tremisenios & Fessanos Reges maximo fuerat terrori, hunc tulit exitum, vt ab Hispanis equitibus, qui Tremisenio Regi auxiliares aderant, equestri fusus prælio interficeretur, nequicquam longissimo cursu fuga per arenosas solitudines extenta & effuso passim auro, vt persequentes distineret. Per hunc modum Hariadeno Algerij Regnum cessit. Is quidem par Horuccio fratri cùm animi magnitudine, tum immensa vi corporis, & bellica virtute, sed Fortuna aliquanto superior,

Hariadenus Barbarussa.

Nam Hariadenus nauali innixus disciplinę, ita paucis annis potens, ascitis sibi prædonum audacissimis, & formidandus euasit, vt vndiq; oram Hispaniæ atq; Italiæ, Insulasque ad vnum omnes Mediterranei maris impunè popularetur, & demum ex fama rerum gestarum Solymanus virtutis caussa, Othomannicæ eum classi præficeret: cuius imperio euectus & confirmatus, Muleassem Tuneti regnantem, & cum fratribus de Regno contendentē, astuta societatis simulatione depulit; seq; Regem perdomito armis Tunetano populo impotenter effecit. Sed non diu tanto Regno lætatus est: nam Cæsar incomparabili virtute pietateq; eum validissima classe numerosoq; militum & tormentorum apparatu aggressus, magno Christiani nominis commodo & singulari sui nominis gloria, ita expulit, vt multo maxima parte classis spoliatum, in fugam conijceret; restituto subinde Muleasse certa pactione exigui tributi, quòd is regendis Africæ populis propter vetustatem imperij & Numidarum amicitiam potior haberetur, & Turcis prædonibus foret infensissimus. Verùm Hariadenus tanta inuicti animi extitit fortitudine inter ea summæ calamitatis detrimenta, vt reliquam classem, quæ ad Hipponam subducta, semiq; demersa fuerat, incredibili celeritate educeret, & Cæsarianarũ triremium persequentiũ diligentiam effugeret; nec multo pòst Byzantium proficisceretur. Eum Solymanus vsque adeò sereno vultu excepit, vt eum magnopere laudaret, consolareturque; quoniá famæ iam pridem partæ satisfecisse censeretur, quòd nullis adiutus auxiliis, potentissimi Christianorum imperatoris impetum sustinuisset, atq; inde cum parte classis incolumis Algerij adhuc Rex se recepisset. Non enim classem neq; milites, neq; etiam

Sinas Iudæus.

Regna, toties ſpectatæ eius virtuti vnquam defutura: extemploque eum, contrà ac pleriq; Turcæ proceres rebantur, conſeſſu ordineq; purpuratorum dignum exiſtimauit, oræq; maritimæ præfectum & Baſſam appellauit. Inciderunt demum grauiſſima bella, ruptis induciis inter Cæſarem & Franciſcum Galliæ Regem: qua de cauſa Galliam premente Cæſare, & Britannis in ſocietatem eius belli in continentem perductis, miſſus eſt Hariadenus cum ingenti claſſe, qui Gallo amico Regi opem ferret. Verùm ea claſſis terrori potius quàm magno vſui Gallis fuit. Nam Hariadenus Nicæa capta, arcem expugnare non potuit, hyemareque in Prouincia apud Tolonem coactus eſt, ſequentique anno vaſtata Etruriæ ora, atque Inſulis Ilua, Igylio, Ænaria, & Lippara immani populatione afflictis, Byzantium rediit; nulla re glorioſior, quàm quòd paulo antè ad Actium promontorium Cæſarianæ & Venetæ claſſis, cum ignominia noſtra fugientis puppes conſpexerit, & in Rizonico demum ſinu Caſtrum nouum paulò antè à Cæſarianis captum, terra marique fortiter adortus ita recepiſſet, vt ibi quatuor ferè milia veteranorum Hiſpanorum trucidârit. Cæterùm quum Byzantij tantis rebus geſtis apud naualia ædificandis triremibus multus incumberet, octogenarius ſenex, & multo grauis abdomine, venerique interdum indulgens, in morbum incidit lentioris diarrhœæ; ſic vt vitalis calor, crura femoraque ſenſim desereret. Sed Iudæo medico tenellę ætatis pueros locis affectis applicante, aliquandiu labátes ſpiritus vireſq; refouit; donec febris oborta eum extingueret, ſic vt Aſanem filium, quem Algerij Regem impoſuerat, ſuæ peculiaris claſſis & ſeruorũ, totiuſq; fortunæ ſuæ indulgente Solymano hæredem relinqueret.

At Sinas hic, cognomento Iudæus, qui altero captus oculo, cum Barbarussa pictus cõspicitur, nequaquam eandem fortunam, quam Mitylenæi fratres experti fuerant, sortitus est, quanquam disciplinæ naualis esset peritissimus, solertique præditus ingenio, prædonum prudentissimus haberetur. Ipso quidem Hariadeno constantior in consiliis, & moribus temperatior. Seruos enim mitiùs exercebat ad remum, & benigniùs alebat, vtpote qui valetudinem eorum benignissimè curaret, neque enecandos perpetuis flagellis existimaret. Multam porrò syderalis scientiæ, nauigatoriæq; membranæ notitiam hauserat, magnum vsum in agnoscendis tempestatibus, de natura cœli & nubium, naturæque recessuum & tempestatum maris perceperat. Quarum rerũ opinione adductus Solymanus, eum Rubro mari, atq; Indico præfecit. Nam Turcæ paulo antea, Solymano Epirota eunucho duce, qui postea inter Bassas electus est, intercludere Lusitanorum nauigationes cogitârant, quæ ex India aromatum merces in Europam adueherent, magno quidem Memphitici portorij, & Othomannici vectigalis detrimento. Qua de causa Sinas apud Thorum atque Suetiam intimi sinus Arabici portus, classem ædificabat, vt ea in Indiam proueheretur. Sed senem, Smyrnæ natũ, durior Ægyptij cœli inclementia tentauit, & celeriter extinxit eo exitu, vt se è vita felicem excedere putaret; postquam id superi concessissent, vt Zabachem filium, Tuneti olim captum, postliminio sibi redditum videret, & eius complexu potiretur. Hunc ad eum tanquam veterem amicum sodalemque Hariadenus, à Populoniæ Regulo concessum, magni instar muneris, ad mare rubrum vsque miserat.

PETRI ANGELII Bargæi.

Ecquis Protogenes, ecquis tam doctus Apelles
Hanc faciẽ, hæc clara splendẽtia lumina flãma
Pinxit, & hos viua viuos in imagine vultus?
Nam (memini) sic ipse oculos, sic ora ferebas
Inuicte Hariadene: acri dum milite septus
Vrgeres hostem, & sulcares nauibus æquor,
Vt durum, vt sæuũ spirat frons horrida Martẽ,
Vt cædem minitatur adhuc, vt viuida virtus
Quæq; arces, quæq; olim vrbes, quæq; ardua muris
Oppida disiecit, q̃ regna opulẽta subegit,
Ostentans sese medio in discrimine belli,
Indicat aduersas quantum contemneret iras
Fortunæ: quantis rerum versaret habenas
Consiliis, si quando auræ impleuêre secundæ
Carbasaq; cursusq; tuos, nec pectore magni
Defecêre animi; quanquam natalibus ortum
Obscuris, quanquã maiorum exẽpla sequentẽ
Nulla: truces vt non sceptro spoliare superbo
Auderes, ipsosq; sua de sede Tyrannos
Eiicere, & victis Lybiæ ius dicere Regnis.
Te te vndæ tremuêre oẽs, quas vltima Calpe
Aspicit occiduas, vel quæ prospectat Amanus
Littora multifidus: nec non quæcunq; procellis
Insulæ Ionio in magno tunduntur & Euris.
Quin etiam ipsa tuas olim Phæacia tellus
Deuastata manus sensit, quo tempore Iberus
Dalmaticos multo tepefecit sanguine campos.
Scilicet innumeræ tum vos toto æquore classes
(Proh pudor, & labes nullis abolenda diebus)
Fugistis fultum nec Diis, nec viribus æquis.
Ergo iterũ Actiaca Phœbus miseratus ab arce,
Ionios Italo perfusos sanguine fluctus,
Corporaq; Aegæis fluitantia vidit in vndis.
Nec fuit indignum superis cœpisse potenti,
Omnia tum primum dextræ parere Tyranni:
Atq; hostem Ausonios ferro populare penates,
Nostrarumq; vnum exilio se accingere rerum.
At tu magne Senex, ne dira incendia mente
Concipe, néue in nos flammato pectore sæui,
Illustres delere velis vt funditùs vrbes,
Argiuorũ vrbes quondam decora alta tuorũ.
Sic vicisse satis: sat sit sumpsisse cruentas
Horribilem dextram victo de milite pœnas.

Franciscus Primus Galliæ Rex.

Hoc illustri planeq; Regio generosæ frontis honore, atq; hoc cultu splendoreq; armorũ, Franciscus Galliæ Rex primus in aciem prodire, & dura Martis munera obire erat solitus. Hunc nemo Galliæ procerum vel excelsæ staturæ proceritate, vel habilium ad arma artuum firmitate, vel impauidi & semper constantis animi vigore adæquabat. Nemo Regum candore animi, clementia & pietate anteibat. Nemo deniq; mortalium præalto viuidi ingenij lumine, & quod incomparabile in eo vidimus, expedita maximeq; tenaci, & rerum & nominũ memoria superabat. Summa siquidem in eum naturæ aspirantis dona, superi adeò cumulatè cõtulerant, vt certo & iocundissimo insignium virtutũ concursu, haud dubiè felix posset existimari, nisi eum tractantem arma Cæsaris, Fortuna ex professo tanti belli pacisque artibus aduersa, sæpissimè fefellisset. Neque enim hæc, vti illi, virtuti fida comes esse voluit; scilicet ne obstaret fatis Cæsari Italiæ Imperium despondentibus. In hoc tamen secundissimo suo cursu eadem Fortuna, quę perenne studium in Cæsarem extenderat, tanquam certo pudore victa, id Francisco præstitit, vt saltem &li-

Franciscus Primus Galliæ Rex.

& libertatem Galliæ sibi cordi esse, tot aduersis bellis ostenderet, pararetq; subinde pacem restinctis vndiq; bellis, vt Fraciscus sua inuicti animi magnitudine proculdubiò felix moreretur. Quartum siquidem & quinquagesimũ natus annum extinctus est, quũ fortè ex nimia iactatione equestri, qua ille immodicè venabundus vtebatur, ei enatũ esset circa sedem malignũ vlcus, & sensim collabentibus viribus ignobili in vico, cui Rambuleto nomen est, Regũ nobilissimus defecisset; eo quidem tranquilliore abruptæ vitæ excessũ, quòd Henricũ filium, qui iam cõstantissimi bellatoris, & prudentissimi Regis præclarũ specimen non vno in loco præbuisset, tanti Regni hæredẽ relinqueret, cũ bona etiam spe posteritatis; quãdo iam ex eo auitę indolis nepotẽ amplecteretur.

IOHANNIS BELLAI Cardinalis Parisiensis.

Gratia, forma, decus, probitas, facundia, candor,
Relligio, Charitum spes, amor Aonidum,
Ingenij atq; animi vis admirabilis, vno
Cuncta hæc tumulo, Rege iacente, iacent.
Fortunæ est quicquam si defuit; hæc age, vince
Errice, & reliquis æquiparato patrem.

IO. BAPTISTAE POSSEVINI.

Effigiem Rex magne tuam, tuaq; inclyta facta,
Consecrat excultis scripta voluminibus
Musarum in templo, patrij prope littora Larĳ
Aeterna Iouius conditor historiæ;

Quodque ex te periit, fallax pictura reponit,
Quod viuit, viuum pagina fida facit;
Vt spectent oculis mirantibus ore nepotes,
Quæ decuit terris, & dare iura mari;
Et simul annales rerum memorande tuarum
Francisce, arrectis auribus excipiant,
Vt bello Heluetias viduaris ciuibus vrbes,
Quum tegeret molles prima iuuenta genas.
Vt fortes idem Insubres, & Belgica Regna
Nomine penè ipso debita Regna tibi.
Quà pater Erydanus violentis voluitur vndis,
Excusso impuleris subdere colla iugo.
Vtq; vrbem dominam, septemq; receperis arces
Excidio ex magno, seruitioq; graui,
Acceptos tibi Roma Deos, sanctoque Tonantis
Fungentem in terris munere, grata refert;
Quos tu pugnaci diuersis partibus hosti,
Terrorem incutiens obsidione leuas.
Tu latè Imperium profers, tu prælia tentas,
Vt teneant fines otia tuta tuos.
Te non vllæ acies, non terruit Amphitrite
Quum pareret gentes in tua damna nouas.
Impendere ferox à tergo negligis hostes,
Quos beat auriferi lucida lympha Tagi.
Non coniurato veniens Germanus ab Istro,
Cogit præcipiti te dare terga fuga.
Ergo tot spoliis non vno ex hoste relatis,
Auertis patrio Barbara tela solo;
Nec tibi non magnam pepererant otia laudem,
Otia Pieridum dulcibus acta modis,
Quas primus patrias ad gentes, effera corda
Parnassi è summo vertice ducis ouans,
Despectasq; artes, & humi sine honore iacentes
Erigis, ò secli gloria prima tui.
Quare vos Regem tantarum in munere laudũ
Carmine victuro dicite Pegasides,
Vt qui vos claras in luminis extulit oras,
Vestra ope conspicuum tollat ad astra caput.

Ferdinandus Cortesius.

INTER Hispanici nominis insignes viros, qui enauigato Oceano, adinuentisq; nouis terris & populis, illustrem famam sunt consecuti, omnium (vti reor) clarissimus enituit hic, qui aurato cinctus gladio, ornatus aurea torque, & pretiosa indutus pelle conspicitur Ferdinandus Cortesius. Is Columbi Liguris, qui primus seculo nostro stupenda nauigatione alterum propè terrarum orbem nobis aperuit, cogitationes propè insanas prælti ingenij, & placita naualis disciplinæ solerter atque feliciter æmulatus, directo ad occidentem cursu, in vastum sinum recuruantium sese terrarum ad Septentrionem appulsus Mexicana regna, & gentes ingenio nihil à nostris moribus abhorrentes, reperit. Profectus namque ab vltimo Insulę Cubę promontorio, quod in occidentem rectà protenditur, & tropico Cancri subest, relictis ad læuam Iucatana & Coluacana insulis, ad aduersam intimi sinus frontem applicuit, iuxta fauces ingentis fluminis, quod Panucum vocant. Ibi per interpretes Iucatanæ & Coluacanæ homines, quos anteriore expeditione adiuerat, didicit ea litora esse continentis, quæ molli flexu hinc Vrabanis litoribus annectitur, illinc verò ad Septentrionem vastissimo tractu his terris, quas nautæ Baccalauras vocant, se coniungit. In ea litorum plaga alterum se Isthmum reperisse Verazanius Florentinus referebat, qui de ea regione peculiarem commentarium conscripsit, & postea apud Darienem, dum curiosius nauigando naturæ abstrusa planeque deserta scrutaretur, à Canibalibus, spectantibus è classe sociis, comestus est, ita vt non secus quàm in Vrabano Darienis litore, persimilem Isthmum in aduersa hac septentrionali ora naturam posuisse ideo credendum sit, vt per eos exterior Oceanus deprehendi posset, & fortasse nauigari; sicuti Vasco Nunio euenit, qui primus Isthmum transcendere ausus, pelagum ad Perurana & Cuscana aurifera Regna pertinentem, adinuenit. Neque enim dubium videri debet, quin ea æquora ad Arctoas partes vergentia, eius sint Oceani, qui terram vniuersam circumambiens ad Sinarum & Cathainorum orientis oras, & denique ad beatas Molucas Insulas obuertatur. Cæterùm Cortesius incolas blandissimis sermonibus, & promissis, atque item muneribus sedulò permulcẽs, reperiebat eos, sicuti in Iucatana & Coluacana vidisset, idola lignea atque aurea, variis ferarum & draconum effigiata formis, tanquam Deos colere, atque his placandis, noxiorum cruore sacrificare, non absimili superstitione, qua antiquissimos Druydas litare solitos, numinaque placare Cæsar scribit; sic vt hunc sacrificandi morem inhumanitatis atque sæuitiæ plenum, olim allatum ex his terris in Britanniam, atque inde in Galliam manasse putemus. In mediterraneis porrò Cortesius perampla ditissimaque Regna Mexicanæ prouinciæ extendi ad occidentem audiebat, quæ hominibus ingeniosissimis, atque omnis elegantiæ cùm literarum & Musices, tum mechanicarũ quoque artium studiosis incolantur; vtpote qui in morem propè nostrum ædificent, & calce, gypso, marmore vario, & sectili lapide, fictilibusque abundent; nec pictores desint, qui cuncta coloribus exornent. Incessit Cortesij animo ingens cupido agnoscendi ea Regna, quæ multo auro, argentoque, & pretiosis gẽmis abundare, sub æquatoreque sita, singulari, eaque saluberrima cœli temperie, & stupenda soli vbertate gaudere ferebãtur. Nec voto defuit Fortuna: nam Cortesius astuto ingenio vir, vbi didicit eadem

libidine,

libidine, qua apud nos Mexicanos populos inter se de finibus & de potentia armis decertare; sese propinquiori Regulo aduersus hostes eius, auxiliarem bellique socium alacriter obtulit. Habebat enim sclopettariorum & balistariorum hastatorumque exiguam certè, sed egregiè validam armis atque ausis manum; & super hæc (quæ Barbaris miraculo fuit) galeatorum equitum turmam. Neque enim his in regionibus quisquam equum vidit. Itaque icto fœdere, Barbaris iussu Reguli cuncta onera armorum & commeatus humeris subportantibus, & curulia minora tormenta trahentibus, conserta sunt eo euentu multa prælia, vt Barbari hostes territi tormentorum bombis, equorumque stupenda specie, & multa passim cæde prostrati; subactos se & planè victos faterentur, & in ius hostis Reguli vltrò deuenirent, & clementissimè reciperetur, ita scilicet consulente Cortesio, vt amplificatis viribus, ascitisque secum amplioribus auxiliis, aduersus Mutezumam potentissimum inter Mexicanos Regem, & in Temistitana vrbe, Venetæ vrbis in modum vndique pernauigabili, regnantem maturè contenderet. Idem fuit animorum habitus & armorum vsus apud populos Mutezumæ imperio subiectos. Nam ad equitum conspectum obstupescentes, prostrantesque se ad tormentorum crepitum, consertis demum manibus inulti cadebant; quod ligneis machæris & præfixis cornu iaculis, sagittisq; harundineis, magna parte corporis nuda dimicarēt: eo quidem iniquiùs, quòd gladiorum & lancearū latas plagas horrerent, & equites vnum integrum Centaurorum specie animal esse existimarent; cœloque à nostris euocari fulmina, & à Diis benignè concedi aduersus hostes arbitrarentur. His detrimentis atque miraculis Mutezuma terrefactus, se repentè dedidit, & ad Cortesij authoritatē cunctos Imperij sui populos cōtulit. Sed postquàm se dederat, quòd deditionis pœniteret, excitare rursus ad rebellandum

u

populares suos,& fugam parare diceretur; ei compedes iniectæ sunt, qua miserabili deformitate nihilimpotentiùs & duriùs imponi posse Barbari eiulatu & lachrymis id significantes ostenderunt; quòd Rex Regum immensæ Fortunæ fastigium dudum tenens, seruilem contumeliam subijsset,quàm vt vindicarent quidam de populo,& vt Regem tanto eximerent ludibrio,in superiorem porticum, vbi Mutezuma vinctus sedebat, lapides conijcere cœperunt, frustra Cortesianis prohibentibus. nam Mutezuma capute ictus, paulo pòst interijt, eique demum post multam & cruentam contentionem Cortesius suffragio multorum Regulorum suffectus est eo titulo, vt Cæsaris supremi Imperatoris se vices gerere profiteretur. Exinde vlteriora perquirere,quòd Mexicanæ regiones auro scatere, & gemmis atque margaritis abundare varijs percunctationibus; nec longè abesse Oceanum comperisset, nouam expeditionem ad occidentis oram maritimam suscepit; eo quidem apparatu, vt non modò sarcinarum & tormentorum onera secum ferret, sed duos etiam myoparones certa soluta membrorum compage plicatiles,multiplicatis seruis comportari iuberet, vt his tentaret Oceanum,quem non amplius quingentis leucis abesse constabat. Ex itinere cuncti incolæ trahenti tormenta atque equites, expositis commeatibus paruerunt, atque omnibus officiis amicè collatis euntem secuti sunt. Medio ferè itineris spatio conspectus mons est altissimus, & in cacumine niuosus Ætnæ Siculæ modò flammas euomens, & igniros pumices eructans, atque inde ad Oceanum est peruentum, qui vastis dextri litoris anfractibus frequentes Insulas ostendebat, magna ex parte desertas; in quarum vadis multi vrinatores deprehensi sunt, legendis conchis & vnionibus intenti. Existimabat Cortesius ea æquora, quæ essent scopulis præpedita, nec leuibus nauiculis tutò tentari posset, obuerti in Orientem, famamque esse apud incolas, ad extremum Occidentem reperiri ingentes Insulas omnibus aromatum atque vnionum diuitijs abundantes; sic vt maximè lætaretur, quòd in occidua parte reperiri posse speraret nouum orientem, si maioribus nauigijs ea maria sulcarentur. Igitur Cortesius latè explorato litore, notatisque nemoribus, vnde materia ædificandæ classi cædi posset, Temistitan est regressus. Ibi Barbarorum templis ritè expiatis, Deo Christo & Deiparæ virgini solennes aras erexit, & Baptisterium condidit. Nec ei admodum difficile fuit docilibus ingenijs veræ religionis cultum persuasisse, & sacro fonte certatim ad eam cerimoniam accurrentes lustrare, mysteriaque nostri ritus singulis insinuasse. Indigenæ siquidem aduenas non homines, sed Heroes esse arbitrati,qui à magno numine in eas terras missi fuissent, à quibus ipsi verum Dei cultum & admirabiles artes, quibus perpetuò beati forent, benignissimè docerentur. Non esse ampliùs ipsis à quoquam finitimo hoste vim & arma extimescenda,postea quàm inuictæ gentis præsidio terra marique tutissimi cuncta hostilia in posterum contempturi, & perpetua ciuili pace gauisuri viderentur; quòd Cortesius non dubio magni numinis nutu humanas actiones ad iustitiæ normam apto quodam seueritatis & clementiæ temperamento reuocaret; maleficiorum reos ad exemplum punire solitus, quum aliqui deprehensi, more nostro virgis cædi; alij reiectis in terga brachiis ex trochlea suspendi quatique, alij insertis in binas trabes cruribus in custodia siti atque inedia torqueri iuberentur. Amplissimum enim carcerem ædificârat, qui liberæ gentis grauissima pœna putabatur. His institutis & moribus vsque adeò Mexicani profecerût, vt quum Cortesius per concionatores interpretes multa de diuinis rebus & de Romani Pontificis authoritate Caroli que Cæsaris summi principis potentia atque virtute dissereret, duo illustres gentis proceres publico decreto instructa legatione ad Cæsarem in Hispaniam, atque inde ad Clementem Romam vtrunque piè veneraturi mitterentur. Hos Romæ nos vidimus pari colore & coma & ingenij alacritate nostris subfuscis ferè persimiles, quos Clemens imagunculas aureas dono afferentes ita remuneratus est, vt conuestitos duplici veste serica, equestri dignitate honestaret, binisque bullatis baltheis cum totidem inauratis gladiis & pugionibus, atque item singulis aureis torquibus exornaret. quibus læti muneribus ad suos redierint,& multa (vti postea accepimus) de magnitudine Vrbis moribusque & ceremoniis nostrarum gentium retulerint. Exinde Cortesius domum Regij prætorij instar Temistitano in foro pereleganti structura ex vario marmore sculptisque lapidibus ornatissimam,quam nonnulli Hispanorum Granatensi Alambræ vel ob id anteponunt,quòd coloratis lapidum zonis admirabili specie distinguatur, cohærentesque habeat hortos, scaturientibus vndique per syphones & iocundè salientibus lymphis. Ipsa namque vrbs Temistitan circumfluam habet paludem, per quam longis pontibus continenti iungitur; vberrimosque dulcis aquæ, quòd salsus sit omnis ex palude humor, habet aquæductus, qui lapideis & turritis ciuium domibus in omnem vsum limpidissimas aquas suppeditant. Posita est hæc vrbs medio ferè spatio inter tropici Cancri lineam & æquatorem. Cæterùm Cortesius non diu tantæ Prouinciæ imperio potiri potuit. Non secus enim ac antea Columbus,inuidia tantarum opum accersitus est in Hispaniam,muneraq; gemmarum & margaritarum supra opinionem pretiosa Cæsari dono dedit, à quo præmium retulit Vallij oppidi donum, quod ad eius posteros transiret: successorq; ei summa cum authoritate ad Mexicana Regna transmissus est Antonius Mendocius, Tendilij filius; qui vti est ingenio generoso, optimisq; instructo literis, & honestæ gloriæ

gloriæ auido, vlteriora profectò Regna atque exoptatum iter ad Molucas nobis aperiet. Cortesius verò in Africam secutus Cæsarem, Algeriano naufragio insignem pretiosæ supellectili suæ iacturam fecit. septennioq; pòst, qui humilis Medelini oppidi ciuis, filius fuerat, (id est apud Anam amnē) munere Cęsaris illustris appellatus, apud Penates suos non planè senex fato concessit, paulo pòst quàm nobis effigiem suā inter præclaras imagines in Musæo nostro collocandā misisset.

F. FRANCHINI Cosentini.

Alcides latæ multum telluris obiuit,
Victor & ante alios clarus in orbe fuit;
Clarior Hernandus, nam plus telluris obiuit,
Plus maris, ignotos vicit & Antipodas.

Eiusdem.

Liber vbi Eoos deuicit belliger Indos,
Iussa dedit populis vt sibi thura darent.
Hernandus contrà poni sibi noluit aras,
Altera vbi est armis India victa suis.
Est igitur Baccho maior Cortesius; hic se
Abnuit esse Deum, vt fuit ille Deus.

Sigismundus Poloniæ Rex.

VNC augusti oris ſpeciem, quum ætate floreret Sigiſmundus Sarmatiæ Rex ferebat, inter noſtræ ætatis fortunatos Principes adnumeratus, ſi longæuæ vitæ & firmiſſimæ valetudinis commoda, cum diuturnitate imperij, quod ſemper ei incolume atque tranquillum ſtetit, ac illuſtrium cognationum claritudine computentur. Is enim à Caſimiro patre Regno accepto, alterum & quadrageſimum regnauit annum; octuageſimum autem paucis conceſſo leniore vitę exitu abſoluit; nullis profectò acerbioribus inteſtinis aut externis bellis tentatus, vtpote qui graui inſtituto ſecuræ domi paci obnixè ſtuduerit, & foris de barbaris infeſta arma temerè inferentibus, inſignes victorias retulerit, quum per legatos ſummæ peritiæ atq; authoritatis ſuperiorum temporum accepta detrimenta, redditis cladibus expiaſſet. Nam Tartari ad Socalum cum Polonis congreſſi, Roſſolanorum temeritate potius, quàm ſua virtute victores euaſerant, & Moldaui ad Ozocouiam Alexandri Regis exercitum profligârant. Conuerſa itaque Fortuna ad Sigiſmundum, Conſtantinus Oſtrogius Ruthenus, Tartaros æternos hoſtes apud Seluchum, atque iterum ad Viſnoueciam memorabili ſtrage edita ſuperauit. Idem quoq; Conſtantinus pari felicitate ingentem victoriam de Moſchis ad Orſam flumen iuxta Smolenchum eſt conſecutus. Cæterùm Moldauos Ioannes Tarnouius, inclytæ virtutis Dux, ita debellauit, vt Petrus ipſe Moldauiæ Princeps amiſſis Ducum & militum ſuorum primariis vulneratus, exutuſq; tormentis & caſtris, vix manus victoris effugerit. Hæc quanquam præclara multiplicis victoriæ trophæa Sigiſmundi gloriam in immenſum eueherent, id tamen plurimùm ad ſummæ prudentiæ ſalutemque Regni nomen maximè pertinuit, quod conſtantiſſima fide pertinacique ſtudio, pacis & amicitiæ fœdera cum Turcarum Imperatoribus ſanctiſſimè coluerit, quanquam eum Chriſtiani Reges ſpecie pietatis & noui decoris propoſita, vt ſecum conſentiret atq; arma ſumeret, vehementer incitarent. Prouidebat enim Rex ſenex, vnico innixus filio admodum puero, ideoq; in capiendis grauioribus conſiliis nunquam præproperus & incautus, recaſura in ipſum tanquam periculo proximum Othomannorum arma, quibus niſi maximis & ſemper paratis copiis reſiſti poſſet; nec Polonis ſociorum longinqua auxilia, vt hoſti propinquo ad prædam expoſitis, expectanda viderentur. Ex ea quoque Turcarum amicitia Sigiſmundus non obſcurè ſe præmunitum atque defenſum aduerſus finitimos hoſtes intelligebat, quando ea eſſet Othomannorum vetus conſuetudo, vt ſocios in amicitiam clientelamq; receptos, aduerſus omnem iniuriam promptiſſimè defendant. Quorum vſque adeò grauis authoritas apud Tartaros, Moldauos & Moſcos valebat, vt quò minus ſe commouerent, & in Poloniæ fines incurſiones facerent, imperioſè deterrerent; & ipſe Sigiſmundus à Solymano honoris cauſa amicus & pater appellaretur. Regiæ ſtirpis ſtemma nequaquam altè à nobis repetetur, contenti Iagelonis Regis memoria, qui duos genuit filios, Ladislaum Polonici Regni ſucceſſorem, & Pannoniæ demum Hungarorum procerum accitu Regem creatum. Hunc victoria ad Nicopolim tumultuariè parta, cupiditate gloriæ elatum, & fœdera recentis pacis abrumpentem, quum iniquo fato in Bulgariam penetrâſſet, Amurathes in Varnenſibus campis trucidauit. Huius frater Caſimirus Regnum ſuſcepit, Rex egregiè fortis, & de Pruthenis atque Germanis inſigni parta victoria celebratus. Hic plures liberos, Imperijque hæredes reliquit, vtpote qui rara felicitate quatuor Regum pater fuerit. Succeſſit enim ei Albertus, & mox Alexander; quum hic quinque, ille octo annos regnaſſent. Quibus demum ſucceſſit Sigiſmundus, quum Vladislaus quarto loco ei natus frater ad Bohemicum Imperium, atque inde Matthia defuncto ad Pannonicum tranſiuiſſet: & Federicus poſtremus tantæ ſobolis frater, purpurei galeri & Senatoriæ dignitatis honorem à Romano Pontifice eſſet conſecutus. Habuit Sigiſmundus in matrimonio vxores duas, Barbaram Stephani Zapolij Tranſyluaniæ Præfecti filiam, quæ Ioannis Pannoniæ Regis germana ſoror fuit, ex qua Hetuigem filiam ſuſtulit, Brandeburgenſi Regulo, Romani Imperij electori nuptam: ſecundo autem loco Sfortiani ſanguinis vxorem duxit nomine Bonam, quę ei hunc Auguſtum hodie regnantem peperit, & Iſabellam Ioanni poſtea Pannonię Regi nuptam, vt inde Regia proles Hungarico nomini pararetur. Itaque Sigiſmundus inter beatos proculdubio referri poteſt, poſtquam auo patreque Regibus editus, patruum Regem & tres fratres Regio diademate inſignes, atque item fratris filium & ſororis ſuæ fratrem Regem ſimul & generum vidit. Senio autem confectus aduocatis Regni proceribus Auguſtum filium ſibi ſucceſſorem decreuit, accuratiſſimiſque precibus commendauit. Nec multo pòſt leni tentatus morbo exceſſit è vita, eò etiam felicior, ſi pietatem Chriſtianam reſpicias, quòd ei ipſo die, quo Saluator noſter Deus Chriſtus Paſchali die ab Inferis reſurrexit, in cœlum emigrare contigerit.

MARTINI CROMERI Sarmatæ.

Ciuibus externisq; mea eſt clementia nota,
Conſilium, grauitas, relligio, atq; fides;

Pax mihi cara fuit, tamē haud me impunè laceſſit
Theuto, Liuo, Moſc⁹, Turca, Scytha, atq; Getes.

Dauid Maximus Abyſſinorum Aethiopum Rex.

AETHIOPES cucullati Sacerdotes, qui poſt maximum Vaticani templum ſedem & delubrum habent, communi conſenſu eam ſui Regis effigiem veriſſimam aſſirmant, quam Petrus Aluares Legatus cum cruce aurea ad Clementem Pontificem detulit. Is poſtea nobis ex commentario Abyſſinorum regiones & mores explicauit, quæ omnia à nobis in Hiſtoriis ſuo loco ita diffuſe enarrata ſunt, vt nihil quod ad digniſſimarum rerum notitiam pertinere poſſit, deſiderari queat; qua de re, in exprimendo Dauide aſtrictiore vtemur Elogio, ne his faſtidio ſim, qui hiſtorias noſtras perlegerint. Hoc autem de eo Rege totius cogniti orbis longè maximo dici poteſt, quòd non modò Chriſtianæ religionis dogmata & cerimonias profiteri, ſed his propè Iuris ciuilis legibus, & vti nos diſciplinæ militaris inſtitutis, tot ſua Regna authoritate ſummæ iuſtitiæ tueri conſueſcat, eademque ei ſint iura in profanos & ſacratos ſacerdotes, quæ apud Romanum Pontificem vigent. Huic Dauidi proximè defuncto, quem vulgò Preteianem vocant, duo inſignia cognomenta contigiſſe, Abyſſini referunt; ſcilicet Atanadidinghil, quæ vox virginum thus exprimit, & Bellulgian, quod inæſtimabilis pretij gemmam ſignificat. Sedes habet non procul à Nili fontibus inter paludes eius ingentis amnis, qui irrigatione terras omnium ſolo naſcentium vbertate fertiliſſimas reddit. Vſque adeò autem eius Regna longè la-

teque extenduntur, vt finibus ab occasu Atlanticum Oceanum attingant, introrsus Troglodi-tarum damnatis terris inserantur, & ab Oriente ad Arabicum vsq; sinum pertendant, vbi Araco-cum portum Abyssinos frequentare constat. Dauidi cæterisque Regibus, quum in publicum prodeant, cæruleo tenui serico velare faciem, & sinistra manu argenteam præferre crucem mos est. Mutare sedes translatis tentoriis, & valida numerosaque iuuentute noctu atque interdiu custodiri solent. deferuntur lectica interdum aperta succolantibus seruis. In conficiendo autem longiore itinere, mulabus quàm equis vehi malunt. Ipse Dauid omnibus castimoniæ munditiis clarus, vxore vna contentus fuit; liberos suscepit plures, è quibus natu maximus à Sellano Arabum Rege acie interfectus est, cuius acerbæ cædis dolor, quanquam egregie à fratre victore, qui improuisam Sellano hosti cladem intulerat, vindicatus videri posset. Dauidem tamen patrem adhuc stata ætate florentem ad mortem adegisse creditur; sic vt Claudium hunc, qui hodie regnat, secundo natum loco Imperij successorem reliquerit.

PETRI ANGELII Bargæi.

Expressam effigiem mira quam conspicis arte
Hospes, & horrentem capitis mirare capillum,
Nigrantesq; genas, nigrantiaq; ora, manusq;
Inspectas, tecumq; alto sub corde volutas,
Quis sit, & vnde genus ducat; quo magnus in orbe
Imperet, illustres nobis ponatur, vt inter
Heroas clari spectandus imagine Regis.
Hic ille est, qui iura dabat, legesq; ferebat
Aethiopum populis mediæ sub sydere Libræ.
Tempore quo nostræ superato gurgite vasto
Hesperidum terras circum, cælumq; profundum
Percurrêre rates, alióque sub orbe parârunt
Imperium, inuicti tremerent vt Cæsaris arma
Insulæ Oceano in magno, regna inuia viuis
Credita, & exuri radiis plaga Solis iniqui:
Scilicet audaces tum primum Atlasq; Garasq;
Valuáque & horrifico pulsatus cynnaba fluctu
Vltra anni Solisq; viam stupuêre carinas
Ire, atq; Herculeis conuulsis æquore metis
Sulcare ignotas temerè vada cæca per vndas.
Tum quoq; Pistricesq; feræ, atq; immania Cete,
Monstraq; præteritis non vnquam cognita seclis,
Horruerunt rapido volitantes flamine pinus.
Quin ipsi è cana prognatas Tethyde nymphas,
Pube tenus placido superantes marmore nautæ
Videre, & membris immanibus Aegæona
Sæpe fatigantem terga horrida Balenarum.
Neptunumq; patrem, tumidis qui præsidet vndis,
Felicem orârunt reditum, ventosq; secundos,
Et patrias certè remeassent vndiq; ad oras;
Ni gens crudelis sylua insedisset iniqua,
Figere lethiferis hostem consueta sagittis,
Et miseros toto palantes littore nautas.
Ah miseros nautas, tam sæuæ opprobria mensæ
Funderet, & raptos lentum torreret ad ignem,
Diráque dissectis satiaret viscera membris,
Atq; atro ingluuiem miserorũ sanguine fœdam
Pasceret, ac tepidos laniaret dentibus artus.
Tum verò si quis Smyrnæi carmina vatis
Legerat, & diuam Circem, sæuosq; Cyclopas,
Et Lestrigoniæ portenta incognita terræ
Riserat, ignaro miracula prodita vulgo,
Ambiguæ didicit magno in discrimine vitæ
Docto aurem, certamqúe fidem præbere Poëtæ.
At non hunc tamen insigni diademate clarum
Quem spectas, diri dirum genuêre parentes.
Non regio hũc mater magnorũ horrẽda Gigantũ,
Difficilemqúe aditu Regem, alloquióqúe superbũ
Protulit hospitibus dias in luminis auras.
At culti Aethiopes gens fortunata Canopi,
Quæ sæpe Oceanum, sæpe Oceanitidas omnes
Numina magna maris, tũ Pana Iouemq; supremũ
Excipit hospitio, ac mensæ dignatur honore.
Indigenam venerantur vti Regemq; patremqúe,
Scilicet his Nili fontes, quos viuida tellus
Imbibit, & magnis fœcundat messibus agros
Suppeditant lymphas, dulces cœnantibus haustus,
Quas illi assiduè multo cum nectare potant.
Horum nulla fames & amor vesanus habendi,
Morbo infelici, tristiqúe cupidine mentes
Sollicitat, longa iamdudum in pace quietas.
At nos infausti proles scelerata Promethei,
Insanas vt opes miseri cumulemus, & altos
Thesauros imis argenti auriqúe metalla
Visceribus terræ effossis scrutamur, & ipsum
Vertimus heu sæui cognata in corpora ferrum,
Et consanguineo fœdamus sanguine dextras.
Iam iam igitur cũcti placidas vno agmine terras
Desertis aliquando Asiæ Europæqúe ruinis,
Victuri longumqúe æuum, & diuturna beati
Ocia ducturi, tanto sub Rege petamus.

Muleasses

Muleasses Tuneti Rex.

PERAMPLVM in Africa Regnum, cæterisque ab honore vetustatis, augustius tenuisse constat hunc Muleassem, quem celeberrima Cæsaris victoria nobis clarum, & immitis eius fortuna miserabilem fecit. Repetebat ipse, vetustissimam Tunetani Regni originem ab his Pœnorum Regibus, qui ante sexcentos annos ab aduentu Arabum totius Africę regiones, maritimaque præsertim Regna multitudine sua, quæ inuicta armis extiterat, occupantes Mahometis sectam vsque ad Oceanum, & Atlantica Regna protulerunt, vnde postea Almansor immensæ virtutis atque potentiæ Rex, cui Emiramolino cognomen fuit, à Mauroco clarissima vlterioris Mauritaniæ vrbe ingenti ausu in Hispaniam traiecerit, & post deuictos multis præliis vtriusque Hispaniæ Reges, in Bætica Granatæ Regnum condiderit. Hic Muleasses magna vi corporis fuit, excellentisque industriæ in omni exercitatione equestris disciplinæ; sed ingenio rapaci, suspicioso, & in omnem libidinem effusè prono fœdoque, & quod immanius fuit, erga suum sanguinem perfidiosissimè cruento. Nam Mahometis patris mortem accelerasse fraude Lentigesiæ matris, & quosdam è fratribus iugulasse; alios crudelem in modum oculorum luminibus priuasse ferunt, & quod supra nefarij criminis consilia cùm sibi tum populo Tunetano exitiale fuisse constat, Turcas prædones in Africam accersiuit, portumque eis atque vrbem concessit ea conditione, vt eorum prædæ quinta parte potiretur. Rex erat plena quidem præsentis & opimi

quæstus, sed maximè inuidiosa, quòd communibus humani generis hostibus Tuneti tutissimus esset receptus. Per hunc modum quum piratæ Africæ litoribus infiti, multa cùm Siciliæ atque Italiæ, tum Sardiniæ & Corsicæ, omnibusque Hispaniæ oris detrimenta intulissent, classemque Hispaniensem intercepissent, sese cum Hariadeno Barbarussa consociârunt, qui Solymani ingenti classe subnixus, instructo insigni dolo Tunetum occupare cogitauit, & fauentibus quibusdam Pœnorum occupauit, eiectoque Muleasse, sese Tuneti Regem constituit. Tum verò Cæsar suscepta Muleassis causa, aduersus Barbarussam bellum suscepit, tanto apparatu, vt expugnata Guleta, quæ erat ad stagni fauces imposita munitio, ipsoque demum Barbarussa acie fuso, Tuneto potiretur, atque hostem fugientem magna parte classis exueret. Eo modo Cæsaris beneficio reductus Muleasses, septem regnauit annos, nihil de antiquis moribus remittens, vel auaritiæ vel crudelitatis, vsque ad id tempus, quo Barbarussa à Solymano cum classe ad præsidium Galliæ Regis mittebatur. Huius tanquam veteris & formidandi hostis classem veritus Muleasses, eo consilio ex Africa Neapolim venit, vt terrestri itinere apud Genuam Cæsarem adiret, quòd maiora præsidia ab eo impetranda viderentur. Sed Cæsare Sicambrici belli consiliis occupato, Neapoli subsistere iussus, amittendi Regni periculum, quod ab hoste Turca Hariadenoque timuerat, à perfidiosissimo Amida filio inexpectatum subiit. Amida siquidem cunctis vitiis patrem imitatus, edita fama, quòd Muleasses apud Christianos abdicato prius Mahometis cultu impiè deficiens, non multo pòst morbo periisset, Regnum tanquam Rege patre orbatum occupauit. Quo nuncio perculsus Muleasses, filij perfidiam omnino armis vindicandam, repetendumque Regnum existimans, tumultuarias Neapoli copias conscripsit, Lofredioque Neapolitano Duce in Africam traiecit, & ad Guletam appulsus, vel detestante Touarre Hispano, Guletani præsidij præfecto, præproperus nimisque raptus Regni desiderio, & vlciscendi filij cupiditate, sublatis signis secundum stagni litus Tunetum ire perrexit, eo euentu, vt erumpentibus ex insidiis Amidanis militibus, nullo propè negocio eius copiæ ex tyronibus confectæ, profligatæ ab equitatu omnes cum Lofredio Duce delerentur, ipse vulnere accepto caperetur, cui Amida filius nihilo patre melior, oculos ignito scalpro expungi iussit. Eum tamen tanta calamitas tulit euentum, vt Amida aliquanto pòst à patruo Regni possessione pelleretur; quo casu Muleasses noui Regis, eiusdemque germani fratris pietate carcere eductus, ad Guletam Hispanorum beneficio peruenerit. Nec multum inde discedens Muleasses Neapolim iterum traiecit, magnoque miraculo miser Romam venit. Ibi tum nobis ex eius humanitate perdiscere licuit, quæ ad historiæ nostræ fidem pertinebant. Sed qui in disciplinis Philosophiaque ex dogmate Auerrois non mediocriter eruditus, vel in tanta miseria pulsus, orbatusque oculis, Regium fastum prætulit, vt deductus ad Pontificem non aliter adduci posset, quàm vt genu tantùm exosculato eum veneraretur. Transiuit demum ad Cæsarem in Germaniam, accusauitque Touarrem furti, quòd depositam apud eum Regiam gazam, diffutis culeis inhumaniter decumasset. Sed multa refellente Touarre, atque magnificè causam dicente, ita dimissus est Muleasses, vt Siciliæ præfecto alendus mitteretur, vsque ad id tempus, quo Andreas Auria & Ioannes Vega Siciliæ Prorex, Garziasque Toletanus Neapolitanæ classis præfectus, expugnandæ vrbis Africæ negocium susceperunt. Dum ea vrbs (olim Leptis parua, hodie Mahomedia à Barbaris vocata) terra marique à nostris quateretur, adessetque Muleasses auditor strepitus, potius quàm pugnæ spectator, antequàm expugnaretur, morbo interiit; vt aiebat, nihil à syderalis artis prædictione deceptus, quæ suo fato, & in Africa moriturum, sed non exulem prædixerant. Deductum est eius funus frequentissimo Pœnorum omnis generis comitatu, ad Carouanam sacrosanctam apud Barbaros vrbem, in qua inclytos Reges, & generosos Numidarum Regulos tumulari mos est.

IOVII Iunioris.

Linque tuas rupes, & inhospita saxa Celeno,
Infandis Strophadum fixa diu scopulis;
Currite vos aliæ Harpyæ, furialia monstra
Non Calais, Zetes non agitator erit.
Huc agite, antiqui renouetur fabula Phinei,
Atque iterum intactas polluite ore dapes.
Non erat Oedipodes, qui fœda ob crimina lucem,
Ipse sibi infensis vnguibus eripuit.
Pœnorum ille fuit cunctis notissima labes,
Maurorum ille fuit pestis & opprobrium.
Nec duro exilio factus miser atq; superbus,
Pontificis sanctis oscula dat pedibus.
Eruit huic lumen natus, vel numinis ira,
Illius vt fratres, & pater vltus eat.
Tu tamen his gaudes scriptis Rex Barbare, q̃ te
Posse diu credis viuere in historia.
Scribitur hæc aliis, nec tã impia facta sequãtur,
Vtq; author scelerum in Tartara solus agas.

Pyrrhus

Pyrrhus Stipicianus.

HAc verè militari fronte, atque his ferocibus oculis, & inauratis armis, constantis pugnacissimique animi vim præferebat Pyrrhus Stipicianus è Baleona familia; sed Columniæ domui per clientelam insertus, quum sub M. Antonio atque Pompeio adoleuisset. Is nuper subitaneo ereptus morbo discessit è vita, vt nouissimum inter imagines locum teneret, vsque adeò importunè, vt ei summus inter secundæ classis Duces, militiæ decus eriperetur. Erat enim ex multo vsu militiæ, opinione virtutis eò prouectus, vt se dignum militiæ honorem, quo virtus enitescere posset, maturè consecuturum speraret. Recentis siquidem obsidionalis coronæ decus retulerat ad Carinianum, ab Anchiano circumuallatus & obsessus; tanta vtrinque pertinacia, vt ille victor omnes spes proferendi imperij abiiceret, modò obsesso oppido potiretur; & ex aduerso Pyrrhus, vel consumptis omnibus alimentis priusquam se dederet, extremæ inopiæ discrimen subeundum esse arbitraretur. Verùm lurida mors ex fame in proximo spectata, vtrinque pertinaciæ finem imposuit. Desperatis namque auxiliis, quas necessitas exprimebat, conditiones ab hoste ita accepit; vt polliceretur Germanorum atque Hispanorum cohortes, quibus præerant Felix Archius & Sanmichaël Hispanus, intra quartum mensem nullam Cæsari operam nauaturas, atque ipse continuò ad Franciscum Regem in Galliam proficisceretur. Hoc optima fide præstitit Pyrrhus, quanquam Hispani occupato Brixello, pactionis fidem minimè seruassent.

Rex generoso animo clementiæ laudem captare solitus, Pyrrhum humaniter excepit, & vti erat vel in hoste præclarus virtutis æstimator, ei apud se militare volenti liberaliora obtulit stipendia; sed is Romani pudoris plenus, de salute libertateque gratias agens, cuncta alia renuit, benigneq; dimissus, ad Cæsarem contendit, qui tum in Belgis Sandesirium oppidum expugnabat. Ab eo Pyrrhus virtutis nomine Mortaria oppido, quæ est inter Ticinum atque Nouariam, donatus est; quanquam ei grauiter Vastius succensuisset, quòd perpetuis eius obtestationibus & precibus adductus, ad Ceresolam cum Gallis confligere maturasset, vt extrema (sicuti aiebat) fame perdomito, & tot fortissimarum gentium cohortibus vix præ inedia effigies hominũ sustinentibus opem ferret: cuius infaustæ pugnæ casum postea minus necessarium compertum est, pòstquam vel desperatis auxiliis, per quadraginta amplius dies maiora etiam auctioraque obsidionis incommoda pertulisset; scilicet vt effícta grauioris periculi necessitate, ipsius imperatoris diligentiam magis & magis excitandam putârit, graui cum discrimine vniuersi belli. Verùm hæc Pyrrhus ita diluebat, vt aliquantum frumenti ab se cuncta perscrutante, abstrusa in scrobe nouissimè repertum diceret, quo se insperato subsidio milites aliquandiu inediam tolerasse faterentur. At Vastius eius rei excusationem dissimulanter excipiens, quòd pro sua pristina virtute neque sibi neque voto Cæsaris satisfecisset, ad Cæsarem in Germaniam profectus est, vt ille de tota ratione atque euentu aduersæ pugnæ certiùs doceretur. Eo autem animi habitu in Italiam rediit, vt eius prælij detrimento Cæsarem non obscurè offensum crederet, conceptoq; inde inexpiabili dolore & morbo, vir alioqui magnanimus, vitam desereret, & Pyrrhus Cæsaris munere lætaretur. Cæterùm Pyrrhus qui insignem bello operam præstare cupiebat, quum honores militiæ apud Cæsarem præoccupatos esse conspiceret, ad Venetos Italicæ libertatis iura tuentes se conuertit, apud quos magna esset minorum Ducum penuria, mu[illegible]is scilicet aut exauthoratis, aut fato sublatis, inter quos Valerius Vrsinus præpropera morte ereptus (vt erat omni dignus laude) ingens sui desiderium illis reliquisset. Sed Pyrrhus dum miro patrum consensu militiæ adscriberetur, vel multo virium robore validus, tridui morbum sustinere non potuit.

IOVII Iunioris.

Hunc cinerem, & magni saxum venerabile busti,
Et nimis ereptum properè, è vitalibus auris
Heroa insignem lachrymis decorate supremis,
Ingentemq; animam mœsta ter voce vocate,
Heu, pceres, quib. ardor inest, & gloria Martis.
Quis meliùs fera bella colat? venerãdáq; iura
Militiæ? tu frange comas; & percute pectus
Ipsa tuum Bellona manu, validisq; lacertis;
Ensesq;, & galeas, & forti hastilia ferro
Disiice deturbans, immitiq; obrue ponto,
Quicquid in Aeoliis excussit Lemnius oris.
Ille per Elysium, perq; vmbriferas conualles
Terrenam exutus molem, nostriq; laboris
Secur⁹, veteres Phrygas inter, et inter Achiuos,
Romulidumq; Duces, Romani sanguinis ipse
Nunc acres exercet equos, nũc agmina victor
(Passim pugnaci sternens quæq; obuia dextra)
Proterit, atq; hostes cogit dare terga sequenti:
Sed quid in Elysio prodest victoria campo
Ausoniæ? quæ mœsta diu sarcire ruinas
Hoc duce sperabat. Cimbros non illa furentes,
Aut sæuum duris Gallum extimuisset in armis
Obsidio, & rerum tristis penuria testes.
Ille animũ inuictũ nũquã in discrimine summo
Deiecit, dum se crudeli traderet hosti.
An se iactabit Casilini gloria tantum?
Extremamq; famem perpessa Petilia quondam?
Nũc gemat Ausonia (et certè hæc est ira Deorũ)
Vos manes gaudete pij, sanctumq; per altos
Fortunatorum saltus, sedesq; beatas
Ferte Ducẽ; celsumq; humeris imponite vestris,
Et tantam magno virtutem extollite cantu.

FINIS SEXTI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN SEPTIMVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

Praefatio

Ad Cosmvm Medicem Florent. Ducem.

ON miraberis candidissime Princeps, si complures qui suis seculis insigni bellicæ laudis præconio floruerunt, hoc volumine prætermissi videbuntur. Nam ex professo eos tantùm, quorum veras imagines nancisci potuimus, appositis Elogiis exornandos arbitrabamur, vt in libro iam pridem à nobis edito de Viris literarum elegantium doctrina inclytis studiosè seruatum est. Quamobrem iam mihi licet iure optimo veniam deprecari, quandoquidem in hac tot imaginum supellectile comparanda, per triginta amplius annos perpetua curiositate incensus, neque diligentiæ neque sumptui vnquam pepercerim. Arbitrabar enim in hoc flexu ætatis & præcipiti senecta, nullum omnino, abdicatis iam cæteris voluptatibus, vel honestius vel splendidius studium fore (sacrato præsertim viro) quàm iocundam, & negocio liteque vacuam, maximeque tranquillam vitam instituenti, parasse viris elegantibus apud Musæum nostrum peramœnæ delectationis voluptatem ac vtilissimum animorum oblectamentum, his præstantissimis veræ virtutis exemplis, quibus hæc vita sæpe anxia, & atri plena turbinis beatè composita, procul à molestiis & perturbationibus abduceretur. Cæterùm viuorum quoque Ducum, & regnantium adhuc Regum imagines ibidem spectantur, quibus ideo pleniora elogia supposuisse puduit, quòd (vt Poetæ aiunt) vltimus vitæ dies iudicet de omnibus, nec quisquam mortalium planè felix ante obitum dici queat. Prædurì quoque, & odiosi sit muneris viuentium mores publicæ censuræ subiecisse, tanquam aliquanto certiore maleuolentiæ quàm præmij vel laudis spe. Quandoquidem apud multos hac tempestate parcè laudasse quàm maledixisse, tantundem sit. In hos scopulos aliquando nos incidimus, quum Historias vel egregio fidelis ingenij temperamento perscriptas ederemus. Verùm hæc eodem robore constantis animi semper feremus, quo grauissimi Operis negocium aggressi, eam tantùm ingenuo labore laudem tanquam securiorem & pleniorem à posteris potius, quàm à viuis, non obscuro cum liuore, aliena sæpe legentibus, expectandam esse censebamus. Cæterùm hic liber, qui viuorum Elogia continebit, illustri & astricto nominis tui Encomio claudetur; & optimo quidem iure, quum domi tuæ natus sit, vbi concesso nobili ocio elegantiora studia tuis auspiciis reflorescunt.

Vale.

ELOGIORVM LIBER SEPTIMVS.

Carolus V. Imperator.

SALVE ter maxime Carole Quinte Auguste, à præclaro pręcellentium virtutum concursu atq; præsidio inuictissimi Imperatoris cognomen merite; quum apud cunctas propè gentium omnium nationes splendidissima ingentium victoriarum trophæa statueris, vsque adeò felici euentu, vt tuam vim non modò Barbari Africæ, sed ipsi quoq; Antipodes, quos victoria tua nuper aperuit, intelligant & admirentur. Quandoquidem incõparabili inusitatæ virtutis tuę documento indomitę antea Romanis, vlterioris Germaniæ gẽtes bello superatę subactæq; Maiestati gloriosi nominis tui pareant, & tua signa vel ex longinquo etiã, trepidissimè venerentur. Quo fit, vt qui votis ritè conceptis, pro salute gloriaq; tua Superis supplicant, à te hoc vnum, quod est verè summum, ad dignitatem tuæ amplitudinis expostulent; vt postquàm, vti maximè pius non obscura religione tangeris, de paranda communi concordia generosè decernas, scilicet vt publicis piorum Principum armis egregiè auctus & confirmatus, Solymani insolentissimi hostis fe-

stis ferociam contundas. neque enim omnino erit difficile inermem aciem grauibus armis protecto agmine perfringere, eius hostis, quem victrices aquilas reformidantem, & planè vertentem terga nuper ad Viennam conspexeris.

IOVII IVNIORIS.

Deuictas Turcarum acies, Lybienq; subactam
Milite Cæsareo victrix quum viderit Arctos,
Vndantesq; procul Pœnorum sanguine campos
Proluit horrenti, quos Bagrada concitus vnda;
Quumq; minor gentibus latis Germania terris;
Atque tuas totus sub leges iuerit orbis;
Vndique te canimus vates ter maxime Cæsar,
Præsentiq; tibi meritos largimur honores.
Hic te monstrari populis gens Itala mauult,
Quàm tua si Parij sublimis mole Colossi
Effigies medijs latè caput inserat astris.
Nam lapides atque æra cadunt, quibus imber & ignes
Officiunt, longiq; vorax iniuria secli.
At te olim CAESAR *cælestia tecta tenentem,*
Complentemq; tuo felici nomine terras;
Et tum etiam Lybiæ populis, Turcæq; timendum
Ante alios longè mirabitur alta vetustas.

Ferdinandus Rex Romanorum.

TV quoque Ferdinande Imperator designate, Regiis multis virtutibus Cæsari germano fratri par, sed fortuna inferior, bonitati liberalis ingenij tui magis ac magis innitere, vt hanc rerum dominam tibi concilies, atque inde sicuti præclarè optimus Regum omnium, amplissimus etiam fias. Neque enim sat est clementem, pium, liberalemque fuisse, nisi bona sors æquissimis consiliis tuis arrideat. Sors quidem, quæ omnia versat, & vti lubet, cæca libidine dare cuncta, & eripere consueuit. Adiisti quippe Pannonici Regni hæreditatem, quam legitimo iure cupiebas, quòd id Regnum Rege orbatum vetustis & nouis fœderum legibus Austriaci sanguinis stirpem respiceret. Sed ius omne, quod præclarè tuum est, immanis Barbarus sic interrupit, vt nouum hominem quorundam Hungarorum Procerum importuna assentatione, è Præfectura Transyluaniæ prouectum, beneficiarij iuris nomine Pannoniæ Regno imponeret, & à te demum felicibus armis profligatum, in contumeliam Germanicæ authoritatis reducendum tuendumque susciperet. Quod videri poterat ex dignitate Othomannici nominis confirmare clientem, & Christiana simul arma toties à maioribus suis victa contemnere. Huic namque seculo fatale fuit, vt nostrorum Regum animi veræ pietatis obliuiscerentur, exitialique insania inter se peruicacibus armis dissiderent: scilicet vt Barbaris veris hostibus sterneretur via, qua illi nemine iustis viribus obsistente in viscera nostra penetrarent. Itaque virtuti tuæ tuisque tantùm opibus innixo, non inane modò, sed funestum semper fuit, cum rabida, immensarúmque virium præualida bellua colluctari, eritque semper & miserum nobis & luctuosum, nisi Cæsar frater tanquam alter inuictus Hercules, opem ferat. In dextra namque eius tam forti, quàm felici præclarè sita est spes omnis parandæ incomparabilis gloriosæque victoriæ, si æquam pacem piis Regibus religionis amore dandam censeat; hisque in societatem ascitis, eorum copiis atque opibus vti velit; sicuti Maximilianus auus tuus, summæ virtutis & pietatis Imperator ad propulsandum tollendumque publicæ salutis periculum opus esse sapientissimè decernebat.

IOVII Iunioris.

Te quoque nubiferas, quà Larius alluit Alpes,
Tot claras inter Regumq; Ducumq; tabellas
Littore Lunato Musæa Palatia seruant,
Spectandum populis Rex augustissime Regum.
O verè egregium cunctis decus addite terris,
Quàm bene Pannonij cura est tibi tradita Regni,
Scilicet vt Duce te, nostris quandoque superbum
Finibus arceri speremus posse tyrannum;
Qui velut immissus syluis arentibus ignis
Quum furit, insano Borea spirante, per agros,
Corripit è medio crepitantibus omnia flammis.
At tibi nec virtus, spectataq; dextera bello
Defuerit, tandemq; tuis, sic auguror, ausis
Conuerso felix studio Fortuna fauebit.

Henricus Secundus Galliæ Rex.

DIVI Diuæque omnes te sospitent, magnanime Henrice, & paternæ virtutis æmulum faxint, modò illius totum iniquæ sortis omen auertant. Ex aliis namque Fortunam disces, quàm non longè semper ab inuicta virtute tua absfuturam experieris. Quandoquidem quæ optimo consilio prouideri queant, & Regnis tuis præsidio atque ornamento sint, initiò statim Principatus statuenda censueris. Primùm enim omnium ærario, cuius opibus cuncta belli & pacis munia constant, ita cauisti, vt Quæstorum impudentes prædas sustuleris, & totius propè venatorij sumptus luxuriem moderata lege correxeris, ita vt Agricolis in ipsa Regis voluptate minimè sit lugendum; & quod integri tui pudoris est, apud aulam licentiæ muliebris intemperiem castigâris tanta verecundiæ cura, vt matronæ omnes perillustri Reginæ exemplo (hæc enim lectissimis pudicitiæ moribus gaudet) suū perspicuæ famæ decus respiciant, & solis nobilioris elegātiæ munditiis extra suspectas dubij pudoris illecebras, pudici nominis laudē tueantur. Iustitiam porrò tanta seueritate colendam instituis, vt nihil apud Iudicū collegia promercale, nihil apud Equitum ordines corruptum, & nihil denique in causa religionis deprauatum, vel piaculo suspectū, vel vlla ex parte supinè neglectum esse patiâre. Nec mirū est, si hos mores in te iuuene veneramur, atq; suspicimus; postquam (quod est grauissimi & saluberrimi iudicij tui munus) toti summæ arcani consilij præfeceris Carolum Lotharingię Cardinalē, singularis innocētiæ, pietatis atq; prudentię hominem, à te propter fidem industriamq; mirificam in minore fortuna delectum. Quod verò instauratæ florentisq; militiæ interest, ipsum Annæum Memorātium, è villa sua Centellia, vbi fœmineis delationibus ac artificiis pressus importuno Reipubl. tempore iacuerat, in aulam euocaueris, quòd nemo eo sobrij constantisq; iudicij grauitate, aut perpetuo armorū vsu

castrensium

castrensiumque rerum notitia, tuendæ Galliæ, & proferendo imperio Dux potior, atque præstantior exoptari possit. Itaque macte tua iam bis cùm in Alpibus, tum in Belgis spectata virtute pernobilis Rex, perge vt cœpisti, & virtutem, & pietatem cole, vt Fortuna pudore victa, fortibus ausis tuis arrideat.

BENEDICTI VARCHII.

Quid Regem verè Regem, lateq́ potentem,
Præstantem bello Regem, studiisq́ Mineruæ
Insignem addeceat, si scire Henrice laboras;
Henrice Francorum decus, ac noua gloria gentis;
Non alius quisquam citiùs, meliúsue potest te
Patre docere tuo, magnum bene consule patrem;
Patrem imitare tuũ, quo nullus tempore in omni
Omnibus in rebus maior fuit, aut erit vnquam.
Ex illo virtutem omnem, verumq́ laborem,
Fortunam ex aliis tantùm, didicisse memento.

Christiernus Daciæ Rex.

QVIS neget te, Christierne mortalium immanissime, nequaquam ex merito nefariæ crudelitatis dantem pœnas, non quidem à Fortuna, quæ sæpe incari, neque diu consistere solet, verùm ab ipso magno numine certissimo semper vltore scelerum, tam diu carceris calamitate fuisse mulctatum? Non enim humano partu in hanc editus lucem, sed à monstruosa terrificaque bellua (vti tuus sæpe fert glacialis Oceanus) natus & educatus inter Balenas & Orcas existimari potes. Hanc siquidem stirpem

faceris insidiosis vipereisque oculis, effera fronte, portentosisque dentibus, & horrida barba humano cruore delibuta, qualem Anthropophagi Canibales apud Indiam noui reperti Orbis ferre dicuntur. Non eius vtique Christierni Regis sanguine progenitus esse potes, qui vti erat egregiè pius, religionis causà aliquando pedibus Romam ierit, vt sacrosancta Altaria pietatis plenus inuiseret, & Pontificem sacrorum Principem veneraretur, muneraque venerationis eximiæ in patriam referret, quibus tu scelestissimus nepos potirêre. Desciuisti siquidem impiè atque arroganter, non quidem à Romano Pontifice (quod fortasse ferri posset) sed à Christo superisq; Diuis, vt te innocentissimorum Sacerdotum sanguine cruentares, sacrorum Aras euerteres, Templorum donaria diriperes, & denique vti immanis parricida, humani generis odium parares; scilicet vt totius Daciæ, Gothiæ, atque Nouegiæ populi, monstrum sibi regnare, non hominem indignantes, publica conspiratione rebellarent; teque eiecto, Christianum re & nomine Regem, pro impio sibi deligerent, à quo perpetuis vinctus catenis, tanquam indomita bellua clatrata in cauea seruauêre. Dignus profectò omnibus tormentis atque suppliciis, & nece turpissima, nisi honos qui Cæsari tibi ex matertera coniuncto, plurimus deberetur, & Christiernæ filiæ tuæ insignis pietas, quæ matri quàm tibi similior euasit, infelicibus Sfortiano & Lotharingio connubiis clara, te adhuc atroces retinentem spiritus, & tetro carcere pœnas dantem seruauissent.

PLACIDII Placentini.

Terrificā hanc effigiē, hūc horribilem tyrannum; | Ad Stygios qui reboat persimilem feroci;
Dedecus hoc & Daniæ, dentibus ijs trifauci, | Sanguinis hoc denique sacri cupidum sepulcrum,

In

In tabulis (credo equidem) non meminisse fas est,
Ni monumentum veluti perfidiæ efferatur.
Ingenium scilicet hic exuerat benignum,
Et velut antiqua manus iam voluit Gigantum,
Dum nequit alto officere hic cælicolûm tonanti;
Insequitur, sæuit, & almos necat (heu) ministros:
Templaq́, sacris vacuat tum spolijs profanus.
Et nisi qui fulmina torquet, populos subactos
Ensibus ac corde fero cogeret in tyrannum,
Spiritus huic terribilis iam solium locasset.

Solymanus Turcarum Imperator.

SOLYMANO ex re feliciter prouisa, cui euentus responderit, nomen obuenisse elegantiores Turcæ asserunt, secus ac patri contigisse constat, qui à contrario sensu Selymus, hoc est, mansuetus & lenis, authorque pacis sit vocatus, quo nemo Othomannorum Principum ingenio ferocior, & ad sæuitiam pronior, & denique bellicosior fuerit. Nam si memoria repetamus vtriusque res gestas, quas in Historiis enarrauimus, plus certè cruoris effusum fuisse fatebimur per octo annos, quibus Selymus imperauit, quàm his triginta quibus Solymanus Imperio potitus est. Hoc verò nomen Salomonem Mosaicis annalibus Regem, sapientiæ gloria inclytum immutatis syllabis refert. Sed Solymani, si comparare iuuat, res gestæ, paternæ famæ nomen æquasse censeri possunt, si numeros & pondera victoriarum æqua lance expendamus. Recepta namque Syria, interfecto Gazelle, qui rebellârat, & Belgra-

dum Pannoniæ propugnaculum cum ignominia Christiani nominis fortiter expugnatum; Rhodus manu capta; trucidatus in acie Rex Hungarus; Buda vrbs Regia bis occupata; Austrianus exercitus ad Exechium fœda in fuga cæsus, atque deletus; Rocandulphi ingentes copiæ ad Budam expugnatis castris superatæ; contemptusque demum atque repulsus ad Pestum Germanorum exercitus; & expugnatum in oculis Strigonium, & Alba regalis eo victoriæ cursu in potestatem redacta, & paulò antea Hispani in Dalmatia ad Castrum nouum strenuè expugnati, cæsique: &, quod fœdiùs nobis accidere non potuit, nostræ classes, quæ insuperabiles viderentur, ad Leucadem in fugam coniectæ, Solymanum profectò neque patri ausu imparem, neque prorsus inertem, aut gloriæ minus auidum testabuntur. Quòd si eius victorias ad Orientem partas computemus, Assyriæ & Mesopotamiæ Regna cum Babylonia, clarissima Orientis vrbe, & magnæ Memphi proculdubiò æquanda, Othomannico adiecta Imperio, captæ Ægypto opponi & comparari possunt: & quod ad gloriam attinet, euastati maioris Armeniæ, Mediæ, Persidisque fines vsque ad sinum Persicum, captumque bis Taurisium Persarum Regia, omnibus ornamentis spoliatum, nónne Tammasum Hysmaëlis filium refugientem ad montes, neque consistere, neque acie congredi ausum, se planè victum confiteri coëgerunt? Superi itaque Solymano eam mentem tribuant, vt perpetuo bello vexandum Orientem, appetendamque Indiam censeat postquam nos tot acceptarum cladium minimè pudet; nec ex communi concordia de sacro bello cogitamus, dummodò hostis auersi beneficio pace frui liceat, quum huius Solymani vires eleuare, nostras iactanter efferre, eius mores ineptè carpere contendimus. At ipse Turcis eius certè erit (vt illi fatentur) supra cæteros Othomannorum Principes, qui per ducentos regnârint annos iustitiæ, sobrietatis, & continentiæ laude clarissimus, quum nulla impietatis atque sæuitiæ, sed multa religionis atque clementiæ monumenta Mustaphæ filio iam planè viro & nobis formidando æmulanda proponat.

IANI VITALIS.

Otia quem nunquam tentârunt mollia, quē non
Delitijs fregit desidiosa Venus.
Regnatorem Asiæ Solymanum en aspice quisquis
Scyllæam ignoras terribilem ingluuiem,
Aegyptum ille inhians, inhians Indosq́, Getasq́,
Pannoniæq́, arces, indomitámque Rhodum
Vi magna aggressus rapuit, te vindice Cæsar
Euasit rabiem sola Vienna suam.
Et nunc immitis fœta truculentior Vrsa
In latebris fingit funera nostra suis.
Interea dum nos vigilantes stertimus, ille
Insomnis, nobis integra Regna vorat.

Andreas Auria Classis Præfectus.

IV te sospitent cœlestia numina fortunate senex, assertæ in libertatem patriæ supremâ gloriâ inclyte, perpetue & inuicte Prædonum hostis, & multis mari partis victoriis celebrate, Dij superi, inquam, seruent, & in hoc viuidæ senectæ robore sistant. Ad præsidium namque oræ maritimæ Deorum immortalium beneficio natus existimaris, qui vnicus cœli nubiumque spectator, naualis disciplinæ arcana huic seculo propalâsti; vt doceres quibus artibus & irati maris contumeliam, & sæuientis Aeoli minas contemnere possent, qui hybernis etiam tempestatibus se fortiter committere audeant. Hoc tibi supremi laboris superest, vt pro tua vetere virtute, vigilantia, pietate, patriam, quam abolitis veterum tyrannorum nominibus, verè liberam opibusque florentem fecisti; parta ciuium concordia, diu serues, inculumémque & bene fortunatam faxis.

IANI VITALIS.

Quem spectas barba horrentem, sæuúmque tridentem,
Imperium pelagi magna ditione tenentem
Aurius est; non ille modò Lybiæq́, Asiæq́,
Piratarum horror, & formidabile nomen,
Sed terræ decus Ausoniæ, & noua gloria Martis.
Hic patriam longo concussam turbine belli
Firmauit pace, & ciuiles sustulit iras.
Illum grata suum, Ligurum Respublica ciuem

Et

Et pietate grauem, & meritis ingentibus, inter
Delectos Proceres quos illa ab origine prima,
Excoluit celebrem æterno ſacrauit honore;
Et Iouius tabulam virtutis dedicat ergò.

Tammaſus Sophi Perſarum Rex.

AGNO Hyſmaëli quatuor filij fuerunt: Tammas, Helcas, Becram & Somirza: ſed hic Tammas communi iure gentium, quòd eſſet natu maximus, Regnum excepit. Verùm non eadem felicitate, qua pater (quanquam iiſdem propè artibus id regeret) aut proferre, aut tueri potuit. Intempeſtiua namque fratrum æmulatione vexatus, & à Parthia Hyrcanorum laceſſitus armis, Othomannica arma non diu tulit, quum Solymanus intellecta occaſione, è Comagene in Meſopotamiam effuſis ingétibus copiis totam eam regioné, quam hodie Diarbecham Barbari appellant, quatuor claris vrbibus, & ſingulari copiarũ omnium fertilitate nobilem occupaſſet. In ea enim ſunt vrbes Byrtha apud Euphratem, & ſecundùm eam introrſus Cara, Amida, & Moredinum, & Orpha, quæ Edeſſa fuit, & quæ eſt ad Tauri radices Bithelis. Exinde Solymanus Syriæ, Iudææ, & Ægypti Satraparum auctus copiis, Aſſyriæ Regnum inuaſit, & Babyloniam Alexandri Magni & Reginæ Semiramis memoriâ claram, immenſa cupiditate ex tam facili victoria adiit, & in deditionem accepit, vt inde expeditus atque terribilis ad Tauriſium æquata Selymi patris celeritate contenderet. Tum verò Tammas, quòd viribus eſſet inferior, ad montana aſperaque loca ſe ſubducens, & ſubitis incurſionibus venturi, & prælio

certaturi famam præbens, ita Solymanum ſpe pugnæ fruſtratus eſt, vt decedentē, & pabuli preſſum inopia, iiſdem veſtigiis inſequeretur; adeptusq; eius nouiſſimum agmen ad Bithelim vrbem Tauro ſuppoſitam, quum Turcæ propter effuſas niues multis affligarentur incommodis, eorum caſtra per Delimenthem impigrum Ducem noctu adoriretur, & maximè cruenta cæde ſemiſopitos obrueret. Ea clade Solymanus, qui Cara Amidæ ſubſtiterat, dolore perculſus Byzantium rediit, vſqueadeò ſibi iratus, vt ſperati triumphi publicæq; lætitiæ apparatum omnem reiiceret, vlturusq; contumeliam iuraret non priùs ſe cœpto bello finem impoſiturum, quàm Hyſmaëlis progeniem (vti Selymus pater, & auus Baiazetes ſtatuiſſent) funditùs excinderet. Hæc ſiquidem odia cùm ipſa nouæ religionis diſſenſio, tum antiqua ſimultas à proauo Mahomete cum Vſſumcaſſane concepta, in immenſum extenderant. Ferebatur quoq; Tammam, quod maximè Mahometanis erat odioſum, per mutuas legationes cōcitare Carolum Cæſarem, vt Turcis in Oriente occupatis, Pannoniæ & Græciç, terra mariq; inuadendæ occaſionē arriperet. Tammas quoq; aliud ſubiit incommodum: nam ab eo Helcas germanus frater ad Solymanum Byzantij agentē transfugit; cuius hortatu renouatum eſt bellum, quo Helcas vt perfidiæ, aut ſtulti conſilij pœnas daret, quū ſe bello Ducem profiteretur, non longè à Balzera, quę eſt Emporium Perſici ſinus, interceptus eſt, eo ſucceſſu, vt Tammas adhuc reſpiret, & accerſitis in auxiliū ab Indico Oceano Luſitanis aliquot ſclopetariis, locorū opportunitate ſe defendat. Ipſe roſeo vultū & alacrib⁹ oculis, dignā Imperio faciē præfert, & inter Perſas, quod maximè decorum eſt, equitandi & ſagittandi peritiſſimus habetur.

LAELII CARANI.

Regali Tammas Perſarum ſanguine cretus
Hic eſt, quem roſeo pinxit Natura colore,
Quem Venus ambroſiæ conſperſit odoribus, arma
Quem Mars bellipotens ſimul & Tritonia virgo
Munere

Munere bellorum, sæuis instruxit & armis,
Qui quamuis odio fratrum vexatus acerbo
Hircanisq; armis, clari haud benefacta parentis
Aequârit, tamen audaces expellere Turcas
Est ausus, quorum tepefecit sanguine terras.
Hic vbi iam niueo Tauri splendore coruscos
Frigoreq; algentes nocturna strage fugauit,
Rettulit & magno claros ex hoste triumphos.
Immanis summo perculsus Turca dolore,
Prostratas acies cum cernit milite Persa,
Sic proprias repetit sedes, & corde querelas
Sæpius effundit miseras, & percitus ira,
Testatur diuos se vnquam linquere mansum
Inuisos donec Persas euerterit Orbe.
Ast inuicte noua Tammas virtute superbum,
In patrios iterum fines irrumpere Turcam
Si qua parte vides, armis victricibus arce,
Sterne, fugáque, procúlque doma; nam victor honores
Et famam claro felix æquabis olympo.

Thomas Hauardus Norfoltius Dux.

HIC est ille bello inclytus, & supra omnes mortales supremo hoc infortunio misser Thomas Hauardus Surreij filius, ab Anglis de nomine eius imperio subditæ Prouinciç Norfoltius appellatus. Is Surreio patri operam in prima acie nauauis, quũ Scoti ad Floddũ occiso Rege delerentur, singularẽ eius victoriç laudem tulit; Rebellantẽ Hyberniam eò traiiciẽs armis perdomuit, atq; pacauit. Henrico Regi bis Galliæ bellum inferẽti traiicientiq;, in continentẽ bellica laude virtuteq; animi Ducũ clarissimus magno vsui fuit. Postremò eũ industriç, perpetuiq;

officij sui fructum tulit, vt post damnatum cæsumque securi Edemundum fratrem, eiusq; filiam pari supplicio mulctatam, quòd Regi tot cædibus efferato infaustè nupsisset, turris Londiniæ carceri includeretur; seruaretur tamen viuus à Rege, vt in carcere Regem non omnino ingratum erga se, qui adhuc tyranni beneficio viueret, fateretur.

LAELII CARANI.

Horrida Norforti dum tractas arma tremende
Diceris esse Deo Bellipotente satus.
Nã tua dextra graues armis quũ perderet hostes,
Obstupuêre homines, obstupuêre Dei.
Sed mage miratur te hominesq;, Deiq; tyrannum
Quum virtute vident sic cecidisse tua.

Eiusdem.

Lictoris rabiem Marius compescit inermis,
Illi dum ferro colla ferire parat.
Pectora Norforti perterres dira tyranni
Se fœdare tuo namque cruore pauet.

Ferdinandus Toletanus Albæ Princeps.

ENITERE magnanime Albane, & qui militiæ vsqueadeò lætis initiis effloruisti, perpetuo virtutis atque victoriæ cursu ad summum gloriæ fastigium contende, qui antiqua Toletanæ familiæ decora cumulatè renouas, & Hispaniæ veterem belli gloriam asseris, benignitateque splendidissimi ingenij cunctos proceres æquas, & quosque Duces consilio, vigilantia, & ingentibus ausis antecellis. Agnoscimus siquidem, quid generoso illo tuo & insatiabili laudis spiritu petas & speres, & quid denique certissimis

summarum

summarum virtutum præsidiis circumseptus strenuè euadendo consequi possis. Insita namque tibi est, & à præaltis maiorum tuorum seminibus ingenita, veræ laudis veriq́ue decoris immensa cupiditas. Nam te Federici aui Bætico & Cantabrico bello clarissimi trophæa excitant, te Garziæ patris Lybicis arenis insepulti manes vrgent, te Cæsar ipse, cui tu maximè conspicuus, inter splendidissimos Proceres fidei virtutisq́ue nomine delectus perpetuò adsistis comes, vehementer accendit, vt nihil nisi arduum, nisi excelsum, & optimæ laudis spe plenum spectes, vnde summa petatur gloria. Hanc enim vnam ipse petit, in qua tamen pietas emineat, & amplificatæ Religionis fama constet; tanto quidem studio, vt te secum rapiat, benigneq́ue tecum suum decus communicet. Et hoc herclè multò modestiùs & liberaliùs; quandoquidem quotam suæ laudis partem tibi concesserit, quum triumphalem laurum de profligato ad Albim, captoque Saxonum Principe repudiaret, vt totum id decus à te forti ausu feliciq́ue dextra partum, præclaro iure tibi deberi fateretur. Confecisti itaque tua ingenti virtute difficillimum, atque durissimum bellum, quod auspiciis inuicti Cæsaris gerebas, optima quidem spe, & singulari perseuerantia, quando semper antecursor, semper hosti proximus, semper ex tua peculiari disciplina munitissimis vallatus castris, ita progrederêre, vt maturè obuenientis victoriæ fructum propè solus delibares, atque inde totum perciperes. His tuis ad incomparabilem laudem præclarè gestis, sicuti antea in Pannonia, Africa, Gallia, te effecturum promiseras, aui atque patris felices animæ iampridem ex meritis in cœlum receptæ, ita gaudent & exultant, vt te etiam atque etiam obnixè cohortentur ad concitandum Cæsarem suopte ingenio de sacri belli gloria cupidissimè cogitantem. Nihil enim ei vel ad vsum rerum præsentium aptius, vel ad gloriam laudatius, vel ad spem æternitatis omnino beatius accidere potest, quàm vt in veros hostes vniuersa Christiani nominis arma, vnius præsertim inuicti, piiq; & bene fortunati Imperatoris auspiciis conuertatur.

ANDREAE ANGVLII.

Dum cogis Fernande Scythas dare terga Viennæ,
Astra suo lambit vertice Dannubius;
Et quà lentus aquas agit Afris Bagrada arenis,
Miratus dextræ est celsa trophæa tuæ;
Te rapidus tremuit Rhodanus, ter Gallia magni
Cæsaris est armis quum quatefacta ferox.
Illius amissa Lybicis quoque Sauus in vndis
Classe, tui robur pectoris obstupuit;
Tandem Albis bello victus te sistit Olympo,
Dum duce te, Carolo perfida dona dedit.
Ergo aqua vel tellus, nulla est nō plena triumphis
Pars etiam Cœli; clare Tolete tuis.

Muleamethes cognomento Scyriffi, magnus Rex Mauritaniæ.

HAC talari linteaque toga induitur Scyriffus, & oblongo linteolo simplicibus spiris ita caput inuoluit, vt eius extrema pars instar ingentis caudæ à dextra aure per humeros & crura ad talos vsque diffundatur. Hoc habitu Sacerdotes Ægyptios olim vsos fuisse constat, sic vt facilè rear, Sacrificuli cultum inde acceptum, quem nostri sacra facientes superinduunt, & Camisum vocant. Muleamethes siquidem ob id Scyriffus vocatur, quòd sacratæ sit stirpis, & Mahometis Pseudoprophetæ sanguine progenitus. Ea vox enim Arabicè virum sanctimonia pollentem, & sacris mysteriis deditum exprimit. Quomodo autem hic magno huius seculi prodigio (quū esset Pædagogus) ad tot amplissima Regna peruenerit, breuiùs quàm potero explicauerim, vt hinc quoq; astrologicæ diuinationi nōn inanem famam adstruamus, & iam sit planè perspicuum totam humanæ sortis fortunam sua auspicia è Cœlo deducere. Scyriffi pater Zidamethes habitauit in Dara, quod est Regnum non procul à Staffileta regione, quæ tota palmifera est, & magno incolarum emolumento dactylorum copiam venalem præbet, qui fructus esui gratus, à finitimis vlterioribusq; populis expetitur. Huius mercimonij aliarumq; rerum opulentus erat mercator Zidamethes, & prudentiæ opinione maximè insignis: sed in primis syderalis scientiæ peritissimus, vtpotè qui multa prænunciaret & diuinaret, profiteriq́ue auderet, vel multis irridentibus, duos se habere liberos, qui proculdubiò ad Regale fastigium essent euasuri. Hi erant Mahometes & hic Scyriffus nomine Amethes, qui Arabicis eruditi literis ludum aperuerāt, puerosq́ue docebant, pari concursu quæstuque apud finitimas gentes doctrinæ fama celebrati. Hos pater admonuit, vt noscendis externarum gentium moribus longinquam peregrinationem susciperent, religionisq́ue causâ Mahometis Prophetę templum & sepulchrum ad Mecham & Talnabim (quæ sunt in Arabia) venerabundi adirent. Quòd opinio religionis mortalibus ingenita, homines ei deditos angustiores, & apud imperitos admirandos efficiat. Suscepêre itaque iter, &

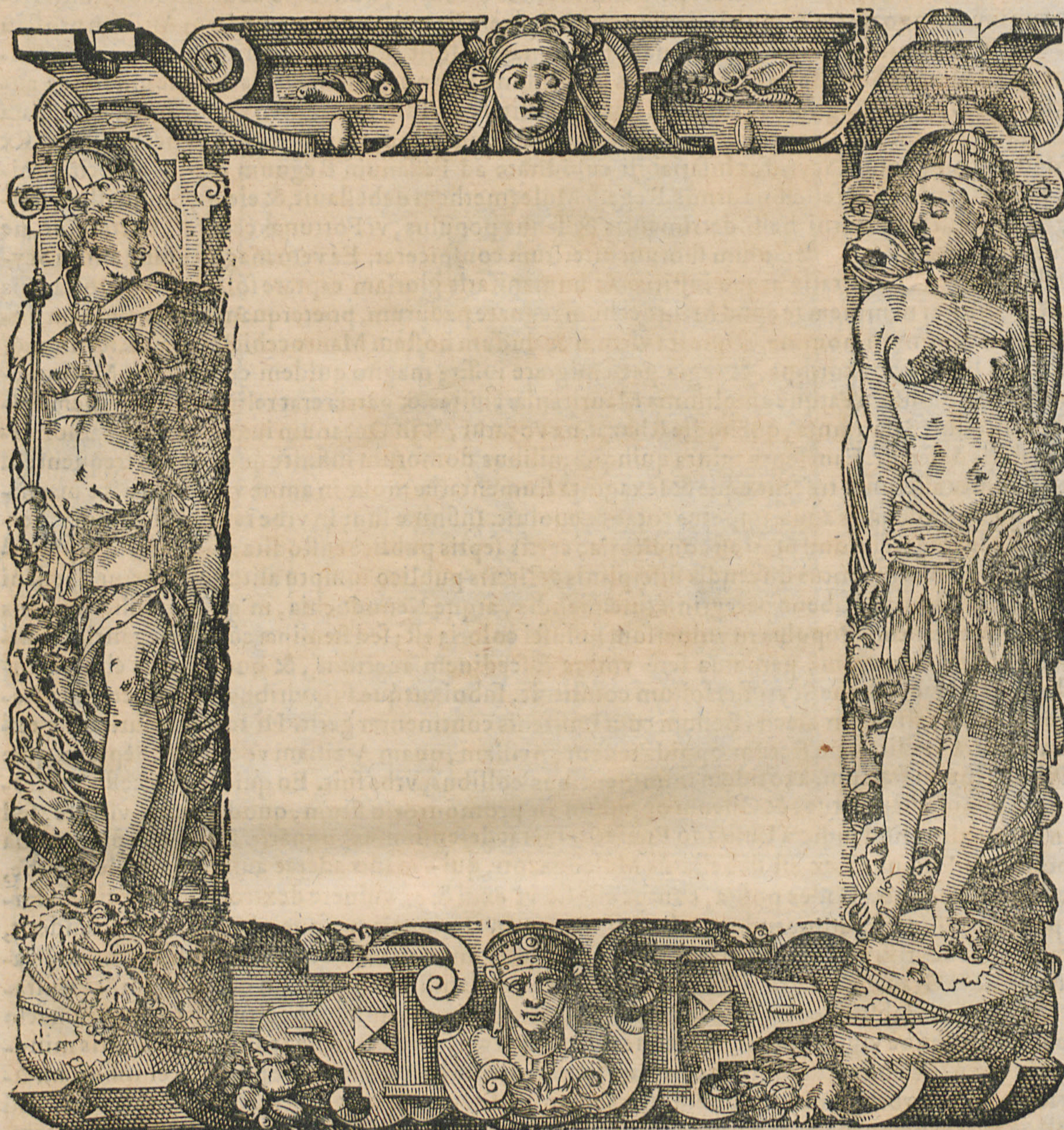
Memphim inuisêre, transiuêre mare Rubrum, deflexereque Hierosolymas vsque Byzantium, atque inde reuersi in Africam, apud Tunetum aliquandiu constitêre, cœptique sunt haberi in veneratione apud Punicas gentes, quòd essent ex progenie Mahometis, inuisissentque sacrosancta templa & monumenta Hebræorum, atque alba veste vterentur. Mahometani siquidem eos, qui religioso voto conditoris sectæ suæ Mahometis sepulchrum inuiserint, Sacrosanctos appellare soliti sunt, & eos à cultu candidæ vestis agnoscunt. Ab eo tempore ingentes amicitias cum Arabibus Regulis contraxerunt, & vti erant ex paternis diuitiis maximè opulenti, ad tractanda arma transiuerunt, vt fatis suis viam aperirent. Adhæsêre itaque vagis Arabibus, qui in Africa à Nilo vsque ad Oceanum Atlanticum incertis sedibus vagantur, imperantque tributa Regibus, & detrectantes venalem amicitiam, armis inuadunt: qui vt tum accidit, magnis viribus Buccentuffum Maurocchi Regem oppugnabant. Maurocchum longè clarissima vlterioris Mauritaniæ vrbs, quę Romanis temporibus, vt coniectari licet, Bogudis Regis fuit, distat ab Atlante triginta millibus passuum, ea camporum specie, & aquarum vbertate, qua Mediolanum florere, discedereq; ab Alpibus videmus. Sed Buccentuffus, qui ab Almansore potentissimo Rege aliquot antè seculis occupatæ Hispaniç gloria inclyto, genus ducebat, non priùs expugnari potuit, quàm Fessanus Tingitanæ & Cæsariensis Mauritaniæ Rex, in societatem Arabum traheretur, industria præsertim duorum fratrum, quorum authoritas apud Fessanum plurimùm valebat. Eo itaque euentu Arabes Maurocchо potiti sunt, vt Mahometes alter fratrum maior natu Rex efficeretur, quum Buccentuffus ei se desperatis rebus certa conditione dedidisset. Sed hunc postea Mahometes periurus & sæuus in granaria scrobe immaniter necauit. Amethes autem Scyriffus trans Atlantem progressus, opulentissimæ regionis Regnum, quod Susium vocant, frumento, olea, viteque & metallis abun-

lis abundans, & Tarodentam clarissimam vrbem, quæ Arabum stipendiaria fuerat, occupauit. Ea regio iubatos coronatosque Leones gignit, generosos quidem & homini parcentes, nisi ex pecore minoribusque feris ad alimentum præda desit. Ab Atlante, qui est nemorosus & altissimus, & hodie mons Clarus appellatur, perpetui montes oriuntur, non secus ac ab Alpibus nostris Apenninus, longo tractu & multis flexibus in Orientem sic exporrecti, vt mediam Africam proscin dant, & ab arenis disterminent. Eæ namque arenarum solitudines ad vlteriores Æthiopes pertinent. Cæterùm Scyriffus non contentus amplissimo Regno, Fessani Regis & Arabum fretus auxiliis, Maurocchi Regnum Mahometi fratri inuidit, & abstulit. Ea tamen conditione, vt in Dara & Staffilite eum regnare pateretur, quæ Regna paulò antè communibus viribus occupassent. Ex Maurocchо demum Scyriffus insatiabili cupiditate ad Fessanum Regnum oculos adiecit, innixusque suis dolis & felicibus armis, Regem Muleamethem debellauit, & eiecit, quum illum fatigatum multis diuturni belli detrimentis Fessanus populus, vt Fortunæ cederet, hortaretur, ne ruentis patriæ casum, & ciuium suorum interitum conspiceret. Ea verò magnitudine animi Scyriffus vndique probitatis atque iustitiæ ac humanitatis gloriam captare solitus, in victoria vsus est, vt diceret neminem se apud Maurocchum regnare passurum, præterquam Muleamethem, iocatus in communi nomine, atque ita victum & dudum hostem Maurocchi Regem fecit, illumq; eò cum liberis ac vxoribus, & regia gaza migrare iussit; magno quidem cum dolore Muleamethis, cui nobilissima atque amplissima Mauritaniæ ciuitas, & patria erat relinquenda. Vrbem Fessam interluit Sala amnis, qui hodie Rhazalma vocatur, & in Oceanum iuxta vrbem Azamor nauigabilis defertur. Eam septuaginta quinque milibus domorum infinitoque populo frequentem esse omnes asserunt, trecentæque & sexaginta frumentariæ molæ in amne visuntur, actæ machinis, quas profluentis aquæ impetus rotat & euoluit. Infinitæ sunt in vrbe rerum fabrilium tabernæ, & plura mercimonij pretiosi conditoria, certis septis publicè custodita: atque item Gymnasia duo, quibus iuuentus discendis disciplinis & literis publico sumptu alitur & docetur. Fessani hospitales domos habent peregrinis suscipiendis, atque Xenodochia, in quibus afflicti morbis benignè curantur. Populus in vniuersum suffusci coloris est; sed fœminæ cultus elegantia, multaque lasciuia morum, perpetua ferè vmbra fuscedinem auertunt, & quotidianis choreis indulgent. Hac in vrbe Scyriffus solium constituit, subnixusque suis viribus, Tremezenium Regem Cæsaris clientem eiecit. Bellum cum Lusitanis continenter gerit. Hi in ora Mauritaniæ extra & intra Gaditanum fretum oppida tenent; Acillam, quam Arzillam vocant, & Septam, quæ Plinio septem fratrum, à totidem imminentibus collibus, vrbs fuit. Eo quidem successu, vt Azamore oppido sit potitus, & Gheum oppidum in promontorio situm, quod summa virtute, sed infelici exitu aliquandiu à Lusitano Præfecto fuerat defensum, expugnârit. Ea verò in pugna, qua postremo Fessanus Rex est debellatus Muleboazon, qui Fessano aderat auxiliaris, Velesio vrbe, quæ ferè est contra Gades posita, exutus est; sic vt exul & ex vulnere dextro oculo captus, in Hispaniam refugerit; atque inde auxilia postulatum in Germaniam vsque ad Cæsarem pertenderit, famam de Scyriffi viribus ingentem relinquens, & admonens Principes nostros, vt maturè caueant, ne is Granatæ affectans Regna, alicunde traiiciendi in Hispaniam occasionem & facultatem arripiat. Habuisse enim eum in acie octuaginta milia equitum, & peditum balistariorum sclopettariorumque viginti milia, moreque nostro egregiè fabrefacta ænea tormenta, maioris minorisque generis conuecta equis & curribus ad octingenta, accessuramque profectò ei infinitam Arabum & Maurorum multitudinem, si traiicere meditetur, & religionis causâ bellum paret. Sed planè senem octogenarium quanquam viridi validum senecta, & assiduè camelino lacte vtentem, aut sua proculdubiò absument fata, aut superi ab Hispania auertent, aut veris armatisque militibus vbique terrarum egregiè vincere assuetis, trucidandum vel vinciendum obiicient.

ANDREAE ANGVLII.

Miraris mira hunc cinctum septemplici, & alba
Indutum stola Regem habitu Lybico;
Quid si illum nosses, atque illius inclyta facta,
Facta, inquam, audisses, digna duce Annibale?
Hic velut æthereum fulgur, vi Martis aperta,
Regna propinqua suo subdidit imperio:
Massilium huic gentes, Getuli, & maximus Atlas,
Et Mauritani colla dedêre duces.
Adde quòd arma etiã Bætis meditatur ad vrbes,
Hispano spreto milite, & Oceano.
Dum parat hæc magna, illi sors virtusq; parauit
Nunc Iouij calamum principis Historiæ.

Ferdinandus Gonzaga.

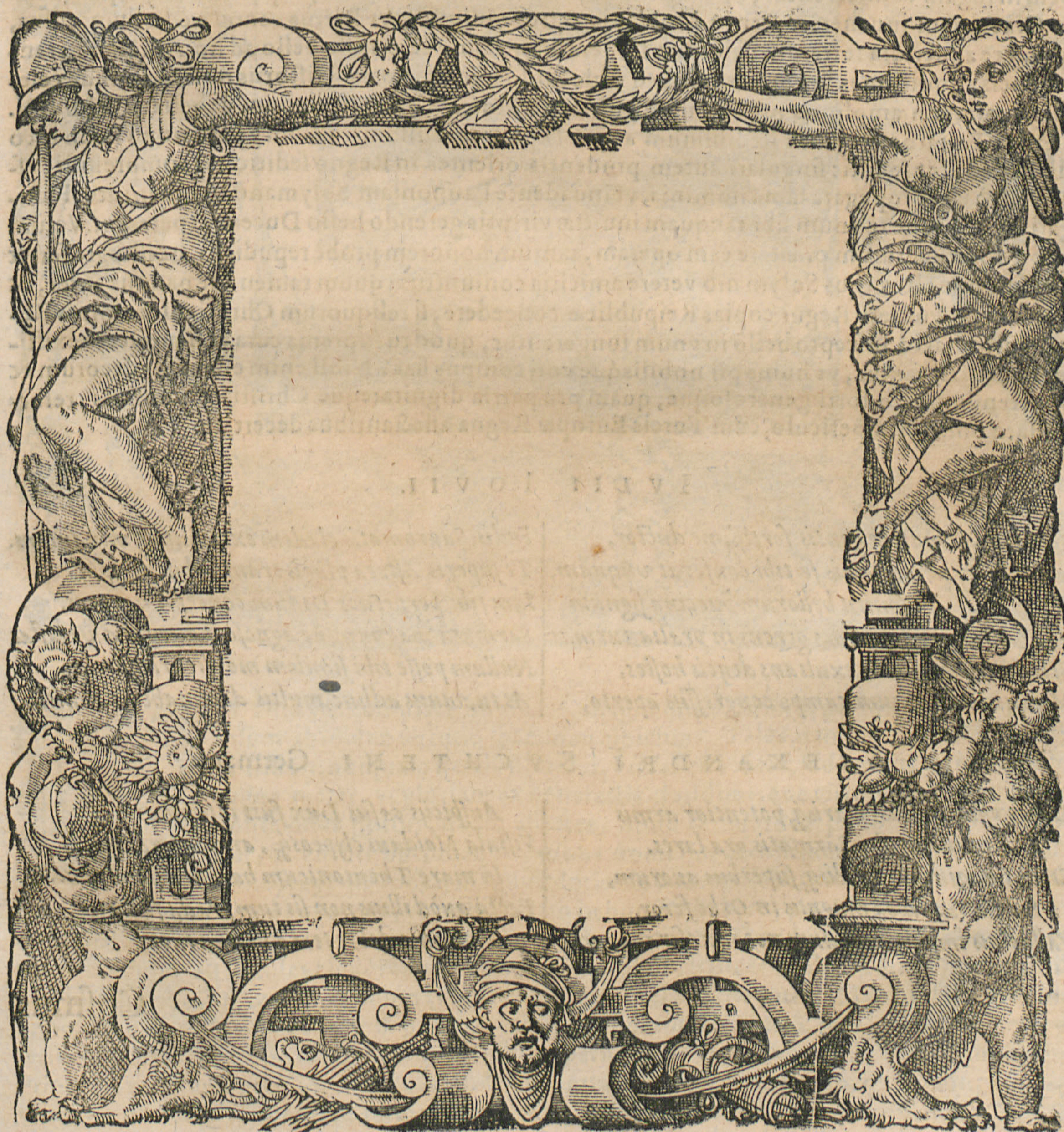
HOC in te, Ferdinande Gonzaga Ducum præſtantiſſime, bellicæ virtutis eximium decus refulget, quod armato præſenteque Cæſare ſummæ virtutis & fortunæ Imperatore cuncta caſtrenſis diſciplinæ munia obis, quum in agmine, in caſtris, & acie, vti collega Cæſaris iura ſummæ poteſtatis exerceas, vnde geminata laus effulget, cùm meriti tui ſcilicet, tum iudicij Cæſaris, qui tantus ipſe Imperator te vnum ſupra cæteros, Ducem longè optimum cenſet. Eſſe quidem egregium Ducem, vt reor, magnum eſt: ſed opinione hominum exiſtimari ceneriſque eius maximè iudicio, qui cuncta ratione gubernet, longè maximum videri poteſt. Agnoſcit quippe Cæſar humanarum rerum peritiſſimus, quo robore animi totas ardentis belli difficultates ſuſtineas & ſuperes, qua mentis prouidentia locorum & temporum gnarus, conſilia explices, deniq; qua vi lacertoſi pectoris & animi in armatas hoſtium acies deferare. Præclara ſiquidem teſtificatione digna hiſtoriis eximiæ virtutis & induſtriæ exempla in Apulia, Africa, Mauritania, Gallia & Belgio reliquiſti, quum ex præfectura Siciliæ quantum tibi curæ fuerit Siculorum, aratorumq; præſertim immunitates & commoda tueri, quantumque ſeditioſorum militum licentia immanis tibi odio fuerit, oſtenderis, dum maleficos planeq; deficientes à Cæſaris authoritate ſeueriſſimis ſuppliciis punires, vnde tibi Cæſar, improborum militum hoſtis acerrimus, aliquando gratias egerit, muneraq; rependerit, ſcilicet vt te Galliæ Ciſalpinæ præficerer, cuius procurationē ita in-

ita instituisti, vt nemini timenda belli incommoda, & nemini à quoquam contra æquitatem iniuria sit expectenda, & te vnum maximè acrem aduersus hostes armatum defensorem, authorem tranquillitatis, & magnificentiæ studio præclara priuatim & publicè vrbi ornamenta parantem Insubres venerentur.

IVLII IOVII.

Macte animo egregio decus insuperabile gentis
Gonzagæ, quem tanta rapit super æthera belli
Gloria, quæ stabit claris æterna trophæis
Ausonios inter Proceres, & Martis alumnos.
Sic splendore nites, quantum omni sydere maior
Sol micat irradians, totum qui illuminat Orbem.
Belgica gens, Lybiæq; vrbes, Rhodanúsque superbus,
Arnus, & ingens Danubius, Tigrisq; fatentur,
Quantum consilio Fernandus possit & armis,
Aeternos cui bellipotens concessit honores
Militiæ, vt Carolo dignus, dignúsque Philippo
Insubriæ regeret iusto moderamine gentes.
Ergo tibi partos inuicto Marte triumphos
Suscipe, magnanime Heroum, te celsa fugatis
Hostibus assequitur celeri victoria passu.
Viue igitur felix, volitans tua nam inclyta virtus
Clara per ora virûm, celsum conscendet Olympū.

Ioannes Tarnouius Comes Polonus.

OTIS tuis religiosè susceptis, vsque quaque aspirent cœlestia numina, magnanime Tarnoui, qui hac in tabula triumphali lauro, & victricibus armis conspicuus spectaris, & Martio vultu illustre Sarmaticæ virtutis decus effers, qui toties de Barbaris bello victor & triumphator, vberiores etiam victorias te patriæ relaturum polliceris; quibus latè summotis pulsisque hostibus Lithuani, Roxolani, Podolij, Polonico imperio coniunctæ gentes secura atque lætissima pace perfruantur. Nihil enim nisi magnum ingenti animo concipis; nihil nisi gloriosum, salutare, & tibi patriæque decorum & illustre complecteris, vt clarissimis factis insitum generosæ virtutis nomen & famam latissimè extendas. Eo namque studio in adolescentia ingenium optimis literis excoluisti, iuuentam durissimis belli laboribus dicasti, vt vir demum factus, totum penè terrarum orbem, noscendis tot gentium moribus nobilissima peregrinatione circueundum susciperes; adita primò Asia Syriaq; religionis causâ, & conspecto mari Rubro, peruagatus etiam Africæ ciuitates vsque ad Atlanticum Oceanum, vbi aduersus Barbaros Lusitaniæ Regi operam nauans, & fortis militis, & periti Ducis laudem, decoraque spectatæ virtutis ornamenta consecutus es. Ab hac peregrinatione notitiaque multiplici rerum bellicarum auctus in patriam rediisti, quum Leonem Romanum Pontificem, & Carolum Cæsarem esses veneratus, tanto hominum fauore, vt Sigismundo Regi commendarêre, & ab eo vniuersis Regiis copiis præficereris, eamque patriæ præstares operam, assiduis Barbarorum incursionibus laboranti, qualem afflicti ciues tui ab optimo ciue fortunatoque Imperatore deposcebant. Siquidem Moldauos Geticam gentem Petro eorum Regulo duce ad Obortinum ita profligasti, vt hostes alioqui terrifici, & multitudine superantes, Principe vulnerato, primariisq; gentis interfectis, turpem in fugam coniicerentur; tu castris eorum & tormentis potireris, atque inde triumphali curru Cracouiam inueherêre; tanto Moldauis terrore iniecto, vt Petrus renouare bellum ausus, quum te aduersum se iterum delectum Imperatorem audiret, omisso bello ad non iniquas parandæ pacis conditiones sit conuersus. Sed huic Moldauicæ victoriæ Historiis nostris abundè celebratæ, alteram amplioris proculdubiò gloriæ de Moschis ad Starodubum debellatis addidisti. Sæpius Tartaros, Scythas fœdissimum atque sæpe improuisum hostium genus non vno in loco illata cæde repressisti: singulari autem prudentia orientes in Regno seditiones compressisti, vsque adeò latè propagata fama nominis, vt inuadente Pannoniam Solymano, Germani atq; Hungari Bohemique te vnum sibi tanquam inuictæ virtutis gerendo bello Ducem expeterent. Verùm quod non esset tutum præstare eam operam, tantum honorem probè repudiasti, ne id ægrè ferret Sigismundus Rex tuus Solymano vetere amicitia coniunctus; quum tamen ille paratus foret, & teipsum, & vniuersi Regni copias Reipublicæ concedere, si reliquorum Christiani nominis Regum arma sacro suscepto bello in vnum iungerentur, quod tu suprema cura concupiscere existimaris, & Dij faxint, vt huius pij nobilisque voti compos fias. Nihil enim est magis decorum & expetendum viro forti generosoque, quàm pro patria dignitateque Christiani nominis, reformidato omni vitæ periculo, cum Turcis Europæ Regna affectantibus decertare.

IVLII IOVII.

Salue, ô Sarmaticæ gentis fortissime ductor,
Iustitia atq; armis, quis se tibi conferat vnquam,
Quum tua dat sonitu bellorum buccina signum
Poscis equos, atque arma gerens in prælia, turmas
Sternis, & armatos exultans deijcis hostes,
Moldauiæ dominum campo congressus aperto,
Fudis, Sauromatis cladem excidiumq; minantem.
Te superis Astrea plagis transcribit, & ipsa
Iam tibi perpetuos Diuûm concessit honores.
Sarmata magnanime agnoscat ventura vetustas
Nullum posse tibi similem monstrarier Orbi,
At tu, viuus adhuc, multis dominaberis annis.

ALEXANDRI SVCHTENI Germani.

Diues opum tellus, clarisq; potentior armis
Dat mihi natales Sarmatis ora lares.
Sicut imaginibus titulisq; superbus auorum,
Sic virtute mea magnus in Orbe feror.
Vallachus imparibus quum nos inuaserat armis
Auspicijs cæsus Dux fuit ipse meis.
Vistula Moldaui clypeosq;, arcusq;, rotasq;,
In mare Theutonicum barbara signa tulit.
Facta quòd illius non sis tum præda furori,
Tarnouio debes terra Polona tuo.

Cosmus

Cosmus Medices Florentinorum Princeps.

DII vota tua cumulatè impleant, magnanime Cosme, postquam nihil præ ter ipsum absolutæ virtutis specimen aspiciunt. Tales namque tibi mores natura tribuit, nusquam herclè nouerca, vti fas est videre, sed semper arridens & benigna mater, vt gloriam ex benefactis clarissimisque virtutibus obuenientem contemnas potiùs, quàm affectes. Apud te siquidem pudor atque iustitia viget, & virtuti optimisque artibus domi tuæ certissimus est receptus. Literas colis, ingenia foues, magnificentiæ studium pulcherrimis operibus extendis. Rempublicam porrò ita gubernas, vt nobilitatem in honore habere, populum alere, & patriam tranquillitate atque opibus florentissimam reddere contendas. Quod verò admirabile clementiæ tuæ munus est, exules facilè reducis, parcis rebellibus, scilicet vt plures domi sint, qui tibi plurimùm debeant, & nomen tuum syncero maximè studio venerentur. Id enim salutare ciues agnoscunt, Etrusci omnes certum publicis rebus præsidium fatentur, & tota iam Italia, atque vlteriores gentes felicis tui & rectè constituti Principatus decus concelebrant. Perge igitur optime Princeps, vt te supergressum humanas laudes, & beata tua prole gaudentem, quum longa senecta vitæ finem attulerit, ingentem animam conspicua in sede cœlites exceptam constituant, & posteritas omnis cuncta ingenij atque fortunæ tuæ monumenta æternis laudibus persequatur.

IOVII Iunioris.

Qualis Hyperboreo lætus gradiuus in Orbe
Fumantes quum soluit equos, sudantiáque ora
Strymonis in ripa victricibus abluit vndis;
Iam furor & rabies armorum, iræq́, minæq́,
Belligero cecidêre Deo, tranquillus inerrans
Ore robur, placido signat sua lumina vultu;
Ille sedet lustrans oculis & mente benigna
Armiferam Thracen, defensumq́, hostibus Hebrum
Prospicit, & Geticæ secura mapalia terræ,
Tum Veneris blandum pertentant gaudia pectus,
Talis magnanimi diuino lumine COSMI
Ante alias longè radians effulget imago,
Ingentesq́, gerens humeros, augustaq́, membra,
Effigies vllum nunquam peritura per æuum
Vertice nudato celsum caput exerit armis;
Sydereósque oculos, regalia lumina vibrans
Pacatam sese populis spectantibus offert.
Ceu quum deposito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti quum iam ceciderunt monstra ruina
Qua se deuicto mons Murlius erigit hoste;
Quum iam læta suo felix Duce Flora quiescit,
Atque Etrusca salus tanto sub Principe tuta est.

RAINERII.

Te duce, mortales quæ dedignata scelestos
Extulerat niueos aurea ad astra pedes.
Aurea nunc Astrea redit, Venus antè recessit
Sacrilega, Etruscæ COSME *decus patriæ.*
Per quem parta quies, & pax, & copia rerum est,
Et Sophiæ Aonidumq́, artibus ortus honos.
In falcem, duce te galeæ conflantur & enses,
Nec lethale sonant classica, nec litui.
Marte satus, Ianum claudis, quî claudere Ianum
Mauortis prolem te potuisse putet?

FINIS LIBRI SEPTIMI.

ELENCHVS ILLVSTRIVM VIRORVM, QVORVM HISCE SEPTEM LIBRIS EFFIGIES repræſentantur.

Libuit hîc grata commemoratione eorum etiam nomina subijcere, qui versibus elegantissimis hæc Elogia vel illustrare, vel ornare voluerunt.

In curanda hac editione non paucas diligentiæ operas præstitimus. De vnico verò errore monendus es, benigne Lector, vt effigiem Ant. Grimani fol. 168. quæras apud nomen Andr. Gritti inferius fol. 212. ibi verò positã superius restituas.

INDEX
RERVM ET VERBORVM IN PAVLI IOVII ELOGIORVM LIBROS DE VIRIS ILLVSTRIBVS IN RE MILITARI BREVITER COLLECTVS.

Celebinus

Ioanna

FINIS.

